

มาตรการพัฒนาระบบการพิสูจน์ความจริงในคดีอาญา: ศึกษาเรื่องการสนับสนุนให้พยานบุคคลเบิก
ความตรงความจริง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์ ไม่สังกัดภาควิชา/เทียบเท่า
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2563
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE DEVELOPMENT MODEL ON THE VERIFICATION OF THE TRUTH IN CRIMINAL TRIAL :
A STUDY OF AUTHENTICATING WITNESS STATEMENT SUPPORT

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws in Laws
Common Course
FACULTY OF LAW
Chulalongkorn University
Academic Year 2020
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

มาตรการพัฒนาระบบการพิสูจน์ความจริงใน

คดีอาญา: ศึกษาเรื่องการสนับสนุนให้พยานบุคคลเบิกความ
ตรงความจริง

โดย

นายรชตะ ธรรมนิยม

สาขาวิชา

นิติศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

รองศาสตราจารย์ ดร.ชัชพล ไชยพร

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะนิติศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาริณา ศรีวินิชย์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์พิเศษเข็มชัย ชุติวงศ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชัชพล ไชยพร)

..... กรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.คณพล จันทน์หอม)

รชตะ ธรรมนิยม : มาตรการพัฒนาระบบการพิสูจน์ความจริงในคดีอาญา: ศึกษาเรื่องการสนับสนุนให้
 พยานบุคคลเบิกความตรงความจริง. (THE DEVELOPMENT MODEL ON THE VERIFICATION
 OF THE TRUTH IN CRIMINAL TRIAL : A STUDY OF AUTHENTICATING WITNESS
 STATEMENT SUPPORT) อ.ที่ปรึกษาหลัก : รศ. ดร.ชัชพล ไชยพร

พยานบุคคลนั้นเป็นปัจจัยสำคัญในการพิสูจน์ความจริงในคดีอาญา เพราะคำเบิกความของพยาน
 บุคคลถือว่าเป็นพยานหลักฐานที่มีน้ำหนักและน่าเชื่อถือที่สุดในคดีอาญา และในคดีอาญานั้น โจทก์จะต้องนำ
 สืบพยานเพื่อให้ศาลเห็นว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจริงในระดับที่ปราศจากข้อสงสัยตามสมควร ดังนั้น รัฐจึง
 ต้องป้องกันและปราบปรามไม่ให้เกิดการแทรกแซงการเบิกความของพยานบุคคล อย่างไรก็ตาม สำหรับประเทศไทย
 นั้น ยังปรากฏปัญหาที่พยานบุคคลนั้นถูกแทรกแซงการเบิกความด้วยวิธีต่างๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อกระบวนการ
 ยุติธรรม ไม่ว่าจะเป็นการข่มขู่ คุกคาม การให้ประโยชน์ รวมถึงการนำความผิดฐานหมิ่นประมาทมาใช้กดดัน
 พยานบุคคลในระหว่างการพิจารณาคดี ทำให้พยานบุคคลนั้นเกิดความเกรงกลัวและไม่กล้ามาเบิกความหรือมา
 เบิกความเท็จในกระบวนการดำเนินคดีอาญา ซึ่งส่งผลให้ผู้กระทำความผิดไม่ได้รับการลงโทษและลอยนวลเป็น
 ภัยสังคมต่อไปในที่สุด ด้วยเหตุดังกล่าว วิทยาลัยนวัตน์จึงมุ่งศึกษามาตรการทางกฎหมายและมาตรการ
 สนับสนุนอื่นๆ ที่สามารถช่วยให้พยานบุคคลมาเบิกความตรงความจริง โดยวิเคราะห์เปรียบเทียบกับมาตรการใน
 ต่างประเทศ เพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับหลักการและสภาพ
 ปัญหาของประเทศไทย

จากการศึกษาพบว่า วิธีการแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพคือประเทศไทยควรบัญญัติความผิดฐาน
 แทรกแซงพยานบุคคลเป็นฐานความผิดเฉพาะตามประมวลกฎหมายอาญา และกำหนดให้ความผิดฐานหมิ่นประมาท
 ความผิดฐานทำร้ายพยานบุคคลตามประมวลกฎหมายอาญาเป็นเหตุฉกรรจ์ เพื่อป้องกันและปราบปรามการ
 กระทำความผิดและสามารถลงโทษผู้กระทำความผิดได้อย่างเหมาะสม ประกอบกับการกำหนดบทยกเว้น
 ความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญาให้แก่พยานบุคคลที่ได้เบิกความโดยสุจริต เพื่อให้พยาน
 บุคคลกล้าเบิกความมากขึ้น นอกจากนี้ ยังเสนอให้นำมาตรการสนับสนุนอื่นๆ มาปรับใช้ได้แก่ การกำหนดค่า
 บำเหน็จของพยานบุคคลในลักษณะของค่าขาดรายได้หรือค่าเสียโอกาส และการจัดทำคู่มือประชาชนให้แก่พยาน
 บุคคล เพื่อสร้างแรงจูงใจให้แก่พยานบุคคลและทำให้พยานบุคคลคุ้นเคยกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา
 มากยิ่งขึ้น

สาขาวิชา นิติศาสตร์
 ปีการศึกษา 2563

ลายมือชื่อนิสิต
 ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

6280160734 : MAJOR LAWS

KEYWORD: Statutory exception for defamation, Witness, Obstruction of justice, Aggravated circumstances, Witness interference

Rachata Thamniyom : THE DEVELOPMENT MODEL ON THE VERIFICATION OF THE TRUTH IN CRIMINAL TRIAL : A STUDY OF AUTHENTICATING WITNESS STATEMENT SUPPORT. Advisor: Assoc. Prof. CHACHAPON JAYAPHORN, Ph.D.

Witness is the key element to verify the truth in criminal trial. This is because witness statement is practically deemed as the most trustable evidence in criminal trial. In this regard, a plaintiff is commonly required to adduce evidence for the sake of proving its case beyond a reasonable doubt to the court that the defendant has committed crime. Hence, the state must prevent and suppress any interference of witness. However, in Thailand, there were typical issues that the witness is adversely interfered with its testimony in various means which affect to the judicial proceedings including witness intimidation, threat, bribery and use of defamation offense to put pressure on witness during the trial. Those interferences cause the witness to be afraid and lessen courageousness of witness to testify or cause the witness to make false statement during the criminal proceedings. As a result, the defendant will not be punished and eventually remain a social harm. This thesis was made for the purpose of studying measures that can encourage the witness to testify truthfully by comparing with other domestic legal and other supportive measures of foreign countries.

The comparative study is conducted in order to find appropriate solutions which are correspondence with the principles and issues in Thailand. The study found that Thailand should criminalize interference of a witness in the Penal Code and criminalize murder and assault a witness as aggravated circumstances in the Penal Code for the purpose of preventing and suppressing offences as well as to properly punish offenders. In addition of criminalization, Thailand should affix the statutory exception of defamation offense for a witness who testifies in good faith to encourage the witness to testify. Besides, other supportive measures should be applied including compensation of witness's fees in the form of loss of income and procurement of public handbook for witness in order to motivate the witness as well as to familiarize the witness with the criminal justice system.

Field of Study: Laws

Student's Signature

Academic Year: 2020

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความสำเร็จและความเมตตาและความอนุเคราะห์อย่างสูงจากรองศาสตราจารย์ ดร. ชัชพล ไชยพร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ศาสตราจารย์พิเศษ เข็มชัย ชูติวงศ์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และศาสตราจารย์ ดร. คณพล จันทน์หอม กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่ายิ่งเพื่อให้ความรู้ ข้อคิดเห็น และคำแนะนำต่างๆที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ตลอดจนตรวจสอบความเรียบร้อยและแก้ไขข้อบกพร่องของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนแล้วเสร็จ ผู้เขียนจึงขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ สำหรับความเมตตาที่มีให้แก่ผู้เขียนมาโดยตลอด

ผู้เขียนขอขอบพระคุณครูบาอาจารย์ทุกท่านในระดับชั้นปริญญาโทที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาแก่ผู้เขียน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นอย่างยิ่ง ผู้เขียนขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกท่านที่ได้ให้ความเอื้อเฟื้อในการดำเนินการต่างๆ และให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ผู้เขียนขอขอบพระคุณมารดา พี่ชาย ญาติ เพื่อนร่วมงาน เพื่อนร่วมชั้นเรียนของผู้เขียน รวมถึงบุคคลอีกหลายท่านที่มีอาจกล่าวนามได้ทั้งหมด สำหรับปัจจัยต่างๆที่ช่วยเหลือเกื้อกูลและให้กำลังใจผู้เขียนในการศึกษาเล่าเรียน และการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มาโดยตลอด

นอกจากนี้ ผู้เขียนขอขอบคุณ นางสาวภัทรพร สุทธิรัตน์ ซึ่งเป็นกำลังใจและแรงบันดาลใจอันสำคัญยิ่งที่ช่วยให้ผู้เขียนมีความพากเพียรและมุ่งมั่นในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จลุล่วงได้เป็นอย่างดี

สุดท้ายนี้ ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์และคุณค่าในทางวิชาการแก่ผู้ที่สนใจศึกษาประเด็นดังกล่าวไม่มากนักน้อย ทั้งนี้ หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีข้อบกพร่องประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับความผิดพลาดไว้แต่เพียงผู้เดียวและขออภัยเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	7
1.3 สมมติฐานของการศึกษา	7
1.4 ขอบเขตของการศึกษา	8
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา.....	8
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และหลักเกณฑ์พื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับแนวทางพัฒนาระบบการพิสูจน์ความจริงในคดีอาญา เพื่อสนับสนุนให้พยานบุคคลเบิกความตรงความจริง	9
2.1 แนวคิดเรื่องพยานบุคคล	10
2.1.1 ความหมาย ประเภท และลักษณะของพยานบุคคล	10
2.1.2 ความสำคัญของพยานบุคคล.....	12
2.1.3 เงื่อนไขและข้อจำกัดของการเป็นพยานบุคคล.....	16
2.1.4 การคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา	18
2.1.4.1 บทบาทของพยานบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา	18
2.1.4.2 เหตุผลและความจำเป็นในการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา.....	23

2.1.4.3	ผลเสียที่เกิดขึ้นกรณีที่พยานบุคคลไม่ได้รับความคุ้มครอง	29
2.2	แนวคิดเรื่องการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมที่กระทำต่อพยานบุคคล	31
2.2.1	ความหมายและลักษณะของการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม	31
2.2.2	รูปแบบการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม	37
2.2.3	ผลของการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมจากการแทรกแซงการเบิกความของพยาน บุคคลในคดีอาญา.....	41
2.3	ที่มาของการกำหนดให้การแทรกแซงพยานบุคคลเป็นความผิด	43
2.3.1	แนวคิดเรื่องการลงโทษ.....	43
2.3.2	แนวคิดเรื่องอาชญาวิทยา.....	46
2.3.3	แนวคิดเรื่องนิติเศรษฐศาสตร์.....	48
2.3.4	แนวคิดเรื่องการทำหนดเหตุฉกรรจ์.....	50
2.3.4.1	ลักษณะของการกำหนดเหตุฉกรรจ์	51
2.3.4.2	การบัญญัติเหตุฉกรรจ์ในประมวลกฎหมายอาญา	52
2.3.5	การกำหนดความผิดอาญา.....	53
2.4	แนวคิดเรื่องเอกสิทธิ์	54
2.4.1	ความหมายและลักษณะของเอกสิทธิ์.....	54
2.4.2	ขอบเขตของเอกสิทธิ์	56
2.4.4	รูปแบบการให้เอกสิทธิ์แก่พยานบุคคลในคดีอาญาในประเทศไทย.....	58
2.4.4.1	เอกสิทธิ์ของพยานบุคคลในการเบิกความ.....	58
2.4.4.2	เอกสิทธิ์ของพยานบุคคลเนื่องจากสถานะทางสังคมของพยาน.....	60
2.5	แนวคิดเรื่องแรงจูงใจ.....	61
บทที่ 3	มาตรการทางกฎหมายในประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการเบิกความตรงความจริงของพยาน บุคคลในคดีอาญา.....	66
3.1	สถานการณ์ในประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการแทรกแซงการเบิกความของพยานบุคคลในคดีอาญา	66

3.2 กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองความปลอดภัยของพยานบุคคลจากการกระทำความผิดอาญา	69
3.2.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย.....	70
3.2.2 ประมวลกฎหมายอาญา.....	72
3.2.2.1 กฎหมายอาญาว่าด้วยความผิดต่อชีวิต.....	72
3.2.2.2 กฎหมายอาญาว่าด้วยความผิดต่อร่างกาย.....	79
3.2.2.3 กฎหมายอาญาว่าด้วยความผิดต่อเสรีภาพ.....	81
3.2.2.4 กฎหมายอาญาว่าด้วยความผิดต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรม.....	86
3.2.3 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.....	88
3.2.3.1 การปล่อยตัวจำเลยชั่วคราว.....	89
3.2.3.2 การโอนคดี.....	91
3.2.4 พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา พ.ศ. 2546.....	92
3.2.4.2 การใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา.....	94
3.3 กฎหมายเกี่ยวกับการยกเว้นโทษและยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาท.....	98
3.3.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย.....	98
3.3.2 ประมวลกฎหมายอาญา.....	101
3.3.2.1 กฎหมายอาญาว่าด้วยความผิดฐานหมิ่นประมาท.....	101
3.3.2.2 บทยกเว้นโทษสำหรับความผิดฐานหมิ่นประมาท.....	105
3.3.2.3 บทยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาท.....	105
3.3.3 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.....	110
3.3.3.1 หลักกฎหมายเรื่องการเตือนพยาน.....	110
3.4 มาตรการที่สนับสนุนให้ได้ข้อมูลซึ่งเป็นความจริงจากพยานบุคคล.....	111
บทที่ 4 มาตรการทางกฎหมายในต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการเบิกความตรงความจริงของพยานบุคคล.....	114

4.1 กฎหมายที่กำหนดความผิดเกี่ยวกับการแทรกแซงพยานบุคคลในคดีอาญา.....	114
4.1.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	114
4.1.2 ประเทศฝรั่งเศส.....	123
4.1.2.1 บทบัญญัติที่กำหนดความผิดอันมีลักษณะเป็นการกระทำต่อพยานบุคคลโดยเฉพาะเจาะจง	123
4.1.2.2 บทบัญญัติที่กำหนดให้การกระทำความผิดต่อพยานบุคคลเป็นเหตุฉกรรจ์..	125
4.1.3 ประเทศสิงคโปร์	140
4.1.4 ประเทศญี่ปุ่น.....	143
4.1.5 ประเทศอังกฤษ.....	145
4.2 กฎหมายเกี่ยวกับการยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาทให้แก่พยานบุคคล.....	154
4.2.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	154
4.2.2 ประเทศฝรั่งเศส.....	159
4.2.3 ประเทศสิงคโปร์	161
4.2.4 ประเทศญี่ปุ่น.....	166
4.2.5 ประเทศอังกฤษ.....	168
4.3 มาตรการทางกฎหมายที่สนับสนุนให้ได้ข้อมูลซึ่งเป็นความจริงจากพยานบุคคล	173
4.3.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	174
4.3.1.1 มาตรการคุ้มครองความปลอดภัยของพยาน	174
4.3.1.2 มาตรการพิเศษอื่น.....	178
4.3.2 ประเทศฝรั่งเศส.....	180
4.3.2.1 มาตรการคุ้มครองความปลอดภัยของพยาน	181
4.3.2.2 มาตรการพิเศษอื่น.....	186
4.3.3 ประเทศสิงคโปร์	187
4.3.3.1 มาตรการคุ้มครองความปลอดภัยของพยาน	187

4.3.3.2	มาตรการพิเศษอื่น.....	190
4.3.4	ประเทศญี่ปุ่น.....	191
4.3.4.1	มาตรการคุ้มครองความปลอดภัยของพยาน	192
4.3.4.2	มาตรการพิเศษอื่น.....	194
4.3.5	ประเทศอังกฤษ.....	196
4.3.5.1	มาตรการคุ้มครองความปลอดภัยของพยาน	196
4.3.5.2	มาตรการพิเศษอื่น.....	201
บทที่ 5	การวิเคราะห์ความเหมาะสมและกำหนดบทกฎหมายที่สนับสนุนให้พยานบุคคลเบิกความตรง ความจริงโดยการนำหลักเกณฑ์ของกฎหมายต่างประเทศมาใช้ในกฎหมายไทย	207
5.1	การกำหนดความผิดอาญาฐานแทรกแซงการเบิกความของพยานบุคคล.....	207
5.2	การกำหนดเหตุฉกรรจ์	216
5.2.1	การฆ่าพยานบุคคล	216
5.2.2	การทำร้ายพยานบุคคล.....	222
5.3	การยกเว้นความรับผิดชอบหมิ่นประมาทให้แก่พยานบุคคล	227
5.4	การใช้มาตรการอื่นที่ช่วยสนับสนุนให้พยานบุคคลมาเบิกความตรงความจริง	234
5.4.1	การกำหนดค่าป่วยการพยาน.....	234
5.4.2	การจัดทำคู่มือประชาชนสำหรับพยานบุคคล	237
บทที่ 6	บทสรุปและข้อเสนอแนะ	246
6.1	บทสรุป	246
6.2	ข้อเสนอแนะ	250
บรรณานุกรม.....		253
ประวัติผู้เขียน.....		261

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบการกำหนดความผิดฐานแทรกแซงพยานบุคคลโดยกระทำการอันเป็นการข่มขู่ คุกคาม หรือทำอันตรายประการอื่นต่อพยานบุคคล	149
ตารางที่ 2 เปรียบเทียบหลักเกณฑ์การยกเว้นความรับผิดฐานหมิ่นประมาทให้แก่พยานบุคคล	170
ตารางที่ 3 เปรียบเทียบมาตรการคุ้มครองความปลอดภัยของพยานเพื่อสนับสนุนให้พยานมาเบิก ความตรงความจริง	202
ตารางที่ 4 เปรียบเทียบมาตรการพิเศษเพื่อสนับสนุนให้พยานมาเบิกความตรงความจริงมากขึ้น ...	205
ตารางที่ 5 สรุปหลักเกณฑ์ที่ผู้เขียนมุ่งเสนอเพื่อตอบสนองมติฐานของวิทยานิพนธ์	239

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การดำเนินคดีอาญา คือกระบวนการค้นหาความจริงซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อพิสูจน์ความผิดอาญาและเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ โดยปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้ศาลสามารถพิสูจน์ความผิดอาญาและนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้อย่างปราศจากข้อสงสัยคือพยานบุคคล

กระบวนการพิจารณาคดีอาญานั้น เป็นขั้นตอนที่ศาลจะตรวจสอบและวินิจฉัยชี้ขาดข้อเท็จจริงว่าการกระทำของจำเลยนั้นเป็นความผิดตามที่โจทก์ฟ้องหรือไม่ อย่างไร และจำเลยจะต้องรับผิดชอบทางอาญาหรือไม่ก่อนที่ศาลจะทำคำพิพากษาว่าจะลงโทษจำเลยหรือยกฟ้องโจทก์ โจทก์และจำเลยจะต้องนำสืบพยานหลักฐานของฝ่ายตน และถามค้านพยานหลักฐานของอีกฝ่ายหนึ่งเพื่อพิสูจน์ความจริงต่อศาล โดยพยานที่โจทก์และจำเลยนำเสนอต่อศาลนั้นอาจเป็นพยานบุคคล พยานผู้เชี่ยวชาญ พยานวัตถุ หรือพยานเอกสารก็ได้

พยานที่สำคัญและมีน้ำหนักมากที่สุดในการพิสูจน์ความผิดของจำเลยในคดีอาญาคือพยานบุคคล เนื่องจากประเด็นสำคัญในคดีอาญามักจะถูกพิสูจน์จากการรับรู้เหตุการณ์ หรือข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่งของพยานบุคคล เช่น การฆ่าคนตาย การทำร้ายร่างกาย การกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ หรือการข่มขืน เป็นต้น โดยความสำคัญของพยานบุคคลในคดีอาญาจะแตกต่างจากคดีแพ่งที่คู่ความอาจนำเสนอเพียงพยานเอกสารเพื่อพิสูจน์ประเด็นสำคัญในคดี เช่น การนำสืบเอกสารสัญญาทางพาณิชย์ เป็นต้น พยานบุคคลนั้นจึงมีความสำคัญในฐานะเป็นแหล่งข้อมูลที่เป็นความจริงหนึ่ง ในคดีอาญานั้น การที่ศาลจะวินิจฉัยลงโทษจำเลยตามฟ้องหรือไม่นั้น ศาลจะต้องชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งปวงจนแน่ใจว่ามีการกระทำความผิดจริงและจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด โดยศาลจะต้องพิสูจน์จนถึงในระดับที่ปราศจากข้อสงสัยตามสมควร (Proof Beyond Reasonable Doubt) มิเช่นนั้นแล้ว ศาลจะต้องยกผลประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้แก่จำเลยเสมอโดยการยกฟ้องโจทก์ เนื่องจากจำเลยในคดีอาญาจำเลยจะถูกสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ (Presumption of Innocence) ดังนั้น รัฐจึงต้องป้องกันไม่ให้เกิดการแทรกแซงการเบิกความของพยานบุคคล หรือการกระทำอื่นใดเพื่อไม่ให้พยานบุคคลเบิกความไม่ตรงความจริง ไม่ว่าจะเป็นอย่างก่อนหรือระหว่างการ

พิจารณาคดี เพราะจะทำให้กระบวนการยุติธรรมนั้นเสียไป ด้วยเหตุดังกล่าว พยานบุคคลจึงเปรียบเสมือนกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่การพิสูจน์ความจริงในคดีอาญา กฎหมายจึงได้กำหนดหน้าที่ที่สำคัญของพยานบุคคลไว้ คือ หน้าที่ของพยานบุคคลที่จะต้องไปเป็นพยานเพื่อเบิกความในศาล และหน้าที่ของพยานบุคคลที่จะต้องเบิกความด้วยความสัตย์จริงตามข้อเท็จจริงหรือเหตุการณ์ที่ตนได้รับรู้มา ในทางกลับกันหากพยานบุคคลฝ่าฝืนต่อหน้าที่ดังกล่าว ย่อมอาจเกิดผลร้ายแก่ตัวพยานบุคคลเองได้ เช่น หากพยานบุคคลไม่เบิกความตามข้อเท็จจริงที่ตนรู้เห็น แต่กลับเบิกความเพื่อช่วยเหลือคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง พยานบุคคลย่อมมีความผิดฐานเบิกความเท็จได้ เป็นต้น

แม้ว่าพยานบุคคลนั้นเปรียบเสมือนกุญแจสำคัญในคดีอาญาที่จะช่วยให้ศาลสามารถพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้ แต่ในทางปฏิบัติกลับปรากฏว่า พยานบุคคลมักจะไม่ให้ความร่วมมือที่จะเดินทางมาศาลเพื่อเบิกความ หรือมาเบิกความต่อศาลแต่กลับไม่เบิกความด้วยความสัตย์จริง หรือมีการกลับคำให้การในชั้นพิจารณาคดี เนื่องจากพยานบุคคลนั้นได้ถูกแทรกแซงการเบิกความ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำโดยคู่ความในคดีเองหรือบุคคลภายนอกที่ไม่ใช่คู่ความในคดีก็ตาม

การแทรกแซงการเบิกความของพยานบุคคล หมายถึง การที่พยานบุคคลถูกขัดขวางโดยปัจจัยภายนอกเพื่อมุ่งหมายมิให้พยานบุคคลปฏิบัติหน้าที่ของตนได้โดยลุล่วง กล่าวคือ การแทรกแซงพยานบุคคลนั้นทำให้พยานบุคคลไม่ยอมมาเบิกความต่อศาล หรือเบิกความเท็จ เพราะปัจจัยภายนอกดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อจิตใจของพยานบุคคล เช่น การทำให้พยานบุคคลเกิดความหวาดกลัว โดยการข่มขู่ หรือทำอันตรายพยานบุคคล หรือบุคคลใกล้ชิดของพยานบุคคล เป็นต้น อนึ่ง การแทรกแซงการเบิกความของพยานบุคคลอาจปรากฏได้หลายรูปแบบ โดยวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้เขียนจำแนกการแทรกแซงพยานบุคคลออกเป็นสองรูปแบบด้วยกันได้แก่

1) การแทรกแซงการเบิกความของพยานบุคคลก่อนกระบวนการพิจารณาคดีในศาล หรือการแทรกแซงการเบิกความของพยานบุคคลในชั้นพนักงานสอบสวน หรือชั้นพนักงานอัยการ ซึ่งปรากฏได้ในรูปแบบของการข่มขู่ การกักขัง การคุกคาม การทำร้ายร่างกาย การอุ้มขัง การลักพาตัว หรือการใช้วิธีอื่นใดเพื่อข่มขืนใจ ไม่ว่าจะกระทำต่อตัวพยานบุคคลเองหรือว่ากระทำต่อผู้ใกล้ชิดของพยานบุคคล

2) การแทรกแซงการเบิกความของพยานบุคคลระหว่างกระบวนการพิจารณาคดีในศาล หรือในระหว่างการนำสืบพยาน ซึ่งปรากฏได้ในรูปแบบของการใช้ถ้อยคำวาจาเพื่อข่มขู่พยานบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้นำความผิดอาญาฐานหมิ่นประมาทมาเป็นเครื่องมือ

เพื่อแทรกแซงการเบิกความของพยานบุคคล โดยข่มขู่พยานบุคคลว่าจะฟ้องคดีอาญาฐานหมิ่นประมาทต่อพยานบุคคล หากคำเบิกความที่พยานบุคคลจะกล่าวออกไปนั้น ทำให้ตนต้องเสื่อมเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น ถูกเกลียดชัง อันเป็นองค์ประกอบของความผิดฐานหมิ่นประมาท

ผลร้ายของการแทรกแซงพยานบุคคลนั้นมีหลายประการ เช่น เป็นการละเมิดต่อสิทธิในชีวิต ร่างกาย รวมถึงเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นตามที่รัฐธรรมนูญได้รับรองและคุ้มครองให้บุคคลเป็นการสร้างภาระและค่าเสียโอกาสให้แก่พยานบุคคลโดยไม่สมควร เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่าผลร้ายที่สุดของการแทรกแซงพยานบุคคลนั้นคือการที่พยานบุคคลไม่อาจเบิกความตรงความจริงที่ตนได้รู้เห็นหรือประสบมาได้และก่อให้เกิดการบิดเบือนรูปคดี หรือกระบวนการยุติธรรม กล่าวคือ ในคดีอาญานั้นโจทก์จะต้องนำสืบพยานหลักฐานของตนให้ศาลเชื่อโดยปราศจากข้อสงสัยให้ได้ว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริงตามฟ้อง ศาลไม่อาจรับฟังพยานหลักฐานโดยอาศัยเพียงการคาดเดาหรืออาศัยความเชื่อส่วนตัวว่าพยานหลักฐานนั้นน่าเชื่อถือได้ แต่ศาลจะต้องค้นหาความจริงให้สิ้นข้อสงสัยว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง ดังนั้น หากปรากฏการแทรกแซงการเบิกความของพยานบุคคลขึ้นไม่ว่าจะเกิดก่อนหรือขณะการพิจารณาคดี ย่อมทำให้พยานบุคคลถูกจำกัดหรือควบคุมการแสดงความคิดเห็นหรือข้อความที่ตนจะได้เบิกความต่อศาล หรือทำให้พยานบุคคลเกิดความหวาดกลัว หรือความพึงพอใจที่จะไม่ไปเบิกความต่อศาล ทั้งนี้ การกระทำความผิดดังกล่าวส่งผลให้ผู้กระทำความผิดไม่ได้รับการลงโทษตามกฎหมาย หรือหากเป็นกรณีของผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำความผิด หากพยานบุคคลหลีกเลี่ยงไม่มาเบิกความเพื่อยืนยันความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหา ก็อาจส่งผลให้ผู้ถูกกล่าวหาต้องรับโทษในสิ่งที่ตนไม่ได้กระทำ

ด้วยเหตุดังกล่าว จึงเห็นได้ว่า การแทรกแซงการเบิกความของพยานบุคคลในคดีอาญาเป็นสิ่งที่ส่งผลร้ายต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ การแทรกแซงพยานบุคคลในคดีอาญาทำให้พยานบุคคลไม่อาจเบิกความตรงความจริงได้ ซึ่งส่งผลให้ผู้กระทำความผิดไม่ได้รับการลงโทษ หรืออาจทำให้ผู้บริสุทธิ์ต้องถูกลงโทษ อีกทั้งยังเป็นการลดทอนความน่าเชื่อถือของประชาชนในสังคมที่มีต่อกระบวนการยุติธรรมรวมถึงลดทอนคุณค่าของพยานบุคคลที่ปรากฏต่อสังคมอีกด้วย

ปัญหาเรื่องการแทรกแซงการเบิกความของพยานบุคคลที่เกิดขึ้น ผู้เขียนเห็นว่ากฎหมายไทยที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันยังไม่สามารถอุดช่องโหว่ในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการแทรกแซงการเบิกความของพยานบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ ในประเทศไทยนั้นได้ปรากฏบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพยานบุคคลอยู่หลายฉบับด้วยกัน อาทิ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฯ ประมวล

กฎหมายอาญาฯ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฯ และพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา พ.ศ. 2546 แต่ทว่าเนื้อความและถ้อยคำของกฎหมายเหล่านี้ไม่มีบทบัญญัติที่สะท้อนให้เห็นถึงการป้องกันการแทรกแซงการเบิกความของพยานบุคคลในคดีอาญาโดยการมุ่งแก้ไข ปัญหาที่ต้นเหตุได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สาเหตุของปัญหาการแทรกแซงการเบิกความของพยานบุคคลไม่ว่าจะเป็นการแทรกแซงการเบิกความของพยานบุคคลที่กระทำขึ้นก่อนหรือระหว่างการพิจารณาคดีนั้นย่อมเกิดขึ้นจากกฎหมายมีช่องโหว่ให้บุคคลมีโอกาสที่จะเข้าแทรกแซงการเบิกความของพยานบุคคลโดยปราศจากความเกรงกลัว อนึ่ง หากเป็นการแทรกแซงการเบิกความของพยานบุคคลก่อนการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีในศาล ก็มักจะปรากฏให้เห็นกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้มีอิทธิพลทางสังคม หรือผู้กระทำความผิดในรูปแบบขององค์การอาชญากรรม และใช้อำนาจบาตรใหญ่เข้าแทรกแซงการเบิกความของพยานบุคคล เนื่องจากกฎหมายในปัจจุบันนั้นยังไม่มีบทบัญญัติใดที่จะช่วยเพิ่มต้นทุนคดีหมายของตัวผู้กระทำความผิดที่จะเข้าแทรกแซงการเบิกความของพยานบุคคลได้ กล่าวคือ บทบัญญัติของกฎหมายอาญาซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถควบคุมและปราบปรามมิให้ผู้กระทำความผิดตัดสินใจกระทำความผิดได้นั้น ไม่ปรากฏบทบัญญัติใดที่สามารถเอาโทษกับผู้กระทำความผิดที่เข้าแทรกแซงการเบิกความของพยานบุคคลได้โดยตรง แต่จะต้องนำมาปรับใช้กับบทบัญญัติความผิดต่อชีวิตร่างกาย หรือเสรีภาพซึ่งเป็นฐานความผิดทั่วไปเท่านั้น ในทางปฏิบัติ ความผิดดังกล่าวก็อาจใช้ได้เพียงบางกรณีเท่านั้น เช่น ความผิดต่อเสรีภาพตามมาตรา 309 แห่งประมวลกฎหมายอาญา หากผู้กระทำความผิดข่มขืนใจพยานบุคคลให้ไปเบิกความเท็จเพื่อสร้างความสับสนให้กับรูปคดี แต่หากพยานบุคคลยังไม่ได้ดำเนินการตามที่มุ่งหมาย ผู้กระทำความผิดก็ย่อมมีเพียงความผิดฐานพยายามกระทำความผิดเท่านั้น ซึ่งจะต่างจากหลักสากลที่การแทรกแซงพยานบุคคลจะเป็นความผิดสำเร็จทันทีโดยไม่ต้องพิจารณาว่าพยานบุคคลจะไปเบิกความเท็จหรือไม่

นอกจากนี้ หากเป็นกรณีที่ก่อให้เกิดพยานบุคคลไปเบิกความเท็จ การพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำความผิดนั้นจำเป็นต้องพิสูจน์ถึงสองลำดับเสมอ กล่าวคือ ในลำดับแรกนั้นจะต้องพิสูจน์ให้ได้ก่อนว่าพยานบุคคลได้เบิกความเท็จ แล้วจึงจะต้องพิสูจน์การกระทำความผิดของผู้กระทำความผิดอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งเป็นเรื่องยากในทางปฏิบัติ เพราะการแทรกแซงการเบิกความของพยานบุคคลก่อนการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีนั้นอาจเกิดขึ้นก่อนการสืบพยานในศาลเป็นระยะเวลาานาน ทำให้นำสืบการกระทำความผิดได้ยากและผู้ที่รู้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่ดีที่สุดย่อมเป็นพยานบุคคลเอง ซึ่งพยานบุคคลก็มีโอกาสที่จะไม่ให้ความร่วมมือในการพิสูจน์การกระทำความผิดของ

ผู้กระทำความผิดเพราะเกรงกลัวต่ออิทธิพลของผู้กระทำความผิด ส่งผลให้ผู้กระทำความผิดไม่ได้รับโทษและลอยนวลในสังคมต่อไป

ส่วนปัญหาการแทรกแซงการเบิกความของพยานบุคคลในระหว่างการพิจารณาคดีมักจะปรากฏให้เห็นในรูปของการใช้ถ้อยคำวาจาเพื่อข่มขู่พยานบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นการนำกระบวนการดำเนินคดีอาญาฐานหมิ่นประมาทมาใช้เพื่อที่จะข่มขู่หรือกดดันให้พยานบุคคลไม่กล้าแสดงความคิดเห็นหรือข้อเท็จจริง ซึ่งมักจะเป็นประเด็นสำคัญที่ส่งผลต่อการพิสูจน์คดี เนื่องจากพยานไม่ได้รับความคุ้มครองตามข้อยกเว้นของความรับผิดชอบฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 331 อนึ่ง แม้ว่าจะมีคำพิพากษาศาลฎีกา¹วางหลักว่า พยานบุคคลไม่ต้องรับผิดชอบฐานหมิ่นประมาท หากพยานได้เบิกความโดยการตอบประเด็นที่คู่ความซักถาม เป็นการตอบไปตามหน้าที่ของพยาน และไม่มีเจตนาหมิ่นประมาทในการเบิกความนั้น แต่แนวทางดังกล่าวก็ไม่ได้ช่วยคุ้มครองพยานบุคคลเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจน ซึ่งแตกต่างจากกรณีของคู่ความและทนายความของคู่ความที่ได้รับการยกเว้นความผิดอย่างชัดเจนตามกฎหมาย

หลักการดังกล่าวทำให้เกิดช่องโหว่ทางกฎหมายขึ้น 2 ประการ ดังนี้

ประการแรก ในแง่มุมมองของตัวพยานบุคคลเอง พยานบุคคลนั้นไม่อาจทราบได้อย่างชัดเจนว่าตนได้รับความคุ้มครองเนื่องจากได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนไปตามกฎหมาย เนื่องจากกฎหมายมิได้บัญญัติยกเว้นความรับผิดชอบฐานหมิ่นประมาทให้ครอบคลุมถึงพยานบุคคล ส่งผลให้พยานบุคคลบางรายอาจไม่ทราบหลักการดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อหลักการดังกล่าวเป็นความรู้เฉพาะทางด้านกฎหมาย โอกาสที่พยานจะทราบว่าตนได้รับความคุ้มครองเนื่องด้วยการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายย่อมมีน้อย

ประการที่สอง ในแง่มุมมองของผู้กระทำความผิด เมื่อกฎหมายมิได้บัญญัติข้อยกเว้นความรับผิดชอบฐานหมิ่นประมาทให้ครอบคลุมถึงพยานบุคคล ย่อมเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดในคดีแสดงถ้อยคำหรือวาจาโดยการนำกระบวนการดำเนินคดีอาญาฐานหมิ่นประมาทมาใช้เพื่อที่จะข่มขู่หรือกดดันให้พยานบุคคลไม่กล้าแสดงความคิดเห็นหรือข้อเท็จจริง ซึ่งจะแตกต่างจากกรณีที่คู่ความหรือทนายความของคู่ความเป็นผู้แสดงความคิดเห็นหรือข้อเท็จจริงในศาลที่ผู้กระทำความผิดเลือกที่

¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 249/2510 (ประชุมใหญ่) คดีก่อน จำเลยถูกอ้างและหมายเรียกมาเป็นพยาน จำเลยถูกคู่ความคดีนั้นถามว่าพยานได้ปลุกปล้ำโจทก์ในคดีนี้หรือไม่จำเลยไม่เต็มใจตอบเกรงจะถูกฟ้องคดีอาญาแต่ศาลสั่งให้ตอบจึงตอบว่า ได้เสียกัน เป็นการตอบตามประเด็นที่คู่ความซักถาม ตอบไปตามหน้าที่ของพยาน มิใช่ นอกเหนือหน้าที่ ทั้งไม่มีเจตนาตอบไปเพื่อหมิ่นประมาทโจทก์ จึงไม่มีความผิด

จะไม่ฟ้องคดี เพราะผู้กระทำความผิดยอมทราบดีอยู่แล้วว่าคู่ความหรือทนายความของคู่ความจะได้รับการยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาทตามมาตรา 331

จากช่องโหว่ของกฎหมายดังกล่าว แม้ว่าพยานบุคคลจะได้รับความคุ้มครองในเรื่องอื่นที่มีไข้อยกเว้นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 331 แต่การที่ข้อยกเว้นความรับผิดฐานหมิ่นประมาทตามมาตรา 331 ไม่ได้บัญญัติให้ครอบคลุมถึงพยานบุคคลนั้นย่อมเกิดผลร้ายแก่พยานบุคคลเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือ ในกรณีที่ไม่ได้มีการฟ้องคดีหมิ่นประมาทพยานบุคคลขึ้นจริง แต่เป็นเพียงการกดดันพยานบุคคลโดยนำความผิดฐานหมิ่นประมาทมาใช้เป็นเครื่องมือ ย่อมทำให้พยานบุคคลได้รับแรงกดดันและไม่กล้าเบิกความในข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในสิ่งที่ตนรับรู้มาซึ่งจะส่งผลกระทบต่อรูปคดี เพราะศาลไม่อาจวินิจฉัยและชี้แจงน้ำหนักคำเบิกความของพยานบุคคลได้อย่างตามที่ควรจะเป็น ทำให้ผู้กระทำความผิดไม่ต้องรับโทษที่ตนได้ก่อขึ้นในที่สุด

ยิ่งไปกว่านั้น หากผู้กระทำความผิดได้ฟ้องคดีความผิดฐานหมิ่นประมาทต่อพยานบุคคลแล้ว ผลของการฟ้องคดีดังกล่าวย่อมทำให้พยานบุคคลอาจเกิดความกังวลว่าตนจะต้องมีความผิดอาญา และพยานบุคคลอาจได้รับประสบการณ์ที่ไม่ดีจนพยานอาจไม่กล้ามาเบิกความในคดีอื่นต่อไป เพราะเกรงกลัวว่าตนอาจถูกพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำความผิดอาญา นอกจากนี้ การฟ้องร้องพยานเป็นคดีหมิ่นประมาทยังอาจก่อให้เกิดภาวะคดีล้นศาลซึ่งถือเป็นค่าเสียโอกาสสำหรับผู้ที่ประสบความเดือดร้อนโดยแท้จริงอีกด้วย

จากปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการแทรกแซงการเบิกความของพยานบุคคลในคดีอาญาที่ได้กล่าวมาทั้งหมดในตอนต้น แสดงให้เห็นว่าบทกฎหมายไทยที่ปรากฏในปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับการแทรกแซงการเบิกความของพยานบุคคลนั้นไม่ได้สะท้อนถึงการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ แต่มักจะเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุเสมอ ก่อให้เกิดประเด็นคำถามแก่ผู้เขียนว่า เหตุใดแล้วรัฐจะต้องรอให้พยานบุคคลเบิกความเท็จก่อนเสมอ จึงจะพิสูจน์ถึงการแทรกแซงการเบิกความของพยานบุคคลในคดีได้ หรือเหตุใดแล้วรัฐจะต้องรอให้พยานบุคคลถูกฟ้องเป็นคดีหมิ่นประมาทก่อนเสมอ แล้วจึงค่อยตัดสินว่าพยานบุคคลไม่มีความผิด ประเด็นคำถามเหล่านี้ล้วนแสดงให้เห็นถึงปัญหาและอุปสรรครวมถึงข้อจำกัดของบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ไม่อาจป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดในทางปฏิบัติได้ ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้เขียนจึงเล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาและการนำเสนอแนวทางหรือวิธีการทางกฎหมายที่จะพัฒนาระบบการพิสูจน์ความจริงในคดีอาญาให้ดียิ่งขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาระบบการพิสูจน์ความจริงในคดีอาญา เพื่อสนับสนุนให้พยานบุคคลเบิกความตรงความจริง

1.2.2 เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้น และข้อจำกัดทางกฎหมายของประเทศไทย ที่ทำให้พยานบุคคลไม่สามารถเบิกความตรงความจริงที่ตนได้รู้เห็นเหตุการณ์ในการดำเนินคดีอาญา

1.2.3 เพื่อเปรียบเทียบระหว่างหลักเกณฑ์และมาตรการของกฎหมายต่างประเทศที่ช่วยสนับสนุนให้พยานบุคคลเบิกความตรงความจริงที่ตนได้รู้เห็นเหตุการณ์ในการดำเนินคดีอาญากับหลักเกณฑ์และมาตรการของประเทศไทย

1.2.4 เพื่อสร้างมาตรการทางกฎหมายและมาตรการอื่นที่ช่วยสนับสนุนให้พยานบุคคลเบิกความตรงความจริงที่ตนได้รู้เห็นเหตุการณ์มากขึ้น

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

ประเทศไทยนั้นมีบทบัญญัติที่เล็งเห็นถึงความสำคัญของพยานบุคคล แต่บทบัญญัตินี้ดังกล่าวก็นั้นไม่เพียงพอต่อการคุ้มครองความจริงของคดีที่บรรจุอยู่ในตัวพยานบุคคล ทำให้การพิสูจน์ความจริงในคดีอาญานั้นขาดประสิทธิภาพ ตลอดจนพยานบุคคลประสบปัญหาเป็นอย่างมากในการมาปฏิบัติหน้าที่พยาน กล่าวคือ ในระบบกฎหมายไทยยังไม่ปรากฏความผิดอาญาที่มุ่งคุ้มครองพยานบุคคล โดยเฉพาะ และพยานยังอาจถูกคุกคามฟ้องร้องเป็นคดีความผิดฐานหมิ่นประมาทได้ นอกจากนี้ มาตรการต่างๆที่จะสนับสนุนให้พยานมาเบิกความตรงความจริงนั้นก็ยังไม่เพียงพอ เนื่องจากในประเทศไทยนั้น จะมุ่งเน้นเรื่องการใช้มาตรการเชิงบังคับให้พยานบุคคลต้องมาเบิกความเป็นหลัก เช่น การกำหนดให้การเบิกความของพยานบุคคลนั้นเป็นหน้าที่ตามกฎหมาย แต่ในขณะเดียวกัน มาตรการในเชิงจูงใจให้พยานบุคคลมาเบิกความนั้นยังไม่เพียงพอ ดังนั้น หากมีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาเพื่อกำหนดความผิดที่กระทำต่อพยานบุคคล การกำหนดช้อยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาทให้แก่พยานบุคคล และการนำมาตรการอื่นมาสนับสนุนเพื่อสร้างแรงจูงใจให้แก่พยานบุคคล จะสามารถพัฒนาระบบการพิสูจน์ความจริงในคดีอาญา และจะทำให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาประสบความสำเร็จได้มากขึ้น

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ผู้เขียนจะจำกัดขอบเขตการศึกษาโดยแบ่งออกเป็นสามประเด็นหลักด้วยกันได้แก่ (1) การกำหนดความผิดฐานแทรกแซงพยานบุคคลและการกำหนดเหตุอรรถสำหรับความผิดที่ได้กระทำต่อพยานบุคคล (2) การยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาทให้แก่พยานบุคคล และ (3) การใช้มาตรการอื่นที่ช่วยสร้างแรงจูงใจและสนับสนุนให้พยานบุคคลเบิกความตรงความจริง โดยศึกษาแนวความคิดทฤษฎี ตลอดจนตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องหรือเป็นอุปสรรคต่อการเบิกความตรงความจริงของพยานบุคคลในคดีอาญาที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ประมวลกฎหมายอาญาฯ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฯ และพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 เพื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศฝรั่งเศส ประเทศสิงคโปร์ ประเทศญี่ปุ่น และประเทศอังกฤษ เพื่อแสวงหารูปแบบและมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมที่จะนำมาปรับใช้กับประเทศไทย

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

ใช้วิธีวิจัยการวิจัยโดยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็น ตำรา หนังสือ บทความ วารสาร รายงาน ตัวบทกฎหมาย งานวิจัย เอกสารการสัมมนาและผลงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อมูลจากระบบอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อวิเคราะห์ขอบเขตอันเป็นข้อสรุปที่เหมาะสมและนำมาปรับใช้ หรือเสนอแนวทางปรับปรุงกฎหมายที่มีอยู่ให้ดียิ่งขึ้น

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้ทราบแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาระบบการพิสูจน์ความจริงในคดีอาญา เพื่อสนับสนุนให้พยานบุคคลเบิกความตรงความจริง

1.6.2 ทำให้ทราบปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้น และข้อจำกัดทางกฎหมายของประเทศไทย ที่ทำให้พยานบุคคลไม่สามารถเบิกความตรงความจริงที่ตนได้รู้เห็นเหตุการณ์ในการดำเนินคดีอาญา

1.6.3 ทำให้ทราบแนวคิดและมาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศที่ช่วยสนับสนุนให้พยานบุคคลเบิกความตรงความจริงที่ตนได้รู้เห็นเหตุการณ์ในการดำเนินคดีอาญา

1.6.4 เพื่อสร้างมาตรการทางกฎหมายและมาตรการอื่นที่ช่วยสนับสนุนให้พยานบุคคลเบิกความตรงความจริงที่ตนได้รู้เห็นเหตุการณ์มากขึ้น

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และหลักเกณฑ์พื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาระบบการพิสูจน์ ความจริงในคดีอาญา เพื่อสนับสนุนให้พยานบุคคลเบิกความตรงความจริง

การดำเนินคดีอาญาและการสืบพยานในคดีอาญาของประเทศไทยนั้นยึดหลักของระบบกล่าวหาเป็นส่วนใหญ่ โดยผู้พิพากษาจะวางตัวเป็นกลางและทำหน้าที่ควบคุมการพิจารณาคดีให้เป็นไปอย่างเรียบร้อย หากได้มีบทบาทสำหรับการแสวงหาพยานหลักฐานแต่อย่างใด ในทางกลับกัน คู่ความในคดีมีหน้าที่แสวงหาพยานหลักฐานเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีเพื่อพิสูจน์ความจริงแห่งคดี ในลักษณะของคู่พิพาทที่ต่อสู้คดีกัน ซึ่งในระบบกล่าวหานี้จำเลยในคดีอาญาจะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายเป็นอย่างมาก เพราะในอดีต จำเลยในคดีอาญามักจะมีสถานะเป็นกรรมในคดีและไม่มีสิทธิใดๆตามกฎหมาย² เช่น สิทธิในการสู้คดี หรือสิทธิที่จะแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเอง และมักจะถูกกระทำโดยวิธีการทารุณโหดร้ายเพื่อให้ได้มาซึ่งคำรับสารภาพ

ในปัจจุบันกฎหมายได้รับรองและคุ้มครองสิทธิของจำเลยมากขึ้น โดยหลักการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทยนั้น ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ การจะลงโทษจำเลยได้หรือไม่ ขึ้นอยู่กับว่าโจทก์จะนำสืบพยานหลักฐานจนปราศจากข้อสงสัยได้หรือไม่ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจริง ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ที่สำคัญของระบบกล่าวหา ดังนั้น พยานหลักฐานในคดีอาญา โดยเฉพาะพยานบุคคลจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยในการพิสูจน์ความผิดของจำเลย การแทรกแซงการเบิกความของพยานบุคคลในคดีอาญาเพื่อให้พยานบุคคลไม่มาเบิกความตรงความจริงนั้นจึงถือเป็นการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมประเภทหนึ่ง เพราะหากผู้กระทำความผิดได้แทรกแซงการเบิกความของพยานบุคคลจนเป็นผลสำเร็จย่อมส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมของสังคมรวมถึงส่งผลร้ายต่อคู่ความในคดี ด้วยเหตุดังกล่าว รัฐจึงจำเป็นต้องมีมาตรการทางกฎหมายที่มีประสิทธิภาพเพื่อป้องกันการแทรกแซงการเบิกความของพยานบุคคล และสนับสนุนให้พยานบุคคลเบิกความตรงความจริง

การศึกษาในบทนี้ผู้เขียนจะกล่าวถึงแนวคิด ทฤษฎี และหลักเกณฑ์พื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนให้พยานบุคคลเบิกความตรงความจริง โดยจะกล่าวถึงแนวคิดพื้นฐานเรื่องพยานบุคคลก่อนเป็นลำดับแรก เพื่อแสดงให้เห็นว่าขอบเขต หน้าที่ เจื่อนไขและความสำคัญของพยานบุคคลนั้นเป็น

² คณิต ฒ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2561), หน้า 87.

อย่างไร และมุ่งศึกษาแนวคิดเรื่องการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม การบัญญัติความผิดอาญาที่กระทำต่อพยานบุคคล การให้เอกสิทธิ์แก่พยานบุคคลในคดีอาญา และการสร้างแรงจูงใจให้แก่พยานบุคคล เพื่อแสดงให้เห็นถึงแนวคิด ทฤษฎี ที่ผู้เขียนจะใช้อ้างอิงถึงการสนับสนุนให้พยานบุคคลเบิกความตรงความจริงมากขึ้นตามสมมติฐานของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

2.1 แนวคิดเรื่องพยานบุคคล

ในหัวข้อนี้ ผู้เขียนจะกล่าวถึงพยานบุคคลซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการพิสูจน์ความจริงแห่งคดี โดยในคดีอาญานั้น พยานบุคคลจะเป็นพยานหลักและเป็นพยานที่สำคัญที่สุดตั้งแต่ในกระบวนการดำเนินคดีอาญาชั้นพนักงานสอบสวนจนถึงชั้นศาล เช่น ในชั้นสอบสวน อาจมีการจัดให้พยานบุคคลหรือผู้เสียหายชี้ตัวผู้ต้องหาในทันที ซึ่งเป็นวิธีการค้นหาความจริงอย่างหนึ่ง เป็นต้น ดังนั้น การพิสูจน์ความจริงแห่งคดีโดยพยานบุคคลจึงส่งเสริมความถูกต้องและความโปร่งใสในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ทั้งนี้ พยานบุคคลที่ดีถือเป็นหลักเกณฑ์สำคัญประการหนึ่งที่ใช้ในการคาดหมายว่า ความฝอยใฝ่จะเป็นฝ่ายชนะคดี³

2.1.1 ความหมาย ประเภท และลักษณะของพยานบุคคล

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 นั้นได้ให้ความหมายของพยานบุคคลว่า พยานบุคคล คือ บุคคลซึ่งรู้ข้อเท็จจริงอันเกี่ยวกับคดีไม่ว่าจะรู้โดยวิธีใด ซึ่งอาจเป็นประจักษ์พยานหรือพยานบอกเล่าก็ได้⁴ กล่าวคือ พยานบุคคลอาจทราบข้อเท็จจริงอย่างหนึ่งอย่างใดที่เกี่ยวกับคดีด้วยตนเองหรือได้รับคำบอกเล่าจากผู้อื่นก็ได้ โดยพยานบุคคลจะต้องมาให้การต่อศาล⁵ หรือพนักงานอัยการ หรือพนักงานสอบสวน⁶ ไม่ว่าพยานบุคคลนั้นจะมาให้ถ้อยคำโดยตรงหรือผ่านล่าม รวมถึงอาจปกป้องสิทธิของคนที่แสดงออกซึ่งความหมายที่ต้องการต่อศาล⁷ หรือพนักงานอัยการ หรือพนักงานสอบสวน นอกจากนี้พยานบุคคลยังหมายความรวมถึงนิติบุคคลด้วย เนื่องจากนิติบุคคลนั้นอาจตกเป็นผู้เสียหาย ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาได้⁸ นิยามของคำว่าพยานบุคคลอาจมีรายละเอียดแตกต่างกันไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายแต่ละฉบับ ซึ่งในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้เขียนจะ

³ ธาณินทร์ กรัยวิเชียร, ศาลกับพยานบุคคล (กรุงเทพมหานคร: นำอักษรการพิมพ์, 2521), หน้า 5.

⁴ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน, 2556), หน้า 805.

⁵ แอล ดูปลาตร์, คำสอนชั้นปริญญาตรีกฎหมายลักษณะพยานและจิตวิทยา (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง, 2477), หน้า 11.

⁶ รชฎ เจริญนำ, พยานในคดีอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดพิมพ์อักษร, 2551), หน้า 187.

⁷ คณิง ภาไชย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2555), หน้า 262.

⁸ สมพร พรหมพิลาธร, คำอธิบายพยานหลักฐานคดีอาญา (กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, 2537), หน้า 39.

มุ่งยึดนิยามของคำว่าพยานบุคคลพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานฯ เนื่องจากเป็นความหมายของคำว่าพยานบุคคลที่มีลักษณะเป็นการทั่วไป

พยานบุคคลสามารถแบ่งแยกออกได้เป็น ประจักษ์พยานหรือพยานโดยตรงกับพยานแวดล้อมกรณีหรือพยานบอกเล่า ประจักษ์พยาน หมายถึง พยานหลักฐานที่บ่งชี้ข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่งโดยชัดเจน เช่น พยานบุคคลที่อยู่ในที่เกิดเหตุขณะเกิดอาชญากรรม ส่วนพยานแวดล้อมกรณีหรือพยานเหตุผล หมายถึง พยานหลักฐานที่ไม่ได้บ่งระบุถึงข้อเท็จจริงโดยตรง แต่สามารถอนุมานได้ด้วยเหตุผลหรือสามัญสำนึกว่ามีข้อเท็จจริงใดเกิดขึ้น เช่น พยานบุคคลที่พบเห็นบุคคลที่น่าสงสัยกำลังหลบหนีจากการจับกุม เป็นต้น โดยพยานหลักฐานที่มีน้ำหนักน่าเชื่อถือมากกว่าคือประจักษ์พยาน นอกจากนี้ พยานบุคคลยังหมายความรวมถึง พยานผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งหมายถึงผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นบุคคลเหมือนกัน แต่มีประสบการณ์หรือวิชาความรู้ในสาขาต่างๆ มาเปิดเผยการแสดงความคิดเห็นตามหลักวิชาโดยไม่ได้รู้เห็นเหตุการณ์หรือข้อเท็จจริง ซึ่งเป็นการเปิดเผยความในรูปแบบของการแสดงความเห็นอีกด้วย⁹

การแบ่งประเภทของพยานบุคคลยังสามารถแบ่งได้เป็น ประจักษ์พยานกับพยานบอกเล่า ซึ่งประจักษ์พยานมีความหมายตามที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ส่วนพยานบอกเล่า หมายถึง พยานบุคคลที่รับฟังข้อเท็จจริงจากบุคคลอื่นแล้วมาเปิดเผย ซึ่งในกรณีของพยานบอกเล่านี้ ศาลจะต้องรับฟังพยานบอกเล่าโดยมีข้อจำกัดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 95/1¹⁰

ในความหมายทางวิชาการนั้น นักกฎหมายได้จำแนกความหมายของพยานบุคคลออกเป็นสองแนวทางด้วยกัน แนวทางแรกหมายถึงตัวบุคคลผู้มาให้การด้วยปากต่อหน้าศาลเกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่ตนได้ยิน ได้เห็น หรือได้รับรู้มาโดยวิธีอื่น โดยมุ่งเน้นไปที่ประเด็นเรื่องความมีตัวตนปรากฏของพยานบุคคล ซึ่งเป็นความหมายที่เข้าใจกันทั่วไปการนิยามพยานบุคคลตามแนวทางนี้ มีจุดประสงค์เพื่อจำแนกประเภทของพยานหลักฐานออกเป็นพยานบุคคล พยานวัตถุ และพยานเอกสาร เนื่องจากพยานแต่ละประเภทยังมีกฎเกณฑ์ในการนำสืบที่แตกต่างกัน ส่วนแนวทางที่สองเห็นว่าพยานบุคคล คือ ถ้อยคำหรือคำเปิดเผยของบุคคลที่ได้มาเปิดเผยต่อหน้าศาลและศาลได้จัดบันทึกคำเปิดเผยนั้นไว้ในสำนวนความ¹¹ ซึ่งมีได้มุ่งเน้นถึงตัวคนเป็นสำคัญ แต่พิจารณาถึงถ้อยคำที่

⁹ พรเพชร วิจิตชลชัย, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: เกรนโกรว, 2542), หน้า 252.

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 253-254.

¹¹ ประมูล สุวรรณศร, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แสงสุทธิการพิมพ์, 2526), หน้า 12.

บุคคลได้เบิกความไว้ต่อศาล เนื่องจากในขณะที่ศาลพิจารณาคดี ตัวบุคคลนั้นไม่ได้ปรากฏต่อหน้าศาล แล้ว ศาสตราจารย์พิเศษเข็มชัย ชุติวงศ์ เห็นว่าความเห็นทั้งสองแนวทางนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องแต่ขึ้นอยู่กับปัจเจกบุคคลว่าจะพิจารณาในแง่มุมใด¹² ซึ่งในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนจะยึดพยานบุคคลตามความหมายในแนวทางแรกเป็นหลักเพราะเป็นความหมายและลักษณะของพยานบุคคลที่สอดคล้องกับการสนับสนุนให้พยานบุคคลได้มาเบิกความตรงตรงความจริง

2.1.2 ความสำคัญของพยานบุคคล

พยานบุคคลเป็นสิ่งที่สำคัญมากที่สุดในการพิสูจน์ความผิดของจำเลย แม้ว่าจะมีพยานเอกสาร หรือพยานวัตถุเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงแล้ว แต่อย่างไรก็ดี การรับรองความถูกต้องของพยานเอกสาร หรือพยานวัตถุดังกล่าวก็จำเป็นต้องอาศัยการเบิกความของพยานบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการดำเนินคดีอาญา ปัจจัยที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งที่ศาลจะใช้เป็นเครื่องมือเพื่อค้นหาความจริงว่าจำเลยกระทำความผิดจริงหรือไม่อย่างไรมันก็คือพยานบุคคล เนื่องจากการพิจารณาพิพากษาคดีต่างๆ ของศาลนั้นประกอบด้วยปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย สำหรับปัญหาข้อกฎหมายนั้นย่อมเป็นหน้าที่ของศาลที่จะวินิจฉัยชี้ขาดโดยคู่ความไม่จำเป็นต้องนำสืบความใดอีกๆ เพราะเป็นสิ่งที่ศาลสามารถรู้ได้เอง แต่ปัญหาข้อเท็จจริงนั้นเป็นไม่ใช่เรื่องที่ศาลรู้เอง จึงต้องเป็นหน้าที่ของคู่ความที่จะนำสืบพยานหลักฐานให้ศาลเห็นถึงข้อเท็จจริงดังกล่าว และในเรื่องข้อเท็จจริงนี้มักจะมีข้อควรปฏิบัติอยู่เสมอว่าน่าเชื่อถือได้มากน้อยหรือไม่ เพียงใด เพราะมีผลต่อข้อแพ่งชนะคดีที่พิพาทกันด้วยข้อเท็จจริงนั้นๆ กล่าวคือ หากข้อเท็จจริงเปลี่ยนไปการวินิจฉัยชี้ขาดคดีย่อมเปลี่ยนแปลงไปด้วย¹³

การพิสูจน์ความจริงแห่งคดีย่อมเกิดขึ้นเมื่อพยานบุคคลเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีตั้งแต่ในชั้นพนักงานสอบสวน กล่าวคือ เมื่อมีคดีอาญาเกิดขึ้น พนักงานสอบสวนก็ต้องสอบปากคำผู้มาร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ หรือพยานบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องไว้เป็นพยานในคดี การสอบสวนปากคำพยานจึงเป็นการรวบรวมข้อมูลในคดีทั้งหมดว่ามีอาการกระทำความผิดเกิดขึ้นที่ใด อย่างไร และมีผู้ใดเกี่ยวข้องหรือพบเห็นเหตุการณ์บ้าง ตลอดจนคดีเข้าสู่ชั้นศาล ซึ่งศาลก็จะมักจะพิจารณาคดีโดยการขังน้ำหนักคำเบิกความของพยานบุคคลเป็นสำคัญ

¹² เข็มชัย ชุติวงศ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, พิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2563), หน้า 159.

¹³ สุโรจน์ จันทรพิทักษ์, กฎหมายลักษณะพยานอาชญากรรม, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2554), หน้า 11.

การที่ศาลจะพิจารณาลงโทษจำเลยได้นั้นจะต้องเป็นไปตามหลักมาตรฐานการพิสูจน์จนปราศจากข้อสงสัยตามสมควร กล่าวคือ จะต้องปรากฏว่าโจทก์ได้นำสืบพยานหลักฐานจนศาลเชื่อโดยปราศจากข้อสงสัยตามสมควรแล้วว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริงตามที่ฟ้อง ในทางกลับกัน หากโจทก์ไม่สามารถนำสืบพยานหลักฐานให้ศาลเชื่อได้ ศาลจะต้องพิพากษายกฟ้องโจทก์¹⁴ ตามที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นว่า การพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีอาญาจะต้องอาศัยการชี้เบาะแส หรือการให้ข้อเท็จจริงที่โยงมาถึงตัวผู้กระทำความผิดได้จากพยานบุคคล เพื่อให้ศาลได้ใช้ดุลพินิจซึ่งน้ำหนักว่าจะรับฟังได้หรือไม่เพียงใด ดังนั้น พยานบุคคลจึงเป็นพยานประเภทที่มีโอกาสได้รับการกระทบกระเทือนหรือได้รับอันตรายมากที่สุด เพราะพยานบุคคลนั้นมีชีวิต ร่างกายและจิตใจที่อาจถูกกระทบกระเทือนจากปัจจัยภายนอก เป็นสาเหตุให้เกิดเปลี่ยนแปลงภายในตัวของพยานบุคคลได้โดยง่าย เช่น สภาพจิตใจของพยานบุคคล ความสามารถในการบันทึกเหตุการณ์ของพยาน ระยะเวลาในการมาเป็นพยานเพื่อเบิกความ ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งการผันแปรหรือการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้จะไม่เกิดขึ้นกับพยานประเภทอื่น เช่น พยานเอกสารหรือพยานวัตถุ ด้วยเหตุดังกล่าว การสร้างความหวาดกลัวให้แก่พยานบุคคล ทำให้พยานบุคคลรู้สึกไม่ปลอดภัย ตลอดจนการข่มขู่ ทำร้าย ฆ่า ลักพาตัว หรือการคุกคามพยานบุคคลในรูปแบบต่างๆ จึงเป็นปัญหาสำคัญที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อกระบวนการยุติธรรม

ศาสตราจารย์พิเศษ จรัญ ภักดีธนากุล ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของพยานว่า พยานเป็นสิ่งที่สามารถช่วยให้ระบบงานยุติธรรมของประเทศนั้นสามารถวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงทางคดีได้แม่นยำถูกต้อง และตรงตรงความจริงที่เกิดขึ้นในคดีนั้น ในทางกลับกัน หากศาลวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงผิดเพี้ยนไปจากความจริง คำพิพากษาของศาลก็จะไม่ยุติธรรม เนื่องจากความจริงคืออุดมการณ์ของการประสิทธิประสาทความยุติธรรมให้แก่สังคมและประชาชน ดังว่าทฤษฎีที่ว่า บริสุทธ์และยุติธรรม กล่าวคือ ปัญหาข้อเท็จจริงจะต้องได้รับการพิจารณาอย่างถูกต้องตรงตรงความจริงจึงจะบริสุทธ์ และการใช้กฎหมายเข้าปรับแก้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องแล้วนั้นจะต้องสอดคล้องกับหลักนิติธรรมจึงจะยุติธรรม¹⁵

¹⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาเลขที่ 543/2538 พยานโจทก์ทั้งสองแอบซ่อนดูเหตุการณ์การกระทำความผิดห่างออกไปประมาณ 300 เมตร เห็นเหตุการณ์โดยใช้กล้องส่องทางไกล เมื่อได้ความว่าจำเลยมีพี่น้องผู้ชายซึ่งมีรูปร่างหน้าตาคล้ายคลึงกับจำเลยทำให้น่าสงสัยว่าพยานโจทก์จะเห็นและจำผู้กระทำความผิดดังกล่าวได้โดยไม่ผิดพลาดคือจำเลยไม่ใช่พี่น้องจำเลยหรือไม่ พยานหลักฐานของโจทก์ยังมีข้อสงสัย และต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้แก่จำเลย

¹⁵ จรัญ ภักดีธนากุล, กฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, พิมพ์ครั้งที่ 12 (กรุงเทพมหานคร สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2560), หน้า 29.

จากที่กล่าวมาข้างต้น อาจสรุปได้ว่าความสำคัญของพยานบุคคลในคดีอาญาสามารถแบ่งออกได้ด้วยกัน 4 ประการดังนี้

1. พยานบุคคลเป็นปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพในการดำเนินคดีอาญา

กล่าวคือ การที่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาจะประสบความสำเร็จหรือไม่นั้น จะต้องพิจารณาจากการพิสูจน์ความจริงหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาหรือจำเลย ดังนั้นการได้มาซึ่งพยานบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงต่างๆจึงมีความสำคัญ และพบว่าคดีที่ปราศจากพยานบุคคลมักจะนำไปสู่การพิพากษายกฟ้อง ในกรณีที่มีการกระทำความผิด แต่ไม่สามารถแสวงหาพยานหลักฐานมาแสดงให้เห็นชัดเจนว่าบุคคลใดกระทำความผิดนั้น กลไกของรัฐย่อมไม่อาจแสดงบทบาทเป็นตัวแทนของสังคมในการฟ้องร้องหรือแสวงหาข้อเท็จจริง ซึ่งส่งผลให้สังคมไม่ได้รับความคุ้มครองเพราะไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้

2. พยานบุคคลเกี่ยวข้องกับการค้นหาความจริงเพื่อประโยชน์ต่อกระบวนการยุติธรรม

คู่ความแต่ละฝ่ายจะต้องแสวงหาพยานหลักฐานต่างๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการบริหารและรักษาไว้ซึ่งสภาพของสังคม รัฐย่อมมีสิทธิที่จะกำหนดหน้าที่ให้แก่สมาชิกในสังคม เนื่องจากการเป็นพยานของประชาชนนั้นส่งผลสำคัญถึงการบริหารกระบวนการยุติธรรม หากไม่มีพยานบุคคลมายืนยันก็จะเกิดความเสียหายต่อการพิทักษ์ความเป็นธรรมตามกฎหมายได้ ทำให้ผู้กระทำความผิดไม่ถูกลงโทษ เกิดความขมใจและเป็นภัยต่อสังคมต่อไป ในทางกลับกัน หากผู้กระทำความผิดรู้ว่าไม่มีพยานบุคคลรู้เห็นการกระทำความผิดของตน ย่อมมีโอกาสที่จะเกิดการสารภาพผิด เนื่องจากผู้กระทำความผิดไม่กล้าสู้คดี ทำให้การดำเนินคดีสิ้นสุดลงอย่างรวดเร็ว และรวดเร็ว หรือในกรณีกลับกัน หากผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดมีพยานบุคคลยืนยันความบริสุทธิ์ของตนก็ย่อมทำให้ตนพ้นผิดได้ ซึ่งก่อให้เกิดความยุติธรรมในสังคม

3. พยานบุคคลเป็นปัจจัยสำคัญต่อการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานของศาล

กล่าวคือ ในคดีอาญา พยานบุคคลมีส่วนสำคัญในการพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลย เนื่องจากความผิดอาญามักจะเป็นการกระทำระหว่างบุคคลกับบุคคล จึงจำเป็นต้องแสวงหาผู้รู้เห็นเหตุการณ์มายืนยันข้อเท็จจริง คำพิพากษาของศาลมักจะลงโทษจำเลยโดยให้ความสำคัญต่อการที่โจทก์สามารถนำพยานบุคคลที่สำคัญมาแสดงต่อศาล ยิ่งไปกว่านั้น เนื่องจากการรับฟังพยานหลักฐานในคดีอาญา ศาลจะพิพากษาลงโทษจำเลยได้ก็ต่อเมื่อโจทก์สามารถนำพยานบุคคลมาสืบพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้จนปราศจากข้อสงสัยตามสมควร ดังนั้น หากพยานโจทก์ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่า

จำเลยกระทำความผิด แม้ว่าจะมีพยานจำเลยบางคนเบิกความเป็นโทษแก่จำเลย ทำให้เห็นว่าจำเลยกระทำความผิด ศาลจะรับฟังพยานจำเลยร่วมกับพยานโจทก์เพื่อให้พอฟังลงโทษแก่จำเลยไม่ได้

4. พยานบุคคลมีส่วนช่วยควบคุมความสงบเรียบร้อยของสังคม กล่าวคือ การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีที่มีประสิทธิภาพโดยสามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษหรือในกรณีที่สามารถพิสูจน์ได้ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ย่อมส่งผลให้เกิดความยุติธรรมในสังคม และพยานบุคคลย่อมมีส่วนในการค้นหาความจริง เมื่อมีอาชญากรรมเกิดขึ้นในชุมชนใด ย่อมทำให้เกิดความหวาดกลัวต่อสมาชิกในชุมชนนั้นระยะเวลาหนึ่ง ทำให้วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ตลอดจนการทำมาหากินในชุมชนนั้นอาจเกิดความเปลี่ยนแปลงจากความกลัวต่ออาชญากรรม ทำให้คนในสังคมปรากฏตัวต่อสาธารณะน้อยลง เมื่อคนออกมาปรากฏตัวน้อย การควบคุมอาชญากรรมอย่างไม่เป็นทางการก็พลอยตกต่ำลงไปด้วย และอาจเกิดกรณีที่คนหลบหนีไปพร้อมๆกับการเกิดอาชญากรรม ในขณะเดียวกันความเต็มใจที่บุคคลในสังคมจะมาเป็นพยานบุคคลก็พลอยตกต่ำลงไปด้วยเช่นกัน¹⁶

ผู้เขียนเห็นว่าพยานบุคคลในคดีอาญานั้นสำคัญต่อการพิสูจน์คดีมากกว่าคดีแพ่ง เนื่องจากคดีแพ่งสามารถใช้เพียงเอกสารเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงคดีได้ เช่น เอกสารสัญญาทางพาณิชย์ หรือข้อตกลงอันเป็นลายลักษณ์อักษรที่ได้ทำขึ้นระหว่างคู่ความ เป็นต้น แต่ในคดีอาญานั้นประเด็นของคดีมักจะเกี่ยวเนื่องกับการรู้เห็นเหตุการณ์ หรือข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น การฆ่าคนตาย การข่มขืน การทำร้ายร่างกาย การกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ เป็นต้น¹⁷ ซึ่งเรื่องเหล่านี้ไม่อาจใช้พยานเอกสาร หรือพยานวัตถุพิสูจน์ได้เพียงอย่างเดียว พยานบุคคลผู้ซึ่งรู้เห็นเหตุการณ์ หรือข้อเท็จจริงแห่งคดีจึงเป็นปัจจัยสำคัญและมีบทบาทอย่างมากที่จะให้ข้อมูลแก่ศาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อรู้เห็นหรือความทรงจำของพยานนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากศาลจะต้องใช้เหตุผลตามสามัญสำนึก โอกาสหรือความเป็นไปได้ของเหตุการณ์มาประกอบการวินิจฉัยซึ่งน้ำหนักกว่าพยานจดจำ หรือรู้เห็นข้อเท็จจริงได้จริงหรือไม่ เช่น ในกรณีที่มีการชี้ตัวคนร้ายในชั้นพนักงานสอบสวนนั้นก็ต้องให้พยานชี้ระบุดำเนินการจากความทรงจำของตนมิใช่เพียงอาศัยสิ่งแวดล้อมหรือความคาดหมายของตน เป็นต้น¹⁸ ดังนั้นสิ่งที่สังคมคาดหวังจากการทำหน้าที่ของพยานบุคคลคือ พยานบุคคลจะต้องเบิกความ

¹⁶ อรรถพร ชูบำรุง และศรีสมบัติ โชติประจักษ์ชัด, ความหมายของเหตุอาชญากรรม (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534), หน้า 103-105.

¹⁷ สัญลักษณ์ ปัญวัฒน์ลิขิต, "บทบาทของศาลในการประกันคุณภาพกระบวนการยุติธรรมทางอาญา," วารสารนิติศาสตร์, 24 (2557). หน้า 3-4.

¹⁸ สุโรจน์ จันทรพิทักษ์, กฎหมายลักษณะพยานภาคปฏิบัติ, หน้า 19.

ให้ตรงกับความจริงที่ตนได้รู้หรือได้เห็นมาเพื่อให้ศาลรับรู้เหตุการณ์ หรือข้อเท็จจริงที่ปรากฏขึ้น และนำไปสู่การพิพากษาคดีอย่างเป็นธรรมในท้ายที่สุด

2.1.3 เจื่อนไขและข้อจำกัดของการเป็นพยานบุคคล

เจื่อนไขที่จะทำให้พยานบุคคลเข้าเบิกความเป็นพยานต่อศาลได้นั้นและศาลจะรับฟังได้นั้น พยานบุคคลจะต้องเป็นบุคคลที่สามารถเข้าใจและตอบคำถามได้ ตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 95¹⁹ วางหลักเกณฑ์ไว้ เนื่องจากการสืบพยานบุคคลในศาลจะใช้กระบวนการถามตอบ ดังนั้น หากพยานบุคคลไม่สามารถเข้าใจคำถามได้ หรือไม่สามารถตอบคำถามได้ ไม่ว่าจะ เป็นคำถามจากทนายความหรือจากศาลก็ตาม ศาลก็ไม่อาจรับรู้ความจริงในคดีจากพยานบุคคลนั้นได้ อย่างไรก็ตาม บุคคลที่เป็นใบ้ หูหนวก หรือชาวต่างประเทศที่ไม่เข้าใจภาษาไทยไม่ถือว่าเป็นพยานบุคคลที่ไม่สามารถเข้าใจคำถามหรือตอบคำถามได้²⁰ เนื่องจากบุคคลที่เป็นใบ้ หูหนวก อาจใช้อากัปกิริยาท่าทาง เช่น การพยักหน้า แทนการตอบคำถามด้วยวาจาได้ หรือชาวต่างประเทศก็อาจใช้ล่ามประกอบการสืบพยานได้ตามหลักเกณฑ์ที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งกำหนด

นอกจากเจื่อนไขว่าพยานบุคคลจะต้องสามารถเข้าใจและตอบคำถามได้นั้น ในคดีอาญามีการรับเอาระบบการรับฟังพยานหลักฐานที่เรียกว่า *La preuve morale* มาใช้โดยแยกระหว่างพยานหลักฐานที่รับฟังได้ และพยานหลักฐานที่รับฟังไม่ได้ โดยพยานหลักฐานที่รับฟังไม่ได้จะถูกตัดไม่นำมาใช้²¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 95 (2) วางหลักเกณฑ์ว่า พยานบุคคลที่ศาลจะรับฟังได้นั้นจะต้องเป็นประจักษ์พยาน กล่าวคือ เป็นบุคคลประสบพบเห็นเหตุการณ์อันเป็นข้อเท็จจริงในคดีนั้น โดยพยานบุคคลจะต้องได้เห็น ได้ยิน หรือทราบข้อความเกี่ยวกับเรื่องที่จะให้การเป็นพยานนั้นมาด้วยตนเองโดยตรง มิได้เพียงรับฟังคำบอกเล่ามาจากผู้อื่น หรืออ่านคำให้การจากข้อความที่ผู้อื่นเขียนไว้ เพราะประจักษ์พยานเท่านั้นที่จะทำให้ศาลสามารถชั่งน้ำหนักความ

¹⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, มาตรา 95 บัญญัติว่า "ห้ามมิให้ยอมรับฟังพยานบุคคลใดเว้นแต่บุคคลนั้น

(1) สามารถเข้าใจและตอบคำถามได้ และ

(2) เป็นผู้ที่ได้เห็น ได้ยิน หรือทราบข้อความเกี่ยวกับเรื่องที่จะให้การเป็นพยานนั้นมาด้วยตนเองโดยตรง แต่ความในข้อนี้ให้ใช้ได้ต่อเมื่อไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายโดยชัดแจ้งหรือคำสั่งของศาลว่าให้เป็นอย่างอื่น

ถ้าศาลไม่ยอมรับไว้ซึ่งคำเบิกความของบุคคลใด เพราะเห็นว่าบุคคลนั้นจะเป็นพยานหรือให้การดังกล่าวข้างต้นไม่ได้ และคู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องร้องคัดค้านก่อนที่ศาลจะดำเนินคดีต่อไป ให้ศาลจกรายงานระบุนามพยาน เหตุผลที่ไม่ยอมรับและข้อคัดค้านของคู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องไว้ ส่วนเหตุผลที่คู่ความคัดค้านยกขึ้นอ้างนั้น ให้ศาลใช้ดุลพินิจจดลงไว้ในรายงานหรือกำหนดให้คู่ความฝ่ายนั้นยื่นคำแถลงต่อศาลเพื่อรวมไว้ในสำนวน

²⁰ เข็มชัย ชูติวงศ์, *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน*, หน้า 160-162.

²¹ ธีสุทธิ์ พันธุ์ฤทธิ์, *ข้อคิดใหม่ในกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน* (กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2547), หน้า 95.

นำเชื่อถือของพยานได้ดีขึ้นว่าพยานพบเห็นเหตุการณ์ที่เบิกความมาจริงหรือไม่ ในขณะที่พยานซึ่งรับฟังคำบอกเล่าจากผู้อื่นย่อมไม่สามารถเล่ารายละเอียดของเหตุการณ์ได้ทั้งหมด ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่าประจักษ์พยานจึงควรเป็นพยานที่ได้รับความคุ้มครองมากที่สุด และรัฐจะต้องรับนำตัวประจักษ์พยานมาเบิกความต่อศาลให้เร็วที่สุด เพื่อป้องกันมิให้ข้อเท็จจริงที่ประจักษ์พยานนั้นรับรู้มาสูญหายไป ส่วนพยานบอกเล่าจะไม่ใช้พยานที่รู้เห็นข้อเท็จจริงในคดีมาด้วยตนเอง แต่จะรับฟังข้อเท็จจริงมาจากพยานที่รู้เห็นเหตุการณ์มาอีกทอดหนึ่งหรือหลายทอด ซึ่งในบางกรณีอาจมีการนำพยานบอกเล่ามาเบิกความแทนประจักษ์พยาน เช่น ประจักษ์พยานเป็นสายลับในคดีองค์กรอาชญากรรม จึงนำพยานบอกเล่ามาเบิกความแทนเพราะเกิดความเกรงกลัวว่าประจักษ์พยานจะได้รับอันตราย เป็นต้น

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยมีข้อจำกัดเรื่องการรับฟังพยานบอกเล่าโดยวางหลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226/3²² ไว้ว่า ในการสืบพยาน ศาลจะรับฟังพยานบอกเล่าไม่ได้ เว้นแต่ (1) ตามสภาพ ลักษณะแหล่งที่มา และข้อเท็จจริงแวดล้อมของพยานบอกเล่า นั้น นำเชื่อว่า จะพิสูจน์ความจริงได้ กล่าวคือ เป็นพยานบอกเล่าที่มีคุณค่าในเชิงการพิสูจน์ความจริงสูงหรือมีความน่าเชื่อถือเป็นอย่างมากที่จะพิสูจน์ความจริงในคดีได้ โดยไม่ต้องคำนึงว่าจะนำตัวผู้บอกเล่ามาเบิกความได้หรือไม่ และ (2) มีเหตุจำเป็นเนื่องจากไม่สามารถนำบุคคลซึ่งเป็นผู้ที่ได้เห็น ได้ยิน หรือทราบข้อความเกี่ยวกับเรื่องที่จะให้การเป็นพยานนั้นด้วยตนเองโดยตรงมาเป็นพยานได้ และมีเหตุสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมที่จะรับฟังพยานบอกเล่า นั้น ตัวอย่างเช่น การรับฟังคำให้การของพยานในชั้นสอบสวนเพื่อเสนอต่อศาลในชั้นพิจารณา

มีข้อสังเกตว่าหลักเรื่องการรับฟังพยานบอกเล่านี้เป็นสิ่งที่ขัดต่อคุณค่าเรื่องการคุ้มครองสิทธิของจำเลยในคดีอาญาเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากพยานบอกเล่านี้ไม่มีการระบุในบัญชีพยาน

²² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, มาตรา 226/3 บัญญัติว่า “ข้อความซึ่งเป็นการบอกเล่าที่พยานบุคคลใดนำมาเบิกความต่อศาลหรือที่บันทึกไว้ในเอกสารหรือวัตถุอื่นใดซึ่งอ้างเป็นพยานหลักฐานต่อศาล หากนำเสนอเพื่อพิสูจน์ความจริงแห่งข้อความนั้น ให้ถือเป็นพยานบอกเล่า

ห้ามมิให้ศาลรับฟังพยานบอกเล่า เว้นแต่

(1) ตามสภาพ ลักษณะ แหล่งที่มา และข้อเท็จจริงแวดล้อมของพยานบอกเล่า นั้น นำเชื่อว่า จะพิสูจน์ความจริงได้ หรือ

(2) มีเหตุจำเป็น เนื่องจากไม่สามารถนำบุคคลซึ่งเป็นผู้ที่ได้เห็น ได้ยิน หรือทราบข้อความเกี่ยวกับเรื่องที่จะให้การเป็นพยานนั้นด้วยตนเองโดยตรงมาเป็นพยานได้ และมีเหตุสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมที่จะรับฟังพยานบอกเล่า นั้น

ในกรณีที่ศาลเห็นว่าไม่ควรรับไว้ซึ่งพยานบอกเล่าได้ และคู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องร้องคัดค้านก่อนที่ศาลจะดำเนินคดีต่อไป ให้ศาลจดรายงานระบุนาม หรือชนิดและลักษณะของพยานบอกเล่า เหตุผลที่ไม่ยอมรับ และข้อคัดค้านของคู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องไว้ ส่วนเหตุผลที่คู่ความฝ่ายคัดค้านยกขึ้นอ้างนั้น ให้ศาลใช้ดุลพินิจจดลงไว้ในรายงานหรือกำหนดให้คู่ความฝ่ายนั้นยื่นคำแถลงต่อศาลเพื่อรวมไว้ในสำนวน”

ถึงพยานชั้นต้นที่ให้อธิบายความจริงแก่พยานบอกเล่า ซึ่งจะทำให้จำเลยเสียเปรียบในการเตรียมการต่อสู้คดี นอกจากนี้ ในชั้นพิจารณาคดี จำเลยก็ไม่อาจใช้วิธีการถามค้านเพื่อพิสูจน์ความจริงกับพยานบอกเล่าได้ เพราะพยานบอกเล่าไม่ได้เป็นผู้อยู่ในเหตุการณ์ ดังนั้น ศาลจึงไม่ควรรับฟังเฉพาะพยานบอกเล่าเพื่อลงโทษจำเลย เว้นแต่ เป็นพยานบอกเล่าที่มีเหตุผลหนักแน่น หรือมีพฤติการณ์พิเศษในคดี เช่น ประจักษ์พยานถูกฆ่าตาย หรือมีพยานหลักฐานอื่นที่รับฟังได้ประกอบการรับฟังพยานบอกเล่า

เงื่อนไขสำคัญอีกประการหนึ่งคือพยานบุคคลนั้นจะต้องไม่เบิกความโดยการแสดงความคิดเห็น หรือเบิกความตามความเชื่อของตน เนื่องจากพยานบุคคลจะต้องทำหน้าที่เป็นสื่อ หรือพาหนะในการนำความจริงเข้าสู่ศาล โดยผ่านกระบวนการสัมผัส (Perception) จดจำ (Memory) และถ่ายทอด (Expression) ดังนั้น กระบวนการทั้งหมดในการรับรู้เหตุการณ์จนถึงการถ่ายทอดความจริงเข้าสู่ศาลนั้นจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องไม่มีปัจจัยใดมาแทรกแซงกระบวนการเหล่านี้ได้ เนื่องจากจะทำให้ความจริงที่พยานบุคคลประสบพบเห็นมานั้นคลาดเคลื่อนไป

2.1.4 การคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา

การคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญาเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากพยานบุคคลนั้นเปรียบเสมือนพาหนะที่บรรจุความจริงแห่งคดีเอาไว้ หากพยานบุคคลไม่ได้รับความคุ้มครอง และถูกแทรกแซงการเบิกความไม่ให้นำมาเบิกความตรงความจริง ย่อมส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรม ทำให้ผู้กระทำความผิดไม่ต้องรับผิดและลอยนวลเป็นภัยสังคมต่อไปตามที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้ในหัวข้อก่อนหน้า

ผู้เขียนมุ่งคุ้มครองคำให้การหรือคำเบิกความของพยานบุคคลเป็นสำคัญ กล่าวคือ การคุ้มครองคำให้การหรือคำเบิกความของพยานบุคคลนั้นเป็นการคุ้มครองที่อยู่ในระดับที่สูงกว่าการคุ้มครอง ตัวพยานบุคคล เพื่อให้ได้พยานหลักฐานที่ดีที่สุด (Best Evidence) หรือพยานสำคัญในคดี (Material Witness) โดยมีวัตถุประสงค์ให้คำเบิกความหรือคำให้การของพยานบุคคลนั้นถูกต้องและเป็นไปตามข้อเท็จจริง หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมากที่สุด โดยมุ่งหาวิธีขจัดความเสี่ยงต่างๆ ที่อาจกระทบต่อคำเบิกความหรือคำให้การของพยานบุคคล เช่น การแทรกแซงพยานบุคคลโดยปัจจัยภายนอก อายุหรือความชราภาพ ตลอดจนคุณสมบัติความสามารถเฉพาะตัวของพยานบุคคล เป็นต้น

2.1.4.1 บทบาทของพยานบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

การคุ้มครองพยานบุคคลเป็นมาตรการหนึ่งที่จะช่วยให้พยานบุคคลกล้าที่จะเสียสละความสะดวกสบายของตนเพื่อมาเป็นพยานบุคคลในคดีต่างๆ เนื่องจากโดยปกติพยาน

บุคคลนั้นหาได้ยาก ซึ่งถ้ารัฐยังปล่อยให้พยานบุคคลถูกข่มขู่ ทำร้าย หรือกระทำการประการอื่นต่อพยานบุคคลเพื่อขัดขวางหรือบิดเบือนการเบิกความของพยานบุคคล ก็จะเพิ่มความลำบากในการแสวงหาพยานบุคคลยิ่งขึ้นไปอีก เพราะพยานบุคคลก็จะเกิดความเกรงกลัวต่อภัยอันตรายที่อาจเกิดขึ้นต่อตนเอง พยานบุคคลนั้นเกี่ยวข้องกับการพิจารณาคดีอาญาตั้งแต่ชั้นจับกุม ชั้นสอบสวน ชั้นฟ้องร้องคดี ตลอดจนการพิจารณาพิพากษาคดี จึงกล่าวได้ว่าพยานบุคคลนั้นเป็นปัจจัยที่จำเป็นอย่างยิ่งในทุกชั้นของกระบวนการดำเนินคดีอาญา ดังนั้น การที่พยานบุคคลไม่ให้ความร่วมมือกับพนักงานสอบสวน หรือไม่ยอมไปศาลเพื่อเบิกความ ย่อมส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการพิสูจน์ความจริงในคดีและกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในภาพรวมอีกด้วย

1. บทบาทของพยานบุคคลในคดีอาญาชั้นพนักงานสอบสวน การดำเนินคดีอาญาในชั้นพนักงานสอบสวนนั้น พนักงานสอบสวนมีหน้าที่ที่จะต้องสอบสวนคดีอาญาทุกกรณี เมื่อทราบว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้น โดยไม่จำเป็นต้องรอให้มีการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษเสียก่อน เว้นแต่เป็นความผิดอันยอมความได้ เมื่อผลการสอบสวนได้ความว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิด พนักงานสอบสวนก็ต้องดำเนินการเพื่อให้ผู้ต้องหาเข้าฟ้องร้องต่อไป พยานบุคคลมีบทบาทและความสำคัญตั้งแต่ในชั้นพนักงานสอบสวน เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 131²³ กำหนดให้พนักงานสอบสวนสามารถรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา แนวคิดนี้เป็นการให้ผู้สังเกตสามารถใช้ดุลพินิจที่จะสังเกตว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิดจริงหรือไม่เพียงใด²⁴ พยานบุคคลจะมีบทบาทในชั้นพนักงานสอบสวนในการให้ปากคำหรือเบิกความต่อพนักงานสอบสวน โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดขั้นตอนต่างๆที่สำคัญ ดังนี้

1. ก่อนการสอบสวนพยานบุคคล พนักงานสอบสวนจะให้พยานผู้นั้นสาบานตนหรือปฏิญาณตนก็ได้

2. การสืบพยานบุคคลต้องเริ่มต้นด้วยคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัว กล่าวคือ เป็นคำถามที่เกี่ยวกับ ชื่อ อายุ ตำแหน่ง อาชีพ ภูมิลำเนา และความเกี่ยวพันกับคู่ความ

²³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 131 บัญญัติว่า "ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริง และพฤติการณ์ต่างๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกล่ามโซ่ เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิด หรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา"

²⁴ รศก. เจริญฉ่ำ, พยานในคดีอาญา, หน้า 187.

หลังจากนั้นพนักงานสอบสวนจะต้องทำการสอบสวนเกี่ยวกับเนื้อหาของเรื่องที่พยานบุคคลรับรู้หรือพบเห็นมา

3. เมื่อพนักงานสอบสวนได้ดำเนินการสอบสวนพยานบุคคลเสร็จเรียบร้อยแล้ว พนักงานสอบสวนจะต้องรวบรวมพยานหลักฐานทั้งหมดที่เกี่ยวข้องในคดีในสำนวนการสอบสวน เพื่อให้ความเห็นในคดีและส่งไปยังพนักงานอัยการต่อไป

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าพยานบุคคลนั้นมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มกระบวนการสอบสวนโดยการมาเบิกความหรือให้ปากคำต่อพนักงานสอบสวน เกี่ยวกับข้อเท็จจริงแห่งคดี ดังนั้น โอกาสที่พยานบุคคลจะถูกแทรกแซงหรือขัดขวางการให้ปากคำจึงอาจเกิดขึ้นตั้งแต่ที่พยานบุคคลนั้นรับรู้ข้อเท็จจริงหรือเหตุการณ์ในคดี รัฐจึงต้องจัดทำมาตรการเพื่อคุ้มครองพยานบุคคลตั้งแต่เริ่มคดี มิใช่เฉพาะการคุ้มครองพยานบุคคลในระหว่างการพิจารณาคดีและภายหลังการพิพากษาคดีเท่านั้น

การคุ้มครองพยานของพนักงานสอบสวนนั้น สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้วางระเบียบการปฏิบัติของพนักงานสอบสวนเกี่ยวกับเรื่องการคุมพยานและการป้องกันพยานสำคัญในคดีอาญาไว้ โดยแบ่งเป็นสองกรณีคือ²⁵

1. การคุมพยาน ได้มีการกำหนดแนวทางปฏิบัติให้พนักงานสอบสวนจดสถานที่อยู่และที่พักอาศัยของพยานบุคคลไว้ให้ชัดเจน และต้องไปสอดส่องเฝ้าเยี่ยมพยานอยู่เสมอ เพื่อให้สามารถส่งหมายและติดตามตัวพยานไปเบิกความได้ และถ้าพยานคนใดมีฐานะยากจนขัดสนก็ให้แจ้งพนักงานอัยการเพื่อขอเบิกเงินค่าพาหนะและเบี้ยเลี้ยง

2. การป้องกันพยาน กรณีที่เป็นพยานสำคัญในคดีและไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งหรือมีเหตุที่น่าเชื่อว่าจะเกิดอันตรายแก่พยานบุคคลก่อนที่พยานจะไปเบิกความ หรืออาจมีการดำเนินการเพื่อให้พยานหลบหนี พนักงานสอบสวนอาจจัดทำรายงานชี้แจงเพื่อจัดหาสถานที่พักอาศัยชั่วคราวให้พยาน ถ้าเป็นกรณีฟ้องต่อศาลแล้ว ก็ให้แจ้งเหตุให้พนักงานอัยการทราบเพื่อขอสืบพยานปากนั้นโดยไม่ชักช้า

2. บทบาทของพยานบุคคลในคดีอาญาชั้นพนักงานอัยการ พนักงานอัยการจะมีหน้าที่ตรวจสอบสำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวน และวินิจฉัยว่าข้อเท็จจริงและ

²⁵ เห่งอ้วง, หน้า 49.

พยานหลักฐานที่ปรากฏนั้นพอเชื่อถือได้หรือไม่ว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้นจริง และใครเป็นผู้กระทำ ถ้าพนักงานอัยการเชื่อว่ามีมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นจริง พนักงานอัยการก็จะเสนอคดีขึ้นสู่ศาลโดยการฟ้องคดีอาญา แต่ถ้าพนักงานอัยการไม่เชื่อ ก็จะสั่งไม่ฟ้องคดี และปล่อยตัวผู้ต้องหาไป เช่น ปรากฏว่าข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานนั้นยังไม่ชัดเจน โดยพนักงานอัยการมีอำนาจที่จะสั่งให้สอบสวนเพิ่มเติม หรือเรียกพยานบุคคลไปซักถามเพิ่มเติมเพื่อให้ได้ความชัดเจนในคดีมากยิ่งขึ้น

บทบาทของพยานบุคคลในชั้นพนักงานอัยการจะไม่ชัดเจนเท่ากับชั้นของพนักงานสอบสวนหรือชั้นศาล เนื่องจากพนักงานอัยการจะมีบทบาทเพียงการพิจารณาพยานหลักฐานที่ปรากฏอยู่ในสำนวนการสอบสวน หรือสั่งสอบสวนพยานบุคคลเพิ่มเติม โดยพนักงานอัยการจะไม่มีโอกาสได้นำสืบพยานบุคคลหรือพบเห็นพยานบุคคลที่เป็นพยานในคดีเลย คงปรากฏแต่การอ่านจากบันทึกคำให้การในสำนวนการสอบสวนเท่านั้น เว้นแต่กรณีที่มีการเรียกพยานบุคคลมาซักถาม²⁶

จากแนวปฏิบัติดังกล่าวข้างต้น พอจะสรุปได้ว่ามาตรการคุ้มครองพยานบุคคลทั้งชั้นพนักงานสอบสวนและชั้นพนักงานอัยการเป็นเพียงการให้ความสะดวกแก่พยานบุคคลและการติดตามสอดส่องพยานเพื่อให้สามารถนำพยานไปเบิกความต่อศาลได้เท่านั้น ซึ่งกฎหมายก็ยังไม่ปรากฏมาตรการลงโทษผู้ที่คุกคามพยานบุคคลไว้โดยเฉพาะแต่อย่างใด ซึ่งทำให้พยานบุคคลไม่น้อยเกิดความกังวลและปฏิเสธการเข้าเป็นพยานเพราะไม่อาจรับความเสี่ยงภัยที่อาจเกิดขึ้นแก่ตนได้

3. บทบาทของพยานบุคคลในชั้นศาล พนักงานอัยการจะเป็นคู่ความในฐานะโจทก์เข้าทำการพิสูจน์ความผิดของจำเลยโดยอาศัยพยานหลักฐานต่างๆ รวมถึงพยานบุคคลเป็นเครื่องพิสูจน์ความจริงให้ปรากฏต่อศาล กรณีที่จำเลยได้รับสารภาพตามฟ้อง ศาลจะพิพากษาโดยไม่สืบพยานต่อไปก็ได้ เว้นแต่คดีที่มีข้อหาอัตราโทษอย่างต่ำให้จำคุกตั้งแต่ห้าปีขึ้นไป ศาลจะต้องฟังพยานโจทก์จนกว่าจะพอใจว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง อนึ่ง หลักของการพิจารณาคดีและสืบพยานในชั้นศาลนั้นจะต้องกระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลยเสมอ เว้นแต่มีบางกรณีเท่านั้นที่กฎหมายยกเว้นไว้ว่าศาลมีอำนาจสืบพยานและพิจารณาคดีลับหลังจำเลยได้

การพิสูจน์ความจริงในคดีอาญานั้น จำเลยจะไม่ถูกเชื่อว่ามีมีความผิดจนกว่าศาลจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีความผิดในระดับที่ปราศจากข้อสงสัยตามสมควร และปราศจากการมีภาระ

²⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 55-56.

ให้ผู้ถูกกล่าวหาพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเอง²⁷ กล่าวคือ ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่ต้องพิสูจน์เรื่องฐานที่อยู่ของตน ณ เวลาที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น แต่จะต้องมีการพิสูจน์โดยพยานหลักฐานอย่างแน่ชัดว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นอยู่ ณ ที่เกิดเหตุหรือกระทำความผิดรวมกระทำผิดอาญาได้อย่างไร โดยการพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลยได้นั้น โจทก์จะต้องนำสืบพยานหลักฐานในระดับปราศจากข้อสงสัยตามสมควร หากการนำสืบพยานหลักฐานของโจทก์ยังปรากฏข้อสงสัยตามสมควรอยู่ ศาลจะยกผลประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้เป็นผลดีแก่จำเลย แม้จำเลยจะสืบพยานฝ่ายตนเพียงเล็กน้อยหรือแม้แต่จำเลยจะไม่นำสืบพยานฝ่ายตนเลย ศาลก็อาจยกฟ้องโจทก์ได้²⁸

การพิสูจน์ความผิดของจำเลยนั้นจะต้องใช้มาตรฐานการพิสูจน์ให้ได้ความชัดแจ้งในระดับที่ปราศจากข้อสงสัยตามสมควร เป็นมาตรฐานการพิสูจน์ในระดับที่เข้มงวดที่สุดที่ใช้พิสูจน์ว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ ซึ่งจะต้องเป็นการพิสูจน์ว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริงตามข้อกล่าวหาของโจทก์ กล่าวคือ โจทก์จะต้องพิสูจน์ให้ศาลเชื่อโดยปราศจากข้อสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง ในกรณีที่ยังปรากฏความสงสัยแห่งข้อเท็จจริงอยู่ ศาลจะต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้แก่จำเลยตามหลักการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์

ในทางปฏิบัติ พยานที่มีปัญหามากที่สุดคือพยานบุคคลซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการไปมุ่งสู่ระดับการพิสูจน์โดยปราศจากข้อสงสัยตามควรดังกล่าว เพราะพยานบุคคลอาจจะรู้เห็นเหตุการณ์มาจริง หรือถูกเลี่ยมสอนมาเป็นพยานก็ได้ หรือพยานบุคคลอาจจะรู้เรื่องเป็นอย่างดี แต่เวลาเบิกความต่อศาลกลับเกิดความตื่นเต้นหรือความจำเลอะเลือน นอกจากนี้พยานบุคคลก็อาจถูกข่มขู่ กระทำให้เกิดความเกรงกลัว หรือให้อามิสสินจ้างจนทำให้เบิกความผิดเพี้ยนไปจากความเป็นจริงจนทำให้เกิดผลเสียต่อรูปคดีในที่สุด

ในกระบวนการพิจารณาคดีอาญาในชั้นศาล ได้มีการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการสืบพยานเพื่อแก้ไขปัญหาการเบิกความของพยานบุคคลในศาลเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาการเผชิญหน้าระหว่างพยานกับจำเลย เช่น การให้คู่ความแต่ละฝ่ายสามารถสืบพยานโดยผ่านโทรศัพท์วงจรปิด หรือการถ่ายทอดภาพและเสียงผ่านทางประชุมจอภาพ โดยพยานไม่จำเป็นต้องเดินทางมาศาลเพื่อสืบพยาน ข้อดีของการนำเอาระบบการประชุมทางจอภาพมาใช้ในการสืบพยานคือ ทำให้กระบวนการ

²⁷ อานนท์ มาเฝ้า, "บทวิเคราะห์คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ : คำวินิจฉัยที่ 12/2555 กับหลักสันนิษฐานความเป็นผู้บริสุทธิ์ในฐานะสิทธิขั้นพื้นฐาน และข้อพิจารณาเพิ่มเติมประการอื่น (ตอนที่ 1)," วารสารนิติศาสตร์ (2555), หน้า 824

²⁸ คณิง ภาไชย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2, พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556), หน้า 282.

ดำเนินพิจารณาคดีเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายของพยานที่พยานจะต้องเดินทางมาศาล และเป็นมาตรการคุ้มครองพยานบุคคลอย่างหนึ่ง²⁹ แต่อย่างไรก็ดี การใช้เทคโนโลยีดังกล่าวนี้ก็ไม่ใช่การแก้ปัญหาเรื่องการแทรกแซงพยานบุคคลทั้งหมด เนื่องจากจำเลยยังมีโอกาสที่จะข่มขู่คุกคามพยานก่อนที่จะมีการสืบพยาน หรือจำเลยก็อาจเข้าแทรกแซงพยานในระหว่างการสืบพยานโดยการนำความผิดฐานหมิ่นประมาทมาข่มขู่พยานก็ย่อมได้

2.1.4.2 เหตุผลและความจำเป็นในการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา

บทบัญญัติแห่งกฎหมายต่างๆไม่ว่าจะเป็นรัฐธรรมนูญฯ ประมวลกฎหมายอาญาฯ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฯ ได้มีหลักกฎหมายที่สอดแทรกถึงหลักการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญาตลอดจนผู้ที่ใกล้ชิดกับพยาน เพื่อให้พยานบุคคลในคดีอาญาและผู้ที่ใกล้ชิดกับพยานบุคคลในคดีอาญาได้รับความปลอดภัยทั้งด้านชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน เนื่องจากการพยานบุคคลในคดีอาญานั้นเป็นปัจจัยสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการพิสูจน์ความจริงในคดี เนื่องจากศาลจะให้น้ำหนักกับคำให้การของพยานบุคคลเป็นอย่างมาก

เหตุผลที่พยานบุคคลควรได้รับความคุ้มครองมากกว่าพยานประเภทอื่นๆ เช่น พยานวัตถุ พยานเอกสาร เพราะลักษณะของพยานบุคคลนั้นแตกต่างจากพยานประเภทอื่นๆ กล่าวคือ พยานบุคคลมีชีวิต มีร่างกาย มีจิตใจ จึงอาจได้รับการกระทบกระเทือนจากปัจจัยภายนอกมากกว่าพยานประเภทอื่น ส่วนพยานหลักฐานที่เป็นพยานเอกสาร หรือพยานวัตถุนั้นเมื่อแรกเริ่มในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา พยานหลักฐานประเภทนี้ก็จะถูกรวบรวมและจัดเก็บโดยพนักงานสอบสวนเป็นอย่างดี และอาจมีการถ่ายภาพหรือการบันทึกไว้อย่างเป็นระบบ ดังนั้นการทำลายพยานหลักฐานที่เป็นพยานเอกสารหรือพยานวัตถุจึงอาจกระทำได้อย่างยาก³⁰ นอกจากนี้ เมื่อพยานบุคคลเป็นมนุษย์ พยานบุคคลจึงต้องได้รับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน รวมถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ที่พยานบุคคลจะต้องดำรงชีพได้อย่างผาสุกและปลอดภัยจากภัยอันตรายคุกคามต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พยานบุคคลนั้นเป็นพยานที่มีความเสี่ยงภัยจากการกระทำของผู้กระทำความผิดมากที่สุด ทั้งนี้ นอกจากการกระทำหน้าที่พยานบุคคลในฐานะพลเมืองดีของสังคมแล้ว พยานบุคคลไม่ได้รับผลประโยชน์อันใดจากการมาเป็นพยานเลย เพียงแต่กระทำเพื่อการพิสูจน์ความถูกต้องในคดี

²⁹ รัตนภรณ์ จิระวิวัฒน์ชัย, "การคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา : ศึกษากรณีการนำระบบการประชุมทางจอภาพมาใช้ในการสืบพยาน" (นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2550), หน้า 106-107.

³⁰ วีระพงษ์ บุญโญภาส และคณะ, "การบริหารจัดการระบบงานคุ้มครองพยานของสำนักงานคุ้มครองพยานคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546," เอกสารประกอบการสัมมนาโครงการศึกษาวิจัย , หน้า 11.

เท่านั้น อีกทั้งพยานบุคคลยังต้องเสียเวลา เสียค่าใช้จ่าย รวมไปถึงสุขภาพต่างๆไม่ว่าสุขภาพกายหรือสุขภาพจิต ดังนั้น รัฐจะต้องคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของพยานบุคคลนั้นมิให้ได้รับการกระทบกระเทือนแต่อย่างใด

ผู้เขียนเห็นว่ากฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันนั้นยังไม่เพียงพอต่อการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา เนื่องจากบทกฎหมายที่ปรากฏอยู่ยังขาดลักษณะเฉพาะของบทบัญญัติกฎหมายที่ชี้ให้เห็นว่า พยานบุคคลนั้นสำคัญและแตกต่างจากบุคคลทั่วไปในฐานะของวัตถุแห่งการกระทำความผิดอาญา นอกจากนี้ บทบัญญัติแห่งกฎหมายก็เป็นลักษณะที่เอื้อประโยชน์ให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยอย่างมาก แต่กลับละเลยประโยชน์ของพยานบุคคล เช่น การบังคับให้พยานบุคคลต้องไปศาลเพื่อเบิกความต่อหน้าจำเลย ย่อมไม่คุ้มกับค่าใช้จ่ายและค่าเสียเวลาของพยานบุคคลแต่อย่างใด นอกจากนี้พยานบุคคลยังอาจถูกข่มขู่ หรือถูกทำร้ายด้วยวิธีการต่างๆจากอาชญากรอีกด้วย ในหัวข้อนี้ผู้เขียนจะอธิบายรายละเอียดถึงเหตุผลและความจำเป็นในแง่มุมต่างๆที่รัฐควรพิจารณาเพื่อจัดทำมาตรการทางกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองพยานบุคคล

1. การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ หลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพนั้นถือว่าเป็นหลักสำคัญที่สุดของหลักนิติรัฐ เพราะศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดและเป็นรากฐานของรัฐประชาธิปไตย โดยรัฐยอมรับอิสระของปัจเจกบุคคล ไม่ว่าจะเป็นอิสระในเรื่อง ชีวิต ร่างกาย ชื่อเสียง การนับถือศาสนา การเลือกถิ่นที่อยู่ ตลอดจนถึงการแสดงความคิดเห็น โดยรัฐจะต้องให้ความเคารพต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลและจะต้องป้องกันมิให้สิทธิเสรีภาพของบุคคลนั้นถูกคุกคามหรือถูกแทรกแซงการใช้สิทธิเสรีภาพดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การแทรกแซงการเบิกความของพยานบุคคลนั้นอาจมีกรณีที่เป็นการคุกคามสิทธิในชีวิตร่างกาย ทรัพย์สิน ตลอดจนเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคล ผู้เขียนเห็นว่าสิทธิและเสรีภาพที่มีโอกาสได้รับการกระทบกระเทือนมากที่สุดจากการแทรกแซงพยานการเบิกความของพยานบุคคลคือเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและสิทธิในชีวิตร่างกาย

เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นเป็นสิทธิมนุษยชนตามกฎหมายและมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ได้รับการคุ้มครองทั้งในระดับกติการะหว่างประเทศ และระดับรัฐธรรมนูญของทุกประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตย ในฐานะที่เป็นหลักการสำคัญของสังคมประชาธิปไตยซึ่งแสดงให้เห็นถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่จะสามารถแสดงความคิดเห็นได้โดยปราศจากการบีบบังคับจากผู้อื่น เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นเป็นเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่จัดว่า

เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของการปกครองระบบประชาธิปไตย โดยเปรียบเสมือนพาหนะที่นำไปสู่การแลกเปลี่ยนและพัฒนาความคิดเห็นและยังเป็นรากฐานสำคัญของสิทธิมนุษยชนประการอื่นๆอีกมากมาย เช่น เสรีภาพในการชุมนุมและการสมาคม และเสรีภาพในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ เป็นต้น³¹

การปิดกั้นการแสดงความคิดเห็นของพยานบุคคล ย่อมทำให้ศาลไม่อาจอำนวยความสะดวกหรือสิทธิพิเศษในการพิจารณาพิพากษาคดีได้อย่างแท้จริง เพราะพยานบุคคลได้ถูกปิดกั้นมิให้แสดงความคิดเห็นจึงไม่อาจกล่าวข้อเท็จจริงหรือเรื่องราวที่ตนประสบมาได้ทั้งหมด เป็นต้น ด้วยเหตุผลดังกล่าว เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของพยานบุคคลจึงจำเป็นที่จะต้องได้รับความคุ้มครอง ด้วยเหตุผลสำคัญที่ว่า³² การแสดงความคิดเห็นหรือการโต้เถียงกันเป็นสิ่งที่นำไปสู่การแสวงหาความจริง กล่าวอีกนัยหนึ่ง เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นย่อมก่อให้เกิดอิสระในการพูดคุย แสดงความเห็นหรือถกเถียงกันซึ่งจะนำไปสู่การค้นพบความจริงอย่างเป็นรูปธรรมมากกว่าการยึดถือเพียงความคิดหรือการตัดสินใจของปัจเจกบุคคลหรือสังคม ในทางตรงกันข้าม หากมีการจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นสังคมก็จะถูกห้ามมิให้แสวงหาความจริง และไม่มีเผยแพร่ข้อมูลที่แท้จริง

นอกจากเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นแล้ว รัฐจะต้องคุ้มครองสิทธิในชีวิตและร่างกายของพลเมือง โดยสิทธิในชีวิตและร่างกายนั้นเป็นสิทธิมนุษยชนประเภทหนึ่งซึ่งเป็นที่ติดตัวตามธรรมชาติมากับสภาพบุคคล โดยบุคคลนั้นย่อมมีความคาดหวังว่าตนจะต้องได้รับความปลอดภัยในชีวิตและร่างกาย จะไม่ถูกทรมาน ไม่ถูกทำร้ายร่างกาย และไม่ถูกฆ่า ซึ่งสิทธิในชีวิตและร่างกายนี้เป็นสิทธิที่ได้รับการคุ้มครองทั้งในระดับประเทศและในระดับสากล ในประเทศไทยนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้บัญญัติเรื่องการคุ้มครองสิทธิในชีวิตร่างกายไว้ในมาตรา 28³³ โดยมีสาระสำคัญว่าบุคคลนั้นย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตร่างกาย และการดำเนิน

³¹ กัลป์ปลัดดา ดุตตา, สิทธิของเรา สิทธิของมนุษยชน (กรุงเทพมหานคร: สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งเอเชีย, 2555), หน้า 11.

³² Eric Barendt, Freedom of Speech (Oxford Oxford University Press, 2005), pp. 7-20.

³³ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560, มาตรา 28 บัญญัติว่า "บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การจับและการคุมขังบุคคลจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำใดอันกระทบกระเทือนต่อสิทธิหรือเสรีภาพในชีวิตหรือร่างกายจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ

การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้"

กระบวนการทางอาญาที่จะต้องกระทบต่อสิทธิในชีวิตร่างกายของบุคคลนั้นไม่ว่าจะเป็นการจับ การคุมขัง การค้นตัวบุคคล หรือการกระทำใดอันกระทบกระเทือนต่อชีวิตและร่างกายนั้นจะไม่สามารถกระทำได้ เว้นแต่จะได้กระทำไปตามที่กฎหมายให้อำนาจ ตลอดจนการลงโทษนั้นก็ไม่อาจกระทำด้วยวิธีการที่โหดร้ายทารุณ หรือไร้มนุษยธรรมได้

คำประกาศว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและพลเมือง ค.ศ. 1789 ของประเทศฝรั่งเศสก็ได้กำหนดหลักเกณฑ์เรื่องการคุ้มครองสิทธิในชีวิตและร่างกายไว้ด้วยเช่นเดียวกัน โดยปรากฏอยู่ในบทบัญญัติมาตรา 3 ถึงมาตรา 5³⁴ เพื่อคุ้มครองสิทธิในชีวิตและร่างกายของบุคคลซึ่งเป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับในสากลว่าเป็นสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์และไม่อาจมีผู้ใดมากระทบกระเทือนได้ รัฐจึงต้องมีมาตรการทางกฎหมายที่มีประสิทธิภาพในการคุ้มครองและรับรองสิทธิในชีวิตและร่างกายของพยานบุคคล เนื่องจากพยานบุคคลนั้นเป็นพยานประเภทที่มีความเสี่ยงมากที่สุดที่จะถูกผู้อื่นกระทำความผิดอันเป็นการกระทบกระเทือนต่อสิทธิในชีวิตและร่างกายของ เช่น การทำร้าย การลักพาตัว หรือการฆ่าพยานบุคคล เป็นต้น

2. การสร้างความเท่าเทียมให้กับบุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม ระบบกฎหมายของประเทศไทยได้รับอิทธิพลมาจากระบบกฎหมายซีวิลลอว์ รูปแบบและวิธีการในการคุ้มครองพยานบุคคลและผู้เสียหายจึงมีลักษณะเป็นภาวะวิสัย (Objective) ศาลและพนักงานอัยการมีหน้าที่ดังกล่าวโดยตรง³⁵ แต่อย่างไรก็ดีศาลจะต้องคำนึงถึงปัจจัยอื่นๆประกอบกัน ได้แก่ หน้าที่ของศาลที่จะดำเนินการต่อการกระทำความผิดอาญา ในลักษณะที่สอดคล้องกับความยุติธรรม สิทธิของจำเลยที่จะต้องมีโอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ภายใต้หลักนิติธรรม ซึ่งรวมถึงโอกาสที่จะซักถามพยานบุคคล ตลอดจนหน้าที่ในการคุ้มครองพยานในกรณีที่จำเป็น รวมถึงกรณีที่น่าจะเกิดอันตรายร้ายแรงต่อพยานบุคคล³⁶

³⁴ The Universal Declaration of Human Rights 1789, Article 3 "Everyone has the right to life, liberty and security of person"

The Universal Declaration of Human Rights, Article 4 "No one shall be held in slavery or servitude; slavery and the slave trade shall be prohibited in all their forms"

The Universal Declaration of Human Rights, Article 5 "No one shall be subjected to torture or to cruel, inhuman or degrading treatment or punishment"

³⁵ กิตติพงษ์ กิตติยารักษ์, *กระบวนการยุติธรรมบนเส้นทางของความเปลี่ยนแปลง*, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลาฯ, 2543), หน้า 218.

³⁶ John Peter Wilhelm Hilger, "Organized Crime/Witness Protection in Germany," *Effective methods to combat transnational organized crime in criminal justice processes* (2001). p. 103.

กฎหมายปัจจุบันให้ความสำคัญกับจำเลยหรือผู้ต้องหาในคดีอาญาเป็นอย่างมาก เช่น การจับกุมและคุมขังบุคคลใดนั้นจะต้องมีหมายศาลหรือต้องมีเหตุ บทสันนิษฐานของกฎหมายว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดจนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำความผิด การพิจารณาคำขอประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยโดยเร็ว การจัดหาทนายความให้จำเลย การบังคับให้การพิจารณาคดีอาญาต้องกระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย สิทธิของจำเลยที่มีสิทธิไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ของตนเอง การปล่อยตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยชั่วคราว การให้ผู้ต้องหาชกค้ำหรือขอศาลตั้งทนายความให้ การอ่านคำเบิกความในการสืบพยานก่อนฟ้องต่อหน้าผู้ต้องหา การให้จำเลยยื่นเรื่องราวต่อประธานศาลฎีกาขอให้โอนคดีไปยังศาลอื่น ตลอดจนการให้จำเลยชกค้ำการสืบพยานที่เป็นเด็กในการถ่ายทอดภาพและเสียงมายังห้องพิจารณา ส่วนผู้เสียหาย กฎหมายก็คุ้มครองให้ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับค่าตอบแทนหรือได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ดังนั้น พยานบุคคลในคดีอาญาในฐานะที่มีส่วนเกี่ยวข้องในคดีอาญาไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าจำเลย ผู้ต้องหา หรือผู้เสียหายในคดี จึงสมควรได้รับการคุ้มครองด้วยเช่นเดียวกัน

3. การรักษาข้อเท็จจริงที่พยานบุคคลรับรู้เพื่อประโยชน์ในการพิสูจน์คดีอาญา พยานบุคคลจะต้องรู้เห็นข้อเท็จจริงที่ตนจะเบิกความมาก่อน โดยในทางจิตวิทยานั้น ขั้นตอนต่างๆ แห่งความรู้สึกของบุคคลใดในข้อเท็จจริงอันใดอันหนึ่งอาจแบ่งออกได้เป็น

(1) ความรู้สึกเกิดขึ้น
 (2) การเก็บความรู้สึก
 (3) ความมั่นใจในความรู้สึกเป็นความจำโนภาพ คือ ความนึกคิดที่ประดิษฐ์ไปต่างๆ สมทบเข้ากับการวินิจฉัยของตัวพยานบุคคล

(4) การแสดงความรู้สึกออกมา ซึ่งอาจเป็นไปโดยปากเปล่าหรือการเขียนเป็นลายลักษณ์อักษร กล่าวคือ เป็นคำเบิกความของพยานบุคคลที่ได้ผ่านออกจากห้องเก็บความรู้สึกของพยานบุคคลและไปสู่ความรู้สึกของพยานอื่นหรือผู้ซักถามพยาน³⁷

ในประเด็นดังกล่าว ศาสตราจารย์จิตติ ติงศภัทิย์ กล่าวว่า พยานบุคคลมีสาระสำคัญแห่งจิตใจในการรู้เห็นเป็นพยานหรือลำดับของจิตใจ ดังนี้

³⁷ แอล ดูปลาตร์ และ วิจิตร ลulitanนท์, กฎหมายลักษณะพยานและจิตวิทยา (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรนิติ, 2497), หน้า 96.

- (1) สัมผัสปัญญา
- (2) ความทรงจำ
- (3) การถ่ายทอด³⁸

ความรู้สึกที่เกิดขึ้นหรือสัมผัสปัญญาที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นเป็นเรื่องเดียวกัน คือ การรู้สึกหรือรับรู้ต่อเหตุการณ์ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ส่วนการเก็บความรู้สึกหรือความทรงจำ กับความมั่นใจในความรู้สึก เป็นเรื่องความทรงจำของตัวพยานบุคคล ส่วนการแสดงความรู้สึกและการถ่ายทอดนั้นเป็นการที่พยานบุคคลจะถ่ายทอดเรื่องราวข้อเท็จจริงที่ตนรับรู้ออกไปให้แก่ผู้ถามพยาน ทั้งนี้ การที่พยานบุคคลมีลำดับเหตุการณ์ที่เป็นสาระสำคัญทางจิตใจในการรู้เห็นเป็นพยานดังกล่าวข้างต้นเป็นสิ่งที่สำคัญต่อรูปคดี เช่น หากพยานบุคคลอยู่ในที่เกิดเหตุและรู้เห็นเหตุการณ์ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น แต่พยานบุคคลมาเบิกความต่อศาลหลังเกิดเหตุนานหลายปี ทำให้ความทรงจำของพยานเลอะเลือนจึงเบิกความคลาดเคลื่อนไป ส่งผลให้ศาลไม่เชื่อฟังคำเบิกความของพยานบุคคลได้³⁹

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า พยานบุคคลนั้นเปรียบเสมือนพาหนะที่บรรจุความจริงหรือเรื่องราวแห่งคดี โดยผ่านการลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เก็บความรู้สึก และถ่ายทอดออกมาเป็นคำเบิกความ ซึ่งความจริงดังกล่าวเป็นสิ่งที่จะนำมาพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้ ดังนั้น การเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาประการหนึ่งคือการทำให้พยานบุคคลมาเบิกความให้รวดเร็วและเบิกความตรงตรงความจริง ซึ่งรัฐจะต้องสร้างหลักประกันให้แก่พยานบุคคล เพื่อเพิ่มความมั่นใจให้พยานบุคคลมาเบิกความตรงความจริง และจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการอำนวยความยุติธรรมในคดีอาญา⁴⁰ เนื่องจากเมื่อพยานบุคคลได้รับความคุ้มครองย่อมส่งผลไปถึงการคุ้มครองความจริงแห่งคดีที่บรรจุอยู่ในตัวพยานบุคคล ทำให้ความจริงนั้นไม่ถูกบิดเบือนหรือกระทบกระเทือนโดยเป็นผลร้าย และยังเป็นการสนับสนุนให้พยานบุคคลกล้ามาเบิกความต่อพนักงานสอบสวนหรือต่อศาลมากยิ่งขึ้น

4. ความจำเป็นในการปราบปรามอาชญากรรมและการเพิ่มความร่วมมือระหว่างประเทศในทางอาญา การกระทำความผิดอาญาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันอาจปรากฏใน

³⁸ จิตติ ดิงศภัทย์, ข้อสังเกตในการขังน้ำหนักพยานหลักฐานและการเขียนคำพิพากษา, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลาฯ, 2555), หน้า 81.

³⁹ ไพโรจน์ วายุภาพ, ข้อเท็จจริงและการวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริง, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์กรุงสยามพับลิชชิ่ง, 2559), หน้า 180-182.

⁴⁰ สวตรี สุขศรี, "การคุ้มครองความปลอดภัยของพยานบุคคลในคดีอาญา," วารสารนิติศาสตร์, 31 (2544), หน้า 697.

รูปแบบของกลุ่มองค์กรอาชญากรรม หรือผู้กระทำความผิดเป็นผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น จึงมักปรากฏให้เห็นการปกปิดซ่อนเร้นพยานหลักฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อความผิดที่กระทำลงเป็นความผิดที่เหยี่ยวโหดและรุนแรงของการดำเนินองค์กรอาชญากรรม ด้วยความกว้างขวางขององค์กรอาชญากรรมและจำนวนสมาชิกที่ปะปนอยู่ในสังคม รัฐจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการคุ้มครองพยานบุคคลเป็นพิเศษ เพื่อป้องกันไม่ให้คำเบิกความของพยานบุคคลถูกกระทบกระเทือนด้วยปัจจัยภายนอก และเพื่อสนับสนุนให้พยานบุคคลกล้ามาเบิกความ นอกจากนี้ ความร่วมมือในทางอาญาก็เป็นสิ่งสำคัญระหว่างรัฐต่างๆ ที่จะต้องร่วมมือกันเพื่อปราบปรามอาชญากรรม กล่าวคือ ในปัจจุบันมีการส่งพยานบุคคลไปเบิกความในต่างประเทศ ซึ่งก็ยังคงประสบปัญหาอยู่ เนื่องจากรัฐฝ่ายที่ส่งตัวพยานบุคคลออกจากประเทศไปไม่อาจรับรองและคุ้มครองสวัสดิภาพ ตลอดจนความปลอดภัยของพยานบุคคลได้ สนธิสัญญาทวิภาคีต่างๆ จึงมักจะระบุความรับผิดชอบของรัฐฝ่ายที่รับตัวพยานบุคคลว่า รัฐจะต้องรับประกันความปลอดภัย (Safe Conduct) ไม่จับกุม ไม่คุมขัง ไม่ส่งฟ้องคดีอาญา ไม่ปล่อยให้พยานบุคคลตกเป็นจำเลยในคดีแพ่งใดๆ อันเป็นผลสืบเนื่องจากการเดินทางไปเบิกความนั้น⁴¹ ด้วยเหตุดังกล่าว หากประเทศไทยร้องขอให้นำพยานบุคคลจากต่างประเทศมาสืบ ประสิทธิภาพของการร้องขอดังกล่าวจะขึ้นอยู่กับมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองพยานบุคคล กล่าวคือ หากมาตรการภายในของรัฐไม่มีประสิทธิภาพ ย่อมก่อให้เกิดความเสียหายที่พยานบุคคลจากต่างประเทศจะประสบภัยอันตราย หรือถูกคุกคามด้วยประการต่างๆ และอาจจะไม่ยอมเบิกความตรงความจริงที่ตนได้รับรู้และพบเห็นมา ดังนั้น การคุ้มครองพยานบุคคลจึงเป็นการลดความเสี่ยงทั้งในเรื่องการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม และเป็นการยกระดับมาตรฐานการคุ้มครองพยานให้ทัดเทียมกับรัฐสากลด้วยเช่นเดียวกัน

2.1.4.3 ผลเสียที่เกิดขึ้นกรณีที่พยานบุคคลไม่ได้รับความคุ้มครอง

ในกรณีที่พยานบุคคลไม่ได้รับความคุ้มครองย่อมเกิดผลเสียได้แก่ ผลเสียต่อตัวพยานเอง และผลเสียต่อกระบวนการยุติธรรม ด้วยเหตุดังกล่าว จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐจะต้องปรับปรุงแก้ไข รวมถึงพัฒนากฎหมายให้ทันสมัยและสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ ในหัวข้อนี้ผู้เขียนจะได้กล่าวถึงผลเสียประการต่างๆ ที่เกิดจากการแทรกแซงการเบิกความของพยานบุคคลในคดีอาญา ดังนี้

⁴¹ จิรนิติ หะวานนท์, "มิติใหม่ของความร่วมมือระหว่างประเทศในการดำเนินคดีอาญา," อุลพพ 1, 36 (2532). หน้า 21-31.

1. ผลเสียต่อความจริงในคดี การแทรกแซงพยานบุคคลในคดีอาญานั้นย่อมก่อให้เกิดผลเสียแก่ความจริงในคดี เนื่องจากพยานบุคคลเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้ศาลสามารถพิสูจน์ความจริงแห่งคดีได้ กล่าวคือ คำเบิกความของพยานบุคคลในคดีอาญานั้นเป็นพยานหลักฐานที่มีน้ำหนักน่าเชื่อถือยิ่งกว่าพยานเอกสาร ดังนั้น การแทรกแซงการเบิกความของพยานบุคคลไม่ว่าจะด้วยวิธีใดก็ตามเพื่อทำให้พยานบุคคลไม่ปรากฏตัวต่อศาลเพื่อเบิกความ หรือให้พยานบุคคลเบิกความเท็จ ย่อมทำให้เกิดการบิดเบือนคดีอาญาไปในทางที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ทำให้เกิดความล่าช้าในกระบวนการยุติธรรม นอกจากนี้ยังอาจทำให้ศาลตัดสินผิดพลาดและก่อให้เกิดผลเสียหายแก่คู่ความฝ่ายที่บริสุทธิ์อีกด้วย ยิ่งไปกว่านั้น ผลจากการที่รูปคดีนั้นถูกบิดเบือนไปดังกล่าว ย่อมทำให้ผู้กระทำความผิดที่แท้จริงนั้นไม่ได้รับโทษตามที่สมควรจะได้รับ ส่งผลให้สังคมนั้นไม่เชื่อถือในกระบวนการยุติธรรมอีกด้วย

2. ผลเสียต่อตัวพยานบุคคล นอกจากผลเสียต่อรูปคดีซึ่งส่งผลให้ความน่าเชื่อถือของกระบวนการยุติธรรมนั้นลดลงแล้ว การแทรกแซงการเบิกความของพยานบุคคลในคดีอาญายังก่อให้เกิดผลเสียแก่ตัวพยานบุคคลเองอีกหลายประการ กล่าวคือ พยานบุคคลจะมีค่าเสียโอกาสที่เกิดขึ้นจากการที่ตนไปเป็นพยานในศาล การแทรกแซงการเบิกความของพยานบุคคลนั้นย่อมก่อให้เกิดค่าเสียโอกาสแก่พยานบุคคลหลายประการ กล่าวคือ กรณีที่คู่ความนั้นข่มขู่พยานบุคคลในระหว่างกระบวนการพิจารณาคดีอาญาว่าจะฟ้องพยานบุคคลเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาท หากพยานบุคคลเบิกความให้ร้ายแก่ตน และได้มีการฟ้องคดีพยานบุคคลจริง ย่อมก่อให้เกิดค่าเสียโอกาสทางทรัพย์สินแก่พยาน ตลอดจนสภาพจิตใจของพยาน นอกจากนี้พยานจะต้องทนรับแรงกดดันที่ตนอาจต้องตกเป็นจำเลยในคดีอาญา พยานต้องเสียสุขภาพจิต เป็นต้น

นอกจากเรื่องค่าเสียโอกาส การที่พยานบุคคลถูกแทรกแซงนั้น ย่อมทำให้เกิดผลเสียต่อตัวพยานบุคคลหรือผู้ใกล้ชิดต่อพยานบุคคล กล่าวคือ หากเป็นการกระทำทางกายภาพ เช่น การทำร้ายร่างกาย การหน่วงเหนี่ยวกักขัง การอุ้มฆ่าพยาน ไม่ว่าผู้กระทำความผิดจะได้กระทำต่อตัวพยานบุคคลเองหรือบุคคลใกล้ชิดของพยาน ย่อมทำให้บุคคลนั้นสูญเสียเสรีภาพในชีวิต ร่างกาย ซึ่งเป็นการกระทำที่ละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ทั้งนี้ หากเป็นการกระทำที่ใช้เพียงวาจาข่มขู่หรือกดดัน หรือการให้ทรัพย์สินแก่พยาน ก็ย่อมถือเป็นการปิดกั้นการแสดงความคิดเห็นของพยานโดยชอบ ซึ่งเป็นการละเมิดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของพยาน ดังนั้น ไม่ว่าจะการแทรกแซงพยานบุคคลจะเกิดขึ้นโดยวิธีใดก็ตามย่อมเป็นการละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญได้รับรองและคุ้มครองให้ทั้งสิ้น

2.2 แนวคิดเรื่องการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมที่กระทำต่อพยานบุคคล

การแทรกแซงการเบิกความของพยานบุคคลในคดีอาญาเพื่อขัดขวางไม่ให้พยานบุคคลมาเบิกความตรงความจริงนั้นถือเป็นลักษณะของการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมประเภทหนึ่ง ซึ่งอาจกระทำได้ในหลายรูปแบบ เช่น การข่มขู่ การทำร้าย การอุ้มฆ่าพยานบุคคล รวมถึงการกระทำอื่นใดที่ส่งผลให้พยานบุคคลไม่ยอมปรากฏตัวต่อศาลเพื่อเบิกความ เป็นต้น หรือทำให้พยานบุคคลกลับคำให้การจากที่เคยให้การไว้ในขณะเกิดเหตุใหม่ๆ ตลอดจนการขู่ว่าจะฟ้องพยานบุคคลเป็นคดีหมิ่นประมาทในระหว่างการพิจารณาคดี ส่งผลให้จำเลยไม่ได้รับการลงโทษ เพราะพยานบุคคลไม่ยอมปรากฏตัวต่อศาลหรือปรากฏตัวต่อศาลแต่กลับคำให้การ

2.2.1 ความหมายและลักษณะของการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม

การขัดขวางกระบวนการยุติธรรม (Obstruction of Justice) นั้นไม่ได้มีบทบัญญัติของกฎหมายไทยกำหนดคำนิยามไว้อย่างชัดเจน แต่มีที่มาจากกรณีดำเนินคดีในระบบกล่าวหา โดยการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมเป็นหลักกฎหมายที่ปรากฏในระบบคอมมอนลอว์⁴² มีแนวคิดเพื่อการคุ้มครองและปกป้องพยาน ลูกขุน และเจ้าหน้าที่ของศาลจากการใช้อำนาจโดยมิชอบเพื่อขัดขวางกระบวนการยุติธรรม

กฎหมายคอมมอนลอว์ได้บัญญัติให้การขัดขวางกระบวนการยุติธรรมนั้นเป็นความผิดอาญา โดยความผิดเกี่ยวกับการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมได้แก่ การกระทำการขัดขวางหรือเสนอให้มีการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม การกระทำทั้งหลายซึ่งกีดขวางประวิงให้ชักช้า หรือกีดขวางกระบวนการยุติธรรม ตัวอย่างของการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม เช่น การให้อามิสสินจ้างแก่พยานบุคคล การข่มขู่หรือแทรกแซงพยานบุคคล การขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานการทำลายพยานหลักฐาน เป็นต้น⁴³ การขัดขวางกระบวนการยุติธรรมยังหมายความรวมถึงการพยายามขัดขวางการเบิกความของพยานบุคคลไม่ว่าจะได้กระทำลงด้วยวิธีใดก็ตาม⁴⁴

Black's Law Dictionary ได้ให้ความหมายคำว่า Obstruction of Justice ว่าเป็นการละเมิดหรือขัดขวางผู้ที่แสวงหาความยุติธรรมในชั้นศาล หรือผู้มีอำนาจในการให้ความยุติธรรม

⁴² John M. Scheb, *Criminal Law and Procedure*, 3 ed. (Boston: Wadsworth Publishing Co., 1999), p. 302.

⁴³ Kathleen F. Brickey, *Corporate Criminal Liability* (Illinois: Callaghan & Company, 1984), p. 89.

⁴⁴ Deborah C. England, "Obstruction of Justice," [Online] Accessed: 1 July 2021. Available from: <https://www.criminaldefenselawyer.com/resources/criminal-defense/crime-penalties/what-criminal-obstruction-what-penalties>

ภายในศาล⁴⁵ โดยการกระทำดังกล่าวคือ การขัดขวางกระบวนการตามกฎหมายหรือการอำนวยความสะดวกยุติธรรม ไม่ว่าจะผู้กระทำจะใช้วิธีใดก็ตาม เช่น การปกปิดหรือซ่อนเร้นพยาน การข่มขู่ผู้มีส่วนรับผิดชอบในกระบวนการทางกฎหมาย ฯลฯ เพื่อให้กระบวนการทางศาลล่าช้าลงและทำให้ศาลตัดสินผิดพลาดจากความเป็นจริง

การขัดขวางกระบวนการยุติธรรมได้ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรในกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อมุ่งประสงค์ที่จะลงโทษผู้ขัดขวางกระบวนการยุติธรรมที่เป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรม เพราะส่งผลกระทบต่อสังคมมากกว่าอาชญากรรมประเภทอื่น กล่าวคือ การขัดขวางกระบวนการยุติธรรมย่อมเป็นผลกระทบต่อการดำเนินคดีในกระบวนการยุติธรรมโดยภาพรวม ไม่ว่าจะกระทำต่อกระบวนการดำเนินคดีในขั้นตอนต่างๆ เช่น การกระทำใดๆที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อพยานหลักฐานในคดี หรือการกระทำต่อเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย ซึ่งทำร้ายที่สุด การขัดขวางกระบวนการยุติธรรมอาจส่งผลให้การพิสูจน์ความผิดและการนำตัวผู้กระทำ ความผิดมาลงโทษเป็นไปได้ยาก และลดทอนการบรรลุวัตถุประสงค์ในเรื่องการปราบปรามอาชญากรรม⁴⁶

ในประเทศสหรัฐอเมริกา การขัดขวางกระบวนการยุติธรรมเป็นความผิดที่มีโทษทางอาญา เพื่อคุ้มครองความปลอดภัยและสวัสดิภาพของพยานบุคคลจากการที่พยานบุคคลต้องมาเป็นพยานให้แก่รัฐ เช่น การกำหนดความผิดแก่ผู้ที่ทำให้ร้ายหรือทำให้บุคคลผู้มาเป็นพยานเสียชีวิตเนื่องจากมาเป็นพยานให้รัฐ การข่มขู่ คุกคาม ก่อความ หรือการกระทำที่เป็นการยุ่งเหยิงพยาน ตลอดจนการทำร้ายร่างกาย การขู่เข็ญ หรือการชักจูงใจพยานบุคคล อย่างไรก็ตาม ความผิดที่เกี่ยวกับการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมนั้นไม่ได้จำกัดเฉพาะเพียงการคุ้มครองตัวพยานบุคคล แต่ยังรวมถึงการคุ้มครองเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมของรัฐ เนื่องจากเจ้าพนักงานนั้นเป็นผู้ใช้อำนาจรัฐ เจ้าพนักงานก็ชอบที่จะได้รับความคุ้มครองพิเศษจากความผิดที่อาจกระทบต่อปฏิบัติหน้าที่ของตนเพื่อคุ้มครองกระบวนการยุติธรรม เพราะหากเกิดการกระทำความผิดต่อเจ้าพนักงานย่อมเป็นการกระทบกระเทือนต่อกระบวนการยุติธรรมด้วย นโยบายการตรากฎหมายเรื่องการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมจึงถือเป็นการรับรองว่านอกเหนือจากผลประโยชน์แก่สังคมซึ่งไม่ต้องเสี่ยงกับการถูกกล่าวหา

⁴⁵ Jeffrey R. Kallstrom and Suzanne E. Roe, "Obstruction of Justice," *American Criminal Law Review* 38 AM(2001). pp. 1082.

⁴⁶ จิตติ ดิงศภัทย์, *กฎหมายอาญาภาค 1*, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครการพิมพ์, 2525), หน้า 11.

ว่ากระบวนการพิจารณาคดีไม่ยุติธรรมแล้ว ความชอบธรรมในสังคมก็ยิ่งปรากฏอยู่ในการชี้ขาดตัดสินความผิด⁴⁷

องค์ประกอบของความผิดฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรมในประเทศสหรัฐอเมริกาประกอบด้วยการกระทำ (Actus Reus) กล่าวคือ จะต้องปรากฏว่ามีการกระทำที่เป็นขัดขวางกระบวนการยุติธรรมเกิดขึ้น ไม่ว่าผู้กระทำความผิดจะได้กระทำไปโดยตลอดแล้ว หรืออยู่ในขั้นพยายามกระทำความผิดก็ตาม เช่น การสนับสนุนให้พยานบุคคลเบิกความอันเป็นเท็จเพื่อเป็นประโยชน์แก่คดีของตน⁴⁸ การกระทำที่เป็นการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมอาจเป็นการกระทำเพียงครั้งเดียว หรือเป็นการกระทำที่มีลักษณะต่อเนื่องก็ได้⁴⁹ เมื่อมีการกระทำแล้วจะต้องปรากฏว่าผู้กระทำความผิดนั้นมีเจตนาชั่วร้าย (Mens Rea) อีกด้วย โดยเจตนาชั่วร้ายนี้หมายถึง การทุจริต (corruptly) กล่าวคือ ผู้กระทำความผิดจะต้องมีเจตนาทุจริตโดยกระทำไปเพื่อมิให้กระบวนการยุติธรรมนั้นดำเนินไปอย่างลุล่วง อย่างไรก็ตาม เจตนาทุจริตเป็นสิ่งที่สามารถตีความได้อย่างกว้างขวางโดยนักกฎหมายมีความเห็นแตกต่างกันโดยแบ่งออกเป็นสี่ทฤษฎี นักกฎหมายฝ่ายแรกเห็นว่าเจตนาทุจริตหมายถึงการที่ผู้กระทำความผิดมีเจตนาที่จะขัดขวางการพิจารณาของศาลที่เป็นไปอย่างถูกต้อง โดยความเห็นนี้มีข้อสังเกตว่าเป็นการตีความที่กว้างเกินไป เพราะกรณีที่น่าจะจำเลยได้ว่าความเข้าข้างลูกความของตนโดยทราบดีว่าลูกความของตนเป็นผู้กระทำความผิดย่อมเป็นความผิดฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรมได้เช่นเดียวกัน นักกฎหมายฝ่ายที่สองเห็นว่าเจตนาทุจริตไม่ใช่เจตนาชั่วร้ายแต่พิจารณาถึงลักษณะการกระทำของผู้กระทำความผิดเป็นสำคัญ กล่าวคือ หากลักษณะการกระทำเป็นสิ่งที่สามารถชี้ให้เห็นถึงเจตนาทุจริตแล้ว ผู้กระทำความผิดมีความผิดฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรมโดยที่มิพักต้องพิจารณาถึงสำนึกหรือจิตใจของผู้กระทำความผิดเลย เช่น การให้สินบน เป็นต้น ความเห็นที่สองนี้ก็ยังไม่ได้รับการยอมรับเนื่องจากการเพิ่มบทบัญญัติลักษณะการกระทำความผิดของกฎหมายขัดขวางกระบวนการยุติธรรมซ้ำซ้อนกับกฎหมายฉบับอื่น นักกฎหมายฝ่ายที่สามเห็นว่า การพิสูจน์เจตนาชั่วร้ายในการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมนั้น จะต้องมีการกระทำกระทำความผิดเป็นส่วนประกอบ กล่าวคือ ผู้กระทำความผิดจะต้องกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อบุคคลอื่น⁵⁰ ซึ่งความเห็นนี้ก็ยังไม่ได้รับการยอมรับเนื่องจากการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมอาจเป็น

⁴⁷ Brickey, K. F., *Corporate Criminal Liability*, p. 89.

⁴⁸ Daniel Hemel & Eric A. Posner, "Presidential Obstruction of Justice," *106 California Law Review* 1277 (2018), p. 1285.

⁴⁹ See *United States v. North*, 910 F.2d 843, 877 (D.C. Cir. 1998).

⁵⁰ See *United States v. Poindexter*, 951 F.2d 369, 379 (D.C. Cir. 1991).

การกระทำโดยตัวผู้กระทำความผิดเองก็ได้ เช่น การทำลายเอกสารที่ใช้เป็นพยานหลักฐานในชั้นศาล เป็นต้น ส่วนความเห็นของนักกฎหมายฝ่ายที่สี่ที่ได้รับการยอมรับจากคนส่วนใหญ่คือ เจตนาชั่วร้ายในการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมจะต้องเป็นการกระทำที่มีวัตถุประสงค์ไม่เหมาะสม (improper purpose) ซึ่งจะต้องพิจารณาจากสถานะของผู้กระทำเป็นรายกรณีไป เช่น อัยการที่ขัดขวางกระบวนการสืบสวนสอบสวนเนื่องจากเห็นว่ามีการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่เป็นธรรมต่อจำเลย ย่อมไม่ตกเป็นผู้กระทำความผิดตามนัยของความเห็นนี้⁵¹ ทั้งนี้ ผู้เขียนเห็นพ้องด้วยกับแนวความคิดของนักกฎหมายฝ่ายที่สี่ดังกล่าว

นอกจากกฎหมายภายในของสหรัฐอเมริกาแล้ว การขัดขวางกระบวนการยุติธรรมยังเป็นความผิดสากลตาม "อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 United Nations Convention against Transnational Organized Crime 2000; UNTOC)" โดยอนุสัญญาฯ ดังกล่าวมีเจตนารมณ์เพื่อป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะขององค์กรอาชญากรรม โดยให้ประเทศภาคีที่ลงนามและให้สัตยาบันต้องกำหนดมาตรการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติภายในประเทศของตน

อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 เกิดขึ้นเนื่องจากปัญหาองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติที่เป็นภัยคุกคามต่อประชาคมโลก โดยประเทศต่างๆ รวมถึงประเทศไทย ได้ตระหนักถึงความรุนแรงของปัญหาดังกล่าว จึงเห็นควรที่จะนำมาตรการทางกฎหมายและมาตรการอื่นที่ไม่ใช่มาตรการทางกฎหมายมาปรับใช้ทั้งในระดับในประเทศและระหว่างประเทศเพื่อแก้ไขปัญหา⁵²

อนุสัญญาฯ ได้มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายสำคัญลำดับแรกคือ การส่งเสริมความร่วมมือในการป้องกันและต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติให้มีประสิทธิภาพ⁵³ โดยได้กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำเพื่อเป็นแนวปฏิบัติในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิด โดยความผิดฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรม เป็นความผิดฐานหนึ่งที่ถูกบรรจุไว้ในอนุสัญญาฯ นี้ โดยครอบคลุมถึงเรื่องการข่มขู่คุกคาม การให้สินบนพยานบุคคล หรือเจ้าพนักงานด้วย

⁵¹ Posner, D. H. E. A., "Presidential Obstruction of Justice," *106 California Law Review* 1277., p 1286-1289.

⁵² สถาบันกฎหมายอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด, "รายงานวิจัย โครงการพัฒนากฎหมายป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ระยะที่ 2," สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (กรุงเทพมหานคร 2548), หน้า 2-3.

⁵³ เอกวิจน์ กมลเทพา, "กระบวนการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติในประเทศไทย" (นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549), หน้า 21.

ข้อ 23 ของอนุสัญญาฯ กำหนดให้รัฐภาคีแต่ละรัฐนำมาตราการทางกฎหมายหรือมาตรการอื่นเท่าที่จำเป็น เพื่อกำหนดให้การกระทำโดยเจตนาดังต่อไปนี้เป็นการกระทำความผิดอาญา

(ก) การใช้กำลังบังคับ การขู่เข็ญหรือข่มขู่ การให้สัญญา การเสนอให้หรือให้ประโยชน์อันมิพึงได้ เพื่อให้ผู้อื่นให้การหรือเบิกความเท็จ แทรกแซงหรือขัดขวางการให้การ การเบิกความ หรือการจัดทำพยานหลักฐานในการดำเนินคดีที่เกี่ยวข้องกับความผิดที่อนุสัญญาฯ นี้ครอบคลุม

(ข) การใช้กำลังบังคับ การขู่เข็ญหรือข่มขู่ การให้สัญญา การเสนอให้หรือให้ประโยชน์อันมิพึงได้เพื่อแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม หรือแทรกแซงเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายในการดำเนินคดีที่เกี่ยวข้องกับความผิดที่อนุสัญญาฯ นี้ครอบคลุม ข้อกำหนดในวรรคนี้จะไม่กระทบถึงสิทธิของรัฐภาคีที่จะมีกฎหมายฉบับอื่นเพื่อคุ้มครองเจ้าหน้าที่รัฐ

อนุสัญญาข้อ 23 (ก) กำหนดให้การใช้กำลังบังคับ การขู่เข็ญหรือข่มขู่ การให้สัญญา การเสนอให้ประโยชน์ที่ไม่พึงได้เพื่อจูงใจให้ผู้อื่นให้การเท็จ หรือเพื่อแทรกแซงการให้การ หรือการเสนอพยานหลักฐานในการดำเนินคดีที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดที่อนุสัญญาฯ ครอบคลุมถึงเป็นความผิดอาญารฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรม อนุสัญญาข้อ 23 (ก) นี้ไม่ได้กำหนดคุณสมบัติผู้กระทำความผิดและผู้ถูกกระทำไว้เป็นพิเศษ ผู้กระทำความผิดอาจเป็นบุคคลทั่วไป เจ้าพนักงานหรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐก็ได้ ส่วนผู้ถูกกระทำอาจเป็นผู้เสียหาย พยานบุคคล ทนายความ หรือบุคคลใดในกระบวนการพิจารณาคดีก็ได้ ทั้งนี้ ความผิดดังกล่าวเป็นความผิดที่ไม่ต้องการผล และจะเป็นความผิดสำเร็จได้เมื่อผู้กระทำความผิดได้ใช้กำลังบังคับ ขู่เข็ญ ข่มขู่ หรือให้สัญญา เสนอให้หรือให้ผลประโยชน์ที่มีควรได้ ส่วนผู้ถูกกระทำจะเบิกความเท็จ หรือแทรกแซงการดำเนินกระบวนการยุติธรรมหรือไม่นั้นไม่ใช่สาระสำคัญ อย่างไรก็ตาม ความผิดดังกล่าวจะต้องประกอบด้วยเจตนาพิเศษหรือมูลเหตุจูงใจ คือ เพื่อให้ผู้อื่นให้การเท็จหรือเพื่อแทรกแซงการให้การ หรือการเสนอพยานหลักฐานในการดำเนินคดี⁵⁴

อนุสัญญาข้อ 23 (ข) กำหนดองค์ประกอบความผิดในส่วนการกระทำ โดยจำกัดเฉพาะการใช้กำลังบังคับ การขู่เข็ญหรือข่มขู่ การให้สัญญา การเสนอให้หรือให้ประโยชน์อันมิพึงได้เพื่อแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม หรือแทรกแซงเจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายในการดำเนินคดีที่เกี่ยวข้องกับความผิดที่อนุสัญญาฯ นี้ครอบคลุม ความผิดตามอนุสัญญาข้อ 23 (ข) นี้

⁵⁴ สถาบันกฎหมายอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด, "รายงานวิจัย โครงการพัฒนากฎหมายป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ระยะที่ 2." หน้า 8-9.

ได้กำหนดคุณสมบัติเฉพาะไว้สำหรับตัวผู้ถูกระทำว่าจะต้องเป็นเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรม หรือเจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับความผิดอนุสัญญาฯ แต่ไม่ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้กระทำความผิดไว้ และเป็นความผิดที่ไม่ต้องการผลเช่นเดียวกับความผิดตามอนุสัญญาฯ ข้อ 23 (ก) อนึ่ง ความผิดตามอนุสัญญาฯ ข้อ 23 (ข) เป็นความผิดที่ต้องการเจตนาพิเศษหรือมูลเหตุจูงใจ คือ เพื่อแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ราชการของเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรม หรือเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับความผิดที่ครอบคลุมภายใต้อนุสัญญานี้⁵⁵

จากข้อ 23 ของอนุสัญญาฯ ข้างต้นนั้น จะเห็นได้ว่า การกำหนดให้การขัดขวางกระบวนการยุติธรรมเป็นความผิดอาญานั้นเป็นการกำหนดความผิดเพื่อมุ่งลงโทษในเชิงข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence) เพื่อมุ่งเน้นการคุ้มครองไม่ให้เกิดความผิดพลาดในการดำเนินคดีและกระบวนการยุติธรรม ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความยากลำบากในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษในที่สุด โดยอนุสัญญาฯ ข้อ 23 (ก) นั้นเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานบุคคลโดยตรง เนื่องจากเป็นข้อกำหนดที่ป้องกันไม่ให้เกิดการแทรกแซงการเบิกความหรือการให้การ ตลอดจนการนำสืบหรือจัดทำพยานหลักฐาน

นอกจากอนุสัญญาฯ ข้อ 23 แล้ว อนุสัญญาฯ ข้อ 24 ก็ปรากฏหลักการเรื่องการคุ้มครองพยานบุคคล โดยมีวัตถุประสงค์ว่าประเทศภาคีต้องมีมาตรการคุ้มครองพยานเพื่อต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ

อนุสัญญาฯ ข้อ 24 กำหนดให้ประเทศภาคีนั้นต้องมีมาตรการคุ้มครองพยานบุคคลจากการถูกคุกคาม โดยเหตุที่พยานบุคคลผู้นั้นเป็นผู้ให้การหรือเบิกความในคดีความผิดที่ครอบคลุมภายใต้อนุสัญญาฯ เช่น การคุ้มครองพยานบุคคลทางกายภาพ การปกป้องรูปพรรณสัณฐานของพยาน การเปลี่ยนแปลงที่อยู่ของพยาน ตลอดจนการสืบพยานโดยการไต่ถามทางวีดิทัศน์ (Video Conference) เป็นต้น ทั้งนี้ ข้อ 24 ให้นำมาใช้ในกรณีที่ผู้เสียหายอยู่ในฐานะพยานบุคคล ย่อมต้องนำมาตราการที่กำหนดในอนุสัญญาฯ มาใช้ด้วยเช่นเดียวกัน

การใช้มาตรการทั้งตามอนุสัญญาฯ ข้อ 23 และข้อ 24 นั้น จะต้องพิจารณาควบคู่กับอนุสัญญาฯ ข้อที่ 34 ประกอบ กล่าวคือ อนุสัญญาฯ ข้อ 34 นั้นมุ่งให้รัฐภาคีใช้มาตรการที่จำเป็น ทั้งมาตรการทางกฎหมายและทางบริหารที่สอดคล้องกับหลักการพื้นฐานของกฎหมายภายในของตน

⁵⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 9.

ดังนั้น การแก้ไขเพิ่มเติมหรือปรับปรุงบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้น รัฐจะต้องจัดทำอย่างเหมาะสม เป็นการจำเป็น และไม่เป็นภาระแก่ประเทศมากเกินไป

จากแนวปฏิบัติของอนุสัญญาดังกล่าว เป็นผลให้ประเทศไทยมีพันธกรณีที่จะต้อง กำหนดมาตรการทางกฎหมายหรือมาตรการด้านอื่นๆ เท่าที่จำเป็น เพื่อกำหนดให้การกระทำดังกล่าวข้างต้นนั้นเป็นความผิดอาญา ซึ่งรวมถึงความผิดเกี่ยวกับการแทรกแซงพยานบุคคล ในปัจจุบัน (ปี พ.ศ. 2564) ยังไม่มีบทบัญญัติกฎหมายที่กำหนดความผิดเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวโดยเฉพาะเจาะจงแต่อย่างใด แต่ในประเด็นเกี่ยวกับมาตรการอื่นเพื่อคุ้มครองพยานบุคคลตามอนุสัญญาข้อ 24 นั้น ได้มีการตราพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาบังคับใช้ตามที่ได้เขียนได้กล่าวไว้ในบทที่ 2

2.2.2 รูปแบบการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม

รูปแบบการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมในประเทศสหรัฐอเมริกาแบ่งออกเป็น 5 รูปแบบ ได้แก่ (1) การขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของบุคคล (2) การขัดขวางกระบวนการพิจารณา (3) การขัดขวางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐ (4) การขัดขวางการสืบสวนสอบสวน และ (5) การขัดขวางการบังคับใช้กฎหมาย⁵⁶

แม้ว่าจะเป็นการกระทำความผิดในชั้นพยายาม ผู้กระทำความผิดย่อมมีความผิดฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรม โดยลักษณะการกระทำความผิดนั้นสามารถจำแนกออกได้เป็น 4 ลักษณะหลักๆ ดังนี้⁵⁷

1. การให้การหรือเบิกความเท็จ เนื่องจากคำให้การหรือคำเบิกความในกระบวนการพิจารณาคดีนั้นเป็นปัจจัยที่จะนำไปสู่การถ่วงดุลและชี้แจงน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งปวง ก่อนที่จะมีการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล แต่อย่างไรก็ตาม ศาลจะต้องพิจารณาอย่างละเอียดถี่ถ้วนว่าการให้การหรือเบิกความเท็จนั้นถือเป็นการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมหรือไม่ เนื่องจากลำพังเพียงการให้การหรือเบิกความเท็จนั้นย่อมไม่สามารถถือว่าเป็นการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมทุกกรณี เพราะการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมจะต้องพิจารณาว่าผู้กระทำความผิดนั้นมีเจตนาที่จะขัดขวางการ

⁵⁶ John F. Decker, "The Varying Parameters of Obstruction of Justice," *American Criminal Law Review* 65 (2004). p. 65-75.

⁵⁷ *Ibid.*, pp. 91.

บริหารกระบวนการยุติธรรม เช่น หากการให้การหรือเบิกความเท็จเป็นผลให้ศาลยกฟ้องจำเลยที่กระทำผิด ผู้ให้การหรือเบิกความเท็จย่อมมีความผิดฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรม

2. การทำลายหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงเอกสารอันเป็นพยานหลักฐาน เนื่องจากการทำลายหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงพยานหลักฐานย่อมทำให้ศาลขาดพยานหลักฐานที่จะนำมาพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้ เช่น กรณีพนักงานบริษัทได้ทำลายบันทึกเอกสารของบริษัท เนื่องจากบริษัทนั้นได้รับหมายเรียก ย่อมเป็นการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม เป็นต้น

3. การใช้อุบายฉ้อฉล รวมถึงการให้สินบน โดยไม่จำเป็นต้องพิจารณาว่าความผิดที่กระทำลงนั้นสำเร็จแล้วหรือไม่ กล่าวคือการพยายามใช้อุบายฉ้อฉลหรือการพยายามให้สินบนย่อมถือว่าเป็นความผิดฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรมแล้ว⁵⁸

4. การโน้มน้าวหรือชักจูงใจพยานบุคคลโดยไม่จำกัดวิธีการ เช่น การแนะนำให้พยานบุคคลเบิกความเท็จต่อหน้าคณะลูกขุน การพยายามว่าจ้างบุคคลเพื่อมาพยานบุคคล หรือการข่มขู่คุกคามว่าจะทำให้เกิดอันตรายต่อชีวิตของพยานบุคคล หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับพยานบุคคล ย่อมถือว่าเป็นการกระทำความผิดฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรมเช่นเดียวกัน

ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับพยานบุคคล การขัดขวางกระบวนการยุติธรรมที่กระทำต่อพยานบุคคลนั้นมักจะเป็นการกระทำเพื่อลดทอนคุณค่าของพยานบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีความผิดร้ายแรง เช่น ผู้กระทำความผิดเป็นผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น หรือกรณีองค์การอาชญากรรม พยานบุคคลย่อมมีความเสี่ยงที่จะได้รับอันตรายจากการมาเป็นพยานในคดีมากกว่าคดีทั่วไป นอกจากนั้นยังปรากฏว่ามีการแก้แค้นพยานบุคคลหลังจากที่มีการพิจารณาคดีแล้วอีกด้วย เมื่อพิจารณาความหมายและลักษณะของการขัดขวางยุติธรรมในเบื้องต้นแล้ว รูปแบบของการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทยที่คล้ายคลึงและมีลักษณะใกล้เคียงกับรูปแบบการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมในระดับสากล ได้ปรากฏรูปแบบมากถึง 19 ลักษณะด้วยกัน⁵⁹ โดยรวมถึงการกระทำที่เป็นการป้องกันมิให้พยานบุคคลมาเบิกความตรงความจริง ดังนี้

⁵⁸ See United States v. Atkin, 107 F.3d 1213, 1218 (6th Cir. 1997).

⁵⁹ ปรีดา นันท์ดี, "กฎหมายขัดขวางกระบวนการยุติธรรม : ศึกษากรณี การพัฒนากฎหมายไทยให้สอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติ เพื่อการต่อต้านองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000" (นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546), หน้า 65-75.

1. การให้ทรัพย์สิน เงิน ค่ามันสัญญา หรือประโยชน์ที่มิควรได้อื่นใดแก่พยาน หรือบุคคลที่สามารถเป็นพยานได้ เพื่อไม่ให้บุคคลดังกล่าวมาให้การเป็นพยานในการสอบสวนหรือการพิจารณาคดี ซึ่งมีลักษณะเป็นการกันพยานออกจากกระบวนการตามกฎหมาย เช่น การให้อามิสสินจ้างให้พยานไปบวช⁶⁰

2. การขัดขวางหรือแทรกแซงการมาปรากฏตัวต่อศาลหรือการเบิกความของพยาน โดยใช้วิธีการข่มขู่ ทำให้กลัว ใช้อำนาจครอบงำโดยมิชอบ หรือทำอันตรายต่อพยานหรือบุคคลใกล้ชิด ซึ่งมีอิทธิพลต่อการมาเบิกความของพยาน เพื่อบังคับหรือจูงใจไม่ให้พยานไปเบิกความต่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาล หรือทำให้พยานเบิกความไม่ตรงต่อความจริง หรือข่มขู่ให้พยานปรักปรำผู้เสียหาย

3. การหลอกลวงหรือให้ข้อมูลเท็จแก่พยาน หรือผู้เสียหายเกี่ยวกับวัน เวลา สถานที่ เพื่อไม่ให้พยานไปปรากฏตัวต่อศาลหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่นัดหมายได้

4. การฆ่าพยาน⁶¹ ผู้เสียหาย หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดในระหว่างการดำเนินคดีเพื่อตัดตอนจุดเชื่อมโยงการกระทำความผิดระหว่างผู้กระทำความผิดด้วยกัน หรือผู้ที่อยู่เบื้องหลังการกระทำความผิด

5. การสับเปลี่ยนพยานวัตถุ พยานเอกสาร ผู้ต้องหา หรือตัวพยาน

6. การใช้กำลังประทุษร้าย ข่มขู่ หรือให้ประโยชน์ที่มิควรได้แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง โดยมีเจตนาเพื่อไม่ให้ผู้เสียหายไปร้องทุกข์หรือฟ้องร้องดำเนินคดี หรือทำให้ผู้เสียหายถอนคำร้องทุกข์ ถอนฟ้อง หรือยอมความ

7. การทำให้เกิดความล่าช้าหรือขัดขวาง ไม่ให้บุคคลใดๆไปพบ ติดต่อกับข้อมูล ให้ถ้อยคำ หรือเบิกความต่อพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาล

8. การเพิกเฉยไม่ส่งมอบรายงาน เอกสาร หรือพยานหลักฐานใดในการสอบสวน หรือพิจารณาคดีของศาล

⁶⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1315/2482 พยานให้การไว้ในชั้นสอบสวน แต่ในชั้นพิจารณาพยานไปบวชแล้วไม่ยอมมาเป็นพยานนั้น ศาลจะรับฟังคำให้การในชั้นสอบสวนไม่ได้

⁶¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 708/2535 นาย ก. ผ่านนาย ข. แล้ว ขณะที่กำลังหาที่ซุกซ่อนศพและกลบเกลื่อนหลักฐาน บุตรของนาย ข. มาเห็น นาย ก. จึงฆ่าบุตรนาย ข.

9. การแก้ไข ทำลาย ทำซ้ำ ปกปิด ซ่อนเร้น ยักย้ายถ่ายเท หรือทำให้เกิดความล่าช้า ในการส่งมอบเอกสาร ข้อมูล โดยมีเจตนาที่จะทำให้เอกสารหรือข้อมูลนั้นไร้ประโยชน์ หรือไม่สามารถ ใช้เป็นพยานหลักฐานในการสืบสวนสอบสวน หรือการพิจารณาคดีได้ หรือทำให้พยานหลักฐานนั้นมี น้ำหนักน้อยลง

10. การขัดขวางการรวบรวมพยานหลักฐานโดยการซ่อนเร้น เอาไปเสีย กำจัด อำ พราง ทำให้เสียหาย หรือทำลายพยานหลักฐาน เมื่อรู้ว่าพนักงานสอบสวนกำลังแสวงหา พยานหลักฐานนั้นอยู่ หรือรู้ว่าพยานหลักฐานนั้นจำเป็นต่อกระบวนการพิจารณาคดี

11. การทำลายหรือพยายามทำลายบันทึกราชการ

12. การก่อให้เกิดการหลีกเลี่ยงหรือขัดขืนหมายเรียกหรือหมายอาญาที่ให้ผู้นั้นไปให้ การเป็นพยาน

13. การกระทำใดๆที่ ก่อให้เกิดการเบิกความเท็จ ให้การเท็จ หรือสร้าง พยานหลักฐานเท็จ

14. การฆ่า ทำร้าย หน่วงเหนี่ยวกักขังบุคคลใดๆ หรือการทำลายทรัพย์สิน เพื่อแก้ แค้นตอบโต้พยาน ทนายความ ล่าม ผู้เสียหาย หรือคู่ความในกระบวนการพิจารณาคดี จากการที่บุคคล นั้นได้ปฏิบัติหน้าที่หรือให้ถ้อยคำแก่เจ้าหน้าที่

15. การประวิง การข่มขู่ การประทุษร้าย การให้ทรัพย์สิน การให้สินบน หรือการใช้ อำนาจโดยมิชอบเพื่อครอบงำผู้พิพากษา เจ้าพนักงาน หรือเจ้าหน้าที่ศาล เพื่อมุ่งประสงค์ที่จะบังคับ หรือชักจูงใจเจ้าหน้าที่มิให้ปฏิบัติหน้าที่ หรือปฏิบัติหน้าที่ของตนโดยไม่เหมาะสม

16. การแก้แค้นตอบโต้เจ้าหน้าที่ศาล เพราะเหตุจากการปฏิบัติหน้าที่

17. การขัดขวางหรือไม่ให้ความสะดวกในการบังคับใช้กฎหมาย ในการจับ คั้น ยึด หรือการปฏิบัติงานอื่นใดตามกฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจสืบสวนสอบสวนตามกฎหมาย

18. การข่มขู่ ทำอันตราย ใช้อิทธิพล หรือให้ประโยชน์ที่มีควรได้โดยชอบแก่ พนักงานสอบสวน เพื่อแทรกแซงให้ผลการสอบสวนคดีหรือข้อเท็จจริงบางประการเปลี่ยนแปลงไป

19. การขัดขวางการปฏิบัติตามคำสั่งศาล หรือการพิจารณาคดีของศาล หรือ ขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่ของผู้พิพากษา และเจ้าหน้าที่ศาล

จากลักษณะของการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมข้างต้น ผู้เขียนเห็นว่าการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมในทุกๆลักษณะจะมีลักษณะสำคัญที่เหมือนหรือคล้ายคลึงกัน คือผู้กระทำจะต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อบิดเบือนการพิสูจน์ความจริงหรือเพื่อประวิงคดี ซึ่งการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมนั้นอาจกระทำออกมาได้หลายรูปแบบ ไม่ว่าจะด้วยวิธีการที่รุนแรง เช่น การข่มขู่ การฆ่า การลักพาตัว ฯลฯ หรืออาจจะเป็นการใช้วิธีการที่เป็นลักษณะการชักจูงใจหรือให้รางวัลตอบแทน เช่น การให้อามิสสินจ้าง การให้คำมั่นสัญญา เป็นต้น ทั้งนี้ บุคคลที่เป็นวัตถุแห่งการกระทำของการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมมักจะเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในคดีอาญา เช่น พยานบุคคล หนายความ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาล ตลอดจนบุคคลใกล้ชิดของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในคดีอาญา ดังนั้น การแทรกแซงการเบิกความของพยานบุคคลในคดีอาญาเพื่อป้องกันไม่ให้พยานบุคคลไปเบิกความตรงความจริงนั้น ไม่ว่าจะได้กระทำก่อนมีการพิจารณาคดีในศาลหรือในระหว่างการพิจารณาคดีในศาล ย่อมถือว่าเป็นการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมทั้งสิ้น

2.2.3 ผลของการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมจากการแทรกแซงการเบิกความของพยานบุคคลในคดีอาญา

ปัญหาที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการแทรกแซงการเบิกความของพยานบุคคล ไม่ว่าจะกระทำด้วยวิธีการใดก็ตาม ย่อมส่งผลต่อตัวพยานเองและส่งผลต่อการพิสูจน์คดีของศาล กล่าวคือ ถ้าพยานบุคคลไม่ยอมไปศาล หรือไปศาลแต่เบิกความเท็จ ย่อมทำให้ศาลไม่อาจวินิจฉัยคดีได้อย่างสมบูรณ์ว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ ศาลก็จะต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้แก่จำเลย โดยผลของการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมจากการแทรกแซงการเบิกความของพยานบุคคลในคดีอาญานั้นมีดังนี้

1. พยานเบิกความไม่อยู่กับร่องกับรอย ให้การกลับไปกลับมา ทำให้ศาลไม่เชื่อว่าพยานบุคคลดังกล่าวเป็นผู้เห็นเหตุการณ์จริงๆ⁶²

⁶² คำพิพากษาฎีกาที่ 196/2533 ผู้เสียหายนำความไปแจ้งต่อเจ้าพนักงานให้ดำเนินคดีแก่จำเลยทั้งสอง ก็เพราะสงสัยว่าจำเลยทั้งสองเป็นคนร้าย ดังนั้น การที่ลูกจ้างของผู้เสียหายให้การต่อพนักงานสอบสวนภายหลังจากนั้นว่าจำเลยทั้งสองเป็นคนร้ายจึงมีน้ำหนักน้อย และเมื่อลูกจ้างคนหนึ่งของผู้เสียหายมาเบิกความในชั้นพิจารณาว่าไม่เคยเห็นจำเลยทั้งสองเป็นคนร้ายแต่อย่างใด ส่วนลูกจ้างอีกคนหนึ่งกลับว่าจำเลยทั้งสองเป็นคนร้ายเพราะจำเลยทั้งสองได้บอกให้ทราบ คำประจักษ์พยานทั้งสองของโจทก์ จึงไม่อยู่กับร่องกับรอย รับฟังเป็นความจริงไม่ได้

2. พยานให้การขัดต่อหลักเหตุผล ซึ่งโดยปกติคำเบิกความของพยานนั้นจะต้องสมเหตุสมผลในประเด็นเรื่องหนึ่งๆ หากคำเบิกความของพยานไม่สมเหตุสมผลแล้ว ย่อมทำให้ศาลไม่เชื่อถือคำเบิกความของพยานดังกล่าว⁶³

3. พยานให้การขัดต่อความเป็นจริง ซึ่งส่งผลให้ศาลไม่แน่ใจว่าพยานได้เห็นเหตุการณ์จริงหรือไม่

4. พยานเบิกความน่าสงสัยหรือเบิกความคลุมเครือ ซึ่งเป็นการอาศัยข้อกฎหมายให้จำเลยรอดพ้นจากการถูกลงโทษ⁶⁴

5. พยานให้การขัดกัน ในกรณีที่มีพยานหลายปาก ซึ่งควรจะต้องให้การไปในแนวทางเดียวกัน⁶⁵

6. พยานกลับคำให้การจากที่เคยได้ให้ไว้ในชั้นสอบสวน แต่พอชั้นพิจารณาคดีพยานกลับให้การอีกแบบหนึ่ง หรือให้การในทางตรงกันข้าม⁶⁶

7. พยานไม่ไปศาล เพราะจงใจหลบหนีเนื่องจากไม่อยากเผชิญหน้าจำเลยเพราะเกรงกลัวว่าจะโดนทำร้าย หรือพยานได้รับจ้างเป็นจำนวนมากจนพอใจแล้วจึงหลบหนีไม่ยอมไปเบิกความต่อศาล

จากกรณีดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมที่เป็นการกระทำต่อพยานบุคคลนั้นส่งผลกระทบต่อการพิจารณาคดีของศาลและเป็นวิธีการหนึ่งในการขัดขวางหรือบิดเบือนการพิจารณาคดีอย่างแท้จริง หากคำให้การหรือคำเบิกความของพยานบุคคลนั้นเป็นที่

⁶³ คำพิพากษาฎีกาที่ 979/2538 คดีนี้โจทก์ไม่ได้นำตัวสายสืบที่ทำการล่อซื้อักญาของกลางมาเป็นพยาน คงมีแต่พยานผู้จับกุมจำนวน 2 ปาก แต่พยานทั้งสองปากนี้เบิกความเป็นพิรุชต์ต่อเหตุผลแตกต่างกันในข้อสาระสำคัญ แม้จำเลยรับสารภาพในชั้นจับกุมและชั้นสอบสวนไว้ก็ตาม ประกอบกับักญาอยู่ห่างกระโจมของจำเลยถึง 500 เมตร จึงเป็นเหตุพิรุชต์สงสัย และักญาที่พบก็ยังมีเหตุสงสัยไม่น่าเชื่อว่าจะเป็นของจำเลย ต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 227 วรรคสอง

⁶⁴ คำพิพากษาฎีกาที่ 680/2541 คำให้การในชั้นสอบสวนของ ด. ยังมีข้อความแตกต่างกันอยู่ โดยวันแรกอ้างว่าพยานผู้ตายออกจากบ้าน จำเลยเดินตามมาแล้วผู้ตายกับจำเลยเกิดการชกต่อยต่อสู้กัน แต่ในวันหลังกลับให้การว่าจำเลยกับผู้ตายมีปากเสียงกันภายในบ้าน ไม่เห็นจำเลยเดินตามผู้ตายมาแล้วเกิดการชกต่อยทำร้ายกันแต่อย่างใด คำให้การในชั้นสอบสวนของ ด. ยังมีพิรุชต์อยู่ ดังนี้ พยานหลักฐานที่โจทก์นำสืบมามีความสงสัยตามควรว่าจำเลยเป็นคนร้าย ต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้จำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 227 วรรคสอง

⁶⁵ คำพิพากษาฎีกาที่ 1548/2513 ตัวโจทก์มีนาย จ. และนาย ป. เป็นประจักษ์พยานเห็นจำเลยไล่ยิงโจทก์ แต่ประจักษ์พยานโจทก์และตัวโจทก์ต่างเบิกความแตกต่างกันมาก จึงไม่มีน้ำหนักน่าเชื่อถือ

⁶⁶ คำพิพากษาฎีกาที่ 63/2533 พยานกลับคำเนื่องจากได้รับอามิสสินจ้างจึงต้องการช่วยเหลือผู้ต้องหา

สงสัยของศาล เป็นคำเบิกความที่คลุมเครือ หรือเป็นคำเบิกความที่เป็นเท็จ ศาลย่อมไม่สามารถตัดสินคดีได้ตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏ และส่งผลให้จำเลยที่กระทำความผิดได้รับการปล่อยตัวไปในที่สุด

2.3 ที่มาของการกำหนดให้การแทรกแซงพยานบุคคลเป็นความผิด

การกำหนดความผิดอาญาและการกำหนดเหตุฉกรรจ์เป็นมาตรการทางกฎหมายอย่างหนึ่งที่จะช่วยป้องกันและปราบปรามมิให้เกิดการกระทำความผิดอาญา อย่างไรก็ตาม เมื่อการกำหนดความผิดอาญาและการกำหนดเหตุฉกรรจ์นั้นเป็นมาตรการทางกฎหมายที่กระทบต่อสิทธิในชีวิตร่างกายตลอดจนเสรีภาพของบุคคล จึงจำเป็นจะต้องศึกษาหลักเกณฑ์และแนวคิดต่างๆที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.3.1 แนวคิดเรื่องการลงโทษ

แนวคิดเรื่องการลงโทษนั้นสัมพันธ์กับแนวคิดเรื่องการป้องกันอาชญากรรม เนื่องจากการก่ออาชญากรรมนั้นไม่เพียงแต่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหายเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังก่อให้เกิดความเสียหายแก่สังคม โดยเฉพาะความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของสังคมด้วย รัฐจึงต้องเข้ามามีส่วนป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม รวมถึงการลงโทษและดำเนินคดีต่อตัวผู้กระทำความผิดเพื่อให้สังคมปลอดภัย ดังนั้น การลงโทษจึงเป็นหลักปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดอย่างหนึ่งโดยใช้วิธีการที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของตัวผู้กระทำความผิด เพื่อป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดนั้นก่ออาชญากรรมอีกต่อไป

นักปรัชญาและนักนิติศาสตร์หลายท่านได้นิยามความหมายของโทษทางอาญาไว้ค่อนข้างหลากหลาย Grotius ได้กล่าวถึงโทษทางอาญาโดยพิจารณาจากลักษณะภายนอกของโทษ และได้ให้ความหมายของโทษว่า หมายถึงผลร้ายที่ผู้กระทำได้รับเนื่องมาจากผลร้ายที่เขาได้ก่อให้เกิดขึ้น⁶⁷ โดยจากคำจำกัดความดังกล่าว Sir Walter Moberly ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ 5 ประการดังนี้⁶⁸

1. ผลร้ายที่ผู้กระทำได้รับจะต้องเป็นสิ่งที่ผู้กระทำไม่พึงพอใจ (Unpleasant)
2. ต้องเป็นผลจากการกระทำของเขาที่ผ่านมาแล้วผู้มีอำนาจลงโทษไม่อนุญาตให้กระทำ

⁶⁷ Hugo Grotius, *De Jure Belli Ac Pacis Libri Tres*, trans. Henry A. Sanders ... [and Others] Francis W. Kelsey; with the Collaboration of Arthur E.R. Boak (New York: Oceana, 1964), p. 240.

⁶⁸ Sir Walter Moberly, *The Ethics of Punishment* (London: Faber and Faber, 1968), p. 35.

3. จะต้องมีความสัมพันธ์ระหว่างโทษและการกระทำความผิด อย่างน้อยที่สุด ผลร้ายที่ผู้ต้องโทษได้รับจากการถูกลงโทษจะต้องเป็นการตอบสนองที่ผู้ต้องโทษก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้เสียหายหรือต่อสังคม

4. โทษเป็นการตอบแทนการกระทำโดยสมัครใจที่ต้องการฝ่าฝืนกฎหมาย

5. การลงโทษต้องกระทำแก่ผู้กระทำความผิด หรือแก่บุคคลซึ่งต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของผู้กระทำความผิดนั้น ดังนั้น การที่ผู้เสียหายได้แก้แค้นต่อบุคคลทุกคนที่เขาพบเจอโดยไม่เลือกหน้า จึงไม่ถือว่าเป็นการลงโทษ

H.L.A. Hart ให้ความหมายของโทษทางอาญาโดยเพิ่มเติมข้อพิจารณาในเรื่องผู้มีอำนาจลงโทษด้วย โดยให้นิยามว่าโทษจะต้องประกอบด้วยสาระสำคัญ 5 ประการดังนี้⁶⁹

1. โทษจะต้องก่อให้เกิดความเจ็บปวด หรือผลอื่นที่ก่อให้เกิดความไม่พึงพอใจ
2. โทษต้องใช้เพื่อตอบแทนความผิด
3. โทษต้องลงแก่ผู้กระทำความผิดหรือสงสัยว่าเป็นผู้ที่กระทำความผิด
4. โทษจะต้องเป็นวิธีการซึ่งบุคคลอื่นนอกจากผู้กระทำความผิดนำมาใช้
5. ผู้กำหนดโทษจะต้องเป็นเจ้าของพนักงานตามกฎหมายที่มีอำนาจลงโทษเพื่อตอบแทนการกระทำความผิดทางอาญา

จากความเห็นของนักนิติศาสตร์ข้างต้นได้ให้คำอธิบายไว้ ศาสตราจารย์ ณรงค์ ใจหาญได้สรุปว่าโทษทางอาญาจะต้องประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 3 ประการคือ⁷⁰

1. ลักษณะภายนอกของโทษ โทษเป็นผลร้ายซึ่งตอบแทนแก่ผู้กระทำความผิดอันมีลักษณะที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดแก่ร่างกายหรือผลอันไม่พึงพอใจอื่นๆ เช่น การสูญเสียทรัพย์สินหรือเสรีภาพทางร่างกาย ผลร้ายดังกล่าวกระทำขึ้นเพื่อตอบแทนจากการที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดกฎหมายโดยสมัครใจและมุ่งกระทำความผิดเป็นการเฉพาะตัว

⁶⁹ H.L.A. Hart, *Punishment and Responsibility* (Oxford: Clarendon Press, 1968), pp. 4-5.

⁷⁰ ณรงค์ ใจหาญ, *คำอธิบายกฎหมายอาญาภาคหนึ่งว่าด้วยโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย* (กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์มิตรนราการพิมพ์, 2534), หน้า 2-3.

2. ผู้มีอำนาจกำหนดโทษ ต้องเป็นบุคคลที่กฎหมายบัญญัติให้มีอำนาจลงโทษซึ่งปกติจะเป็นศาล และต้องมีวิธีพิจารณาตลอดจนการลงโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ

3. ความประสงค์ของการลงโทษ ต้องเป็นการตอบแทนการกระทำความผิดของผู้กระทำอันมีลักษณะตำหนิผู้กระทำว่าได้กระทำในสิ่งที่ไม่สมควรในสังคมและไม่ควรกระทำอีก

ผู้เขียนเห็นว่าการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมโดยการแทรกแซงพยานบุคคลเพื่อไม่ให้พยานบุคคลมาเบิกความตรงความจริงนั้น ถือว่าเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนของผู้กระทำที่ต้องการจะให้พยานบุคคลไม่เต็มใจปฏิบัติหน้าที่ของตน ไม่เต็มใจอุทิศความรู้ ความสามารถของตนให้แก่หน้าที่ในการเบิกความเป็นพยานบุคคล หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนได้ตามกฎหมาย ด้วยพยานบุคคลอาจจะรู้สึกไม่พอใจกับพฤติกรรมเบี่ยงเบนของผู้แทรกแซงซึ่งเป็นการละเมิดความยุติธรรม หรือทำลายอัตราส่วนที่เหมาะสมระหว่างการอุทิศร่างกายแรงใจของพยานกับหน้าที่ตามกฎหมายที่พยานพึงต้องกระทำ โดยพฤติกรรมดังกล่าวรัฐจำเป็นต้องป้องกันมิให้เกิดขึ้น

ทฤษฎีการลงโทษนั้นสัมพันธ์กับการป้องกันและปราบปรามการแทรกแซงการเบิกความของพยานบุคคล กล่าวคือ การลงโทษนั้นถือว่าการจัดระเบียบสังคมประการหนึ่ง โดยการกำหนดกฎระเบียบและกำหนดโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืนกฎระเบียบดังกล่าว ซึ่งบทลงโทษตามกฎหมายอาญาก็ถือว่าเป็นการกฎหมายที่จัดระเบียบควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์อย่างหนึ่ง (Regulatory Laws) เพื่อจำกัดการใช้เสรีภาพของมนุษย์มิให้กระทำการใดที่เป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น⁷¹ จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น รัฐจึงต้องบัญญัติกฎหมายและกำหนดบทลงโทษให้ครอบคลุมถึงการกระทำที่อาจเป็นการขัดขวางการเบิกความของพยานบุคคล เพื่อมิให้เป็นผลร้ายต่อกระบวนการยุติธรรม

การกำหนดโทษสำหรับการกระทำความผิดอาญาสำหรับการแทรกแซงพยานบุคคล เพื่อไม่ให้พยานบุคคลเบิกความตรงความจริงนั้น ผู้เขียนเห็นว่าควรมีการกำหนดโทษที่มีบทลงโทษที่รุนแรงกว่าการกระทำความผิดที่เป็นบรรทัดฐาน โดยผู้เขียนเห็นด้วยกับแนวความคิดของซีซาร์ เบ็คคาเรีย ว่าการกำหนดโทษนั้นควรได้สัดส่วนกับลักษณะของการกระทำความผิด กล่าวคือ หากอาชญากรรมสองประเภทมีอัตราโทษที่เท่ากัน ผู้กระทำความผิดย่อมเลือกที่จะก่ออาชญากรรมที่

⁷¹ เสริน ปุณณะหิตานนท์, การกระทำความผิดในสังคม สังคมวิทยาอาชญากรรมและพฤติกรรมเบี่ยงเบน, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2558), หน้า 3-10.

ร้ายแรงกว่า เนื่องจากผู้กระทำความผิดอาจได้รับผลตอบแทนมากกว่า⁷² นอกจากนี้ ผู้เขียนยังเห็นด้วยกับแนวความคิดของเจเรมี เบนธัม ว่ามนุษย์นั้นถูกควบคุมโดยความเจ็บปวดและความพึงพอใจ โดยมนุษย์จะเลือกกระทำสิ่งที่เพิ่มความพึงพอใจแก่ตน กล่าวคือ มนุษย์จะกระทำสิ่งหนึ่งๆ เพื่อเพิ่มพูนผลประโยชน์ของให้มากที่สุด หรือลดความเจ็บปวดของตนให้น้อยลงที่สุด⁷³ จากการศึกษาแนวคิดดังกล่าว พอสรุปได้ว่า มนุษย์อาจแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบเพื่อเพิ่มพูนความพึงพอใจของตน รวมถึงกระทำการที่เป็นการละเมิดต่อความยุติธรรมด้วย กฎหมายจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ เพื่อป้องกันมิให้มนุษย์ก่ออันตรายแก่ผู้อื่น⁷⁴

ประเด็นสำคัญที่ผู้เขียนต้องการเน้นย้ำคือความร้ายแรงของบทลงโทษ โดยความร้ายแรงของบทลงโทษนั้นถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่จะลดอัตราการก่ออาชญากรรมได้มากขึ้น⁷⁵ โดยผู้บัญญัติกฎหมายมักจะยึดบทกำหนดโทษที่ร้ายแรงเป็นเครื่องมือเพื่อป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม หลักการดังกล่าว ได้มีการวิจัยทางวิชาการรองรับว่าบทกำหนดโทษที่ร้ายแรงนั้นสามารถลดอัตราการเกิดอาชญากรรมได้ กล่าวคือ ในความผิดฐานฆาตกรรม หากกฎหมายมีบทกำหนดโทษที่ร้ายแรงแก่ผู้กระทำความผิด เช่น โทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต ย่อมทำให้จำนวนความผิดฐานฆาตกรรมลดน้อยลง⁷⁶

2.3.2 แนวคิดเรื่องอาชญาวิทยา

ในทางอาชญาวิทยานั้น ทฤษฎีการก่ออาชญากรรมสามารถแบ่งออกเป็น 3 แนวทาง⁷⁷ ดังนี้

1. มนุษย์ทุกคนมีเจตจำนงเสรีหรือเจตจำนงอิสระที่จะเลือกเป็นผู้ประกอบอาชญากรรมหรือไม่ เนื่องจากมนุษย์ทุกคนมีความคิดและมีเหตุผลเป็นของตนเอง ดังนั้น มนุษย์จึง

⁷² Cesare Bonesana di Baccaria, *An Essay on Crimes and Punishment* (Albany: W.C. Little & Co, 1872), p. 47.

⁷³ Jeremy Bentham, *An Introduction to the Principles of Moral and Legislation* (Introduction to the Principles) (Oxford: Clarendon Press, 1907), p. 179.

⁷⁴ Steven Durlauf and Daniel Nagin, "Imprisonment and Crime: Can Both Be Reduced?," *Criminology & Public Policy* 10, 1 (2011).

⁷⁵ Kelli D. Tomlinson, "An Examination of Deterrence Theory: Where Do We Stand?," *Federal Probation* 80, 3 (2016). p. 33-38.

⁷⁶ George Antunes and A. Lee Hunt, "The Impact of Certainty and Severity of Punishment on Levels of Crime in American States: An Extended Analysis," *Journal of Criminal Law and Criminology* 64, 4 (1973).

⁷⁷ นवलจันทร์ ทัศนชัยกุล, *อาชญากรรม (การป้องกัน : การควบคุม)*, พิมพ์ครั้งที่ 2 (นนทบุรี : สำนักพิมพ์พรทิพย์การพิมพ์, 2548), หน้า 3-4.

ยอมเป็นผู้ที่คิด ไตร่ตรองและตัดสินใจประกอบอาชญากรรมได้ด้วยตนเอง กล่าวอีกนัยหนึ่งคือการก่ออาชญากรรมนั้นเกิดจากปัจจัยภายในตัวมนุษย์และนำมาสู่พฤติกรรมภายนอกซึ่งก็คือการก่ออาชญากรรม โดยมนุษย์ได้วิเคราะห์และเล็งเห็นถึงผลลัพธ์ที่อาจเกิดขึ้นในการก่ออาชญากรรมนั้นแล้ว เห็นว่าการป้องกันอาชญากรรมที่มีประสิทธิภาพที่สุดคือ "การทำให้มนุษย์เห็นผลเสียของอาชญากรรมว่ามีมากกว่าผลดีที่ตนจะได้รับจากการประกอบอาชญากรรมนั้น" ซึ่งนำไปสู่การกำหนดโทษหรือกำหนดความผิด เพื่อสร้างความเกรงกลัวให้มนุษย์เลือกที่จะไม่ก่ออาชญากรรมนั่นเอง

2. การก่ออาชญากรรมนั้นเกิดขึ้นเนื่องจากมนุษย์ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ เพราะเกิดจากแรงกระตุ้นบางอย่างนอกเหนือจากความควบคุมของมนุษย์ และมนุษย์ไม่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปตามปัจจัยภายนอกนั้นได้ กล่าวคือ มนุษย์ได้ถูกปัจจัยภายนอกแทรกแซงไม่ว่าจะเป็นสังคม สภาพแวดล้อม ฯลฯ เป็นผลให้เกิดการก่ออาชญากรรมขึ้น โดยนักอาชญาวิทยาเห็นว่าปัจจัยที่มนุษย์ก่ออาชญากรรมนั้นประกอบไปทั้งหมด 3 ปัจจัยด้วยกัน ได้แก่ ปัจจัยทางร่างกาย ปัจจัยทางจิตใจ และปัจจัยทางสภาพแวดล้อม โดยวิธีป้องกันการก่ออาชญากรรมนั้นจำเป็นที่จะต้องแก้ไขจากสาเหตุได้แก่ปัจจัยภายนอกต่างๆที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของมนุษย์

3. กฎหมายเป็นสิ่งที่กำหนดรูปแบบและพฤติกรรมของมนุษย์ โดยมีสมมติฐานว่าอาชญากรรมนั้นเกิดขึ้นเพราะสังคมกำหนดให้การกระทำบางอย่างหรือพฤติกรรมบางอย่างเป็นอาชญากรรมโดยกฎหมาย ในทางกลับกัน การกระทำบางอย่างหรือพฤติกรรมบางอย่างไม่ถือว่าเป็นอาชญากรรมเพราะกฎหมายมิได้กำหนดไว้ โดยนักอาชญาวิทยาเชื่อว่ากลไกทางกฎหมายเป็นสิ่งที่จะตัดสินว่าพฤติกรรมใดเป็นอาชญากรรม จึงมุ่งพิจารณาถึงกระบวนการที่จะกำหนดว่าพฤติกรรมใดจะต้องเป็นอาชญากรรมหรือไม่อย่างไร และแนวโน้มเรื่องการก่ออาชญากรรมของบุคคลแต่ละคนขึ้น

จากการศึกษาทฤษฎีอาชญาวิทยา พอสรุปได้ว่า อาชญากรรมนั้นอาจเกิดขึ้นจากตัวมนุษย์เองหรืออาจเกิดจากสภาพหรือกลไกทางสังคม ดังนั้น รัฐในฐานะของผู้ปกครองจำเป็นจะต้องป้องกันอาชญากรรมดังกล่าว โดยพิจารณาอย่างถี่ถ้วนว่าพฤติกรรมใดสมควรเป็นอาชญากรรมตามบริบทของสังคมในสมัยหนึ่งๆ เพื่อปิดกั้นหรือลดช่องว่างที่อาชญากรรมจะกระทำความผิดขึ้น ทั้งนี้ การแทรกแซงพยานบุคคลนั้นยอมถือว่าเป็นอาชญากรรมประเภทหนึ่งที่มีมุ่งทำลายความน่าเชื่อถือระบบการพิสูจน์ความจริงในกระบวนการพิจารณาคดีอาญา ทำให้ผู้กระทำความผิดลอยนวลและก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของพยานบุคคล จึงสมควรที่จะถูกบัญญัติเป็นความผิดอาญา

2.3.3 แนวคิดเรื่องนิติเศรษฐศาสตร์

การที่รัฐจะบัญญัติความผิดอาญาใหม่หรือกำหนดโทษเพิ่มขึ้นสำหรับความผิดอาญาที่ปรากฏอยู่เดิมเพื่อคุ้มครองพยานบุคคล จำเป็นจะต้องนำแนวคิดและมุมมองเกี่ยวกับนิติเศรษฐศาสตร์ หรือเศรษฐศาสตร์วิเคราะห์ว่าด้วยกฎหมายมาเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจ

แนวคิดเรื่องนิติเศรษฐศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ศึกษาประเด็น ทฤษฎี การตีความ การออกแบบ และการประเมินคุณค่าทางกฎหมาย รวมถึงผลกระทบของกฎหมายต่อพฤติกรรมของบุคคลหรือสิ่งต่างๆ ในสังคมโดยใช้เศรษฐศาสตร์กระแสหลักหรือเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิกเป็นเครื่องมือและมาตรฐานในการวิเคราะห์ โดยเฉพาะแบบจำลองว่าด้วยการเลือกอย่างมีเหตุผล (Rational Choice Model)⁷⁸ นักนิติเศรษฐศาสตร์มีมุมมองว่า กฎหมายเป็นเครื่องมือในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนในสังคมไปสู่รูปแบบที่สังคมปรารถนา และเป็นเครื่องมือในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมต่างๆ นักนิติเศรษฐศาสตร์จึงต้องออกแบบกฎหมายให้สามารถบังคับใช้กับในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในแง่มุมมองของนิติเศรษฐศาสตร์ ผลประโยชน์ที่คาดหวังของอาชญากร (Expected Benefits) หมายถึงประโยชน์ที่อาชญากรคาดว่าจะได้รับเมื่อกระทำความผิดสำเร็จ ซึ่งหากการกระทำ ความผิดสำเร็จลง อาชญากรอาจจะได้รับผลประโยชน์เต็มตามที่คาดหวัง หรือน้อยกว่าที่คาดไว้ หรืออาจไม่ได้รับเลยก็ย่อมได้ ทั้งนี้ ผลประโยชน์ดังกล่าวไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นเงินหรือทรัพย์สินเท่านั้น แต่อาจเป็นประโยชน์อื่นใดที่ทำให้อาชญากรพึงพอใจก็ได้ แนวคิดนิติเศรษฐศาสตร์ได้นำเอาเศรษฐศาสตร์กระแสหลักมาอธิบายการก่ออาชญากรรมโดยคำนึงจากตัวอาชญากรเป็นสำคัญ โดยมีหลักการพื้นฐานคือ การวิเคราะห์ต้นทุนและผลประโยชน์ (Cost Benefits Analysis) ดังนั้น แนวคิดที่ว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่มีเหตุผลทางเศรษฐกิจและคำนึงถึงผลได้เสียก่อนที่จะก่ออาชญากรรม จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการออกแบบการลงโทษทางอาญาที่เหมาะสม รวมทั้งปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในสังคมตามที่สังคมปรารถนา และป้องกันการเกิดอาชญากรรมอย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย

ในเรื่อง "เศรษฐศาสตร์อาชญากรรม (Economics of Crime)" ที่มีต้นกำเนิดมาจากแนวคิดของ Gary Becker ได้นำแบบจำลองว่าด้วยการเลือกอย่างมีเหตุผลซึ่งเป็นเครื่องมือทาง

⁷⁸ ปกป้อง จันวิทย์, "ความรู้เบื้องต้นว่าด้วยนิติเศรษฐศาสตร์," การสัมมนาเรื่อง การวิเคราะห์กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาด้านเศรษฐศาสตร์, สถาบันวิจัยและพัฒนาคดี สำนักงานศาลยุติธรรม ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, หน้า 1.

เศรษฐศาสตร์ เพื่อใช้อธิบายพฤติกรรมในการก่ออาชญากรรม และแนวคิดการยับยั้งอาชญากรรม⁷⁹ Becker อธิบายการยับยั้งการก่ออาชญากรรม โดยพอจะสรุปได้ว่า อาชญากรทั่วไปจะเลือกชั่งน้ำหนัก ระหว่างการประกอบอาชญากรรม ทำให้ผลประโยชน์คาดคะเนและต้นทุนคาดคะเนยอมส่งผลกระทบต่อ การตัดสินใจของอาชญากร เพราะอาชญากรแต่ละคนจะตัดสินใจเลือกประกอบอาชญากรรมที่ให้ ผลประโยชน์สูงสุด

ดังนั้น การใช้บทลงโทษเป็นเครื่องมือในการป้องกันการกระทำความผิดแทนการเพิ่ม ต้นทุนและค่าใช้จ่ายในการจับกุมหรือการบังคับใช้กฎหมาย จึงเป็นวิธีการและเป็นทางเลือกที่สามารถ ทำได้ง่าย ประหยัดทรัพยากรและลดต้นทุนทางสังคม และก่อให้เกิดระบบการลงโทษที่เหมาะสมและมี ประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ระดับความรุนแรงของบทลงโทษและโอกาสในการจับกุมย่อมสัมพันธ์กัน หากความผิดใดมีโอกาสที่จะถูกจับกุมสูงแต่มีบทลงโทษต่ำ อาชญากรย่อมไม่เกรงกลัวเมื่อเปรียบเทียบกับ ความผิดที่มีโอกาสที่จะถูกจับกุมสูงและมีบทลงโทษสูง ในทางกลับกันหากความผิดที่ระดับความ รุนแรงของบทลงโทษนั้นมีมาก แต่มีโอกาสในการถูกจับกุมต่ำ อาชญากรย่อมไม่เกรงกลัวเมื่อ เปรียบเทียบกับความผิดที่ระดับความรุนแรงของบทลงโทษนั้นมีมาก แต่มีโอกาสในการถูกจับกุมสูง

ผู้เขียนขอยกตัวอย่างจากกรณีด้านบนเพื่อให้เข้าใจหลักการได้ง่ายขึ้น เช่น หาก ผู้กระทำความผิดนั้นเป็นหนึ่งในผู้มีอิทธิพลที่กระทำความผิดในลักษณะขององค์กรอาชญากรรม ผู้กระทำความผิดได้ผลประโยชน์ทางทรัพย์สินจากการกระทำความผิดเป็นจำนวนมาก หากผู้กระทำ ความผิดไปข่มขู่พยานบุคคลไม่ให้พยานไปเบิกความต่อศาลผู้กระทำความผิดก็อาจมีความผิดฐาน ข่มขืนใจผู้อื่นตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 309 เท่านั้น ในกรณีนี้ ผู้กระทำความผิดก็อาจเห็นว่า เป็นความผิดที่มีบทลงโทษต่ำกว่าผลประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดได้รับ เพราะหากพยานบุคคลไม่ยอม ไปเบิกความต่อศาล ศาลก็ไม่อาจพิสูจน์ความจริงในคดี ทำให้ผู้กระทำความผิดไม่ต้องรับโทษ จึงเป็น กรณีที่ผู้กระทำความผิดได้รับผลประโยชน์มากกว่าต้นทุนที่คาดหมาย แต่ในทางกลับกัน หากมีการ กำหนดเหตุฉกรรจ์ให้การข่มขืนใจพยานบุคคลนั้นทำให้ผู้กระทำความผิดต้องได้รับโทษหนักขึ้น แม้ว่า จะยังมีความเสี่ยงว่าผู้กระทำความผิดอาจจะเห็นว่าความผิดที่มีบทลงโทษต่ำกว่าผลประโยชน์ที่ ผู้กระทำความผิดได้รับ แต่การเพิ่มขนาดบทลงโทษก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผู้กระทำความผิดเกิดความ เกรงกลัว ยิ่งอัตราโทษที่ผู้กระทำความผิดอาจได้รับนั้นรุนแรงมากขึ้นเท่าใด ก็ยิ่งเป็นการเพิ่มต้นทุน

⁷⁹ Gary S. Becker, "Crime and Punishment: An Economic Approach," *Journal of Political Economy* 76, 2 (1968), p. 169-217.

คาดหมายของผู้กระทำความผิด ทำให้ผู้กระทำความผิดเกรงกลัวต่ออัตราโทษที่สูงขึ้นดังกล่าวมากขึ้นเท่านั้น

จากแนวคิดนิติเศรษฐศาสตร์ดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่า การเพิ่มระดับความรุนแรงของบทลงโทษนั้นสามารถลดอัตราการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นได้จริง แต่หลักการดังกล่าวนี้เป็นเพียงทฤษฎีการคิดวิเคราะห์ในเชิงนิติเศรษฐศาสตร์เพียงมุมมองเดียว ดังนั้น จึงไม่อาจรับประกันได้ในทุกกรณีว่าการเพิ่มความรุนแรงของบทลงโทษนั้นสามารถลดอัตราการกระทำความผิดได้ทุกกรณี เพราะอัตราการกระทำความผิดอาจถูกแปรผันไปตามสภาพสังคมเป็นหลัก เช่น ในกลุ่มสังคมที่มีฐานะยากจนย่อมมีโอกาสเกิดคดีความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินมากกว่ากลุ่มสังคมที่มีฐานะร่ำรวย เพราะประชากรย่อมขาดแคลนปัจจัยในการดำรงชีวิต โดยการเพิ่มโทษความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินก็ไม่อาจแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้เพราะเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างสังคม เป็นต้น ด้วยเหตุดังกล่าว การใช้แนวคิดเรื่องนิติเศรษฐศาสตร์นั้นเป็นแนวคิดหนึ่งที่น่าจะใช้เพื่อนำไปต่อยอดในการแก้ไขกฎหมายได้ แต่จะต้องนำมาปรับใช้อย่างเหมาะสม และไม่เป็นการต่อประชาชนมากเกินไป

2.3.4 แนวคิดเรื่องการกำหนดเหตุฉกรรจ์

ในประมวลกฎหมายอาญาไม่ได้ปรากฏคำว่า เหตุฉกรรจ์ ไว้โดยชัดเจน การอธิบายถึงเหตุฉกรรจ์จึงต้องพิจารณาจากความเห็นของนักวิชาการและแนวคำพิพากษาของศาลฎีกาที่ได้กล่าวถึงเหตุฉกรรจ์ไว้ โดยสรุปความได้ว่า เหตุฉกรรจ์ คือ เหตุที่ทำให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษหนักขึ้น สูงขึ้น หรือเพิ่มขึ้น เนื่องจากมิใช่เป็นการกระทำความผิดอย่างธรรมดาหรือสามัญ⁸⁰ แต่เป็นการกระทำความผิดที่ร้ายแรง โดยประกอบด้วยข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ต่างๆ หรือลักษณะที่ร้ายแรงหรือฉกรรจ์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้กระทำนั้นเพิกเฉยต่อสังคมหรือประโยชน์ส่วนรวม หรือกระทำไปโดยมีเจตนาร้ายแรงเป็นพิเศษ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากการกระทำใดส่งผลกระทบต่อความรู้สึกของสังคมส่วนรวมเป็นอย่างมาก โทษสำหรับการกระทำความผิดนั้นย่อมสูงขึ้นตามไปด้วย⁸¹

เมื่อเหตุฉกรรจ์เป็นเหตุให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้น ย่อมสอดคล้องกับแนวคิดการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนและการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง ซึ่งมีลักษณะเป็นการตอบโต้การกระทำความผิดและป้องกันผลร้ายที่อาจเกิดจากการกระทำความผิดได้ในขณะเดียวกัน อาจกล่าวได้ว่า เหตุฉกรรจ์นั้นมักจะเป็นเรื่องของการกำหนดโทษที่เป็นลักษณะกระทบต่อสิทธิในชีวิตร่างกายของ

⁸⁰ วิจิตร ลulitanนท์, กฎหมายอาญาภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 4 (พระนคร โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2507), หน้า 37.

⁸¹ ไพจิตร บุญญพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายเฉพาะเรื่อง ประมวลกฎหมายอาญา ลักษณะการใช้อุบายมิได้หรือไม่ และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ข้อสันนิษฐานความผิดทางกฎหมาย (กรุงเทพมหานคร แสงทองการพิมพ์, 2517), หน้า 5.

ผู้กระทำความผิด เช่น โทษประหารชีวิต โทษจำคุกหรือกักขัง มากกว่าจะเป็นกรณีของการปรับและริบทรัพย์สิน เพราะมุ่งที่จะข่มขู่ยับยั้งและลงโทษผู้กระทำความผิด ทั้งนี้ โทษที่กำหนดในแต่ละฐานความผิดก็มีความหนักเบาไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับความรุนแรงของความผิด โดยการกำหนดเหตุฉกรรจ์ที่มีโทษสูงขึ้นไปก็ต้องได้สัดส่วนกับความผิดที่รุนแรงมากขึ้น

2.3.4.1 ลักษณะของการกำหนดเหตุฉกรรจ์

การกำหนดให้การกระทำความผิดต่อพยานบุคคลนั้นเป็นเหตุฉกรรจ์ ต้องด้วยลักษณะของการกำหนดเหตุฉกรรจ์ 2 ประการดังต่อไปนี้⁸²

1. ปัจจัยด้านตัวผู้ถูกระทำความผิดหรือตัวทรัพย์สินที่ถูกกระทำ การกำหนดเหตุฉกรรจ์อาจกระทำได้โดยพิจารณาจากตัวผู้ถูกระทำความผิด กล่าวคือ ผู้ถูกระทำความผิดที่มีความอ่อนแอ ความเสียเปรียบในการป้องกันตนเอง หรือสถานะทางสังคมบางอย่างที่สำคัญ ตลอดจนความเสียหายเปรียบทางวุฒิภาวะ ย่อมได้รับความคุ้มครองมากกว่าบุคคลทั่วไป เช่น ความผิดฐานฆ่าเจ้าพนักงานที่ปฏิบัติหน้าที่ หรือฆ่าบิดามารดา ผู้กระทำความผิดย่อมต้องรับโทษมากกว่าการฆ่าผู้อื่นโดยทั่วไป เป็นต้น ดังนั้น การกระทำความผิดต่อพยานบุคคลย่อมเป็นเหตุฉกรรจ์โดยพิจารณาจากปัจจัยของผู้ถูกระทำความผิด

2. ปัจจัยด้านเหตุจูงใจหรือจุดมุ่งหมายในการก่อให้เกิดการกระทำความผิด การกำหนดเหตุฉกรรจ์โดยพิจารณาจากมูลเหตุจูงใจหรือจุดมุ่งหมายในการก่อให้เกิดการกระทำความผิด คือ การพิจารณาถึงมูลเหตุของการกระทำความผิดภายในจิตใจของผู้กระทำความผิด ซึ่งหากมูลเหตุดังกล่าวเป็นการมุ่งประสงค์ต่อผลประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งที่มากขึ้น ที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับจากการกระทำความผิดนั้น มากกว่าผลประโยชน์โดยทั่วไปที่ผู้กระทำความผิดอาจได้รับแล้ว ผู้นั้นก็ควรได้รับโทษที่หนักขึ้น เช่น ความผิดฐานข่มขืนใจผู้อื่น หากเป็นการกระทำความผิดเพื่อให้ผู้ถูกระทำนั้นทำ ถอน ทำให้เสียหาย หรือทำลายเอกสารสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่ง ผู้กระทำความผิดย่อมได้รับโทษหนักกว่าการข่มขืนใจให้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งทั่วไป หรือ การทำร้ายพยานบุคคลเพื่อข่มขู่ให้พยานบุคคลเบิกความเท็จ ก็ย่อมเป็นเหตุฉกรรจ์โดยพิจารณาจากประโยชน์ที่ผู้กระทำอาจได้รับ เป็นต้น

⁸² พิชัย ด่านพัฒนาวงศ์, "เหตุฉกรรจ์ในความผิดฐานลักทรัพย์" (นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548), หน้า 21.

2.3.4.2 การบัญญัติเหตุฉกรรจ์ในประมวลกฎหมายอาญา

การบัญญัติเหตุฉกรรจ์ในประมวลกฎหมายอาญาจะต้องปรากฏบทบัญญัติ ความผิดที่เป็นบรรทัดฐานมาก่อน จึงจะสามารถบัญญัติบทฉกรรจ์อันส่งผลให้ผู้กระทำความผิดต้องรับ โทษหนักขึ้นได้ โดยปรากฏลักษณะของการบัญญัติเหตุฉกรรจ์ ดังนี้⁸³

1. โครงสร้างการรับผิดทางอาญาของความผิดที่เป็นบทฉกรรจ์มักจะ เหมือนกันโครงสร้างการรับผิดของบรรทัดฐาน แต่จะแตกต่างกันในประเด็นว่า ความผิดบทฉกรรจ์ จะต้องต้องมีข้อเท็จจริง หรือพฤติการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งที่แตกต่างจากบรรทัดฐาน ซึ่งอาจจะเกี่ยวเนื่อง กับวิธีการกระทำความผิด โอกาสการกระทำความผิด หรือระดับความร้ายแรงของการกระทำความผิด ฯลฯ ตามที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น เพื่อเป็นข้อแตกต่างว่าหากปรากฏข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ ดังกล่าว ผู้กระทำความผิดจะต้องได้รับโทษหนักขึ้นยิ่งกว่าการรับโทษตามบททั่วไป

2. บทกฎหมายที่เป็นบทฉกรรจ์นั้นจะต้องกำหนดกรณีต่างๆที่จะทำให้ ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้นกว่าการรับโทษตามบททั่วไปเสมอ โดยระดับความร้ายแรงของ บทฉกรรจ์นั้นจะต้องพิจารณาถึงการกระทำความผิดว่ามีเจตนาชั่วร้ายหรือพฤติการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อสังคมเป็นอย่างมากตามลักษณะของการบัญญัติเหตุฉกรรจ์มากน้อยเพียงใด หากเป็นการกระทำความผิดที่มีเจตนาชั่วร้ายอย่างมาก หรือมีพฤติการณ์ที่สังคมไม่อาจรับได้อย่างรุนแรง อัตราโทษที่ ปรากฏในบทฉกรรจ์ย่อมจะต้องเพิ่มขึ้นตามระดับความร้ายแรงดังกล่าว

3. การบัญญัติบทฉกรรจ์นั้นสามารถกระทำได้โดยแบ่งออกเป็นสองรูปแบบ ได้แก่ การบัญญัติบทฉกรรจ์แยกออกจากบรรทัดฐานอีกมาตราหนึ่งต่างหาก เช่น มาตรา 310 ทวิ ที่เป็นมาตราแยกออกมาจากบททั่วไปคือมาตรา 310 หรืออีกกรณีหนึ่ง คือการบัญญัติบทฉกรรจ์และ บรรทัดฐานไว้ในมาตราเดียวกัน แต่แบ่งแยกกันคนละวรรค ซึ่งโดยปกติแล้วบทฉกรรจ์มักจะอยู่ใน วรรคถัดไปโดยไล่เรียงไปตามระดับความร้ายแรงของโทษ เช่น มาตรา 309 วรรคหนึ่งเป็นกรณีการ ช่มชู้ใจโดยให้ผู้อื่นกระทำการ ไม่กระทำการ หรือจำยอมต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยทั่วไป ส่วนมาตรา 309 วรรคสองเป็นกรณีที่การช่มชู้ใจตามวรรคแรกได้กระทำโดยมีอาวุธ หรือโดยร่วมกระทำความผิด ด้วยกันตั้งแต่ห้าคนขึ้นไป หรือได้กระทำเพื่อให้ผู้ถูกช่มชู้ใจทำ ถอน ทำให้เสียหาย หรือทำลาย

⁸³ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, ถาม-ตอบประมวลกฎหมายอาญา ภาคความผิด ความผิด เกี่ยวกับการปกครองและความผิด เกี่ยวกับการยุติธรรม, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543), หน้า 18-19.

เอกสารสิทธิ ถือว่าเป็นบทกฤษฎีกาที่จะต้องได้รับโทษในอัตราที่สูงกว่าบทธรรมดาตามมาตรา 309 วรรคหนึ่ง เป็นต้น

2.3.5 การกำหนดความผิดอาญา

กฎหมายอาญานั้นเป็นกฎหมายที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล เพราะเป็นกฎหมายที่บัญญัติให้การกระทำใดเป็นความผิด และกำหนดให้ผู้กระทำความผิดจะต้องได้รับโทษ โดยการลงโทษนั้นมักจะเป็นการกระทำต่อเนื้อตัวร่างกาย หรือทรัพย์สินของบุคคล เช่น โทษประหารชีวิต โทษจำคุก โทษปรับ เป็นต้น ดังนั้น กฎหมายอาญานั้นเปรียบเสมือนดาบสองคม กล่าวคือ แม้กฎหมายอาญานั้นจะเป็นเครื่องมือที่สำคัญของรัฐที่จะช่วยปกป้องคุ้มครองให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคม แต่ในทางกลับกัน กฎหมายอาญาก็เป็นกฎหมายที่กระทบต่อสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของบุคคล เพราะเป็นการจำกัดมิให้บุคคลใดกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนั้น ในการบัญญัติกฎหมายอาญา รัฐจะต้องกระทำด้วยความระมัดระวังและพินิจพิเคราะห์อย่างละเอียดถี่ถ้วนว่าการบัญญัติกฎหมายอาญานั้นเหมาะสมแล้วหรือไม่ อนึ่ง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยหลายฉบับได้ปรากฏบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการออกกฎหมายอาญา โดยมีหลักเกณฑ์ว่ารัฐจะต้องพึงจัดให้มีกฎหมายเพียงพอที่จำเป็น และจะต้องไม่มีบัญญัติกฎหมายที่ขัดต่อการดำรงชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การบัญญัติกฎหมายอาญานั้น รัฐจะกำหนดโทษอาญาได้ต่อเมื่อเป็นความผิดร้ายแรงเท่านั้น⁸⁴ นอกจากนี้ การที่รัฐจะบัญญัติให้การกระทำใดเป็นความผิดอาญาจะต้องมิใช่เพียงเพื่อควบคุมให้ผู้อื่นเชื่อฟังและลงโทษเมื่อเกิดการฝ่าฝืน แต่ไม่เกิดประโยชน์ใดๆ ต่อสังคม⁸⁵ และรัฐพึงจะต้องคำนึงถึงความได้สัดส่วนว่าผลร้ายที่เกิดจากการลงโทษนั้นจะต้องมีมากกว่าผลร้ายที่เกิดจากการทำความผิด⁸⁶ ทั้งนี้ หากเป็นความประพฤตินี้ไม่เกิดอันตรายต่อผู้อื่นและสังคมย่อมไม่ควรบัญญัติเป็นความผิดอาญา

การกำหนดให้การแทรกแซงพยานบุคคลเพื่อขัดขวางมิให้พยานบุคคลมาเบิกความตรงความจริงเป็นความผิดอาญานั้นสอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง "ภัยอันตราย (Harm Principle)" ซึ่งจอห์น สจ๊วต มิลล์ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของเสรีภาพที่มนุษย์พึงมี โดยมิลล์มองว่าการจำกัดเสรีภาพของมนุษย์เป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง และรัฐควรที่จะจำกัดเสรีภาพต่อเมื่อเป็นสิ่งที่จำเป็นในการ

⁸⁴ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปีพุทธศักราช 2560 มาตรา 77 วรรคสาม บัญญัติว่า "รัฐพึงใช้ระบอบอนุญาตและระบบคณะกรรมการในกฎหมายเฉพาะกรณีที่มีโทษกำหนดหลักเกณฑ์ การใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐและระยะเวลาในการดำเนินการตามขั้นตอน ต่าง ๆ ที่บัญญัติไว้ในกฎหมายให้ชัดเจน และพึงกำหนดโทษอาญาเฉพาะความผิดร้ายแรง"

⁸⁵ อภิรัตน์ เพชรศิริ, *ทฤษฎีอาญา* (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2548), หน้า 54.

⁸⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 56.

ป้องกันอันตรายหรือผลร้ายที่เกิดจากการกระทำของบุคคลหนึ่งต่อบุคคลอื่นเท่านั้น⁸⁷ จากแนวคิดของมิลล์ การแทรกแซงการเบี่ยงเบนของพยานบุคคลเพื่อขัดขวางไม่ให้พยานบุคคลไปเบี่ยงเบนความจริงนั้นสมควรถูกกำหนดเป็นความผิดอาญาเนื่องจากผู้กระทำได้ก่อให้เกิดอันตรายหรือผลร้ายต่อบุคคลและต่อกระบวนการยุติธรรม กล่าวคือ การแทรกแซงพยานบุคคลนั้นสามารถทำได้หลายวิธีการที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของพยานบุคคล เช่น การข่มขู่พยานบุคคล หรือการลักพาตัวพยานบุคคล ย่อมกระทบต่อสิทธิในชีวิตร่างกายของพยานบุคคล หรือการข่มขู่พยานบุคคลให้เบี่ยงเบนความจริงก็ย่อมกระทบต่อเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของพยานบุคคล ซึ่งเป็นอันตรายที่พยานบุคคลอาจได้รับ ยิ่งไปกว่านั้น ยังอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อกระบวนการยุติธรรมอีกลำดับหนึ่งด้วย เนื่องจากการแทรกแซงพยานบุคคลย่อมส่งผลกระทบต่อกระบวนพิจารณา

จากหลักเกณฑ์เรื่องการบัญญัติความผิดอาญานั้น เมื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับประเด็นเรื่องการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญาก็เห็นได้ว่า รัฐได้กำหนดความผิดอาญาหลายฐานที่สามารถคุ้มครองพยานบุคคลได้ ไม่ว่าจะเป็นความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย เช่น ความผิดฐานฆ่าคนตาย ความผิดฐานทำร้ายร่างกาย รวมถึงความผิดต่อเสรีภาพ ความผิดฐานหน่วงเหนี่ยวกักขัง เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีของมิลล์ แต่อย่างไรก็ดี ความผิดดังกล่าวยังไม่เพียงพอต่อการสร้างแรงจูงใจให้พยานบุคคลมาเบิกความตรงความจริง และในขณะเดียวกันก็ไม่ได้เป็นป้องกันปราบปรามการกระทำความผิดที่เป็นการแทรกแซงพยานบุคคล เนื่องจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ปรากฏอยู่ไม่ครอบคลุมถึงการคุ้มครองพยานบุคคลโดยเฉพาะเจาะจง แต่เป็นเพียงบทบัญญัติความผิดที่ใช้ในกรณีทั่วไปเท่านั้น

2.4 แนวคิดเรื่องเอกสิทธิ์

การบัญญัติกฎหมายเพื่อยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาทของนั้น ในบางกรณีจะเป็นการใช้หลักเอกสิทธิ์เพื่อยกเว้นความรับผิด จึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาหลักเกณฑ์เรื่องเอกสิทธิ์และความคุ้มครองดังต่อไปนี้

2.4.1 ความหมายและลักษณะของเอกสิทธิ์

คำว่า "เอกสิทธิ์ (Privilege)" มีที่มาจากคำภาษาละตินว่า Privilegium ซึ่งประกอบจากรากศัพท์สองคำคือ Privus หมายความว่า เฉพาะหรือแยก และคำว่า Legis หรือ Lex ที่

⁸⁷ John Stuart Mill, *Utilitarianism, on Liberty and Considerations on Representative Government*. Selections from Auguste Comte and Positivism, ed. H.B. Acton (London: J.M. Dent & E.P. Dutton, 1976), p. 73.

หมายความว่า กฎหมาย เมื่อนำทั้งสองคำมารวมกันจะหมายถึง กฎหมายที่สร้างขึ้นเพื่อประโยชน์ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เพื่อให้บุคคลนั้นอยู่ภายนอกหรืออยู่เหนือกฎหมายธรรมดาทั่วไป⁸⁸

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานนั้นได้ให้ความหมายของคำว่าเอกสิทธิ์ว่า "สิทธิพิเศษที่ให้แก่บุคคลใดโดยเฉพาะ" ส่วน Black's Law Dictionary ได้ให้ความหมายของคำว่าเอกสิทธิ์ว่า "สิทธิพิเศษ ข้อยกเว้น ความคุ้มกัน หรือการยกเว้นหน้าที่ตามกฎหมายให้แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง"⁸⁹

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น จึงพอสรุปได้ว่า เอกสิทธิ์ หมายถึง "สิทธิพิเศษหรือประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งที่รัฐมอบให้แก่บุคคลหนึ่ง เพื่อให้บุคคลนั้นมีสิทธิบางประการที่เหนือกว่าบุคคลทั่วไป"

ในทางกฎหมายรัฐธรรมนูญ เอกสิทธิ์ หมายถึง สิทธิเด็ดขาดของสมาชิกรัฐสภาที่จะแสดงความเห็นหรือกระทำการอย่างอื่นโดยมิให้บุคคลอื่นสอดเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยเก็บไปฟ้องร้องว่ากล่าวใดๆ และเอกสิทธิ์จะมีลักษณะเป็นการถาวร กล่าวคือ เมื่อสมาชิกรัฐสภาได้รับเอกสิทธิ์แล้วก็ไม่อาจนำเรื่องนั้นไปฟ้องร้องอีกไม่ว่าในเวลาใดก็ตาม⁹⁰ เอกสิทธิ์สำหรับสมาชิกรัฐสภา ได้แก่ การกล่าวแถลงข้อเท็จจริง การแสดงความคิดเห็น การออกเสียงลงคะแนน หรือการกระทำการอื่นในที่ประชุมสภา โดยมีให้บุคคลอื่นเข้ามาเกี่ยวข้องหรือนำไปฟ้องร้องเป็นคดี⁹¹

รัฐได้ให้เอกสิทธิ์แก่สมาชิกรัฐสภาเพื่อเป็นหลักประกันว่าสมาชิกรัฐสภาจะมีอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้แทนประชาชน ซึ่งมีหน้าที่ในการตรากฎหมายและควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน ตลอดจนการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกันโดยผ่านกระบวนการทางรัฐสภา เนื่องจากในการอภิปรายความเห็นในรัฐสภาอาจมีการแสดงความคิดเห็นโต้แย้งกันอย่างรุนแรงเพื่อหักล้างเหตุผลซึ่งกันและกัน และการอภิปรายนั้นอาจมีการพาดพิงไปถึงเรื่องอื่นๆ ตลอดจนเรื่องส่วนตัว เพื่อประโยชน์ของประเทศ รัฐจึงจำเป็นต้องให้หลักประกันหรือคุ้มครองการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกรัฐสภาเพื่อให้สามารถดำเนินการอภิปราย ลงมติ หรือแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี โดยไม่ต้อง

⁸⁸ จันตรี สีนุศุภฤกษ์, "ความหมายและลักษณะของสิทธิ," ใน ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมาย, มานิตย์ จุมปา, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551), หน้า 142.

⁸⁹ Bryan A. Garner, Black's Law Dictionary, 8 ed. (St. Paul, Minn: West, 2004), pp. 1234-1237.

⁹⁰ วิษณุ เครืองาม, กฎหมายรัฐธรรมนูญ, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์นิติบรรณาการฯ, 2530), หน้า 466.

⁹¹ มานิตย์ จุมปา, สารานุกรมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2540) หมวดองค์การทางการเมือง เรื่อง 9. เอกสิทธิ์และความคุ้มกัน (กรุงเทพมหานคร องค์การค้ำของคุรุสภา), หน้า 2.

หวาดระแวงว่าจะถูกฟ้องร้องดำเนินคดีจากการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว⁹² เช่น การฟ้องร้องเป็นคดีหมิ่นประมาท เป็นต้น

เอกสิทธิ์ของสมาชิกรัฐสภา เป็นเสรีภาพในการอภิปราย (Freedom of Speech) และการแสดงความคิดเห็นต่างๆ (Freedom of Expression) โดยสามารถแบ่งออกได้เป็นสองประเภท⁹³ คือ

1. เอกสิทธิ์เด็ดขาด (Absolute Privilege) เป็นการคุ้มครองป้องกันสมาชิกรัฐสภาที่ปฏิบัติหน้าที่ในที่ประชุมสภาทุกประการ ไม่ว่าจะเป็นคนตีแฟงหรือคดีอาญา โดยสมาชิกรัฐสภาไม่ต้องรับผิดชอบต่อการกระทำใดๆของตน กฎหมายไม่สามารถมีผลบังคับใช้กับสมาชิกรัฐสภาได้ และสมาชิกรัฐสภาจะได้รับความคุ้มครองตลอดไป แม้ว่าจะสิ้นสุดจากการเป็นสมาชิกรัฐสภาแล้วก็ตาม

2. เอกสิทธิ์ไม่เด็ดขาด (Conditional Privilege) เป็นเอกสิทธิ์ที่ได้รับยกเว้นจากการถูกฟ้องร้องดำเนินคดีเมื่อได้ใช้เอกสิทธิ์ในการปฏิบัติตามกฎหมายหรือจริยธรรม กล่าวคือ ในกรณีที่สมาชิกรัฐสภาได้อภิปรายโดยไม่มีเจตนาร้าย (actual malice) หรือโดยขาดเจตนาในการกระทำสิ่งที่เป็นเรื่องไม่จริง ซึ่งเอกสิทธิ์นี้มีอยู่ในเรื่องเกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะ หรือการป้องกันการได้เสียส่วนบุคคล

2.4.2 ขอบเขตของเอกสิทธิ์

ขอบเขตของเอกสิทธิ์ของสมาชิกรัฐสภาปรากฏในกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 โดยได้บัญญัติไว้ในมาตรา 124 ซึ่งมีสาระสำคัญว่าสมาชิกรัฐสภาที่จะได้รับเอกสิทธิ์โดยเด็ดขาดนั้นจะต้องเป็นการเข้าประชุมในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ที่ประชุมวุฒิสภา หรือที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา เท่านั้น แต่ไม่ครอบคลุมถึงสมาชิกรัฐสภาผู้ที่กล่าวถ้อยคำในการประชุมที่มีการถ่ายทอดทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์หรือทางอื่นใด หากถ้อยคำที่กล่าวในที่ประชุมไปปรากฏนอกบริเวณรัฐสภาและการกล่าวถ้อยคำนั้นมีลักษณะเป็นความผิดทางอาญาหรือละเมิดสิทธิในทางแพ่งต่อบุคคลซึ่งมิใช่รัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาแห่งนั้น

2.4.3 ที่มาของการให้เอกสิทธิ์แก่พยานบุคคลในคดีอาญาในประเทศไทย

⁹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 7.

⁹³ Henry Cambell Black, Black Law Dictionary, 6 ed. (West Publishing Co., 1990), p. 1241.

"เอกสิทธิ์ของพยานบุคคล (Privilege of witness)" หมายถึงสิทธิพิเศษหรือประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งสำหรับพยานบุคคล และหมายความรวมถึงความคุ้มกันที่กฎหมายได้รับรองให้แก่พยานบุคคลสำหรับการเป็นพยานในคดีอาญา เพื่อยกเว้นหน้าที่ต่างๆของพยาน เช่น หน้าที่เบิกความของพยาน หน้าที่สาบานตนหรือกล่าวคำปฏิญาณของพยาน เป็นต้น เพื่อคุ้มครองบุคคลบางประเภทด้วยเหตุผลบางประการที่สำคัญยิ่งกว่าการค้นหาความจริงในคดี อนึ่ง แม้ว่าพยานบุคคลจะเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การพิจารณาคดีอย่างเที่ยงธรรม แต่อย่างไรก็ดี พยานบุคคลนั้นก็จะต้องได้รับการคุ้มครองในฐานะพลเมืองของสังคม โดยรัฐจะต้องสร้างสมดุลระหว่างการอำนวยความสะดวกให้เกิดขึ้นแก่สังคมกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลให้ได้มากที่สุด ซึ่งในบางกรณีการบังคับให้พยานบุคคลต้องมาเบิกความเป็นพยานต่อศาลอาจกระทบกระเทือนคุณค่าบางประการที่สังคมเห็นว่าสำคัญมากกว่าการช่วยเหลือศาลค้นหาความจริงในคดี เช่น การรักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ หรือสถาบันทางศาสนา การเคารพกฎหมายระหว่างประเทศ หรือ เพื่อรักษาซึ่งความไว้วางใจ เป็นต้น ดังนั้น จึงมีแนวคิดเรื่องการให้เอกสิทธิ์แก่พยานบุคคลปรากฏขึ้น

การให้เอกสิทธิ์ของพยานบุคคลได้รับการยอมรับตั้งแต่กฎหมายพยาน (พระไอยการลักษณะกฎหมาย) พ.ศ. 1894 ในสมัยกรุงศรีอยุธยา โดยกำหนดให้พระภิกษุและสามเณรที่เป็นทักขณพยานหรือพยานที่มีน้ำหนักความน่าเชื่อถือมาก และได้กำหนดวิธีการสืบพยานที่เป็นพระภิกษุและสามเณรไว้เป็นกรณีพิเศษ โดยพระภิกษุและสามเณรมีเอกสิทธิ์ที่จะไม่เบิกความตอบคำถามด้วยวาจาแต่สามารถใช้กิริยาท่าทางได้⁹⁴

ในสมัยรัชกาลที่ 5 กรุงรัตนโกสินทร์ ได้มีการประกาศยกเลิกพระไอยการลักษณะกฎหมายและประกาศใช้พระราชบัญญัติลักษณะพยาน ร.ศ. 113 แทน โดยเห็นว่ากฎหมายที่ใช้อยู่เดิมล้าสมัยและไม่เหมาะสมกับความเจริญก้าวหน้าของบ้านเมือง⁹⁵ พระราชบัญญัติลักษณะพยาน ร.ศ. 113 มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลไว้ 2 กรณีคือ การให้เอกสิทธิ์สำหรับผู้พิพากษาตามมาตรา 7 โดยมีสาระสำคัญคือ ผู้พิพากษามีเอกสิทธิ์ที่จะไม่ตอบคำถามอันเกี่ยวกับความรู้สึกหรือเหตุผลของตนในการพิจารณาคดีใดคดีหนึ่ง เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม หรือผู้พิพากษาอธิบดีซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของตน และการให้เอกสิทธิ์สำหรับพระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนาตามมาตรา 14 ซึ่งกำหนดห้ามออกหมายเรียกพยานบุคคลซึ่งเป็น

⁹⁴ อภินันท์ ศรีศิริ, "เปรียบเทียบแนวความคิดและหลักเกณฑ์ในการรับฟังพยานหลักฐานตามกฎหมายตราสามดวง กับ คดีอาญาไทยในปัจจุบัน" (นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552), หน้า 82.

พระภิกษุสามเณรในพุทธศาสนา แต่จะต้องทำการเดินเฝ้าชิวสืบ และยังคงกำหนดให้พระภิกษุและสามเณรมีเอกสิทธิ์ที่จะไม่ต้องสาบานตนและไม่จำเป็นต้องเบิกความตอบคำถามใดๆ ศาลจึงไม่อาจบังคับว่ากล่าวประการใดๆได้

ในปี พ.ศ. 2478 ได้มีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและวิธีพิจารณาความอาญาในประเทศไทย ซึ่งตามกฎหมายดังกล่าวก็ยังคงมีการให้เอกสิทธิ์สำหรับพระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนา โดยกำหนดให้พระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนาแม้ได้รับหมายเรียกโดยชอบก็ไม่จำเป็นต้องไปศาล และในกรณีที่พระภิกษุและสามเณรได้เข้ามาเป็นพยานในคดีก็มีเอกสิทธิ์ที่จะตอบคำถามหรือไม่ตอบคำถามก็ได้ อีกทั้งยังไม่ต้องสาบานตนก่อนการเบิกความอีกด้วย นอกจากนี้ยังมีการกำหนดให้เอกสิทธิ์สำหรับสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระราชินี พระยุพราช หรือผู้สำเร็จราชการแผ่นดินที่ไม่จำเป็นต้องไปศาลไว้โดยชัดแจ้ง และยังมีกำหนดให้เอกสิทธิ์แก่พยานบุคคลที่จะไม่ต้องเบิกความหรือส่งมอบพยานหลักฐานอันเป็นความลับที่ตนได้มาจากการประกอบอาชีพ

2.4.4 รูปแบบการให้เอกสิทธิ์แก่พยานบุคคลในคดีอาญาในประเทศไทย

กฎหมายของประเทศไทยปัจจุบัน ได้แบ่งรูปแบบของการให้เอกสิทธิ์แก่พยานบุคคลออกเป็นสองประเภทด้วยกัน ดังนี้

2.4.4.1 เอกสิทธิ์ของพยานบุคคลในการเบิกความ

เอกสิทธิ์ของพยานบุคคลในการเบิกความนั้น คือ สิทธิที่พยานบุคคลจะไม่ตอบคำถาม กล่าวคือ ในบางคราว การเบิกความของพยานบุคคลนั้นอาจมีความเสี่ยงที่คำเบิกความของพยานบุคคลจะเป็นการให้ร้ายตัวเองโดยทำให้พยานบุคคลต้องถูกฟ้องเป็นคดีอาญา ดังนั้นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 234⁹⁶ จึงกำหนดหน้าที่ให้ศาลเตือนพยานบุคคลหากการตอบคำถามของพยานบุคคล อาจมีความเสี่ยงที่ทำให้พยานบุคคลถูกฟ้องเป็นคดีอาญา ซึ่งมาจากหลักสากลที่เรียกว่า "The Privilege against Self-Incrimination" ซึ่งในประเทศสหรัฐอเมริกาได้ขยายเอกสิทธิ์นี้ออกไปอย่างกว้างขวาง โดยถือว่าคำให้การรับสารภาพในชั้นสอบสวนของผู้ต้องหาถือว่าเป็นการปรักปรำตนเอง ถ้าคำรับสารภาพนั้นมีได้เกิดขึ้นจากความสมัครใจของผู้ต้องหาจะใช้เป็น

⁹⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 234 บัญญัติว่า "พยานไม่ต้องตอบคำถามซึ่งโดยตรงหรืออ้อม อาจจะทำให้เขาถูกฟ้องคดีอาญา เมื่อมีคำถามเช่นนั้น ให้ศาลเตือนพยาน"

พยานหลักฐานในศาลไม่ได้⁹⁷ ด้วยเหตุดังกล่าว กฎหมายจึงรับรองเอกสิทธิ์ที่พยานบุคคลจะไม่ตอบคำถามที่อาจทำให้ตนต้องถูกฟ้องร้องเป็นคดีอาญา เพื่อมุ่งสร้างความเป็นธรรมให้แก่พยานบุคคลที่มีหน้าที่เบิกความต่อศาล เพราะพยานบุคคลไม่ควรถูกบังคับให้ให้การในข้อเท็จจริงบางประการที่อาจทำให้พยานบุคคลต้องถูกฟ้องเป็นคดีอาญา โดยปรากฏเป็นข้อยกเว้นหน้าที่ของพยานบุคคลที่จะต้องเบิกความตามที่คู่ความหรือศาลถาม⁹⁸

แนวความคิดการให้เอกสิทธิ์แก่พยานบุคคลเพื่อมิให้พยานต้องเบิกความเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองนี้ เกิดขึ้นจากการต่อต้านวิธีพิจารณาคดีในสมัยโบราณซึ่งนิยมใช้การทรมานผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาให้รับสารภาพหรือให้การปรักปรำตนเอง จนกลายเป็นสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานและถือว่าเป็นการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อีกด้วย อนึ่ง การที่มาตรา 234 กำหนดหน้าที่ให้แก่ศาลเพื่อเตือนพยานนั้นเป็นเพราะพยานอาจไม่ทราบถึงเอกสิทธิ์ของตน ทั้งคู่ความเองก็อาจจะไม่สนใจเรื่องนี้เพราะต่างมุ่งให้ได้ข้อเท็จจริงจากพยานเพื่อประโยชน์แก่คดีของตน อย่างไรก็ตาม การที่ศาลจะต้องคอยเตือนพยานเช่นนั้น ในทางปฏิบัติอาจไม่ทันทั่วที่ เพราะการถามพยานบุคคลในแต่ละครั้งย่อมมีความเสี่ยงที่ศาลจะไม่อาจทราบได้ว่าคำถามนั้นอาจทำให้พยานบุคคลถูกฟ้องได้หรือไม่ จึงเป็นเรื่องที่พยานบุคคลจะต้องระมัดระวังตนเองด้วย

เอกสิทธิ์ในการเบิกความของพยานบุคคลอีกประการหนึ่งคือ เอกสิทธิ์ที่พยานจะไม่ต้องเปิดเผยความลับ เอกสิทธิ์ดังกล่าวนี้มีที่มาจากกฎหมายพยานของประเทศอังกฤษ โดยเป็นการให้สิทธิพยานที่จะปฏิเสธการเปิดเผยข้อความจริงบางประการ รวมถึงการไม่ตอบคำถามหรือเสนอเอกสารบางอย่างต่อศาลด้วย เนื่องจากกฎหมายมุ่งคุ้มครองผลประโยชน์ของพยาน คู่ความ หรือผลประโยชน์ของสังคมส่วนรวมเป็นสำคัญอย่างยิ่งกว่าข้อความจริงที่พยานบุคคลจะเบิกความ เช่น หากเป็นการคุ้มครองเอกสิทธิ์ของรัฐย่อมเป็นเรื่องที่จะไม่เปิดเผยข้อความจริงของทางราชการบางอย่าง เพราะอาจเป็นที่เสียหายแก่ประโยชน์ของรัฐ เช่น ข้อความเกี่ยวกับการทูตระหว่างประเทศ หรือแผนการป้องกันประเทศ เป็นต้น หากเป็นเอกสิทธิ์ของเอกชน ย่อมเป็นเอกสิทธิ์เกี่ยวกับการไว้วางใจ

⁹⁷ โสภณ รัตนการ, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, พิมพ์ครั้งที่ 11 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2557), หน้า 376-377.

⁹⁸ ณรงค์ ใจหาญ, หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเล่ม 2, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2556), หน้า 268.

เช่น ที่ปรึกษากฎหมายย่อมไม่ต้องเปิดเผยความลับของลูกค้า หรือ เอกสิทธิ์ของคู่สมรสที่ไม่ต้องเปิดเผยความสัมพันธ์ในชีวิตสมรสของตน เป็นต้น⁹⁹

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 231¹⁰⁰ ได้บัญญัติถึงเอกสิทธิ์ของพยานบุคคลที่จะไม่ให้การ หรือส่งมอบพยานหลักฐานต่อศาล เกี่ยวกับความลับทางราชการ ความลับในทางวิชาชีพ และความลับเกี่ยวกับการประดิษฐ์ แบบ หรือการงานอื่นๆ โดยเอกสิทธิ์เกี่ยวกับความลับของทางราชการนั้นมีลักษณะทำนองเดียวกันกับเอกสิทธิ์ของรัฐตามกฎหมายอังกฤษ ส่วนเอกสิทธิ์เกี่ยวกับความลับในทางวิชาชีพและความลับเกี่ยวกับการประดิษฐ์ แบบ หรือการงานอื่นนั้น มีลักษณะทำนองเดียวกันกับเอกสิทธิ์ของเอกชนตามกฎหมายอังกฤษ

ผู้เขียนเห็นว่าเอกสิทธิ์ของพยานบุคคลในคดีอาญาอันเกี่ยวเนื่องกับการเบิกความนั้น ยังไม่ครอบคลุมถึงเรื่องการคุ้มครองมิให้พยานบุคคลต้องถูกฟ้องร้องเป็นคดีหมิ่นประมาท แต่เป็นการมุ่งคุ้มครองพยานบุคคลในแง่มุมมองอื่น กล่าวคือ เอกสิทธิ์ที่พยานบุคคลจะไม่ตอบคำถามที่อาจทำให้ตนต้องถูกฟ้องร้องเป็นคดีอาญามีจุดมุ่งหมายที่จะคุ้มครองพยานบุคคลในฐานะจำเลยในคดีอาญาที่อาจถูกบังคับให้รับสารภาพในชั้นสอบสวน เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิจำเลยตามหลักสากล ส่วนเอกสิทธิ์ของพยานบุคคลที่จะไม่ให้การหรือส่งมอบพยานหลักฐานที่เป็นความลับนั้น เป็นการคุ้มครองผลประโยชน์ของรัฐ หรือเอกชน แล้วแต่กรณี ดังนั้น เอกสิทธิ์ของพยานบุคคลในคดีอาญาอันเกี่ยวเนื่องกับการเบิกความที่ปรากฏอยู่จึงไม่ได้ป้องกันพยานบุคคลถูกแทรกแซงการเบิกความเพื่อไม่ให้พยานบุคคลเบิกความตรงตรงความจริงแต่อย่างใด

2.4.4.2 เอกสิทธิ์ของพยานบุคคลเนื่องจากสถานะทางสังคมของพยาน

การให้เอกสิทธิ์แก่พยานบุคคลอันเนื่องมาจากสถานะทางสังคมของพยาน เป็นการให้เอกสิทธิ์ที่ปรากฏในประเทศไทยตั้งแต่โบราณตามที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้ในหัวข้อ 2.4.3 โดย

⁹⁹ G.D. Nokes, *An Introduction to Evidence*, 3 ed. (London: Sweet and Maxwell, 1962), pp. 179-207.

¹⁰⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 231 บัญญัติว่า "เมื่อคู่ความหรือผู้ใดจะต้องให้การหรือส่งพยานหลักฐานอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

- (1) เอกสารหรือข้อความที่ยังเป็นความลับในราชการอยู่
- (2) เอกสารหรือข้อความลับ ซึ่งได้มาหรือทราบเนื่องในอาชีพหรือหน้าที่ของเขา
- (3) วิธีการ แบบแผนหรืองานอย่างอื่นซึ่งกฎหมายคุ้มครองไม่ยอมให้เปิดเผย คู่ความหรือบุคคลนั้นมีอำนาจไม่ยอมให้การหรือส่งพยานหลักฐาน เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับความลับนั้น

ถ้าคู่ความหรือบุคคลใดไม่ยอมให้การ หรือไม่ส่งพยานหลักฐานดังกล่าวแล้ว ศาลมีอำนาจหมายเรียกเจ้าหน้าที่หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับความลับนั้นมาแถลงต่อศาล เพื่อวินิจฉัยว่าการไม่ยอมนั้นมีเหตุผลค่าจุนหรือไม่ ถ้าเห็นว่าไร้เหตุผล ให้ศาลบังคับให้ ๑ การหรือส่งพยานหลักฐานนั้น"

กฎหมายจะคุ้มครองพยานบุคคลบางประเภทที่ดำรงตำแหน่งหรือทำหน้าที่การทำงานบางอย่าง หรือมีสถานภาพพิเศษบางประการ ให้มีเอกสิทธิ์ที่จะไม่ต้องถูกออกหมายเรียกให้ไปเป็นพยานในศาล ไม่ต้องสาบานตนหรือกล่าวคำปฏิญาณ ไม่ต้องเบิกความ เพื่อคุ้มครองคุณค่าของสังคมบางอย่าง ทั้งนี้ พยานบุคคลที่กฎหมายมุ่งให้เอกสิทธิ์เนื่องจากสถานะทางสังคมของพยานนั้น ได้แก่ พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ พระภิกษุ สามเณรในพุทธศาสนา ประมุขของแต่ละรัฐ เจ้าหน้าที่สถานทูตหรือสถานกงสุลของรัฐอื่น เจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ ตลอดจนบุคคลที่มีอายุต่ำกว่าสิบห้าปีหรือหย่อนความรู้สึกผิดและชอบ เป็นต้น พยานบุคคลบางประเภทอาจมีเอกสิทธิ์ดังกล่าวเพียงอย่างเดียวอย่างหนึ่ง แต่พยานบุคคลบางประเภทก็มีเอกสิทธิ์หลายอย่างรวมกัน โดยพระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ตลอดจนพระภิกษุ สามเณรในพุทธศาสนาจะได้รับเอกสิทธิ์ที่จะไม่ต้องไปศาล เพราะกฎหมายห้ามมิให้ออกหมายเรียกบุคคลดังกล่าวไปศาลได้ และแม้จะไปเบิกความก็ไม่ต้องสาบานตนหรือปฏิญาณตนก่อน นอกจากนี้บุคคลดังกล่าวมีเอกสิทธิ์ที่จะไม่เบิกความหรือตอบคำถามใดๆก็ได้ ส่วนผู้ที่ได้รับเอกสิทธิ์หรือความคุ้มกันตามกฎหมาย เช่น ประมุขของแต่ละรัฐ เจ้าหน้าที่สถานทูตหรือสถานกงสุลของรัฐอื่น ตลอดจนเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ จะไม่ได้รับการยกเว้นในเรื่องการสาบานหรือปฏิญาณตน อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติว่าด้วยเอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางทูต พ.ศ. 2527 ได้ให้เอกสิทธิ์และความคุ้มกันแก่ตัวแทนทางทูต โดยตัวแทนทางทูต ได้แก่ หัวหน้าของคณะผู้แทนหรือบุคคลในคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายทูตของผู้แทน ไม่จำเป็นต้องให้การในฐานะพยาน

เอกสิทธิ์ที่พยานบุคคลได้รับเนื่องจากสถานะทางสังคมของพยานเป็นข้อยกเว้นหน้าที่ตามกฎหมายของพยานบุคคลที่ผู้เขียนได้บรรยายไว้ก่อนหน้านี้ เนื่องจากรัฐต้องการคุ้มครองคุณค่าทางสังคมของพยานบุคคลบางประเภท อย่างไรก็ตาม การให้เอกสิทธิ์ดังกล่าวยังไม่สะท้อนให้เห็นถึงการคุ้มครองพยานบุคคลในการปฏิบัติหน้าที่เป็นพยาน แต่กลับเป็นการคุ้มครองคุณค่าแห่งรัฐหรือคุณค่าทางสังคม เช่น การเกิดทุนไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ สถาบันศาสนา หรือการรักษาสัมพันธ์ไมตรีระหว่างประเทศ เป็นต้น

2.5 แนวคิดเรื่องแรงจูงใจ

แรงจูงใจ (Motive) หมายถึง ความพยายามใดๆที่เป็นแรงผลักดัน กระตุ้น หรือโน้มน้าว เพื่อให้บุคคลแสดงพฤติกรรม หรือกระทำตามทิศทางที่กำหนดไว้ด้วยความร่วมมืออย่างยินดีและเต็มใจ ส่วนการจูงใจ หมายถึง ความยินดีและเต็มใจที่บุคคลจะทุ่มเทความพยายามเพื่อบรรลุเป้าหมาย โดยบุคคลที่มีแรงจูงใจนั้นจะแสดงพฤติกรรมที่กระตือรือร้นอย่างเด่นชัด ทั้งนี้ แรงจูงใจนั้น

ประกอบด้วย "แรงขับ (drive)" และ "ความต้องการ (need)"¹⁰¹ โดยสรุปได้ว่า แรงจูงใจนั้นหมายถึงแรงผลักดันหรือเงื่อนไขต่างๆทั้งภายนอกและภายในบุคคลที่จะกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง อนึ่ง แรงจูงใจนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญต่อการปฏิบัติหน้าที่ของบุคคล กล่าวคือ แรงจูงใจนั้นอธิบายสาเหตุและพฤติกรรมของบุคคลได้ซึ่งเป็นประโยชน์ที่จะแสวงหาวิธีการที่จะทำให้บุคคลมีพฤติกรรมที่ต้องการ นอกจากนี้แรงจูงใจยังช่วยอธิบายความแตกต่างระหว่างบุคคลอีกด้วย

อับราฮัม มาสโลว์ ได้พัฒนาทฤษฎีลำดับขั้นของแรงจูงใจ โดยเห็นว่ามนุษย์นั้นมีความต้องการอยู่ตลอดเวลา และความต้องการของมนุษย์มีทั้งหมด 5 ระดับ ดังนี้

1. ความต้องการทางกายภาพ (Physiological Needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ เช่น อากาศ น้ำ อาหาร ที่อยู่อาศัยและความต้องการทางเพศ

2. ความต้องการความปลอดภัย (Security Needs) เป็นความต้องการที่เกิดขึ้นหลังจากความต้องการทางกายภาพได้รับการตอบสนอง ความต้องการความปลอดภัย เป็นความต้องการทางสภาพแวดล้อมที่มั่นคงปลอดภัยเป็นอิสระจากภัยคุกคามทางกายภาพหรือ อันตรายต่อจิตใจ

3. ความต้องการทางสังคม (Social Needs) เป็นความต้องการที่เกิดขึ้น หลังจากความต้องการความปลอดภัยได้รับการตอบสนอง ความต้องการทางสังคมเป็นความต้องการที่จะเป็นมิตรมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น เป็นที่รักใคร่และยอมรับจากผู้อื่น

4. ความต้องการความมีคุณค่า (Esteem Needs) เป็นความต้องการของ บุคคลที่จะทำให้เห็นว่าตนเองมีคุณค่าหรือนับถือตนเองและได้รับความสำเร็จ การยกย่องเกียรติยศ ชื่อเสียงและการเคารพนับถือจากผู้อื่น

5. ความต้องการความสำเร็จในชีวิต (Self-Actualization Needs) เป็นความต้องการขั้นสูงสุดของมนุษย์ เป็นความต้องการพัฒนาตนเองให้สำเร็จได้เต็มศักยภาพสูงสุดของตนเองโดยตระหนักถึงขีดความสามารถของตนเองด้วย

ทฤษฎีแรงจูงใจของมาสโลว์มีสาระสำคัญว่าการจูงใจให้มนุษย์มีพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งที่ต้องการนั้นจะต้องเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์และตอบสนองความต้องการของมนุษย์ให้ตรงจุด จึงจะสามารถสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของมนุษย์ได้ ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับ "ทฤษฎีแรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivation)" โดยทฤษฎีแรงจูงใจภายนอกนี้ เป็นความต้องการของบุคคลที่จะแสดง

¹⁰¹ บุญมัน ธนาศุภวัฒน์, จิตวิทยาองค์การ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2537), หน้า 122.

พฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งออกมาโดยอาศัย "สิ่งจูงใจภายนอก (Extrinsic Incentives)" หรือรางวัล แรงขับ หรือกฎข้อบังคับ มาเป็นเงื่อนไขกำหนดให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ออกมา โดยสิ่งจูงใจนั้นอาจจะเป็นได้ทั้งสิ่งจูงใจในทางบวก เช่น การให้รางวัล การยกย่องชื่นชม การให้ทรัพย์สิน เป็นต้น หรืออาจเป็นสิ่งจูงใจในทางลบก็ได้ เช่น เงื่อนไขข้อบังคับ กฎระเบียบ เป็นต้น¹⁰²

การแทรกแซงการเบิกความของพยานบุคคลเพื่อไม่ให้พยานบุคคลเบิกความตรงความจริงนั้นเกี่ยวข้องกับทฤษฎีแรงจูงใจ โดยเป็นการกระทบกระเทือนแรงจูงใจของพยานบุคคลในระดับความต้องการทางกายภาพ (Physiological Needs) หรือ ความต้องการความปลอดภัย (Security Needs) แล้วแต่กรณี เนื่องจากการที่พยานบุคคลจะตัดสินใจไปศาลเพื่อเบิกความ หรือการที่พยานบุคคลจะเบิกความจริงหรือเบิกความเท็จหรือไม่นั้น ย่อมเกิดจากเจตจำนงของตัวพยานบุคคลเอง หากมีการแทรกแซงการเบิกความของพยานบุคคลไม่ว่าจะเป็นการข่มขู่ คุกคาม ทำร้ายร่างกาย การให้สินบน หรือการใช้ความผิดอาญากดดันพยาน ถือว่าเป็นปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อแรงจูงใจการปฏิบัติหน้าที่ของพยานบุคคล ซึ่งส่งผลกระทบต่อความต้องการของพยานบุคคล เช่น การให้สินบนนั้นเป็นการเพิ่มพูนความต้องการทางด้านกายภาพของพยานบุคคล ย่อมก่อให้เกิดความเสียหายที่พยานบุคคลจะไม่ปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างชอบธรรม เพราะตนได้รับความต้องการทางกายภาพจนพึงพอใจแล้ว หรือหากเป็นการคุกคามพยานหรือใช้ความผิดอาญากดดันพยานแล้วย่อมกระทบต่อความต้องการด้านความปลอดภัยของพยาน ทำให้พยานบุคคลเลือกที่จะไม่ปฏิบัติหน้าที่ของตนโดยชอบธรรม¹⁰³ ยิ่งไปกว่านั้น หากพยานบุคคลนั้นถูกฟ้องเป็นคดีความผิดฐานหมิ่นประมาท ถูกคุกคาม ข่มขู่ หรือทำร้ายร่างกาย พยานก็ย่อมได้รับประสบการณ์ที่ไม่ดีจากการมาเป็นพยานบุคคล ซึ่งอาจทำให้พยานขาดแรงจูงใจที่จะมาเป็นพยานอีกในอนาคตด้วยอีกประการหนึ่ง

¹⁰² อรพินทร์ ชูชม, "แรงจูงใจในการทำงาน : ทฤษฎีและการประยุกต์," วารสารจิตวิทยา (2555). หน้า 52-61.

¹⁰³ คำพิพากษาศาลฎีกาเลขที่ 1093/2540 แม้การเป็นพยานจะเป็นการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองดีก็ตาม แต่บางครั้งพยานอาจไม่ต้องการเข้ามาเกี่ยวข้องกับคดี แม้นตนจะเป็นผู้รู้เห็นเหตุการณ์ก็ตาม ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะเกิดความกลัว หรือเห็นว่าไม่ได้ประโยชน์อะไรกลับจะนำภัยมาถึงตนและครอบครัวก็เป็นได้ ยิ่งผู้ตายเป็นคนต่างท้องถิ่น ส่วนจำเลยเป็นคนหมู่บ้านเดียวกัน และขณะนั้นยังจับคนร้ายไม่ได้อีกด้วย ในวันเกิดเหตุเจ้าพนักงานตำรวจพบ ท. สอบถามแล้วไม่ยอมให้การ มีลักษณะท่าทางกลัว จึงน่าเชื่อว่าที่ ท. ไม่ยอมระบุชื่อจำเลยว่าเป็นคนร้าย และที่บอกว่าเป็นคนร้าย 2 คน เคยเห็นหน้ามาก่อน ถ้าเห็นหน้าอีกจำได้นั้น คงมิใช่เพราะ ท. ไม่รู้จักคนร้าย แต่เป็นเพราะกลัวว่าหากระบุชื่อคนร้ายไป อาจจะนำภัยมาถึงตนหรือครอบครัว ดังนั้น การที่ ท. ไม่ระบุชื่อจำเลยว่าเป็นคนร้ายในวันเกิดเหตุ จึงหาเป็นข้อพิรุธอันจะทำให้หน้าหนักคำเบิกความของ ท. ที่ยืนยันว่าจำเลยกับ อ. เป็นคนร้ายเสียไป เมื่อรับฟังประกอบกับพฤติการณ์ที่ จ. พบเห็นจำเลยกับพวกก่อนและหลังเกิดเหตุและพฤติการณ์ที่พันตำรวจโท ว. สืบทราบจำเลยกับพวกเป็นคนร้าย จนยึดรถจักรยานยนต์ของโจทก์ได้ และรายงานต่อผู้บังคับบัญชา พยานของของโจทก์มีน้ำหนักมั่นคงรับฟังได้ปราศจากข้อสงสัย

แนวคิดเรื่องแรงจูงใจเป็นแนวคิดที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเบิกความของพยานบุคคลเป็นอย่างมาก กล่าวคือ สภาพสังคมของประเทศไทยนั้นมีลักษณะพื้นฐานที่เป็นโครงสร้างเชิงระบบอุปถัมภ์ ที่มีผู้ให้การอุปถัมภ์และผู้รับการอุปถัมภ์ จนเกิดความสัมพันธ์ทางใจในระบบบุญคุณ ซึ่งก็จะมี "ค่าตอบแทนความจงรักภักดี (Royalty)"¹⁰⁴ ดังนั้น เมื่อบุคคลพบการกระทำผิด แต่ผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลที่มีบุญคุณแก่ตน จึงมักจะเกิดการหลีกเลี่ยงการเปิดเผยความจริงในการกระทำความผิด รวมทั้งพยานยังขาดจิตสำนึกต่อการให้ความร่วมมือกับรัฐในการค้นหาความจริง เนื่องจากพยานไม่มีส่วนได้เสียอันใดกับคดี¹⁰⁵ ทั้งตนยังต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่าย ตลอดจนความเสี่ยงที่จะเกิดอันตรายต่อกายและจิตใจของตน พยานบุคคลจึงไม่สนใจและหลีกเลี่ยงที่จะให้ความร่วมมือกับรัฐ และมักจะตระหนักถึงความปลอดภัยของตนและครอบครัวก่อนเสมอ เนื่องจากพยานย่อมหวาดกลัวความอันตรายที่เกิดขึ้นหรืออาจเกิดขึ้นต่อตัวพยานบุคคลและครอบครัว ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่พยานหลบเลี่ยงไม่ยอมรับหมายเรียกหรือรับหมายเรียกแต่กลับให้การหรือเบิกความเท็จ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าความเต็มใจที่พยานบุคคลจะปฏิบัติตามหน้าที่ที่กฎหมายหรือสังคมกำหนดนั้น ย่อมผันแปรไปตามความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมและความปลอดภัยของตน หากพยานบุคคลเชื่อว่าตนจะได้รับอันตรายหากไปให้การในคดีที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้มีอิทธิพล ส่งผลให้ผู้กระทำความผิดได้รับการลงโทษ พยานอาจเลือกที่จะไม่ดำเนินการดังกล่าว เนื่องจากเกรงว่าตนอาจจะถูกข่มขู่คุกคามหรือทำร้ายร่างกายในรูปแบบต่างๆก่อนหรือระหว่างการพิจารณาคดี เป็นต้น

การคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่พยานบุคคลในคดีอาญาเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่จะช่วยสนับสนุนให้พยานบุคคลมาเบิกความตรงความจริงมากขึ้น เนื่องจากสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ประชาชนไม่ให้ความร่วมมือมาเป็นพยานบุคคลนั้น คือ ความหวาดกลัวว่าจะเกิดอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สินของตน รวมถึงครอบครัวและผู้ใกล้ชิดของตน ซึ่งเป็นปัจจัยภายในที่ขึ้นอยู่กับความรู้สึกประสบการณ์ และทัศนคติของแต่ละบุคคล โดยอาจเกิดจากความวิตกกังวล ความรู้สึกไม่ปลอดภัย ซึ่งอาจจะรู้สึกทั้งที่ยังไม่เกิดภัยอันตรายใดๆ หรืออาจเกิดจากปัจจัยภายนอก คือ ความหวาดกลัวการกระทำของบุคคลอื่น เช่น พยานถูกจำเลยข่มขู่คุกคามโดยมีเจตนาให้เกิดผลต่อการเบิกความเป็นต้น

การคุ้มครองพยานบุคคลนั้นเป็นการสร้างแรงจูงใจให้แก่พยานบุคคลได้วิธีหนึ่ง โดยประกอบด้วยการให้ความคุ้มครองทางสังคม (Social Protection) เช่น การที่สังคมให้เกียรติหรือให้

¹⁰⁴ พลตำรวจตรี นพดล สมบูรณ์ทรัพย์, "ปัญหาการปราบปรามผู้มีอิทธิพลในระบบสังคมไทย,"(หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักรภาครัฐร่วมเอกชน รุ่นที่ 4). หน้า 8.

¹⁰⁵ กิตติพงษ์ กิตติยารักษ์, "การเสวนาโต๊ะกลมเรื่อง กฎหมายคุ้มครองพยาน," สำนักพิมพ์มติชน 31 สิงหาคม 2543.

ความชื่นชมในการที่บุคคลนั้นได้ทำหน้าที่ในฐานะพยาน หรือการที่สังคมกดดันผู้กระทำความผิด โดยไม่คบค้าสมาคมด้วย นอกจากนี้ ยังมีการคุ้มครองพยานโดยใช้กลไกทางกฎหมาย อีกวิธีหนึ่งเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานที่มีคุณค่าและดีที่สุดในกระบวนการพิจารณาคดี ระดับของการคุ้มครองพยานบุคคลนั้นแบ่งแยกออกเป็น 2 ระดับ คือ

1. การคุ้มครองบุคคลที่มาเป็นพยาน กล่าวคือ เป็นการคุ้มครองสวัสดิภาพในชีวิตและร่างกายของบุคคลที่มาเป็นพยานเพื่อให้ได้รับความปลอดภัยจากการกระทำในรูปแบบต่างๆ เช่น การคุกคาม การถูกทำร้าย การข่มขู่ โดยถือว่าเป็นการคุ้มครองพยานในเบื้องต้น

2. การคุ้มครองค่าใช้จ่ายของบุคคลที่มาเป็นพยาน ให้ได้รับการปกป้องจากปัจจัยภายนอก หรือการคุ้มครองเพื่อให้พยานบุคคลสามารถให้การได้โดยปราศจากปัจจัยต่างๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายของพยาน ซึ่งถือว่าเป็นการคุ้มครองในระดับที่สูงขึ้น เนื่องด้วยการให้การหรือเบิกความของพยานนั้นอาจผันแปรได้ตามเหตุปัจจัยหลายประการ เช่น อายุ วัย ความสามารถในการถ่ายทอด หรือความสามารถในการจดจำข้อเท็จจริง หรือปัจจัยอื่นจากการกระทำของบุคคล เช่น การข่มขู่ คุกคาม การให้สินบน การขัดขวางพยานในรูปแบบต่างๆ เป็นต้น หรืออาจเกิดจากความเครียดที่เกิดขึ้นจากกระบวนการพิจารณาคดี เช่น การเผชิญหน้าจำเลย การถูกข่มขู่ในระหว่างกระบวนการพิจารณาคดี การถูกซักถามจากคู่ความ ดังนั้น รัฐจึงได้ออกแบบวิธีการอย่างหนึ่งในการช่วยคุ้มครองพยานบุคคลให้ได้รับความปลอดภัยจากการถูกข่มขู่ของจำเลย เช่น การสืบพยานล่องหน้า หรือการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารในการสืบพยาน ซึ่งเป็นการคุ้มครองความปลอดภัยของพยานบุคคลในระหว่างการพิจารณาคดี

บทที่ 3

มาตรการทางกฎหมายในประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการเปิดความตรงความจริงของ พยานบุคคลในคดีอาญา

ในประเทศไทย ปรากฏมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการแทรกแซงพยานบุคคลในคดีอาญาในกฎหมายหลายฉบับด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นรัฐธรรมนูญ ประมวลกฎหมายอาญา ตลอดจนประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวข้างต้นทั้งหมด ยังไม่ครอบคลุมและยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะสนับสนุนให้พยานบุคคลเปิดความตรงความจริง และป้องกันการแทรกแซงการเปิดความของพยานบุคคล เพราะบทกฎหมายดังกล่าวนี้เป็นไปเพื่อการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลอย่างกว้างๆ เท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในประมวลกฎหมายอาญา ที่ผู้เขียนเห็นว่าควรจะเป็นกฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์และกำหนดโทษของผู้กระทำความผิดเพื่อป้องกันมิให้พยานถูกแทรกแซงการเปิดความ กลับไม่ปรากฏบทบัญญัติในทำนองดังกล่าวแต่อย่างใด และในประมวลกฎหมายอาญาก็ไม่ปรากฏข้อยกเว้นความรับผิดชอบหมิ่นประมาทให้แก่พยานบุคคล นอกจากนี้ มาตรการคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ก็มีปัญหาในทางปฏิบัติ ทำให้ไม่สามารถจูงใจพยานให้มาเปิดความตรงความจริงได้

ในบทนี้ ผู้เขียนจะได้กล่าวถึงสถานการณ์ของประเทศไทยเกี่ยวกับการแทรกแซงการเปิดความของพยานบุคคลในคดีอาญา ตลอดจนมาตรการทางกฎหมายในประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการเปิดความตรงความจริงของพยานบุคคลในคดีอาญา เพื่อนำไปเปรียบเทียบกับมาตรการทางกฎหมายในต่างประเทศในบทต่อไป

3.1 สถานการณ์ในประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการแทรกแซงการเปิดความของพยานบุคคลในคดีอาญา

ปัญหาการแทรกแซงพยานบุคคลเพื่อไม่ให้พยานบุคคลมาเปิดความตรงความจริงในคดีอาญา หรือเพื่อให้พยานบุคคลมาเปิดความเท็จนั้นยังคงเป็นปัญหาที่ปรากฏมากในสังคมไทยในปัจจุบัน เพราะอาชญากรรมได้เปลี่ยนลักษณะเป็นอาชญากรรมที่ซับซ้อนมากขึ้น เช่น การกระทำความผิดในรูปแบบขององค์กรอาชญากรรม อาชญากรรมทางไซเบอร์ อาชญากรรมทางการเมือง หรืออาชญากรรมทางเศรษฐกิจ เป็นต้น โดยอาชญากรรมเหล่านี้ ผู้กระทำความผิดมักจะเป็นผู้มีอิทธิพล หรือเป็นผู้มีอำนาจในท้องถิ่น จึงก่อให้เกิดการแทรกแซงพยานบุคคลเป็นอย่างมาก โดยปรากฏเป็น

ข่าวให้เห็นในหนังสือพิมพ์หรืออินเทอร์เน็ตอยู่บ่อยครั้ง เช่น พยานได้หายตัวไปอย่างลึกลับ พยานถูกอุ้มฆ่า พยานถูกขู่ทำร้าย หรือพยานกลับใจเปลี่ยนคำให้การอย่างกะทันหันจากที่เคยให้การไว้ในขณะเกิดเหตุใหม่ๆ เพราะเกรงกลัวต่ออิทธิพลของคุณค่า กรณีที่เห็นเป็นตัวอย่างชัดเจนในปัจจุบันคือกรณีพยานปากเอกในคดีที่ผู้ต้องหาเป็นผู้มีอิทธิพลได้ขับรถชนตำรวจเสียชีวิต ประสบอุบัติเหตุรถชนเสียชีวิต โดยจากข่าวที่ปรากฏนั้นก็พบว่ามียอดต้องสงสัยได้ขับตามพยานผู้เสียชีวิตมาตลอดทาง จึงยังคงเป็นข้อสงสัยอยู่ในปัจจุบันว่าเป็นการจัดฉากเพื่อฆ่าพยานบุคคลหรือไม่¹⁰⁶ นอกจากกรณีดังกล่าวก็ยังปรากฏคดีของบุตรผู้มีอิทธิพลเป็นผู้ต้องหาในคดีฆ่าคนตายโดยการขับรถไล่ชนแล้วทิ้งร่างเข้าไปมาอย่างโหดเหี้ยม ยิ่งไปกว่านั้นยังปรากฏคำให้การของผู้เกี่ยวข้องว่าผู้กระทำความผิดได้ฆ่าพยานบุคคลจนพยานบุคคลต้องหนีออกจากพื้นที่ภูมิลำเนาของตน¹⁰⁷ จากตัวอย่าง จะเห็นได้ว่า ในคดีอาญาพยานบุคคลมีโอกาสถูกข่มขู่ คุกคาม ประทุษร้าย จนถึงการถูกฆ่าได้ ซึ่งความเสี่ยงของพยานบุคคลดังกล่าวทำให้พยานบุคคลรู้สึกไม่ปลอดภัย เกิดความหวาดกลัวและทำให้พยานบุคคลไม่ยอมไปให้การต่อพนักงานสอบสวน ต่อพนักงานอัยการ รวมทั้งไม่ไปเบิกความต่อศาลซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาต่อการพิจารณาคดีอาญาเป็นอย่างมาก เพราะความผิดอาญาส่วนมากจะเป็นเรื่องการกระทำของบุคคลต่อบุคคล แต่ข้อเท็จจริงนั้นมีคดีจำนวนไม่น้อยที่พนักงานอัยการโจทก์ไม่สามารถติดตามตัวพยานบุคคลมาเบิกความต่อศาลได้

ปัญหาการเบิกความไม่ตรงความจริงของพยานบุคคลนั้นมีสาเหตุที่สำคัญจากการแทรกแซงการเบิกความของพยานบุคคลจากปัจจัยภายนอก โดยผู้เขียนเห็นว่าปัญหาประการสำคัญอย่างหนึ่งคือ พยานบุคคลไม่มั่นใจว่าตนจะได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพทั้งในชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของตน กล่าวคือ การคุ้มครองสวัสดิภาพในชีวิต ร่างกายและทรัพย์สิน

ประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติคุ้มครองโดยแทรกแซงไว้ในส่วนต่างๆของกฎหมาย เช่น ความผิดต่อเสรีภาพตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 309 หรือ 310 ความผิดต่อชีวิตและร่างกายตามมาตรา 288, 289, 295 หรือ 296 เป็นต้น แต่บทกฎหมายดังกล่าวก็ไม่ได้ช่วยคุ้มครองพยานบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะหากพิจารณาว่าพยานบุคคลเป็นกรรมแห่งการกระทำ พยานบุคคลย่อมมีสถานะเทียบเท่ากับบุคคลธรรมดาเท่านั้น นอกจากนี้ หากพยานบุคคลมาเบิกความเท็จ

¹⁰⁶ไทยรัฐออนไลน์, "หลักฐานใหม่ พยานเอกคดี บอส จยย.ชนดับ ตำรวจพบรถต้องสงสัยขับตามท้าย" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 13 มีนาคม 2564. แหล่งที่มา: <https://www.thairath.co.th/news/crime/1900852>

¹⁰⁷เดลินิวส์, "2 พี่น้องโหดลูกผู้มีอิทธิพล ฆ่าลูก-ขู่พยานแถมยังลายนวล" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 13 มีนาคม 2564. แหล่งที่มา: <https://dailynews.co.th/crime/561043>

ต่อศาล ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 177 กำหนดบทลงโทษเพื่อเอาผิดกับผู้เบิกความเท็จ แต่หากจะดำเนินคดีอีกชั้นหนึ่งเพื่อเอาผิดต่อผู้ใช้ให้พยานบุคคลมาเบิกความเท็จ ย่อมเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก ในทางปฏิบัติ เพราะจะต้องพิสูจน์ให้ได้ก่อนว่าพยานบุคคลนั้นได้เบิกความเท็จแล้วจึงแสวงหาข้อเท็จจริงจากพยานบุคคลอีกชั้นหนึ่งว่าผู้กระทำความผิดนั้นเป็นผู้ใช้ให้พยานบุคคลเบิกความเท็จ ซึ่งพยานบุคคลก็อาจจะไม่ให้ความร่วมมือในการพิสูจน์ความผิดของผู้ใช้ให้เบิกความเท็จดังกล่าว

สาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้พยานบุคคลเบิกความไม่ตรงความจริงคือพยานบุคคลนั้นไม่ได้รับการยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาท ซึ่งเป็นช่องโหว่ที่ทำให้คู่ความในคดีใช้เป็นเครื่องมือในการข่มขู่พยานบุคคล กล่าวคือ ในประเทศไทยนั้นไม่ปรากฏบทบัญญัติกฎหมายที่คุ้มครองความรับผิดชอบของพยานบุคคลและไม่มีกฎหมายที่คุ้มครองเกี่ยวกับเอกสิทธิ์หรือความคุ้มกันพยานบุคคลโดยตรง มีเพียงประมวลกฎหมายอาญามาตรา 331 ที่ให้ความคุ้มครองเฉพาะความรับผิดอาญาฐานหมิ่นประมาทแก่คู่ความหรือทนายความของคู่ความเท่านั้น จึงทำให้พยานบุคคลมีโอกาสถูกคู่ความฟ้องร้องเป็นคดีหมิ่นประมาทจากการเบิกความในข้อเท็จจริงที่ตนรับรู้หรือพบเห็นมา เพราะคำเบิกความของพยานบุคคลนั้นมีแนวโน้มสูงมากที่จะเป็นถ้อยคำที่เป็นการกล่าวหาคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งซึ่งเข้าหลักเกณฑ์ขององค์ประกอบความผิดฐานหมิ่นประมาท อนึ่ง แม้ว่าพยานจะได้รับการคุ้มครองตามหลักเกณฑ์ทางกฎหมายอื่น กล่าวคือ หากพยานบุคคลถูกฟ้องร้องเป็นคดีฐานหมิ่นประมาท พยานบุคคลจะได้รับความคุ้มครองเนื่องจากการเบิกความเป็นการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย แต่อย่างไรก็ดี หลักกฎหมายดังกล่าวก็ไม่ได้ถูกบัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจน ทำให้พยานผู้ซึ่งไม่รู้กฎหมายนั้นไม่ทราบว่าตนได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายดังกล่าว และอาจยอมทำตามคำข่มขู่ของคู่ความ

CHULALONGKORN UNIVERSITY

นอกจากบทบัญญัติเกี่ยวกับความผิดแล้ว กระบวนการดำเนินคดีอาญาก็เป็นช่องโหว่ประการหนึ่งของกฎหมายไทยที่ทำให้พยานบุคคลเบิกความไม่ตรงความจริง กล่าวคือ การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีของศาลเป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีแบบต่อเนื่อง ในคดีที่จำเลยไม่ให้การหรือให้การปฏิเสธ ศาลอาจกำหนดให้มีวันนัดตรวจพยานหลักฐานก่อนกำหนดวันนัดสืบพยาน ซึ่งในวันตรวจพยานหลักฐาน โจทก์ต้องเปิดเผยพยานหลักฐานทั้งหมดที่จะนำเข้าสู่ศาล รวมทั้งรายชื่อพยานบุคคลด้วย และโจทก์จะต้องแถลงว่าจะนำพยานบุคคลเข้าสู่ศาลทั้งหมดกี่ปาก ใช้เวลากี่นัดและศาลจะกำหนดวันนัดสืบพยานโดยเป็นการนัดพิจารณาต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลให้ฝ่ายจำเลยล่วงรู้ถึงพยานหลักฐานของฝ่ายโจทก์ และรู้ว่าโจทก์มีพยานบุคคลกี่ปาก พยานบุคคลเหล่านั้นเป็นใครและอาศัยอยู่ที่ใด นอกจากนี้ ในการนัดพิจารณาคดีแบบต่อเนื่อง ศาลจะกำหนดวันนัดสืบพยานออกไปเป็นระยะ

เวลานาน เนื่องจากศาลจะต้องพิจารณาคดีให้แล้วเสร็จไปตามลำดับเลขคดี จึงก่อให้เกิดโอกาสที่จำเลยจะไปข่มขู่หรือกระทำการอื่นใดเพื่อไม่ให้พยานบุคคลไปเบิกความหรือให้พยานบุคคลไปเบิกความเท็จได้ ยิ่งไปกว่านั้น ในบางกรณี หากเหตุการณ์ที่จำเลยได้กระทำความผิดผ่านพ้นไปเป็นระยะเวลาไม่นาน พยานบุคคลก็อาจจะหลงลืม หรือจดจำรายละเอียดของเหตุการณ์ไม่ได้ หรือพยานบุคคลอาจย้ายถิ่นที่อยู่อาศัยไปแล้ว ก่อให้เกิดปัญหาในการติดตามตัวพยานบุคคลมาเบิกความ

กระบวนการดำเนินคดีอาญาของไทยนั้นมุ่งเน้นที่การคุ้มครองจำเลยเป็นสำคัญ โดยมีหลักการสืบพยานบุคคลนั้นจะต้องกระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172¹⁰⁸ เว้นแต่จะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น ดังนั้น หากเป็นกรณีปกติ พยานบุคคลจึงไม่สามารถหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากับจำเลยหรือผู้เกี่ยวข้องของจำเลยที่เข้ามาฟังการพิจารณาคดีได้ ซึ่งอาจทำให้พยานเกิดความหวาดกลัว และไม่กล้าเบิกความตรงความจริง หรือหลบหนีไปไม่ยอมมาเบิกความต่อศาล หรือพยานบุคคลมีโอกาสดูถูกข่มขู่ฟ้องร้องเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทได้ตามที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้ข้างต้น จึงพอสรุปได้ว่า กฎหมายไทยยังไม่ได้มุ่งคุ้มครองสิทธิของพยานบุคคลเป็นสำคัญ แม้ว่าพยานจะเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนากระบวนการยุติธรรม แต่กลับเน้นไปที่การคุ้มครองสิทธิของจำเลยและผู้เสียหายมากกว่า

3.2 กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองความปลอดภัยของพยานบุคคลจากการกระทำความผิดอาญา

ในประเทศไทยปรากฏบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองความปลอดภัยของพยานบุคคลจากการกระทำความผิดอาญา ได้แก่ รัฐธรรมนูญ ประมวลกฎหมายอาญา ประมวล

¹⁰⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 172 บัญญัติว่า "การพิจารณาและสืบพยานในศาล ให้ทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย เว้นแต่บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น"

เมื่อโจทก์หรือทนายโจทก์และจำเลยมาอยู่ต่อหน้าศาลแล้ว และศาลเชื่อว่าเป็นจำเลยจริง ให้อ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟัง และถามว่าได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ จะให้การต่อสู้อย่างไรบ้าง คำให้การของจำเลยให้จดไว้ ถ้าจำเลยไม่ยอมให้การ ก็ให้ศาลจดรายงานไว้และดำเนินการพิจารณาต่อไป

ในการสืบพยาน เมื่อได้พิเคราะห์ถึงเพศ อายุ ฐานะ สุขภาพอนามัย ภาวะแห่งจิตของพยานหรือความเกรงกลัวที่พยานมีต่อจำเลยแล้ว จะดำเนินการโดยไม่ให้พยานเผชิญหน้าโดยตรงกับจำเลยก็ได้ซึ่งอาจกระทำได้โดยการใช้โทรทัศน์วงจรปิด สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือวิธีอื่นตามที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกา และจะให้สอบถามผ่านนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลอื่นที่พยานไว้วางใจด้วยก็ได้

ในการสืบพยาน ให้มีการบันทึกคำเบิกความพยานโดยใช้วิธีการบันทึกลงในวัสดุ ซึ่งสามารถถ่ายถอดออกเป็นภาพและเสียง ซึ่งสามารถตรวจสอบถึงความถูกต้องของการบันทึกได้ และให้ศาลอุทธรณ์ศาลฎีกาใช้การบันทึกดังกล่าวประกอบการพิจารณาคดีด้วย ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกา

ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาตามวรรคสามและวรรคสี่ เมื่อได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกาและประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้"

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา รวมถึงพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา พ.ศ. 2546 โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.2.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ในอดีตนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และ พ.ศ. 2550 ได้บัญญัติรับรองสิทธิของพยานบุคคลในคดีอาญาไว้อย่างชัดเจน โดยให้พยานบุคคลมีสิทธิได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือเท่าที่จำเป็น ได้รับการปฏิบัติอย่างเหมาะสม รวมทั้งมีสิทธิได้รับค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายตามที่กฎหมายบัญญัติ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 244 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ว่า บุคคลซึ่งเป็นพยานในคดีอาญามีสิทธิได้รับความคุ้มครอง การปฏิบัติที่เหมาะสม และค่าตอบแทนที่จำเป็นสมควรจากรัฐ ตามที่กฎหมายบัญญัติ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 40 (5) ได้กำหนดหลักเกณฑ์ว่า ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย และพยานในคดีอาญา มีสิทธิได้รับความคุ้มครอง และความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายที่จำเป็น ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

จากบทบัญญัติทั้งสองมาตราข้างต้น จะเห็นได้ว่ารัฐเล็งเห็นถึงความสำคัญของพยานบุคคล โดยกำหนดให้มีการคุ้มครองและช่วยเหลือพยานให้ได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสม ซึ่งรวมถึงการที่พยานจะไม่ถูกแทรกแซงการไปเบิกความด้วย นอกจากนี้กฎหมายดังกล่าวยังได้บัญญัติว่าพยานอาจได้รับค่าใช้จ่าย และค่าตอบแทนที่สมควรจากรัฐ เพื่อเป็นแรงจูงใจประการหนึ่งให้พยานบุคคลมาเบิกความต่อศาล

อย่างไรก็ดี ในปัจจุบัน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 นั้น ไม่ได้กำหนดบทบัญญัติที่มุ่งคุ้มครองพยานบุคคล ดังเช่นบทบัญญัติในมาตรา 244 และมาตรา 40 (5) ของรัฐธรรมนูญสองฉบับก่อนหน้านี้ที่ได้ระบุไว้ข้างต้น การป้องกันการแทรกแซงการเบิกความของพยานบุคคลในคดีอาญานั้นจึงต้องพิจารณาบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล โดยทั่วไปในมาตรา 25¹⁰⁹ ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่จำกัดการใช้สิทธิเสรีภาพของบุคคลทั่วไป กล่าวคือ การ

¹⁰⁹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560, มาตรา 25 บัญญัติว่า "สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย นอกจากที่บัญญัติคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะในรัฐธรรมนูญแล้ว การใดที่มีได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือในกฎหมายอื่น บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะทำเช่นนั้นได้และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ตราบเท่าที่การใช้สิทธิหรือเสรีภาพเช่นว่านั้นไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น"

ใช้สิทธิเสรีภาพของบุคคลนั้นจะต้องมีขอบเขตและข้อจำกัด การใช้สิทธิเสรีภาพที่ก่อให้เกิดการกระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชนนั้นจะกระทำมิได้ นอกจากนี้ การใช้สิทธิเสรีภาพของบุคคลหนึ่งจะต้องไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่นอีกด้วย ทั้งนี้ หากบุคคลถูกละเมิดสิทธิเสรีภาพแล้ว ย่อมยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกเป็นข้อต่อสู้ในศาลได้ ตลอดจนมีสิทธิได้รับการเยียวยาและการช่วยเหลือจากรัฐอีกประการหนึ่ง หากปรากฏว่าการละเมิดนั้นเป็นความผิดอาญา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 นั้นยังปรากฏบทบัญญัติที่กล่าวถึงสิทธิเสรีภาพไว้โดยเฉพาะ เช่น มาตรา 28¹¹⁰ ได้บัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย ส่วนมาตรา 32¹¹¹ ได้บัญญัติรับรองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ และชื่อเสียงครอบครัว ตลอดจนมาตรา 34¹¹² ได้บัญญัติรับรองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น โดยมุ่งคุ้มครองการแสดงความคิดเห็นของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบของการพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา หรือการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น โดยมีให้รัฐจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชน

เมื่อพิเคราะห์บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 แล้วจะเห็นได้ว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันนี้เป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลดังเช่นฉบับก่อนๆ แต่มิได้ปรากฏบทบัญญัติใดที่มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันการแทรกแซงการเบิกความของพยานบุคคลในคดีอาญาอย่างชัดเจน นอกจากนี้ ในทางปฏิบัติแล้ว รัฐธรรมนูญจะไม่ได้ถูกใช้

¹¹⁰ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560, มาตรา 28 บัญญัติว่า "บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การจับและการคุมขังบุคคลจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำใดอันกระทบกระเทือนต่อสิทธิหรือเสรีภาพในชีวิตหรือร่างกายจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ"

การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้"

¹¹¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560, มาตรา 32 บัญญัติว่า "บุคคลย่อมมีสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียงและครอบครัว"

การกระทำความผิดเป็นการละเมิดหรือกระทบต่อสิทธิของบุคคลตามวรรคหนึ่งหรือการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ประโยชน์ไม่ว่าในทางใด ๆ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะ"

¹¹² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560, มาตรา 34 บัญญัติว่า "บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวจะกระทำมิได้เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐเพื่อคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันสุขภาพของประชาชน"

เสรีภาพทางวิชาการย่อมได้รับความคุ้มครอง แต่การใช้เสรีภาพนั้นต้องไม่ขัดต่อหน้าที่ของปวงชนชาวไทยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และต้องเคารพและไม่ปิดกั้นความเห็นต่างของบุคคลอื่น"

บังคับในลักษณะของกฎหมายที่มีสภาพบังคับทางอาญาแต่อย่างใด กล่าวคือ เจตนากรรมของ รัฐธรรมนูญมักจะเป็นการวางกรอบสิทธิเสรีภาพของบุคคลอย่างกว้างๆเท่านั้น แต่หาได้มุ่งรับรองสิทธิ ของพยานบุคคลโดยเฉพาะเจาะจงไม่ ดังนั้น รัฐธรรมนูญจึงไม่ใช่กฎหมายที่จะป้องกันมิให้พยานบุคคล ต้องถูกแทรกแซงการเบิกความอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่สามารถใช้บังคับได้จริงในทางปฏิบัติ จึง จำเป็นต้องพิจารณากฎหมายลักษณะอื่นๆเพิ่มเติมจากบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

3.2.2 ประมวลกฎหมายอาญา

ประมวลกฎหมายอาญาเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ว่าด้วยเรื่องของความผิด อาญาและโทษทางอาญา ปัจจุบันประมวลกฎหมายอาญาเป็นประมวลกฎหมายฉบับที่สองของไทย โดยประมวลกฎหมายอาญาฉบับแรกนั้นคือกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ประมวลกฎหมายอาญา ที่ใช้บังคับในปัจจุบันได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทันต่อสภาพการ เปลี่ยนแปลงของสังคมไทย ซึ่งในประมวลกฎหมายอาญานั้นก็ได้ปรากฏความผิดอาญาที่เกี่ยวข้องกับ การแทรกแซงการเบิกความของพยานบุคคลในคดีอาญา ทั้งนี้ ผู้เขียนจะแยกประเด็นออกเป็น ความผิดต่อชีวิต ความผิดต่อร่างกาย ความผิดต่อเสรีภาพ ความผิดเกี่ยวกับเจ้าพนักงานใน กระบวนการยุติธรรมตามลำดับ

3.2.2.1 กฎหมายอาญาว่าด้วยความผิดต่อชีวิต

บทบัญญัติเกี่ยวกับความผิดต่อชีวิตนี้เป็นกฎหมายที่มุ่งคุ้มครอง ชีวิตมนุษย์ ซึ่งถือว่าเป็นคุณค่าพื้นฐานที่สูงที่สุด และเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน โดยกติการะหว่าง ประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (Covenant on Civil and Political Rights 1966) ข้อ 6 อนุมาตรา 1 ได้วางหลักเกณฑ์ว่า "มนุษย์ทุกคนมีสิทธิที่จะมีชีวิตมาแต่กำเนิด สิทธินี้ต้องได้รับความคุ้มครองโดยกฎหมาย บุคคลจะต้องไม่ถูกทำให้เสียชีวิตโดยอำเภอใจ" ดังนั้น กติการะหว่างประเทศดังกล่าวจึงแสดงให้เห็นว่าสิทธิในชีวิตเป็นสิ่งที่สำคัญและมนุษย์ทุกคนจะต้อง ได้รับความคุ้มครอง¹¹³

ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ณ นคร ได้ให้ความเห็นว่าความผิดต่อชีวิตนั้นเป็น สิ่งที่คุ้มครองคุณธรรมทางกฎหมายที่เป็นส่วนบุคคล กล่าวคือ เป็นการคุ้มครองชีวิตมนุษย์ที่มนุษย์ผู้

¹¹³ กุลพล พลวัน, พัฒนาการสิทธิมนุษยชน, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2538), หน้า 221.

เป็นเจ้าของนั้นไม่อาจสละความคุ้มครองได้¹¹⁴ ซึ่งหลักการได้ปรากฏให้เห็นในคำพิพากษาของศาลฎีกาด้วยเช่นเดียวกัน¹¹⁵

ความผิดต่อชีวิตตามประมวลกฎหมายอาญาปัจจุบันถูกบัญญัติอยู่ในมาตรา 288 จนถึงมาตรา 294 นั้นมีองค์ประกอบสำคัญคือการทำให้อีกคนหนึ่งถึงแก่ความตาย แต่แตกต่างกันที่องค์ประกอบภายในของความผิด และรูปแบบของการทำให้อีกคนหนึ่งถึงแก่ความตาย ด้วยเหตุดังกล่าวประมวลกฎหมายอาญาจึงได้จำแนกความผิดต่อชีวิตออกเป็น 5 ฐานความผิด ดังนี้¹¹⁶

1. ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา ตามมาตรา 288 และมาตรา 289
2. ความผิดฐานทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ถึงแก่ความตายตามมาตรา 290
3. ความผิดฐานกระทำโดยประมาทจนเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ตามมาตรา 291

4. ความผิดฐานทำให้อีกคนหนึ่งฆ่าตนเอง ตามมาตรา 292 และ 293

5. ความผิดฐานซุลมุนต่อผู้อื่นเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายตามมาตรา 294

การฆ่าพยานบุคคลนั้นในปัจจุบันนั้นอาจปรับใช้ได้กับความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยมีเหตุฉกรรจ์ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 289 โดยความผิดฐานฆ่าผู้อื่นประกอบเหตุฉกรรจ์นี้เป็นบทฉกรรจ์ของความผิดฐานฆ่าผู้อื่นตามมาตรา 288 จึงมีพื้นฐานของการครอบงำประกอบตามที่กฎหมายบัญญัติ ทั้งองค์ประกอบภายนอกและองค์ประกอบภายใน เช่นเดียวกับความผิดฐานฆ่าผู้อื่นและเพิ่มด้วยเหตุฉกรรจ์ต่างๆตามที่กฎหมายบัญญัติ ในมาตรา 289 ผู้กระทำความผิดจะต้องระวางโทษสถานเดียว คือโทษประหารชีวิต ผู้เขียนเห็นว่า การฆ่าพยานบุคคลเพื่อขัดขวางไม่ให้พยานบุคคลมาเบิกความนั้นอาจใช้บทบัญญัติมาตรา 289 (4) และ (7) เพื่อลงโทษผู้กระทำความผิด ดังนี้

มาตรา 289 (4) การฆ่าโดยไตร่ตรองไว้ก่อน เป็นเหตุฉกรรจ์ที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของการกระทำความผิด ซึ่งเกี่ยวกับเรื่องความยึดถือในทางศีลธรรมของมนุษย์ จึงมีลักษณะเป็นข้อเท็จจริงภายในเกี่ยวกับผู้กระทำความผิด โดยจะต้องปรากฏพฤติการณ์ประกอบการกระทำว่า

¹¹⁴ คณิต ณ นคร, กฎหมายอาญาภาคทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2556), หน้า 151-157.

¹¹⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 59/2502 จำเลยใช้ปืนจ่อยิงผู้ตายที่สะบักอันเป็นที่สำคัญโดยเชื่อว่าเป็นคนอยู่ยงคงกระพัน ถือว่าจำเลยมีความผิดฐานฆ่าคนโดยเจตนา

¹¹⁶ คณพล จันทน์หอม, คำอธิบายกฎหมายอาญาภาคความผิด เล่ม 1, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2562), หน้า 24-25.

ผู้กระทำมีเวลาที่จะคิดใคร่ครวญหรือทบทวนแล้วจึงลงมือฆ่าผู้อื่น¹¹⁷ เช่น การจ้ำจวนฆ่า การดักข่มฆ่า หรือการวางแผนฆ่า เป็นต้น ในทางกลับกันหากผู้กระทำไม่มีเวลาใคร่ครวญในขณะที่ตัดสินใจกระทำความผิดฐานฆ่าผู้อื่น เช่น ฆ่าโดยทันทีโดยไม่ได้อำนาจหมายล่วงหน้า หรือเป็นเหตุการณฆ่าที่เกิดต่อเนื่องกับเหตุการณอื่น ย่อมไม่ใช่ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อนตามมาตรา 289 (4)

การฆ่าพยานบุคคลนั้นอาจถือว่าเป็นการฆ่าโดยไตร่ตรองไว้ก่อนได้ หากผู้กระทำความผิดได้มีการเตรียมการไว้ล่วงหน้า ซึ่งเป็นการฆ่าภายหลังจากที่ผู้กระทำความผิดซึ่งน้ำหนักผลได้เสียที่จะฆ่าพยานบุคคลแล้ว อนุมาตรานี้จึงอาจนำไปปรับใช้กับการฆ่าพยานบุคคลได้ เพราะผู้กระทำความผิดย่อมรู้ที่อยู่ก่อนแล้วว่าคนที่ จะตนประสงค์จะฆ่าคือพยานบุคคลโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะขัดขวางไม่ให้พยานบุคคลซึ่งรู้เห็นการกระทำความผิดนั้นไปเบิกความต่อพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือต่อศาล แต่อย่างไรก็ดี ในบางกรณีการฆ่าพยานบุคคลก็อาจจะเป็นการกระทำไปโดยไม่ได้อำนาจหมายล่วงหน้ามาก่อนได้ เช่น ในคำพิพากษาศาลฎีกาเลขที่ 708/2535¹¹⁸ "จำเลยได้ฆ่า ก. แล้ว ขณะที่จำเลยกำลังหาที่ซุกซ่อนศพและกลบเกลื่อนหลักฐานอยู่นั้น ข. ซึ่งเป็นบุตรของ ก. ได้เข้ามาเห็นเหตุการณ จำเลยจึงใช้ไม้ตี ข. เพื่อปกปิดความผิดของตน จำเลยจึงมีความผิดตามมาตรา 289 (7) ซึ่งเป็นการฆ่าผู้อื่นเพื่อปกปิดความผิดของตน แต่จำเลยไม่ได้ผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อนตามมาตรา 289 (4)" จากคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าวจะเห็นได้ว่า หากผู้กระทำความผิดไม่ได้วางแผนไตร่ตรองล่วงหน้าไว้ก่อนที่จะฆ่าพยานบุคคล แต่ฆ่าพยานบุคคลในทันทีทันใดเพื่อปกปิดความผิดของตนย่อมมีความผิดตามมาตรา 289 (7)

ในมาตรา 289 (7) การฆ่าผู้อื่นเพื่อจะเอาหรือเอาไว้ซึ่งผลประโยชน์อันเกิดแต่การที่ตนได้กระทำความผิดอื่น เพื่อปกปิดความผิดอื่นของตน หรือเพื่อหลีกเลี่ยงให้พ้นอาญาใน

¹¹⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4720/2559 จำเลยบอกให้โจทก์ร่วมอยู่ก่อนแล้วขับรถจักรยานยนต์ออกไปประมาณ 30 นาที ขับรถกลับมาใช้อาวุธปืนยิงโจทก์ร่วมทันที แสดงว่าจำเลยมีเวลานานพอจะไตร่ตรองว่าจะยิงโจทก์ร่วมหรือไม่ เมื่อโจทก์ร่วมไม่ถึงแก่ความตาย จำเลยจึงมีความผิดฐานพยายามฆ่าโดยไตร่ตรองไว้ก่อน

¹¹⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 708/2535 ตอนแรกจำเลยที่ 1 ใช้ไม้ตี ก. เพราะถูก ก. ตู ด่า และทำร้ายร่างกาย แต่หลังจาก ก. ตู ด่า และทำร้ายร่างกายจำเลยที่ 1 แล้ว ก. ได้เดินเข้าไปนั่งซ่อมโทรทัศน์อยู่ในห้อง จำเลยที่ 1 เดินไปหาไม้ที่หลังบ้านมีเวลาที่จะคิดว่าสมควรทำร้าย ก.หรือไม่ จำเลยที่ 1 หาไม้ได้แล้วเดินเข้าไปตี ก. ในขณะที่กำลังนั่งซ่อมโทรทัศน์อยู่ ก. ยังมีลมหายใจอยู่และส่งเสียงร้องจำเลยที่ 1 เกรงว่าเพื่อนบ้านจะได้ยินเสียงร้อง จึงใช้ผ้ารัดคอโดยแรงจนกระทั่งแน่นิ่งไปซึ่งเป็นการกระทำที่มีสาเหตุมาจากเกรงว่าเพื่อนบ้านจะได้ยินเสียงร้อง มิใช่เพราะสาเหตุถูกข่มเหงจึงมิใช่การกระทำโดยบันดาลโทสะตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 72 หลังจากจำเลยที่ 1 ฆ่า ก. แล้ว ขณะกำลังหาที่ซุกซ่อนศพและกลบเกลื่อนหลักฐานอยู่นั้น ส. บุตร ก. ได้เข้ามาเห็นสภาพภายในห้องที่เกิดเหตุซึ่งมีพิรุณพิศสังเกตุ จำเลยที่ 1 เห็นเช่นนั้นก็ใช้ไม้ตี ส. เพื่อปกปิดความผิดฐานฆ่า ก. การกระทำของจำเลยที่ 1 จึงเป็นการฆ่า ส. เพื่อปกปิดความผิดอื่นและเพื่อหลีกเลี่ยงให้พ้นอาญาในความผิดอื่นที่ตนได้กระทำไว้

ความผิดอื่นที่ตนได้กระทำไว้ เป็นเหตุจรรยาที่เป็นจุดมุ่งหมายทางอาชญากรรม โดยแบ่งเป็น 3 กรณี คือ (1) เพื่อจะเอาหรือเอาไว้ซึ่งผลประโยชน์อันเกิดแต่การที่ตนได้กระทำความผิดอย่างอื่น (2) เพื่อปกปิดความผิดอื่นของตน หรือ (3) เพื่อหลีกเลี่ยงให้พ้นอาญาในความผิดที่ตนได้กระทำไว้ ดังนั้น การฆ่าพยานบุคคลเพื่อปกปิดหรือกลบเกลื่อนการกระทำความผิดของตนย่อมเป็นความผิดตามมาตรา 289 (7) ตามแนวทางของคำพิพากษาศาลฎีกาเลขที่ 708/2535

ผู้เขียนเห็นว่าการฆ่าพยานบุคคลนั้น แม้ว่าศาลจะสามารถลงโทษจำเลยตามมาตรา 289 ซึ่งเป็นบทจรรยาได้ในบางกรณีก็ตาม แต่มาตรา 289 นี้ไม่ได้กำหนดสถานะของพยานบุคคลเอาไว้โดยเฉพาะเจาะจงว่าหากผู้กระทำความผิดฆ่าพยานบุคคลนั้น ผู้กระทำความผิดย่อมได้รับโทษตามมาตรา 289 กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ผู้เขียนเห็นว่า แม้มาตรา 289 นั้นจะมีอัตราโทษในระดับที่เหมาะสมที่สามารถป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ในทางปฏิบัติแล้ว มาตรา 289 ไม่สามารถสร้างแรงจูงใจให้พยานบุคคลที่จะตัดสินใจมาเบิกความได้ เพราะมาตรา 289 ไม่ได้กำหนดสถานะของพยานบุคคลไว้โดยเฉพาะ เมื่อพิจารณาในข้อกังวลที่พยานบุคคลอาจตกเป็นเหยื่อในการฆาตกรรมแล้ว จะเห็นได้ว่ามาตรา 289 ยังไม่สามารถข่มขู่ ยับยั้ง หรือลดโอกาสของผู้กระทำความผิดที่ประสงค์จะฆ่าพยานบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้เขียนตั้งข้อสังเกตเพิ่มเติมโดยเทียบเคียงกับมาตรา 289 (2) และ (3) ที่เป็นการกำหนดสถานะของเจ้าพนักงานและผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานไว้โดยเฉพาะ กล่าวคือ การฆ่าเจ้าพนักงานหรือผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานตามบทบัญญัติของมาตรา 289 (2) และ (3) ถือเป็นเหตุจรรยา ดังนี้

มาตรา 289 (2) การฆ่าเจ้าพนักงานซึ่งกระทำตามหน้าที่ หรือเพราะเหตุที่จะกระทำ หรือได้กระทำตามหน้าที่ เป็นความผิดที่มุ่งประสงค์คุ้มครองคุณธรรมทางกฎหมาย ซึ่งนอกจากการมุ่งคุ้มครองชีวิตมนุษย์แล้วยังคุ้มครองความเด็ดขาดของอำนาจรัฐอีกอย่างหนึ่งด้วย¹¹⁹ เนื่องจากเจ้าพนักงานเป็นผู้ใช้อำนาจรัฐ และในการใช้อำนาจรัฐเจ้าพนักงานต้องมีความเด็ดขาดในตัว โดยการฆ่าเจ้าพนักงานที่จะเป็นความผิดตามอนุมาตรานี้จะต้องเป็นกรณีใดกรณีหนึ่งได้แก่ (1) กระทำตามหน้าที่ (2) เพราะเหตุที่จะกระทำตามหน้าที่ หรือ (3) เพราะเหตุที่เจ้าพนักงานได้กระทำตามหน้าที่ เท่านั้น

¹¹⁹ คณิต ฒ นคร, กฎหมายอาญาภาคความผิด, พิมพ์ครั้งที่ 11 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2559), หน้า 122.

มีข้อสังเกตว่ากรณีที่จะเป็นความผิดฐานฆ่าเจ้าพนักงานตามมาตรา 289 (2) นี้ได้นั้น ผู้กระทำจะต้องรู้ว่าผู้ที่ตนเองฆ่านั้นเป็นเจ้าพนักงาน ทำนองเดียวกันกับความผิดฐานฆ่าบุพการี เนื่องจากหากผู้กระทำความผิดไม่รู้ข้อเท็จจริงว่าผู้ที่ตนฆ่าเป็นเจ้าพนักงาน ย่อมไม่อาจลงโทษผู้กระทำความผิดได้ เพราะไม่รู้ข้อเท็จจริง นอกจากนี้ การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานจะต้องเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น หากเป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือเจ้าพนักงานมิได้กระทำตามหน้าที่ ผู้กระทำความผิดย่อมไม่ถูกลงโทษตามความผิดฐานฆ่าเจ้าพนักงานตามมาตรา 289 (2) นี้¹²⁰

ในความเห็นของนักวิชาการนั้น ศาสตราจารย์จิตติ ดิงศภัทย์ เห็นว่า คำว่า "ซึ่งกระทำการตามหน้าที่หรือเพราะเหตุที่จะกระทำหรือได้กระทำการตามหน้าที่" เป็นข้อเท็จจริงที่เป็นองค์ประกอบความผิด ซึ่งผู้กระทำต้องรู้ มิฉะนั้นย่อมไม่อาจลงโทษผู้กระทำได้¹²¹ อย่างไรก็ตาม ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ฒ นคร ไม่เห็นพ้องด้วยกับความเห็นดังกล่าว เนื่องจากเห็นว่าข้อเท็จจริงดังกล่าวไม่ใช่ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบความผิด แต่เป็นข้อเท็จจริงอันเป็น "เงื่อนไขแห่งการลงโทษทางภาวะวิสัย (objective condition for punishment)" มิฉะนั้นแล้ว หากผู้กระทำสามารถปฏิเสธว่าไม่รู้ข้อเท็จจริงในส่วนนี้ได้แล้ว ประสิทธิภาพการคุ้มครองผู้ใช้อำนาจรัฐก็จะลดหย่อนลง แต่หากข้อเท็จจริงดังกล่าวเป็นเงื่อนไขแห่งการลงโทษในทางภาวะวิสัย แม้ผู้กระทำไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบความผิดก็อาจลงโทษผู้กระทำได้¹²²

ผู้เขียนเห็นว่าแนวความคิดทั้งสองแนวนั้นมุ่งให้ความสำคัญกันคนละแง่มุม ในส่วนแนวความคิดของศาสตราจารย์จิตติ ดิงศภัทย์ เป็นการมองในแง่มุมของการให้ความเป็นธรรมแก่ผู้กระทำความผิด ว่าหากผู้กระทำความผิดไม่รู้ข้อเท็จจริงย่อมไม่ต้องรับผิด เพราะเมื่อผู้กระทำความผิดไม่รู้ข้อเท็จจริง ผู้กระทำความผิดก็มิได้มีเจตนาที่จะฆ่าเจ้าพนักงานเพราะกระทำการตามหน้าที่หรือเพราะเหตุที่จะกระทำหรือได้กระทำการตามหน้าที่ แต่มีเพียงเจตนาที่จะฆ่าบุคคลธรรมดา

¹²⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1271/2503 พลตำรวจเข้าไปจับหญิงนครโสเภณี เห็นผู้หญิงกับผู้ชายคูหนึ่งนั่งคุยกันในห้องซึ่งเปิดประตูอยู่ เช่นนี้ ยังเรียกไม่ได้ว่า หญิงคนนั้นกำลังกระทำผิดหรือพยายามกระทำผิด หรือพบโดยมีพฤติการณ์อันควรสงสัยว่าผู้นั้นจะกระทำผิดโดยมีเครื่องมืออาวุธหรือวัตถุอย่างอื่นอันสามารถอาจใช้ในการกระทำความผิด หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าได้กระทำความผิดมาแล้ว และจะหลบหนีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 78 พลตำรวจจึงไม่มีอำนาจจับหญิงนั้นโดยไม่มีหมายจับกรณีเช่นนี้ ต้องให้เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่จับด้วยตนเองได้ โดยไม่ต้องมีหมายจับ เมื่อการจับกุมของพลตำรวจเช่นนี้ไม่มีกฎหมายสนับสนุนแล้ว การที่จำเลยฆ่าพลตำรวจผู้จับจึงไม่เรียกว่าฆ่าเจ้าพนักงานเพราะเหตุที่กระทำการตามหน้าที่

¹²¹ จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 2 และภาค 3, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2553), หน้า 1003.

¹²² คณิต ฒ นคร, กฎหมายอาญาภาคความผิด, หน้า 125.

เท่านั้น แต่ในมุมมองของศาสตราจารย์ ดร.คณิต ฒ นคร เป็นการมองในแง่มุมมองเรื่องการเพิ่มประสิทธิภาพในการคุ้มครองการใช้อำนาจรัฐ ว่าผู้กระทำความผิดย่อมไม่อาจปฏิเสธได้ว่าตนไม่รู้ข้อเท็จจริงว่าตนได้ฆ่าเจ้าพนักงานซึ่งกระทำการตามหน้าที่หรือเพราะเหตุที่จะกระทำหรือได้กระทำการตามหน้าที่ มิฉะนั้นแล้วจะไม่อาจลงโทษผู้กระทำความผิดตามมาตรา 289 (2) นี้ได้เลย หากข้อเท็จจริงที่ปรากฏนั้นไม่ชัดเจนว่าผู้กระทำความผิดรู้ข้อเท็จจริง หรือไม่รู้จักข้อเท็จจริง

ด้วยความเคารพ ผู้เขียนเห็นพ้องด้วยกับความคิดของศาสตราจารย์จิตติ ติงศภักดิ์ เนื่องจากผู้เขียนเห็นว่าเมื่อผู้กระทำความผิดจะต้องได้รับโทษหนักขึ้น ผู้กระทำความผิดก็ควรจะทราบถึงความผิดที่ตนกำลังจะกระทำลงนั้นเป็นความผิดที่รุนแรงกว่า ความผิดตามปกติธรรมดา หากผู้กระทำความผิดไม่ทราบข้อเท็จจริงดังกล่าว การที่รัฐจะลงโทษผู้กระทำความผิดด้วยบทลงโทษที่หนักกว่าบทลงโทษตามปกติสำหรับความผิดฐานนั้น ย่อมไม่เกิดความเป็นธรรมต่อผู้กระทำความผิด นอกจากนี้ ผู้เขียนเห็นว่า การคุ้มครองการใช้อำนาจรัฐนั้นควรต้องปรากฏให้เห็นว่าการใช้อำนาจรัฐดังกล่าวนั้นเกิดขึ้นจริง และผู้กระทำความผิดเห็นว่าเป็นการขัดขืนใจเลือกที่จะกระทำความผิดอยู่ แม้ว่าจะปรากฏว่าการใช้อำนาจรัฐนั้นเกิดขึ้น ผู้กระทำความผิดจึงต้องรับผิดตามมาตรา 289 (2) นี้ ผู้เขียนเห็นว่าแม้การคุ้มครองอำนาจรัฐนั้นจะเป็นสิ่งสำคัญ แต่การคุ้มครองให้จำเลยได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรมก็สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน

ส่วนมาตรา 289 (3) เรื่องการฆ่าผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงาน ในการที่เจ้าพนักงานนั้นกระทำการตามหน้าที่ หรือเพราะเหตุที่บุคคลนั้นจะช่วยหรือได้ช่วยเจ้าพนักงานดังกล่าวแล้ว ความผิดฐานนี้มุ่งเน้นการคุ้มครองคุณธรรมเช่นเดียวกับความผิดฐานฆ่าเจ้าพนักงาน คือ ความเด็ดขาดของอำนาจรัฐ¹²³

ผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงาน หมายถึง บุคคลอื่นที่มีใจเจ้าพนักงาน แต่ได้ช่วยเจ้าพนักงานในการปฏิบัติหน้าที่ ไม่ว่าจะเจ้าพนักงานจะร้องขอให้ช่วย¹²⁴หรือสมัครใจช่วยเหลือเอง หรือมีหน้าที่ต้องช่วยเหลือเจ้าพนักงานตามกฎหมายหรือไม่ก็ตาม โดยกรณีที่จะต้องเริ่มจากการที่เจ้าพนักงานนั้นกระทำการตามหน้าที่ แล้วมีบุคคลเข้ามาช่วยในการปฏิบัติหน้าที่นั้น แม้ว่าจะยังไม่ได้ช่วยกำลังจะช่วย หรือช่วยเจ้าพนักงานนั้นไปแล้ว มาถูกฆ่าตาย ย่อมเป็นความผิดฐานฆ่าผู้ช่วยเหลือเจ้า

¹²³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 126.

¹²⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 82 บัญญัติว่า "เจ้าพนักงานผู้จัดการตามหมายจับ จะขอความช่วยเหลือจากบุคคลใกล้เคียงเพื่อจัดการตามหมายนั้นก็ได้ แต่จะบังคับให้ผู้ใดช่วยโดยอาจเกิดอันตรายแก่เขาไม่ได้"

พนักงานตามมาตรา ๓๓๓ นี้ จะต้องปรากฏว่าเจ้าพนักงานจะต้องมีอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมายด้วยที่จะเรียกให้ช่วยได้¹²⁵

ในประเด็นเรื่องการรู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบความผิดในการลงโทษ ผู้กระทำความผิดฐานเจ้าพนักงานตามมาตรา 289 (3) นี้ ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ฒ นคร เห็นว่า การที่เจ้าพนักงานนั้นกระทำตามหน้าที่ หรือเพราะเหตุที่บุคคลนั้นจะช่วยหรือได้ช่วยเจ้าพนักงานดังกล่าว นั้น เป็นข้อเท็จจริงที่มีองค์ประกอบความผิด แต่เป็นข้อเท็จจริงอันเป็นเงื่อนไขแห่งการลงโทษทาง ภาวะวิสัย ทำนองเดียวกันกับความผิดฐานเจ้าพนักงาน กล่าวคือ แม้ผู้กระทำไม่รู้ข้อเท็จจริงในส่วน นี้ผู้กระทำก็ต้องรับผิดชอบฐานนี้ถ้าข้อเท็จจริงในส่วนนี้ปรากฏอยู่ในการกระทำความผิดนั้น¹²⁶ ด้วยความ เคารพ ผู้เขียนไม่เห็นพ้องด้วยกับความเห็นดังกล่าว ด้วยเหตุผลทำนองเดียวกันกับความผิดฐานเจ้า พนักงนตามที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น

จากข้อสังเกตของมาตรา 289 (2) และ (3) ดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่า รัฐได้มุ่งคุ้มครองความเด็ดขาดของการใช้อำนาจรัฐโดยใช้วิธีการยกระดับสถานะของเจ้าพนักงานและผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานให้มากกว่าบุคคลธรรมดาในฐานะที่เป็นกรรมหรือวัตถุแห่งการกระทำของการ กระทำความผิดฐานเจ้าพนักงาน การใช้อำนาจรัฐนี้มีที่มาจากพันธะสัญญาประชาคม เนื่องจากรัฐเกิดมา จากพันธะสัญญาประชาคม โดยประชาชนในสังคมต่างสละอำนาจส่วนหนึ่งของตนเพื่อมอบให้แก่ รัฐอธิปไตยเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองสังคม ฉะนั้นอำนาจของรัฐอธิปไตยจึงต้องเด็ดขาด โดยรัฐ ผู้ปกครองจะใช้อำนาจนั้นเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย สร้างความคุ้มกัน และความปลอดภัยให้แก่ สังคม ซึ่งการยกระดับสถานะของเจ้าพนักงานและผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานนี้ก็เป็นมาตรการหนึ่งที่จะ ช่วยเพิ่มความเด็ดขาดของการใช้อำนาจรัฐให้มากขึ้น

ในทำนองเดียวกัน ผู้เขียนเห็นว่าจุดมุ่งหมายของการใช้อำนาจรัฐดังกล่าว นั้นคือการสร้างความสงบเรียบร้อยและความผาสุกให้เกิดขึ้นแก่สังคม ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายเดียวกับการ ปฏิบัติหน้าที่ของพยานบุคคลที่จะต้องมาเบิกความจริงต่อศาลเพื่อให้มีการพิจารณาคดีอย่างถูกต้อง และเป็นธรรมต่อคู่ความทุกฝ่าย กล่าวคือ หน้าที่ของพยานบุคคลนั้นเป็นหน้าที่ที่พยานบุคคลจะต้อง กระทำลงในฐานะพลเมืองดีของสังคม ด้วยการมาเบิกความตรงความจริงเพื่อให้ศาลพิจารณาและ พิพากษาคดีให้จำเลยแพ้หรือชนะคดี ทั้งนี้ หากศาลได้ตัดสินคดีด้วยความเที่ยงธรรมจากการชั่ง

¹²⁵ คณพล จันทน์หอม, คำอธิบายกฎหมายอาญาภาคความผิด เล่ม 1, หน้า 47-48.

¹²⁶ คณิต ฒ นคร, กฎหมายอาญาภาคความผิด, หน้า 128.

น้ำหนักคำเบิกความของพยานบุคคลที่เป็นความจริง โดยพิพากษาลงโทษจำเลยที่กระทำความผิดจริง ย่อมก่อให้เกิดความสงบสุขแก่สังคมและลดโอกาสที่ผู้กระทำความผิดจะลอยนวลในสังคมต่อไป

กล่าวโดยสรุป ผู้เขียนเห็นว่าจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของการทำหน้าที่ของพยานบุคคล เจ้าพนักงาน หรือผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานนั้นล้วนแล้วแต่เป็นการกระทำเพื่อความสงบเรียบร้อยของสังคม หน้าที่ดังกล่าวจึงไม่ได้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น รัฐจึงควรยกระดับสถานะของพยานบุคคลให้เทียบเท่ากับเจ้าพนักงานหรือผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงาน เนื่องจากการดำเนินการดังกล่าวมิใช่เป็นการทำให้กฎหมายอาญาเพื่อ แต่เป็นเพียงการนำหลักปฏิบัติทางกฎหมายที่การฆ่าพยานบุคคลนั้นมักจะเป็นเหตุจูงใจตามมาตรา 289 (4) หรือ 289 (7) มาบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิด อีกทั้งยังเป็นการสร้างแรงจูงใจให้แก่พยานบุคคล เพื่อให้พยานบุคคลกล้าปฏิบัติหน้าที่ของตนได้อย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3.2.2.2 กฎหมายอาญาว่าด้วยความผิดต่อร่างกาย

ความผิดต่อร่างกายมีพัฒนาการมาพร้อมกับความผิดต่อชีวิต แต่เดิมการทำร้ายร่างกายบุคคลอื่นเป็นเรื่องส่วนบุคคล ซึ่งถือว่าเป็นมุลละเมียดที่จะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่กันเองโดยรัฐจะไม่เข้าไปแทรกแซง แต่เมื่อแนวความคิดเรื่องสิทธิของบุคคลเข้ามามีบทบาทมากขึ้น สิทธิในการที่จะไม่ถูกทำร้ายร่างกายจึงได้รับการคุ้มครองโดยรัฐ ด้วยการบัญญัติกฎหมายเพื่อมิให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งทำร้ายร่างกายบุคคลอื่นโดยปราศจากเหตุผลอันสมควร¹²⁷ บทบัญญัติเกี่ยวกับความผิดต่อร่างกายเป็นกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองความปลอดภัยของร่างกายมนุษย์ ซึ่งเป็นคุณธรรมทางกฎหมายที่เป็นส่วนบุคคลที่เจ้าของสามารถสละความคุ้มครองได้ กล่าวคือ การใช้หลักความยินยอมของผู้เสียหายในส่วนที่เกี่ยวกับความปลอดภัยของร่างกายที่จะเป็นเหตุให้ผู้กระทำมีอำนาจกระทำได้ ซึ่งจะต้องเป็นความยินยอมที่ไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน¹²⁸

ประมวลกฎหมายอาญาปัจจุบันได้กำหนดขอบเขตของความผิดต่อร่างกายไว้ในมาตรา 295 ถึงมาตรา 300 ซึ่งมีผลคือความเสียหายต่อร่างกายและจิตใจ โดยจำแนกออกเป็น 3 ฐานความผิด ได้แก่

1. ความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามมาตรา 295 ถึงมาตรา 298

¹²⁷ Michael O'Boyle David Harris, Edward Bates & Carla Buckley, *Law of European Convention on Human Rights*, 2 ed. (Oxford: Oxford University Press, 2009), p. 53.

¹²⁸ จิตติ ดิงศักดิ์, *กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 2 และภาค 3*, หน้า 1038.

2. ความผิดฐานข่มขู่ต่อผู้เป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัสตามมาตรา 299

3. ความผิดฐานประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัสตามมาตรา 300

การทำร้ายผู้อื่นในกรณีปกติทั่วไปนั้น หากผู้กระทำไม่ทราบว่าคุณค่าที่ถูกทำร้ายนั้นเป็นพยานบุคคลหรือผู้กระทำไม่ได้มีเจตนาทำร้ายพยานบุคคลเพื่อเข้าแทรกแซงการเบิกความของพยานบุคคล ผู้กระทำย่อมมีความผิดฐานทำร้ายผู้อื่นตามบทธรรมดาแห่งมาตรา 295 เท่านั้น แต่ในกรณีที่ผู้กระทำทราบว่าบุคคลที่ถูกทำร้ายนั้นเป็นพยานบุคคล และผู้กระทำได้ทำร้ายร่างกายพยานบุคคลดังกล่าวเพื่อมุ่งขัดขวางการเบิกความของพยานบุคคล ผู้กระทำย่อมมีความผิดฐานทำร้ายผู้อื่นโดยมีเหตุฉกรรจ์ตามมาตรา 296 ประกอบมาตรา 289 (4) หรือ (7) แล้วแต่กรณี และถ้าผลของการทำร้ายทำให้พยานบุคคลนั้นได้รับอันตรายสาหัสตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 297 ผู้กระทำอาจมีความผิดตามมาตรา 298

ความผิดฐานทำร้ายผู้อื่นนั้นยังไม่มีกรณีที่กฎหมายบัญญัติคุ้มครองพยานบุคคลไว้โดยเฉพาะ โดยอาจเทียบเคียงได้จากความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยมีเหตุฉกรรจ์ที่เป็นการกระทำต่อบุคคลที่กฎหมายมุ่งคุ้มครองเป็นพิเศษ ซึ่งยังไม่ครอบคลุมถึงพยานบุคคล ทั้งนี้ แม้ว่าการทำร้ายพยานบุคคลอาจจะเป็นการทำร้ายผู้อื่นโดยมีเหตุฉกรรจ์ตามมาตรา 296 ประกอบมาตรา 289 (4) หรือ (7) ได้ หากเป็นการทำร้ายที่ผู้กระทำได้เตรียมการไว้ล่วงหน้า หรือกระทำไปเพื่อขัดขวางการเบิกความของพยานบุคคล

ในปัจจุบัน การทำร้ายพยานบุคคลนั้นยังปรากฏให้เห็นในสังคมไทย เช่น กรณีตำรวจที่เป็นผู้ต้องหาคดีฆาตกรรมทำร้ายร่างกายพยานบุคคล โดยใช้อาวุธปืนยิงใส่รถ เพื่อข่มขู่ให้พยานบุคคลหวาดกลัว และยังใช้คำพูด ลักษณะท่าทางและพฤติกรรมบางประการผ่านสื่อมวลชนเพื่อข่มขู่พยานบุคคล ซึ่งพยานก็เกิดความหวาดกลัวว่าตนจะถูกทำร้าย และนำไปสู่การคัดค้านการปล่อยตัวผู้ต้องหาชั่วคราวในที่สุด¹²⁹

ในประเด็นเกี่ยวกับกฎหมายอาญาว่าด้วยความผิดต่อร่างกาย ผู้เขียนมีแนวคิดเช่นเดียวกันกับที่ได้กล่าวไว้ในเรื่องความผิดต่อชีวิต กล่าวคือ กฎหมายอาญาว่าด้วยความผิด

¹²⁹ โปสทัตยูเคย์, "นายความชี้ 3 อดีตตร.ทำร้ายนศ.แฉลงข่าวเข้าข่ายข่มขู่พยาน" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 13 มีนาคม 2564. แหล่งที่มา: <https://www.posttoday.com/social/general/424418>

ต่อร่างกาย แม้ว่าจะมีการกำหนดอัตราโทษที่เหมาะสมซึ่งเป็นหลักประกันว่าผู้กระทำความผิดจะได้รับโทษที่เหมาะสมต่อการกระทำความผิดของตน อย่างไรก็ตาม การที่กฎหมายไม่ได้บัญญัติให้พยานบุคคลเป็นบุคคลที่กฎหมายมุ่งคุ้มครอง จึงทำให้กฎหมายไม่สามารถสร้างแรงจูงใจให้กับพยานบุคคล เพื่อให้พยานบุคคลมาปฏิบัติหน้าที่ของตนตามกฎหมาย ทำให้พยานบุคคลเกิดความหวาดกลัวที่จะต้องมาเป็นพยาน เมื่อเปรียบเทียบกับความเสี่ยงภัยที่ตนหรือบุคคลใกล้ชิดอาจได้รับอันตรายต่อร่างกายหรือจิตใจ

3.2.2.3 กฎหมายอาญาว่าด้วยความผิดต่อเสรีภาพ

ในสมัยที่มีการประกาศใช้กฎหมายลักษณะอาญา เมื่อปลายรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ความผิดต่อเสรีภาพได้ถูกเรียบเรียงขึ้นใหม่และจำแนกออกเป็นความผิดต่างๆ ซึ่งได้แก่ (1) ความผิดฐานข่มขืนใจผู้อื่น (มาตรา 268) (2) ความผิดฐานเอาคนลงเป็นทาส (มาตรา 269) (3) ความผิดฐานหน่วงเหนี่ยวหรือกักขัง (มาตรา 270 และมาตรา 271) (4) ความผิดฐานพรากเด็กหรือผู้เยาว์ (มาตรา 273 จนถึงมาตรา 275) (5) ความผิดฐานพาหญิงไปเพื่อการอนาจาร (มาตรา 276) (6) ความผิดฐานพาคนออกไปนอกพระราชอาณาจักร (มาตรา 277) ซึ่งประมวลกฎหมายอาญาก็รับสืบทอดความผิดดังกล่าวและได้แก้ไขเพิ่มเติมความผิดบางฐานเข้าไปเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยความผิดต่อเสรีภาพในประมวลกฎหมายอาญาปัจจุบันประกอบด้วย 7 ฐานความผิด ได้แก่

1. ความผิดฐานข่มขืนใจผู้อื่น ตามมาตรา 309
2. ความผิดฐานหน่วงเหนี่ยวหรือกักขังผู้อื่น ตามมาตรา 310 จนถึงมาตรา 311 และมาตรา 312 ทวิ)
3. ความผิดฐานเอาคนลงเป็นทาส (มาตรา 312 และมาตรา 312 ทวิ)
4. ความผิดฐานรับไว้ จำหน่าย เป็นธุระจัดหา ล่อ หรือพาบุคคลอ่อนอายุไป (มาตรา 312 ตริ)
5. ความผิดฐานเรียกค่าไถ่ (มาตรา 313 จนถึงมาตรา 316)
6. ความผิดฐานพรากเด็กหรือพรากผู้เยาว์ (มาตรา 317 จนถึงมาตรา 319)
7. ความผิดฐานพาหรือส่งคนออกไปนอกราชอาณาจักรโดยมิชอบ (มาตรา 320)

ในหัวข้อนี้ผู้เขียนจะกล่าวถึงเฉพาะความผิดฐานข่มขืนใจผู้อื่นและความผิดฐานหน่วงเหนี่ยวกักขังผู้อื่นเท่านั้น เนื่องจากเป็นความผิดที่สัมพันธ์กับการแทรกแซงการเบิกความของพยานบุคคลในคดีอาญา

ในประเทศไทย ปรากฏการกระทำความผิดต่อเสรีภาพที่ได้กระทำลงต่อพยานบุคคลเป็นจำนวนมาก โดยปรากฏให้เห็นในตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาและข่าวจากหนังสือพิมพ์หรืออินเทอร์เน็ตต่างๆ ดังนี้

1. คำพิพากษาศาลฎีกาเลขที่ 1150/2532¹³⁰ จำเลยทั้งสองซึ่งเป็นเจ้าพนักงานตำรวจ ได้ข่มขู่โจทก์ทั้งสองตลอดเวลาเพื่อให้โจทก์ทั้งสองถอนฟ้องคดี และข่มขู่มิให้พยานบุคคลมาเบิกความต่อศาลต่อมาก็ถูกข่มขู่จนต้องถอนคำร้องทุกข์ และจำเลยที่ 1 ยังได้ข่มขู่และต่อรองให้โจทก์ที่ 2 ถอนฟ้องจำเลยทั้งสอง โจทก์ที่ 2 เกรงกลัวจึงลงชื่อในคำร้องขอถอนฟ้อง นอกจากนี้จำเลยที่ 1 ยังข่มขู่โจทก์ที่ 1 และพยานบุคคลตลอดมา ซึ่งส่งผลให้พยานบุคคลเกรงกลัวถึงขั้นไม่กล้ามาเบิกความอันเป็นการขัดขวางการไต่สวนมูลฟ้องหรือการพิจารณาของศาลชั้นต้น

2. คำพิพากษาศาลฎีกาเลขที่ 80/2561¹³¹ ในวันนัดสืบพยาน โจทก์ผู้เสียหายมาศาล และผู้เสียหายได้เข้าเบิกความเป็นพยานบุคคลของฝ่ายโจทก์ไปได้ประมาณ 10 นาที ผู้เสียหายแถลงว่าจดจำข้อเท็จจริงไม่ได้ เนื่องจากเพิ่งคลอดบุตรได้ประมาณ 40 วัน ศาลชั้นต้นหาหรือโจทก์และจำเลยแล้ว จึงเลื่อนการสืบพยานโจทก์ปากผู้เสียหายไปในนัดหน้า เมื่อถึงวันนัด ปรากฏว่าผู้เสียหายกลับไม่มาศาล ศาลชั้นต้นเลื่อนคดีและออกหมายจับผู้เสียหายเพื่อนำตัวมาเป็นพยานหลายนัด แต่ไม่ได้ตัวมาจนต้องงดสืบพยานปากผู้เสียหาย จึงถือว่ามิพฤติการณ์พิเศษที่อาจเป็นการข่มขู่พยานบุคคล

3. เมื่อวันที่ 6 กันยายน 2561 ศาลนัดฟังคำพิพากษา คดีหมายเลขดำที่ อ. 3252/2552 ในความผิดฐานร่วมกันฆ่าผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อน ย้ายศพเพื่อปิดบังการตาย และเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญากระทำการในตำแหน่งอันเป็นการมิชอบ เพื่อช่วยเหลือให้บุคคลใดมิให้ต้องรับโทษ โดยเป็นคดีที่เกิดขึ้นในช่วงปี 2547 จำเลยที่ 1 ถึงจำเลยที่ 3 และจำเลยที่ 6 ได้ร่วมกันฆ่าผู้ตาย ด้วยการบีบรัดคอจนเสียชีวิต จากนั้นจึงร่วมกันปิดบังเหตุการณ์ตายโดยย้ายศพผู้ตาย

¹³⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1150/2532

¹³¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 80/2561

จากห้องที่เกิดเหตุไปแขวนคอไว้ที่กระท่อม โดยจำเลยที่ 4 ถึงจำเลยที่ 6 ได้ร่วมกันข่มขู่พยานบุคคล เพื่อให้พยานบุคคลเบิกความเท็จ¹³²

4. พนักงานสอบสวนไม่สามารถติดตามพยานบุคคลบางรายมาให้ปากคำเพิ่มเติม โดยทราบว่ามีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้ซื้อพยานบุคคลไปเก็บไว้ในพื้นที่ของตน เพื่อไม่ให้พยานบุคคลปากสำคัญรายนี้ให้การกับพนักงานสอบสวนได้อีกต่อไป ซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรรายนี้สนิทสนมกับผู้ถูกกล่าวหาและมีพฤติกรรมวางอำนาจบาตรใหญ่ ส่วนพยานบุคคลปากที่เหลือนั้น แม้ว่าจะอยู่ในความคุ้มครองของเจ้าพนักงานตำรวจ แต่กลับไม่กล้าให้ปากคำ เนื่องจากถูกข่มขู่อย่างหนักจนเกรงว่าอาจจะมีการกลับคำให้การในชั้นศาลในบางประเด็นที่สามารถเอาผิดกับผู้ต้องหาได้

5. ประธานกรรมการสอบสวนคดีหนึ่งได้ให้สัมภาษณ์ต่อหนังสือพิมพ์ว่า "ตั้งแต่ควบคุมคดีมา คดีนี้ถือว่ายากกว่าคดีอื่นมาก เพราะปัญหาไม่ได้อยู่ที่พยานหลักฐานแต่อยู่ที่การปฏิบัติไปสู่ความสำเร็จมากกว่าที่ต้องทำด้วยความระมัดระวัง ทั้งๆที่เป็นคดีที่ไม่ซับซ้อน แต่ที่ยากเพราะมีอิทธิพลเข้ามาเกี่ยวข้อง" และยอมรับว่ามีบุคคลเข้าไปข่มขู่พยานปากสำคัญจริง

ความผิดฐานข่มขืนใจผู้อื่นตามมาตรา 309 มีเจตนาารมณ์เพื่อคุ้มครองเสรีภาพในการตกลงใจ และเสรีภาพในการกระทำตามที่ตกลงใจ หรือเพื่อคุ้มครองเสรีภาพในการตัดสินใจ ดังนั้น คุณธรรมที่กฎหมายมุ่งปกป้องคุ้มครองตามความผิดฐานนี้คือเสรีภาพในการตัดสินใจ¹³³ การข่มขู่ คุกคามพยานบุคคลนั้นถือว่าเป็นความผิดฐานข่มขืนใจผู้อื่น โดยเป็นการทำลายอิสระในการตัดสินใจของพยานบุคคลเพื่อบังคับให้พยานบุคคลกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น การข่มขืนใจพยานบุคคลเพื่อให้พยานบุคคลไปเบิกความเท็จ หรือเพื่อให้พยานบุคคลลงตวันการกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น การข่มขืนใจพยานบุคคลให้หนีออกจากภูมิลำเนาของตน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อขัดขวางมิให้พยานบุคคลไปเบิกความ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม แม้ความผิดตามมาตรา 309 นี้จะนำมาปรับใช้กับการข่มขู่ คุกคาม หรือข่มขืนใจพยานบุคคลด้วยวิธีการใดก็ตาม เช่น การทำให้กลัว การขู่ฆ่า การข่มขู่ว่าจะทำร้ายบุคคลใกล้ชิดพยาน เป็นต้น แต่มาตรา 309 นี้เป็นบทบัญญัติที่บังคับใช้กับการละเมิดเสรีภาพของผู้อื่นเป็นการทั่วไป ไม่ใช่การกระทำความผิดในเรื่องการแทรกแซงการเบิกความของพยานในชั้นสอบสวน ชั้นอัยการ หรือในชั้นศาลเป็นการเฉพาะ ดังนั้น การนำมาตรา 309

¹³² ทีมข่าวอาชญากรรม, "ศาลฎีกาออกหมายจับแก๊งอดีต ผกก.เมืองคำน้ำรวม 6 ราย เบี้ยพังก่าพิพากษาคดีแขวนคอโจรวัย 17" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 13 มีนาคม 2564. แหล่งที่มา: <https://mgronline.com/crime/detail/9610000089292>

¹³³ คณิต ฌ นคร, กฎหมายอาญาภาคความผิด, หน้า 260.

มาปรับใช้กับความผิดฐานข่มขู่ คุกคาม หรือข่มขืนใจพยานบุคคลเพื่อแทรกแซงกระบวนการยุติธรรม โดยขัดขวางไม่ให้พยานบุคคลมาเบิกความตรงความจริงนั้นจึงยังไม่เหมาะสม เนื่องจากมาตรา 309 นั้นมีอัตราโทษที่ไม่รุนแรง เพราะไม่ใช่ความผิดที่มุ่งคุ้มครองอำนาจรัฐหรือกระบวนการยุติธรรม อีกทั้งยังเป็นความผิดอันยอมความได้อีกด้วย

มีข้อสังเกตว่าความผิดฐานข่มขืนใจผู้อื่นตามมาตรา 309 จะเป็นความผิดสำเร็จได้นั้น จะต้องเกิดผลเกิดขึ้น กล่าวคือ จะต้องทำให้ผู้ถูกข่มขืนใจต้องกระทำ ไม่กระทำ หรือจำยอมต่อสิ่งใดตามที่ได้ข่มขืนใจ จึงจะเป็นความผิดสำเร็จ และจะต้องมีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลตามทฤษฎีผลธรรมดา ด้วยเหตุดังกล่าว แม้ว่าจะมีการทำให้กลัว แต่ผู้ถูกกระทำไม่กลัว หรือผู้ถูกกระทำกลัวแต่ไม่ยอมกระทำ หรือผู้ถูกกระทำกลัวแต่ยังไม่ทันได้กระทำการ หรือว่าแสร์งยอมกระทำ ฯลฯ ผู้กระทำย่อมมีความผิดฐานพยายามตามมาตรา 80 เท่านั้น แต่มีข้อสังเกตว่าสำหรับการใช้กำลังประทุษร้ายนั้นเป็นกรณีการบังคับโดยเด็ดขาด กล่าวคือ ไม่จำเป็นต้องพิจารณาว่าผู้ถูกข่มขืนใจนั้นจะเกิดความกลัวหรือไม่ เพียงแต่พิจารณาว่ามีการใช้กำลังประทุษร้ายจนผู้ถูกกระทำต้องกระทำการนั้น ไม่กระทำการนั้น หรือจำยอมต่อสิ่งนั้นก็เพียงพอ นอกจากนี้ การกระทำหรือไม่กระทำหรือจำยอมต่อสิ่งใดนั้น ไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นทันทีที่มีการทำให้กลัวว่าจะเกิดอันตรายหรือการใช้กำลังประทุษร้าย แต่อาจเกิดขึ้นภายหลังก็ได้ โดยมีสาระสำคัญว่าการกระทำ ไม่กระทำ หรือจำยอมต่อสิ่งใดๆ จะต้องเกิดขึ้นจากการข่มขืนใจนั้น¹³⁴

ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้เขียนจึงตั้งข้อสังเกตว่าการนำความผิดฐานข่มขืนใจผู้อื่นมาใช้กับเรื่องการข่มขู่ คุกคาม พยานบุคคลนั้นแล้วเป็นเรื่องที่พิสูจนได้ยากในทางปฏิบัติ กล่าวคือ การแทรกแซงการเบิกความของพยานบุคคลนั้นอาจแบ่งจุดมุ่งหมายออกได้เป็นสองกรณีคือ (1) เพื่อให้พยานบุคคลมาเบิกความ หรือ (2) เพื่อให้พยานบุคคลมาเบิกความเท็จ ซึ่งหากเป็นกรณีแรกการที่พยานบุคคลหนีไปจากภูมิลำเนาหรือเกรงกลัวอิทธิพลของจำเลยจนไม่ยอมมาเบิกความนั้น ย่อมพิสูจนความผิดของผู้กระทำความผิดได้ยากเนื่องจากพยานบุคคลก็มักจะไม่ให้ความร่วมมือในการสอบสวนหรือให้ข้อมูลของจำเลย เพราะพยานบุคคลย่อมเห็นว่าความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของตนนั้นเป็นสิ่งสำคัญกว่าการมาเบิกความเพื่อนำสืบการกระทำความผิดของจำเลย ส่วนในกรณีที่สองหากพยานบุคคลถูกข่มขืนใจโดยให้มาเบิกความเท็จนั้น การพิสูจนความผิดจะมีเพียงว่า

¹³⁴ หยุด แสงอุทัย, กฎหมายอาญาภาค 2-3, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2538), หน้า 221-222.

พยานเบิกความเท็จหรือไม่เท่านั้น ซึ่งเป็นการเอาผิดกับตัวพยานบุคคลมิใช่เป็นการใช้มาตรา 309 ในการเอาผิดจำเลย

ความผิดฐานหน่วงเหนี่ยวกักขังผู้อื่นตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 310 นั้น เป็นความผิดต่อเสรีภาพเช่นเดียวกับมาตรา 309 โดยความผิดฐานหน่วงเหนี่ยวหรือกักขังผู้อื่นเป็นความผิดที่มีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองเสรีภาพในการเคลื่อนไหวของบุคคล ซึ่งเป็นเสรีภาพในร่างกายประการหนึ่ง โดยความผิดนี้เป็นความผิดที่มีลักษณะเป็นการกระทำผิดโดยต่อเนื่อง¹³⁵ ความผิดฐานหน่วงเหนี่ยวหรือกักขังผู้อื่นที่อาจปรับใช้กับกรณีการหน่วงเหนี่ยวกักขังพยานบุคคล ประกอบด้วย (1) ความผิดที่อาศัยเจตนาตามมาตรา 310 (2) ความผิดที่ข่มขืนใจให้กระทำการใดในขณะที่หน่วงเหนี่ยวหรือกักขังนั้น ตามมาตรา 310 ทวิ ซึ่งมีโทษหนักกว่าผู้เขียนเห็นว่าความผิดฐานหน่วงเหนี่ยวกักขังตามมาตรา 310 นั้นยังไม่มีเจตนารมณ์ที่จะกำหนดคุ้มครองพยานบุคคลโดยเฉพาะ เพราะมาตรานี้ถือว่าการนำตัวพยานบุคคลไปหน่วงเหนี่ยวกักขังเพื่อไม่ให้ไปพบพนักงานสอบสวนหรือไปเบิกความในศาลนั้นก็ไม่ว่าอะไรจากการนำตัวบุคคลธรรมดาไปหน่วงเหนี่ยวกักขังไว้

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 13) ได้เพิ่มเติมความผิดตามมาตรา 310 ทวิ เมื่อพุทธศักราช 2537 เพราะในช่วงเวลานั้นมีความผิดเกี่ยวกับการหน่วงเหนี่ยวหรือกักขังปรากฏขึ้นเป็นจำนวนมาก และผู้กระทำความผิดยังให้ผู้ถูกหน่วงเหนี่ยวหรือกักขังทำงานให้แก่ผู้กระทำความผิดหรือบุคคลอื่นด้วยในระหว่างที่ถูกกักขัง โดยมาตรา 310 ทวินี้ มีองค์ประกอบคล้ายคลึงกับมาตรา 310 แต่มีข้อแตกต่างที่สำคัญ คือ นอกจากจะหน่วงเหนี่ยวหรือกักขังผู้อื่น หรือกระทำด้วยประการใดให้ผู้อื่นปราศจากเสรีภาพในร่างกายแล้ว ผู้กระทำความผิดยังบังคับให้ผู้ถูกกระทำ กระทำการใดให้แก่ตนหรือบุคคลอื่นอีกด้วย โดยผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการกระทำจะตกแก่ใครนั้นไม่เป็นสาระสำคัญ เพียงแต่ต้องพิสูจน์ว่ามีการบังคับให้กระทำการก็ถือว่าเป็นความผิดตามมาตรา 310 แล้ว¹³⁶

ผู้เขียนเห็นว่า แม้ว่าจะมีการเพิ่มองค์ประกอบของฐานความผิดมาตรา 310 แต่ก็ยังเป็นเพียงการเพิ่มลักษณะของการกระทำความผิดโดยทั่วไปเท่านั้น มิได้มีเจตนารมณ์ในเรื่องของการป้องกันมิให้พยานบุคคลถูกหน่วงเหนี่ยวกักขังแต่อย่างใด ซึ่งการกระทำการใดให้แก่ผู้กระทำหรือ

¹³⁵ คณิต ณ นคร, กฎหมายอาญาภาคความผิด, หน้า 265-266.

¹³⁶ คณพล จันทน์หอม, คำอธิบายกฎหมายอาญาภาคความผิด เล่ม 1, หน้า 187.

บุคคลอื่น ก็ไม่ได้หมายความรวมถึงการกักขังพยานบุคคลเพื่อป้องกันไม่ให้พยานไปเบิกความต่อพนักงานสอบสวนหรือต่อศาล

3.2.2.4 กฎหมายอาญาว่าด้วยความผิดต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรม

ความผิดต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรม คือความผิดที่เกี่ยวกับการยุติธรรมของรัฐ คือ กระบวนการชี้ขาดตัดสินในคดีประเภทต่างๆ โดยเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมนี้ ครอบคลุมทั้งพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ตลอดจนผู้พิพากษาหรือตุลาการทั้งระบบด้วยความผิดต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับการแทรกแซงการเบิกความของพยานบุคคลคือ ความผิดฐานเบิกความเท็จตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 177

การเบิกความเท็จเป็นการกระทำต่ออำนาจตุลาการจากภายนอก เป็นการกระทำที่กระทบต่อการตรวจสอบค้นหาความจริง และเป็นการกระทำที่เป็นอันตรายต่อความถูกต้องของคำพิพากษา ความผิดฐานเบิกความเท็จจึงเป็นความผิดที่มุ่งคุ้มครองคุณธรรมทางกฎหมาย คือ ความถูกต้องของอำนาจตุลาการ¹³⁷ ความผิดฐานเบิกความเท็จเป็นความผิดที่มุ่งกำหนดลักษณะความผิดของพยานบุคคลตามประมวลกฎหมายอาญา ในชั้นสอบสวนและชั้นศาล โดยกฎหมายเห็นว่าพยานบุคคลนั้นจะต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนตามที่กฎหมายกำหนด โดยเฉพาะการให้การหรือเบิกความไม่ว่าจะได้กระทำลงในชั้นของพนักงานสอบสวน หรือในชั้นไต่สวนมูลฟ้องในคดีที่ผู้เสียหายฟ้องคดีเอง หรือในชั้นพิจารณาของศาล พยานบุคคลจะต้องให้การหรือเบิกความตรงความจริงที่ตนได้รู้หรือได้เห็นมาได้ยินหรือได้ฟังมา ไม่ใช่ให้การหรือเบิกความเท็จอันเป็นผลร้ายแก่บุคคลอื่น¹³⁸ ดังนั้น ความผิดฐานเบิกความเท็จจึงเป็นความผิดที่บัญญัติขึ้นเพื่อป้องกันมิให้ความเสียหายใดฝ่ายหนึ่งได้รับความเสียหายจากการที่ศาลรับฟังพยานหลักฐานอันเป็นเท็จ ซึ่งโดยปกติแล้วผู้ที่ได้รับความเสียหายโดยตรงมักจะเป็นตัวคู่ความเอง เช่น พยานบุคคลทราบว่าเป็นผู้บุกรุกเข้ามาตัดต้นไม้ในคดีบุกรุกและทำให้เสียหาย แต่กลับเบิกความต่อศาลว่าไม่เห็นเหตุการณ์ พยานบุคคลย่อมมีความผิดฐานเบิกความเท็จตาม มาตรา 177 (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1338/2529)¹³⁹

หลักการประการสำคัญของความผิดฐานเบิกความเท็จนั้น ความเท็จที่พยานได้เบิกความออกไปจะต้องเป็นข้อสำคัญในคดี กล่าวคือ ความเท็จนั้นจะต้องมีผลให้ศาล

¹³⁷ คณิต ฌ นคร, กฎหมายอาญาภาคความผิด, หน้า 1039.

¹³⁸ มารุต บุณนาค, สิทธิพื้นฐานในคดีอาญา (กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2550), หน้า 117.

¹³⁹ ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, หลักกฎหมายอาญาสาระสำคัญเล่ม 3, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2539), หน้า 161.

พิพากษาให้คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแพ้หรือชนะคดี หรือเป็นข้อความเกี่ยวกับประเด็นคือพาดพิงถึง ข้อความในประเด็นที่ยังเป็นข้อความที่ได้เถียงกันอยู่ ทั้งนี้ แม้พยานจะได้ปฏิบัติหน้าที่ที่จะต้องสาบาน หรือปฏิญาณตนก็อาจเบิกความเท็จได้ หรือแม้ว่าพยานจะไม่สาบานหรือปฏิญาณตนก็อาจเบิกความ ที่เป็นจริงก็ได้ ทำให้เห็นว่าการสาบานหรือปฏิญาณตนมิใช่ปัจจัยที่จะรับประกันได้ว่าพยานจะเบิก ความเท็จหรือไม่

ศาลฎีกาได้วางหลักคำพิพากษาเกี่ยวกับความผิดฐานเบิกความเท็จที่สำคัญ ไว้ในคำพิพากษาศาลฎีกาเลขที่ 1068/2484¹⁴⁰ ว่าการจ้างพยานบุคคลให้เบิกความเท็จนั้นไม่ เป็นความผิดฐานนำสืบหรือแสดงพยานหลักฐานเท็จตามมาตรา 180 เนื่องจากพยานบุคคลไม่ใช่พยาน เอกสารหรือพยานวัตถุ แต่ผู้จ้างพยานบุคคลให้เบิกความเท็จจะมีความผิดอีกฐานหนึ่งคือเป็นผู้ใช้ให้ พยานบุคคลเบิกความเท็จตามมาตรา 177 ประกอบมาตรา 84 ทั้งนี้ หากปรากฏว่าตัวความหรือ ทนายความของผู้จ้างพยานบุคคลให้เบิกความเท็จและตัวเองเข้านำสืบ ตัวความหรือ ทนายความก็ถือว่าเป็นผู้ใช้และเป็นผู้นำสืบพยานหลักฐานเท็จด้วย¹⁴¹

ตามตัวอย่างของคำพิพากษาศาลฎีกาที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น จะเห็นได้ว่า การ ลงโทษผู้กระทำความผิดที่ใช้ให้พยานบุคคลมาเบิกความเท็จนั้น จะต้องนำบทบัญญัติเรื่องตัวการ ผู้ใช้ และผู้สนับสนุนตามมาตรา 83 มาตรา 84 และมาตรา 86 มาปรับใช้แล้วแต่กรณี เช่น การข่มขู่คุกคาม พยานบุคคลให้ไปเบิกความเท็จ นอกจากจะเป็นความผิดตามมาตรา 309 แล้วผู้กระทำความผิดมีความผิด ฐานเป็นผู้ใช้ให้พยานบุคคลเบิกความเท็จตามมาตรา 177 อีกด้วย เนื่องจากเป็นลักษณะของการก่อให้เกิด ผู้อื่นกระทำความผิดตามมาตรา 84 ซึ่งไม่ได้จำกัดวิธีการหรือรูปแบบ อย่างไรก็ตาม การนำหลักกฎหมาย เรื่องผู้มาใช้มาปรับใช้นั้นมีข้อบกพร่องด้วยกัน 2 ประการ ได้แก่

1. การพิสูจน์การกระทำความผิดของผู้ใช้ ในกรณีที่มีการแทรกแซงพยาน บุคคล ไม่ว่าจะด้วยวิธีใดก็ตาม โดยการก่อให้เกิดพยานบุคคลมาเบิกความเท็จนั้น ฝ่ายโจทก์จะต้องพิสูจน์ให้ ได้ว่าการเบิกความเท็จของพยานบุคคลนั้นเป็นผลมาจากการก่อของผู้ใช้ ซึ่งทำให้การเอาผิดกับตัวผู้ใช้นั้นทำได้ยากลำบาก นอกจากนี้การที่ความรับผิดชอบของผู้ใช้นั้นคาบเกี่ยวกับการกระทำของพยานบุคคล จึงต้องมีการพิสูจน์ความผิดของพยานบุคคลก่อนว่าพยานบุคคลนั้นได้เบิกความเท็จ แล้วจึงจะพิสูจน์

¹⁴⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1068/2484

¹⁴¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 262-263/2461

ว่าการที่พยานบุคคลเบิกความเท็จนั้นเป็นผลมาจากการก่อของผู้ใช้อีกชั้นหนึ่ง จึงเห็นได้ว่าการนำความผิดฐานผู้เข้ามาปรับใช้นั้นไม่ใช่เป็นมาตรการที่คุ้มครองพยานบุคคลแต่อย่างใด

2. การลงโทษผู้ใช้ในกรณีความผิดที่ผู้ใช้ยังมิได้กระทำการ กล่าวคือ การรับโทษในฐานผู้ใช้นั้น หากความผิดยังมิได้ถูกกระทำการ ผู้ใช้จะรับโทษเพียงหนึ่งในสามของความผิดฐานเบิกความเท็จมาตรา 177 ประกอบมาตรา 84 เท่านั้น เนื่องจากการก่อให้เกิดพยานบุคคลเบิกความเท็จนั้นไม่ว่าจะกระทำด้วยวิธีการใดก็ตามก็ไม่ได้เป็นความผิดในตัวเอง ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้ใช้จึงเล็งเห็นว่าหากพยานไม่ไปเบิกความเท็จตามที่ตนก่อ ผู้ใช้ย่อมได้รับโทษเพียงแค่นั้นในสามเท่านั้น ในทางกลับกัน หากพยานยอมไปเบิกความเท็จตามที่ตนก่อ ผู้ใช้จะต้องรับผิดเต็มเสมือนตัวการเมื่อพยานได้เบิกความเท็จแล้วเท่านั้น ดังนี้ หากความผิดที่ผู้ใช้สำเร็จ ผู้ใช้ย่อมได้รับผลประโยชน์มากกว่าบทลงโทษเพียงหนึ่งในสาม ซึ่งเป็นเหตุให้ผู้กระทำความผิดกล้าเสี่ยงที่จะกระทำความผิด

นอกจากช่องโหว่ของกฎหมายดังกล่าวแล้ว จากหลักเกณฑ์ของความผิดฐานเบิกความเท็จ ผู้เขียนเห็นว่า การเอาผิดกับผู้กระทำความผิดด้วยการใช้บทบัญญัติเรื่องตัวการ ผู้ใช้ผู้สนับสนุนมาประกอบกับความผิดฐานเบิกความเท็จนั้น เป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ เนื่องจากความผิดฐานเบิกความเท็จเป็นความผิดที่มุ่งเอาผิดกับพยานบุคคลที่เบิกความเท็จ เพื่อรักษาความศักดิ์สิทธิ์ของกระบวนการพิจารณาคดี แต่ไม่ได้มุ่งป้องกันและปราบปรามมิให้มีการข่มขู่ หรือจูงใจพยานบุคคล แม้ว่าผู้ใช้ให้พยานบุคคลมาเบิกความเท็จต้องรับผิดในฐานะตัวการเช่นเดียวกับพยานบุคคลที่เบิกความเท็จ แต่ในทางปฏิบัติ ผู้เสียหายจะต้องพิสูจน์ความผิดถึงสองลำดับด้วยกันตามที่กล่าวไว้ข้างต้น ซึ่งเป็นเรื่องที่ทำได้ยากในทางปฏิบัติ เพราะผู้ที่รู้ข้อเท็จจริงในการใช้ให้เบิกความเท็จดีที่สุดย่อมเป็นตัวพยานบุคคลเอง ซึ่งหากพยานบุคคลไม่ให้ความร่วมมือในการพิสูจน์ความจริง ย่อมเอาผิดกับผู้กระทำความผิดได้ยาก

3.2.3 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา คือกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อกำหนดวิธีการดำเนินคดีอาญาต่อผู้ถูกต้องหาหรือจำเลย โดยเริ่มตั้งแต่ชั้นจับกุม ชั้นสอบสวน การพิจารณาคดีในชั้นศาล และการลงโทษ โดยกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดขอบเขตและกรอบการใช้อำนาจรัฐ ไม่ว่าจะเป็น พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ตลอดจนผู้พิพากษา เพื่อให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม และทำให้การดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นไปอย่างเรียบร้อยและเป็นธรรมกับคู่กรณีทุกฝ่าย อนึ่ง ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ

อาญานั้นมีบทบัญญัติบางเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองความปลอดภัยของพยานบุคคลในคดีอาญา ดังนี้

3.2.3.1 การปล่อยตัวจำเลยชั่วคราว

ในกระบวนการพิจารณาคดีอาญานั้นจะต้องมีการควบคุมตัวผู้กระทำความผิดเอาไว้โดยอาศัยอำนาจแห่งกฎหมาย ซึ่งเป็นกระบวนการซึ่งมุ่งรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม ทั้งนี้ หากไม่มีการควบคุมหรือคุมขังผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดในระหว่างการพิจารณาคดีต่อศาล การดำเนินคดีย่อมไม่อาจกระทำลงได้เพราะผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยนั้นอาจหลบหนีหรือไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานได้ ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของการปล่อยชั่วคราวไว้ในมาตรา 106 ถึงมาตรา 119 ทวิ ซึ่งในหัวข้อนี้ผู้เขียนจะกล่าวถึงข้อพิจารณาการปล่อยชั่วคราวตามบทบัญญัติมาตรา 108 และ 108/1 เท่านั้น เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการแทรกแซงการเบิกความของพยานบุคคลในคดีอาญา

การพิจารณาเงื่อนไขและหลักเกณฑ์ในการสั่งคำร้องคำขอปล่อยชั่วคราวนั้น ศาลหรือพนักงานอัยการจะต้องดำเนินการตามข้อพิจารณาที่กำหนดไว้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 108 และข้อพิจารณาในการสั่งไม่ให้ปล่อยชั่วคราว 108/1

ในมาตรา 108¹⁴² ได้กำหนดหลักการวินิจฉัยคำร้องว่าศาลหรือพนักงานอัยการจะต้องคำนึงถึงปัจจัยต่างๆประกอบกัน เช่น ความหนักเบาแห่งข้อหา พยานหลักฐานที่ปรากฏ

¹⁴² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 108 บัญญัติว่า "ในการวินิจฉัย คำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว ต้องพิจารณาข้อเหล่านี้ ประกอบ

- (1) ความหนักเบาแห่งข้อหา
- (2) พยานหลักฐานที่ปรากฏแล้วมีเพียงใด
- (3) พฤติการณ์ต่างๆแห่งคดีเป็นอย่างไร
- (4) เชื่อถือผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกันได้เพียงใด
- (5) ผู้ต้องหาหรือจำเลยน่าจะหลบหนีหรือไม่
- (6) ภัยอันตราย หรือความเสียหายที่จะเกิดจากการปล่อยชั่วคราวมีเพียงใดหรือไม่
- (7) ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องชั่งตามหมายศาล ถ้ามีคำคัดค้านของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ โจทก์ หรือผู้เสียหาย แล้วแต่กรณี ศาลพึงรับประกอบการวินิจฉัยได้

เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง เจ้าพนักงานซึ่งมีอำนาจสั่งให้ปล่อยชั่วคราวหรือศาลอาจรับฟังข้อเท็จจริงรายงาน หรือ ความเห็นของเจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายกำหนดให้มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวกับการนั้น เพื่อประกอบการพิจารณาสั่งคำร้องด้วยก็ได้

ในการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว เจ้าพนักงานซึ่งมีอำนาจสั่งให้ปล่อยชั่วคราวหรือศาลจะกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับที่อยู่ของผู้ที่ถูกปล่อยชั่วคราว หรือกำหนดเงื่อนไขอื่นใดให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวปฏิบัติ เพื่อป้องกันการหลบหนี หรือเพื่อป้องกันภัยอันตราย หรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากการปล่อยชั่วคราวก็ได้"

พฤติการณ์แห่งคดี ภัยอันตรายที่อาจเกิดขึ้นหากปล่อยตัวผู้ต้องหา ตลอดจนความน่าเชื่อถือของผู้ต้องหา ฯลฯ เป็นต้น ส่วนมาตรา 108/1¹⁴³ เป็นข้อพิจารณาที่ศาลหรือพนักงานอัยการจะสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวเนื่องจากมีเหตุอันควรเชื่ออย่างใดอย่างหนึ่งว่าหากปล่อยตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยไปอาจก่อให้เกิดความเสียหายอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้น เช่น ผู้ต้องหาหรือจำเลยอาจหลบหนี หรืออาจไปยุ่งเหยิงหรือทำลายพยานหลักฐาน ฯลฯ เป็นต้น

จากบทบัญญัติมาตรา 108 และมาตรา 108/1 ข้างต้นนั้นเป็นปัจจัยต่างๆที่ศาลหรือพนักงานอัยการจะต้องนำมาชั่งน้ำหนักและพิเคราะห์ว่าจะอนุญาตให้ปล่อยตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยหรือไม่ ซึ่งปัจจัยทั้งหมดจะต้องนำมาชั่งน้ำหนักและพิเคราะห์ร่วมกัน มิใช่เพียงตัดสินจากปัจจัยอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น ทั้งนี้ ในมาตรา 108 (6) และ 108/1 (2) และ (3) ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ที่ศาลหรือพนักงานอัยการจะต้องนำมาชั่งน้ำหนักคือการประเมินว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะได้ไปก่อภัยอันตรายอื่นๆ หรือไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานหรือไม่ ซึ่งหากศาลหรือพนักงานอัยการเห็นว่ามีผู้ต้องหาหรือจำเลยมีแนวโน้มที่จะไปก่อให้อันตรายต่อพยานหลักฐาน หรือไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน ศาลหรือพนักงานอัยการย่อมพิจารณาสั่งห้ามมิให้ปล่อยตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยชั่วคราวได้ ดังนั้น คำสั่งศาลหรือพนักงานอัยการที่ไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวจึงเป็นการตัดโอกาสของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่จะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน ไม่ว่าจะเป็นการข่มขู่ การคุกคาม การลักพาตัว การฆ่า หรือการกระทำการอื่นต่อพยานบุคคล เพราะจำเลยได้ถูกจำกัดสิทธิในการเคลื่อนไหวร่างกายเอาไว้

มีข้อสังเกตว่าการที่ศาลหรือพนักงานอัยการจะชั่งน้ำหนักและพิเคราะห์ว่าจะอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวหรือไม่นั้นเป็นเรื่องที่ขึ้นอยู่กับดุลพินิจ จึงก่อให้เกิดปัญหาว่าหลักเกณฑ์การปล่อยชั่วคราวนั้นอาจไม่มีมาตรฐานที่เพียงพอ เพราะผู้พิพากษาหรือพนักงานอัยการแต่ละคน

¹⁴³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 108/1 บัญญัติว่า "การสั่งไม่ปล่อยชั่วคราวจะกระทำได้ต่อเมื่อมีเหตุอันควรเชื่อเหตุใดเหตุหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- (1) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนี
- (2) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน
- (3) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไปก่อเหตุอันตรายประการอื่น
- (4) ผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกันไม่น่าเชื่อถือ
- (5) การปล่อยชั่วคราวจะเป็นอุปสรรค หรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อการสอบสวนของเจ้าพนักงาน หรือการดำเนินคดีในศาล

คำสั่งไม่ปล่อยชั่วคราวต้องแสดงเหตุผล และต้องแจ้งเหตุดังกล่าว ให้ผู้ต้องหา หรือจำเลย และผู้ยื่นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวทราบเป็นหนังสือโดยเร็ว"

ยอมมีความคิดและประสบการณ์ที่แตกต่างกันออกไป ยิ่งไปกว่านั้น แม้ว่าศาลหรือพนักงานอัยการจะสั่งให้ปล่อยตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยชั่วคราวเพราะเล็งเห็นว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยน่าจะไม่ใช่ไปก่ออันตรายหรือไม่ไปยุ่งเหยิงพยานหลักฐาน ไม่ว่าจะด้วยการสังเกตพฤติกรรมของผู้ต้องหาหรือจำเลยในระหว่างพิจารณาคดี หรือจากการตรวจสอบจากประวัติอาชญากรรมของผู้ต้องหาหรือจำเลยก็ตาม ฯลฯ ก็ยอมไม่อาจรับประกันได้ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไม่ใช่ไปก่ออันตรายหรือไปยุ่งเหยิงกับพยานบุคคล เพราะเป็นเงื่อนไขทางอัตวิสัยที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะเลือกที่จะกระทำการดังกล่าวหรือไม่ ดังนั้น การอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวย่อมมีความเสี่ยงที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะก่ออันตรายหรือไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานเสมอ

3.2.3.2 การโอนคดี

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 26 ศาลอาจมีคำสั่งให้โอนคดีในกรณีพิเศษเพื่อความปลอดภัยของพยานบุคคลได้ ในกรณีตามลักษณะความผิด ฐานจำเลยจำนวนจำเลย ความรู้สึกของประชาชนส่วนมากแห่งท้องถิ่นนั้น หรือเหตุผลอย่างอื่น อาจมีการขัดขวางก่อนการไต่สวนมูลฟ้องหรือการพิจารณาคดี หรือน่ากลัวว่าจะเกิดความไม่สงบหรือเหตุร้ายอย่างอื่นขึ้น ก็ให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาโอนคดีอาญาให้ศาลอื่น โดยคำสั่งของอธิบดีศาลฎีกาภายหลังที่อธิบดีศาลฎีกาอนุญาตตามคำขอของโจทก์หรือจำเลย

กรณีที่มีเหตุทำให้อาจเป็นภัยแก่พยาน หรือทำให้พยานไม่กล้าเบิกความตรงความจริง หรืออาจถูกประทุษร้ายถึงแก่ชีวิตซึ่งผู้ต้องหาหรือจำเลยกระทำเพื่อขัดขวางการไต่สวนมูลฟ้อง หรือการพิจารณาคดีของศาล ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จึงคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย โดยให้พนักงานอัยการหรือผู้เสียหายซึ่งเป็นโจทก์ยื่นเรื่องราวต่อประธานศาลฎีกา เพื่อให้โอนคดีไปยังศาลอื่นเนื่องมาจากพยานบุคคลอาจถูกคุกคาม ข่มขู่ และผู้เสียหายเองก็อาจไม่ได้รับความปลอดภัยหรือประสบเหตุร้ายเช่นเดียวกัน

การโอนคดีเนื่องจากคำนึงถึงความปลอดภัยของพยานนั้นปรากฏให้เห็นตามกรณีดังต่อไปนี้

1. คำสั่งคำร้องศาลฎีกาที่ 59/2484 คดีเกิดขึ้นที่ศาลจังหวัดภูเก็ต จำเลยมี 50 คน ต้องหาว่าสมคบกันเป็นอั้งยี่ และต่อสู้ขัดขวางทำร้ายพนักงานอัยการโจทก์ยื่นคำร้องว่า จำเลยมีอิทธิพลมาก หากจะดำเนินการพิจารณาที่ศาลจังหวัดภูเก็ตแล้ว อาจเป็นภัยแก่พยาน หรือทำให้การพิจารณาไม่สะดวก อันเป็นเหตุให้เสียความยุติธรรมได้ จึงขอโอนไปยังศาลอาญาตามประมวล

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 26 ดังนั้น เป็นกรณีที่ประธานศาลฎีกาสั่งอนุญาตให้โอนคดีมาพิจารณาที่ศาลอาญาได้

2. คำสั่งคำร้องศาลฎีกาที่ 264/2508 คดีนี้เกิดที่ปราจีนบุรี โจทก์ร่วมร้องขอต่อประธานศาลฎีกาขอให้พิจารณาคดีที่ศาลจังหวัดปราจีนบุรี โดยอ้างว่าจำเลยกับพวกร่วมกันปล้นฆ่า คนที่ให้การสนับสนุนแก่เจ้าหน้าที่ออกไปตั้งกองปราบปรามผู้ร้าย การที่ผู้ตายถูกปล้นฆ่านี้ จำเลยมิได้ประสงค์ต่อทรัพย์โดยตรง หากทำเพื่อแสดงอิทธิพลให้ประชาชนเกิดความหวาดหวั่นตลอดจนพรรคพวกจำเลยได้เข้าหลอกล่อ ช่มชู้ และชักจูงพยานโจทก์ ประธานศาลฎีกาสั่งไม่อนุญาต¹⁴⁴

มีข้อสังเกตว่าการโอนคดีนั้นแม้ว่าจะสามารถคุ้มครองความปลอดภัยของพยานบุคคลได้ เนื่องจากพยานบุคคลไม่จำเป็นต้องไปปรากฏตัวต่อศาลในพื้นที่ที่จำเลยมีอิทธิพล หรืออาจเกิดความไม่สงบขึ้นระหว่างการดำเนินคดี แต่อย่างไรก็ตาม การโอนคดีไปยังศาลอื่นนั้นก็ยังมีข้อเสียต่อการพิสูจน์ความจริงในคดีอาญา กล่าวคือ การโอนคดีนั้นทำให้เกิดการประวิงคดีและทำให้คู่ความต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นโดยไม่จำเป็น อีกทั้งผู้พิพากษาที่ทำหน้าที่พิจารณาคดีนั้นอาจไม่คุ้นเคยกับข้อเท็จจริงแวดล้อมที่ปรากฏในคดี เนื่องจากไม่ใช่ผู้พิพากษาที่ในท้องที่ที่เกิดคดีอาญาขึ้น ดังนั้น การโอนคดีแม้ว่าจะช่วยคุ้มครองความปลอดภัยของพยานบุคคลได้ในบางกรณี แต่ก็ไม่ใช่หลักปฏิบัติที่จะนำมาปรับใช้ได้สำหรับทุกกรณี และอาจส่งผลเสียต่อกระบวนการยุติธรรมในแง่มุมอื่นนอกจากเรื่องคุ้มครองพยานบุคคลตามที่กล่าวไว้ข้างต้น

3.2.4 พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา พ.ศ. 2546

รัฐได้ตราพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา เพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของพยานในคดีอาญาและพัฒนากระบวนการยุติธรรมในคดีอาญาของประเทศไทย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 244 ซึ่งได้บัญญัติรับรองสิทธิของผู้ที่จะเป็นพยานว่าจะได้รับการคุ้มครอง การปฏิบัติและค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ ดังนั้นจึงมีการตราพระราชบัญญัติฯดังกล่าวขึ้นเพื่อรับรองและเป็นแนวทางในการที่รัฐจะคุ้มครองพยานให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เนื่องจากกระบวนการยุติธรรมในคดีอาญาจะโปร่งใส เทียบธรรม และผดุงความยุติธรรมให้แก่สังคมได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับคำเบิกความของพยานบุคคลเป็นสำคัญ ซึ่งในบาง

¹⁴⁴ ชูศักดิ์ ศรีนิล, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 1, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2528), หน้า 119.

กรณีผู้กระทำความผิดอาจเป็นผู้มีอิทธิพลในท้องที่ที่พยานอาศัยอยู่ ทำให้พยานเกิดความเกรงกลัวว่าจะเกิดภัยอันตรายต่อตนเองหรือบุคคลใกล้ชิดจึงไม่กล้ามาเป็นพยาน หรือมาเป็นพยานแต่กลับเบิกความเท็จเข้าข้างผู้กระทำความผิด ซึ่งเป็นการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมและไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดที่แท้จริงมาลงโทษได้ในที่สุด

3.2.4.1 การใช้มาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา

รัฐได้กำหนดมาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยานในคดีอาญาไว้ในมาตรา 6¹⁴⁵ เป็นมาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยานบุคคล กล่าวคือ เมื่อเจ้าหน้าที่รัฐ ไม่ว่าจะป็น พนักงานสอบสวน อัยการ ศาล หรือสำนักงานคุ้มครองพยาน เห็นว่าพยานบุคคลอาจไม่ได้รับความปลอดภัยก็จะใช้มาตรการคุ้มครองพยานดังกล่าวเท่าที่จำเป็นตามสมควร เช่น จัดให้พยานอยู่ในที่ปลอดภัย การปกปิดชื่อพยาน เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเป็นคดีอาญาที่ร้ายแรง เช่น พยานเป็นสมาชิกขององค์กรอาชญากรรม ย่อมมีโอกาสที่พยานอาจถูกผู้กระทำความผิดฆ่าปิดปากได้ จึงต้องนำพยานบุคคลมาคุ้มครองไว้ในสถานที่ปลอดภัยก่อน¹⁴⁶

นอกจากตัวพยานเองแล้ว กฎหมายมุ่งคุ้มครองถึงบุคคลใกล้ชิดของพยานด้วย ไม่ว่าจะเป็นสามี ภรรยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลซึ่งมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานซึ่งมีผลต่อการที่พยานจะมาเป็นพยาน เช่น ญาติสนิท ผู้มีพระคุณของพยาน เป็นต้น ซึ่งหาก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

¹⁴⁵ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา, มาตรา 6 บัญญัติว่า "ในกรณีที่พยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัย พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา ศาล หรือสำนักงานคุ้มครองพยาน แล้วแต่กรณี อาจจัดให้พยานอยู่ในความคุ้มครองตามที่เห็นเป็นการสมควร หรือตามที่พยานหรือบุคคลอื่นใด ซึ่งมีประโยชน์เกี่ยวข้องได้ร้องขอ และในกรณีจำเป็นบุคคลดังกล่าวจะขอให้เจ้าพนักงานตำรวจหรือเจ้าหน้าที่อื่นช่วยให้ความคุ้มครองแก่พยานได้ตามความจำเป็น ทั้งนี้ ต้องได้รับความยินยอมของพยานด้วย

การแจ้งและวิธีการที่เจ้าพนักงานตำรวจหรือเจ้าหน้าที่อื่นจะให้ความคุ้มครองแก่พยานตามคำขอ และการสิ้นสุดลงซึ่งการคุ้มครองตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามระเบียบที่กำหนดโดยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือหัวหน้าหน่วยงานของรัฐเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง แล้วแต่กรณี

การคุ้มครองให้พยานได้รับความปลอดภัย ให้รวมถึงการจัดให้พยานอยู่ในสถานที่ที่ปลอดภัย เว้นแต่พยานจะไม่ให้ความยินยอมและการปกปิดมิให้มีการเปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยานได้ ทั้งนี้ ตามความเหมาะสมแก่สถานะและสภาพของพยานและลักษณะของคดีอาญาที่เกี่ยวข้อง"

¹⁴⁶ พิพัฒน์ แก้วอำไพ, "ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการนำพยานบุคคลในคดีอาญามาเบิกความ," (การอบรมหลักสูตรผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น รุ่นที่ 14). หน้า 38-39.

พยานเห็นว่าบุคคลเหล่านี้ อาจไม่ได้รับความปลอดภัย พยานก็อาจจะร้องขอให้เจ้าหน้าที่คุ้มครองบุคคลดังกล่าวด้วยก็ได้ แต่บุคคลเหล่านี้ต้องให้ความยินยอมด้วย ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 7¹⁴⁷

3.2.4.2 การใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา

การร้องขอต่อศาลให้ใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานตามมาตรา 8¹⁴⁸ จะใช้เฉพาะสำหรับคดีที่กฎหมายกำหนดไว้ เนื่องจากเป็นคดีสำคัญและพยานจะต้องได้รับการคุ้มครองเป็นการเฉพาะ เช่น คดียาเสพติด คดีความผิดเกี่ยวกับเพศ คดีความผิดเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรม ฯลฯ เป็นต้น โดยบุคคลที่จะร้องขอการใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานนั้น ได้แก่ตัวพยาน บุคคลอื่นซึ่งมีประโยชน์เกี่ยวข้อง พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนหรือสอบสวนคดีอาญา หรืออัยการ เมื่อปรากฏหลักฐานแน่ชัด หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าพยานจะไม่สามารถได้รับความปลอดภัย ทั้งนี้ หากเป็นบุคคลอื่นที่มีใช้พยานร้องขอ จะต้องได้รับความยินยอมจากพยานก่อน

มาตรการพิเศษที่ใช้คุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญานั้นปรากฏตามมาตรา 10¹⁴⁹ ได้แก่ การจัดที่อยู่ให้พยานอย่างเหมาะสม การจ่ายค่าเลี้ยงชีพที่สมควรให้แก่พยาน การเปลี่ยน

¹⁴⁷ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญาฯ, มาตรา 7 บัญญัติว่า "ในกรณีที่มี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานซึ่งมีผลต่อการที่พยานจะเป็นพยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัยและพยานได้ร้องขอให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องพิจารณานำมาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยานมาใช้บังคับแก่บุคคลดังกล่าวได้ตามความจำเป็นที่เห็นสมควร เว้นแต่บุคคลดังกล่าวจะไม่ให้ความยินยอม"

¹⁴⁸ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญาฯ, มาตรา 8 บัญญัติว่า "พยานในคดีอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ อาจได้รับการคุ้มครองตามมาตรการพิเศษได้

(1) คดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด กฎหมายว่าด้วยการป้องกัน และปราบปรามการฟอกเงิน กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตหรือกฎหมายว่าด้วยศุลกากร

(2) คดีความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรตามประมวลกฎหมายอาญา

(3) คดีความผิดเกี่ยวกับเพศตามประมวลกฎหมายอาญา เฉพาะที่เกี่ยวกับการเป็นธุระจัดหา ล่อไปหรือพาไปเพื่อการอนาจาร เพื่อสนองความใคร่ของผู้อื่นและความผิดฐานพรากเด็กและผู้เยาว์ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้า หลุมและเด็ก หรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี หรือความผิดเกี่ยวกับการเป็นเจ้าของกิจการค้าประเวณี ผู้ดูแลหรือผู้จัดการกิจการค้าประเวณี หรือ สถานการค้าประเวณี หรือเป็นผู้ควบคุมผู้กระทำการค้าประเวณีในสถานการค้าประเวณี

(4) คดีความผิดเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรม ได้แก่ ความผิดฐานอั้งยี่และช่องโจรตามประมวลกฎหมายอาญา และให้หมายความร่วมมือความผิดอื่นใดที่มีลักษณะเป็นการกระทำร่วมกันโดยกลุ่มอาชญากรที่มีการวางแผนอย่างเป็นระบบและมีการวางเครือข่ายเป็นขบวนการหรือองค์กรลับอย่างซับซ้อนและเป็นสัดส่วน

(5) คดีความผิดอัตราโทษอย่างต่ำให้จำคุกตั้งแต่สิบปีขึ้นไป หรือโทษสถานที่หนักกว่านั้น

(6) คดีซึ่งสำนักงานคุ้มครองพยานเห็นสมควรให้ความคุ้มครองพยาน"

¹⁴⁹ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญาฯ, มาตรา 10 บัญญัติว่า "ให้สำนักงานคุ้มครองพยานดำเนินการเพื่อคุ้มครองพยาน ตามมาตรการพิเศษอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(1) ย้ายที่อยู่ หรือจัดหาที่พักอันเหมาะสม

ชื่อสกุลพยาน ตลอดจนการจัดการเจ้าหน้าที่เพื่อคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่พยานโดยเฉพาะ ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งมุ่งเน้นการยกระดับการคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่พยานบุคคลในคดีอาญา เนื่องจากเป็นคดีที่สำคัญและจำเป็นต้องคุ้มครองพยานเป็นการเฉพาะ เพื่อให้พยานได้รับความปลอดภัยมากขึ้น เนื่องจากมาตรการทั่วไปนั้นอาจไม่เพียงพอต่อการคุ้มครองพยานให้พ้นจากภัยอันตรายที่อาจเกิดขึ้นต่อพยานได้

จากที่กล่าวไว้ข้างต้น พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ได้บัญญัติมาตรการต่างๆที่ใช้ในการคุ้มครองความปลอดภัยของพยานบุคคล ไม่ว่าจะเป็นความปลอดภัยในด้านชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่งของพยานบุคคลหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัตินั้นพบว่ากฎหมายดังกล่าวยังมีข้อบกพร่องในเชิงกระบวนการ เนื่องจากกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการยื่นและการพิจารณาคำร้องขอใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน พ.ศ. 2548 มีขั้นตอนในการพิจารณาคำร้องขอคุ้มครองพยานมากเกินไป ตามรายละเอียดที่ปรากฏในตารางประกอบด้านล่างนี้

ขั้นตอนการยื่นคำร้องขอคุ้มครองพยานตามกฎหมายกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการยื่นและการพิจารณาคำร้องขอใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน พ.ศ. 2548

ข้อ 4	ผู้มีสิทธิยื่นคำร้องเพื่อขอใช้มาตรการพิเศษเพื่อคุ้มครองพยานตามข้อ 2 สามารถยื่นคำร้องผ่านสำนักงาน* พร้อมด้วยพยานหลักฐานและข้อเท็จจริงที่คาดว่าพยานจะไม่ได้รับความปลอดภัย
-------	---

(2) จ่ายค่าเลี้ยงชีพที่สมควรแก่พยานหรือบุคคลที่อยู่ในความอุปการะเลี้ยงดู ของพยานเป็นระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี เว้นแต่มีเหตุจำเป็นอาจขอขยายระยะเวลาครั้งละไม่เกินสามเดือน แต่ไม่เกินสองปี

(3) ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล และหลักฐานทางทะเบียนที่สามารถระบุตัวพยาน รวมทั้งการดำเนินการเพื่อกลับคืนสู่ฐานะเดิม ตามคำขอของพยานด้วย

(4) ดำเนินการเพื่อให้มีอาชีพหรือให้มีการศึกษาอบรม หรือดำเนินการใด เพื่อให้พยานสามารถดำรงชีพอยู่ได้ตามที่เหมาะสม

(5) ช่วยเหลือในการเรียกร้องสิทธิที่พยานพึงได้รับ

(6) ดำเนินการให้มีเจ้าหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยในระยะเวลาที่จำเป็น

(7) ดำเนินการอื่นใดให้พยานได้รับความช่วยเหลือหรือได้รับความคุ้มครองตามที่เห็นสมควร

ในกรณีที่ได้มีการดำเนินการตามวรรคหนึ่งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องปฏิบัติ ตามคำขอดังกล่าว โดยให้ถือว่าข้อมูลดังกล่าวเป็นความลับ และห้ามมิให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเปิดเผยข้อมูลนั้น เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม”

* "สำนักงาน" หมายความว่า สำนักงานคุ้มครองพยาน และให้หมายความรวมถึงหน่วยงานอื่นที่รัฐมนตรีผู้รักษาการตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญาประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษาให้ทำหน้าที่รับคำร้อง ทั้งนี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ในแต่ละกระทรวง.

ข้อ 5	เมื่อสำนักงานได้รับคำร้องแล้ว จะต้องดำเนินการในเบื้องต้น ได้แก่ (1) การตรวจสอบความถูกต้องของคำร้อง (2) การสอบถามรายละเอียดและข้อมูลเพิ่มเติม (3) แจ้งสิทธิ ผลกระทบ และความรับผิดชอบอันเนื่องจากการใช้มาตรการพิเศษเพื่อคุ้มครองพยานต่อผู้ยื่นคำร้อง และ (4) ออกใบรับคำร้อง
ข้อ 6	หากสำนักงานเห็นว่าคำร้องยังขาดพยานหลักฐาน ให้แจ้งผู้ยื่นคำร้องภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้ง กรณีที่ผู้ยื่นคำร้องไม่แจ้งพยานหลักฐานเพิ่มเติมภายในกำหนดเวลาโดยไม่แจ้งเหตุขัดข้อง ให้สำนักงานรวบรวมพยานหลักฐานเท่าที่จำเป็นและจัดทำรายงานส่งรัฐมนตรีหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายให้พิจารณาต่อไป
ข้อ 7	กรณีที่สำนักงานตรวจสอบคำร้อง พยานหลักฐาน และรายละเอียดที่ยื่นหรือยื่นเพิ่มเติมตามข้อ 5 หรือข้อ 6 แล้ว ให้เสนอคำร้องดังกล่าวต่อรัฐมนตรีหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย พร้อมกับความเห็นประกอบ หากหน่วยงานที่เสนอคำร้องมิใช่สำนักงานคุ้มครองพยาน ให้เสนอผ่านสำนักงานคุ้มครองพยานก่อนเพื่อทำความเข้าใจเพื่อประกอบการพิจารณาของรัฐมนตรีหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายต่อไป และจะต้องมีการแจ้งให้พยานหรือผู้ยื่นคำร้องรับทราบถึงวันที่รัฐมนตรีหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายได้รับคำร้อง
ข้อ 8	เมื่อรัฐมนตรีหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายได้รับคำร้องแล้ว ให้พิจารณาส่งการโดยด่วนแต่ต้องไม่เกิน 30 วัน นับแต่วันที่รับคำร้องจากสำนักงานคุ้มครองพยาน หากไม่มีการพิจารณาภายในกำหนดเวลา ให้ถือว่าเป็นการสั่งไม่รับคำร้อง

จากขั้นตอนและกระบวนการในการยื่นคำร้องขอใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานดังกล่าวจะเห็นได้ว่ากฎกระทรวงฯ ได้กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขไว้หลายขั้นตอน ซึ่งการพิจารณาส่งการนั้นควรจะต้องเป็นการรีบด่วนและทันทั่วทั้ง การที่กฎหมายกำหนดให้มีระยะเวลาพิจารณาคำร้องถึง 30 วัน นับแต่วันที่รับคำร้องจากสำนักงานคุ้มครองพยาน ซึ่งหากรัฐมนตรีหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายมิได้พิจารณาคำร้องดังกล่าวภายในกำหนดเวลา ให้ถือว่าเป็นการสั่งไม่รับคำร้อง กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ คำร้องดังกล่าวอาจจะไม่ได้รับการพิจารณาส่งการภายใน 30 วัน นับแต่วันที่รับคำร้องจากสำนักงานคุ้มครองพยาน และผู้ยื่นคำร้องหรือพยานอาจต้องรอผลการพิจารณาคำร้องถึง 30 วัน

นอกจากนี้ในขั้นตอนการพิจารณาคำร้อง ณ สำนักงานคุ้มครองพยานนั้นกฎกระทรวงดังกล่าวก็ไม่ได้กำหนดกรอบระยะเวลาในการดำเนินการไว้อย่างชัดเจน ย่อมทำให้พยานเกิดความไม่มั่นใจในความปลอดภัยของตน และไม่ทราบระยะเวลาที่แน่นอนว่าตนจะได้รับความคุ้มครองตามมาตราพิเศษเมื่อใด ดังนี้ ความยุ่งยากและกระบวนการที่ซับซ้อนดังกล่าวในการยื่นคำร้อง ตลอดจนกระบวนการพิจารณาคำร้องหลายขั้นตอนและใช้ระยะเวลานาน อาจทำให้พยานบุคคลเกิดความไม่สะดวกในการยื่นคำขอคุ้มครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความล่าช้าดังกล่าวอาจทำให้พยานบุคคลไม่ได้รับความปลอดภัย พยานย่อมเกิดความไม่มั่นใจในความปลอดภัยของตนที่จะต้องเดินทางมาเบิกความ จึงอาจเกิดปัญหาพยานหลีกเลี่ยงการเบิกความและส่งผลกระทบต่อคดีในที่สุด

จากการศึกษาพบว่า นอกจากปัญหาเรื่องขั้นตอนและกระบวนการในการพิจารณาคำร้องขอคุ้มครองพยานแล้ว พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญาฯ ยังมีปัญหาในทางปฏิบัติอื่นๆ อีก ดังนี้¹⁵⁰

1. ปัจจัยเรื่องความเหมาะสมของเจ้าพนักงานผู้รับผิดชอบในการคุ้มครองพยาน พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญาฯ ได้กำหนดให้มีการจัดตั้งสำนักงานคุ้มครองพยาน เพื่อทำหน้าที่ในการประสานงานเรื่องการคุ้มครองพยานโดยเฉพาะ โดยให้พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา หรือพนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา อาจยื่นคำร้องต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือผู้ที่ซึ่งได้รับมอบหมายเพื่อขอใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน ซึ่งจะต้องยื่นคำร้องดังกล่าวผ่านสำนักงานคุ้มครองพยาน ในลักษณะของการประสานงานปฏิบัติ กล่าวคือ การคุ้มครองพยานจะต้องให้หน่วยงานที่รับผิดชอบร่วมกันรับผิดชอบการคุ้มครองพยานตามอำนาจหน้าที่ของแต่ละองค์กร โดยมีสำนักงานคุ้มครองพยานเป็นหน่วยงานหลัก เช่น สำนักงานตำรวจ กรมการปกครอง กรมสอบสวนคดีพิเศษ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กรมราชทัณฑ์ และสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด โดยแต่ละหน่วยงานที่มีภารกิจที่เกี่ยวข้องจะต้องออกกฎกระทรวงหรือระเบียบภายในหน่วยงานเพื่อรองรับการคุ้มครองพยานดังกล่าว

วิธีปฏิบัติดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ เนื่องจากสำนักงานคุ้มครองพยานจะต้องประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ เพื่อดำเนินการตามขั้นตอนคุ้มครองพยาน โดยหน่วยงานที่ให้ความ

¹⁵⁰ ณ์ัฐพล ธรรมสุนทร, "การคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา" (นิติศาสตร์มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีปทุม, 2562), หน้า 99-106.

คุ้มครองนั้นไม่ได้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการคุ้มครองพยานอย่างแท้จริง เพราะเป็นเพียงการดำเนินงานภายในหน่วยงานของตนเท่านั้น หน่วยงานดังกล่าวไม่อาจคุ้มครองพยานได้ตลอดทั้งกระบวนการ ในทางกลับกันพยานนั้นจะต้องอยู่ในกระบวนการตั้งแต่ชั้นสอบสวน ชั้นพนักงานอัยการ ชั้นการพิจารณาคดีของศาล ตลอดจนภายหลังพิจารณาคดี ยิ่งไปกว่านั้น แต่ละหน่วยงานก็มีขั้นตอนการปฏิบัติที่แตกต่างกันไป จึงอาจก่อให้เกิดความสับสนในการปฏิบัติงาน ซึ่งตามที่ปรากฏนั้น สำนักงานคุ้มครองพยานก็ไม่มีอัตรากำลังพลที่เพียงพอในการคุ้มครองพยาน จึงอาจเป็นอุปสรรคให้ไม่สามารถคุ้มครองพยานได้อย่างเหมาะสมและทันท่วงที

2. ปัจจัยเรื่องความปลอดภัยของพยาน พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญาฯ ได้กำหนดวิธีการต่างๆ เพื่อคุ้มครองพยาน เช่น การจัดให้พยานอยู่ในสถานที่ที่ปลอดภัย การเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุลหรือหลักฐานทางทะเบียนที่อยู่ของพยาน ตลอดจนข้อมูลอื่นๆที่สามารถระบุตัวตนพยานได้ แต่อย่างไรก็ดี พยานจะต้องมาปรากฏตัวต่อหน้าศาลและจำเลยในกระบวนการพิจารณาคดี ซึ่งพยานบางรายอาจหวาดกลัวต่อภัยอันตรายจนไม่กล้าเบิกความต่อหน้าจำเลย หรือพยานที่เป็นผู้เยาว์ก็อาจถูกกดดันจากปัจจัยภายนอก หรือจากการถูกข่มขู่ในการเผชิญหน้าจำเลยได้ นอกจากนี้การคุ้มครองพยานในประเทศไทยนั้นยังเป็นการคุ้มครองพยานในช่วงระยะเวลาสั้นๆ จึงไม่อาจรับประกันได้ว่าพยานจะได้รับความปลอดภัยตลอดกระบวนการพิจารณาคดีอาญา ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนจึงเห็นว่าหลักเกณฑ์การคุ้มครองพยานในคดีอาญาที่ปรากฏในปัจจุบัน ยังไม่อาจสร้างแรงจูงใจที่จะสนับสนุนให้พยานบุคคลมาเบิกความตรงความจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.3 กฎหมายเกี่ยวกับการยกเว้นโทษและยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาท

กฎหมายที่เกี่ยวกับการยกเว้นโทษและยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาทในประเทศไทยปรากฏอยู่ในกฎหมายสองฉบับด้วยกันคือรัฐธรรมนูญซึ่งได้ยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาทให้แก่สมาชิกรัฐสภา และกฎหมายอีกฉบับหนึ่งคือประมวลกฎหมายอาญาที่กำหนดข้อยกเว้นโทษและข้อยกเว้นความรับผิดฐานหมิ่นประมาทตามมาตรา 329 ถึงมาตรา 331 โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.3.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาท โดยแบ่งออกเป็นเรื่องเอกสิทธิ์และเรื่องความคุ้มกันแก่สมาชิกรัฐสภา โดยแนวคิดเรื่องเอกสิทธิ์และความคุ้มกันแก่สมาชิกรัฐสภานั้น มีที่มาจากประเทศอังกฤษซึ่งเป็นประเทศแรกที่บัญญัติหลักการนี้ เนื่องจากในคริสต์ศตวรรษที่ 14 และ 15 นั้น สมาชิกรัฐสภาอังกฤษ

มักจะถูกจับกุม และฟ้องร้องในข้อหาใส่ร้ายป้ายสี เป็นการดูหมิ่นหรือหมิ่นประมาทพระมหากษัตริย์ เกี่ยวกับการเสนอลดค่าใช้จ่ายในราชสำนักของพระมหากษัตริย์ จนกระทั่งในปี ค.ศ. 1688 ได้มีพระราชบัญญัติว่าด้วยสิทธิ (Bill of Right) ซึ่งกำหนดว่า ในการพูดและการอภิปรายตลอดจนการดำเนินการใดๆ ในรัฐสภาตามอำนาจหน้าที่นั้น ไม่อาจนำไปฟ้องร้องในศาลใดศาลหนึ่ง นอกจากนี้จะเป็นการกระทำนอกรัฐสภา นับแต่นั้นมา รัฐธรรมนูญของประเทศต่างๆ ก็ได้นำหลักการเรื่องนี้ไปบัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ

ประเทศไทยได้นำเอาหลักการดังกล่าวมาบัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกัน โดยเอกสิทธิ์ในที่นี้ หมายถึงเอกสิทธิ์ที่ให้แก่สมาชิกรัฐสภาในการอภิปราย การตั้งกระทู้ถาม การลงมติ การออกคะแนนเสียง รวมทั้งการดำเนินการทางรัฐสภา ซึ่งเป็นลักษณะของเอกสิทธิ์เด็ดขาด (Absolute Privilege) เพื่อให้สมาชิกรัฐสภาซึ่งเป็นผู้แทนประชาชนสามารถอภิปรายและทำการใดๆ ตามหน้าที่ของตนโดยไม่ต้องหวั่นเกรงว่าจะถูกฟ้องร้อง หรือถูกขัดขวางมิให้ปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงถึงคุณค่าและประโยชน์ของการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะสมาชิกรัฐสภา

เอกสิทธิ์และความคุ้มกันของสมาชิกรัฐสภาได้ปรากฏขึ้นครั้งแรกในสมัยรัชกาลของสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องจากเห็นว่ากฎหมายฉบับเดิมนั้นไม่เหมาะสม ทำให้สมาชิกแห่งสภานั้นไม่สามารถอภิปรายได้อย่างเต็มที่ จึงมีการตราพระราชบัญญัติองคมนตรี พ.ศ. 2470 เพื่อให้หลักประกันแก่สมาชิกสภาองคมนตรีให้แสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ โดยหลักการดังกล่าวปรากฏในมาตรา 4¹⁵¹ ของพระราชบัญญัติองคมนตรีฯ ในเวลาต่อมา เมื่อประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองในพ.ศ. 2475 ก็ได้มีการบัญญัติเรื่องเอกสิทธิ์และความคุ้มกันของสมาชิกรัฐสภาไว้ในรัฐธรรมนูญ¹⁵² และหลักการดังกล่าวได้ปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญฉบับต่อๆ มาจนถึงฉบับปีพ.ศ. 2560 เพื่อคุ้มครองสมาชิกรัฐสภาในการปฏิบัติหน้าที่ เนื่องจากบุคคลดังกล่าวมีฐานะเป็นผู้แทนของประชาชนที่จะต้องตัดสินใจเรื่องสำคัญของประเทศชาติแทนประชาชนไม่ว่าโดยการออกกฎหมาย ควบคุมการบริหารประเทศของรัฐบาล หรือพิจารณางบประมาณแผ่นดิน เป็นต้น โดยการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวสมาชิกรัฐสภาจะต้องประชุมร่วมกันเพื่อโต้เถียงข้อเท็จจริงและรับฟังความเห็นซึ่งกันและกัน ดังนั้น เพื่อให้การดังกล่าวเป็นไปได้ด้วยดี จึงจำเป็นต้องคุ้มครองการกล่าวอภิปรายและการกระทำ

¹⁵¹ พระราชบัญญัติองคมนตรี พ.ศ. 2470, มาตรา 4 บัญญัติว่า “กรรมการองคมนตรีไม่ต้องรับผิดชอบในถ้อยคำใดๆ ที่ได้กล่าวหรือแสดงเป็นความคิดเห็น หรือในการออก เสียงลงคะแนนในที่ประชุมสภาองคมนตรี ผู้ใดผู้หนึ่งจะกล่าว ฟ้องร้องกรรมการองคมนตรีเพราะเหตุนั้นหาได้ไม่ อนึ่งบุคคลที่สภาเชิญมาชี้แจง หรือออกความคิดเห็นนั้นก็ได้รับการยกเว้นดุจกัน”

¹⁵² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2475, มาตรา 24 บัญญัติว่า “สมาชิกไม่ต้องรับผิดชอบในถ้อยคำใดๆ ที่ได้กล่าวหรือแสดงเป็นความเห็นในการออกเสียงลงคะแนนในที่ประชุม ผู้ใดผู้หนึ่งจะกล่าวฟ้องร้องเพราะเหตุนั้นหาได้ไม่”

ใดๆในสภา เพื่อให้สมาชิกรัฐสภาเกิดความมั่นใจและไม่หวั่นเกรงที่ตนจะถูกฟ้องร้องเป็นคดี และเพื่อ
 ค้ำกันการรบกวนขัดขวางจากบุคคลอื่นใด

เอกสิทธิ์และความคุ้มกันของสมาชิกรัฐสภาเป็นข้อยกเว้นหลักความเสมอภาคของ
 บุคคล เนื่องจากการมอบสิทธิพิเศษให้แก่สมาชิกรัฐสภา จึงต้องมีการกำหนดขอบเขตของการให้
 เอกสิทธิ์และความคุ้มกันที่แน่นอนชัดเจน ทั้งในส่วนของบุคคลที่ได้รับสิทธิ ระยะเวลาในการได้รับเอก
 สิทธิ์และความคุ้มกัน สถานที่ ตลอดจนผลของการได้รับสิทธิพิเศษดังกล่าว เพื่อให้การใช้เอกสิทธิ์ของ
 สมาชิกรัฐสภาเป็นไปเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่แทนประชาชนอย่างแท้จริง¹⁵³ โดยรัฐธรรมนูญ
 ฉบับปี พ.ศ. 2560 ได้กำหนดหลักการเรื่องการให้เอกสิทธิ์แก่สมาชิกรัฐสภาไว้ในมาตรา 124 มี
 หลักการสำคัญโดยสังเขป ดังนี้

1. บุคคลที่ได้รับเอกสิทธิ์ตามมาตรา 124 ได้แก่ (1) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (2)
 สมาชิกวุฒิสภา (3) ผู้พิมพ์และผู้โฆษณารายงานการประชุมตามข้อบังคับของสภาผู้แทนราษฎร
 วุฒิสภา หรือรัฐสภา (4) บุคคลซึ่งประธานในที่ประชุมอนุญาตให้แถลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความ
 คิดเห็นในที่ประชุม และ (5) ผู้ดำเนินการถ่ายทอดการประชุมสภาวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์
 หรือทางอื่นใดที่ได้รับอนุญาตจากประธานแห่งสภานั้น

2. การกล่าวถ้อยคำในทางแถลงข้อเท็จจริง การแสดงความคิดเห็น และการออก
 เสียงลงคะแนนที่จะอ้างเอกสิทธิ์ได้ จะต้องกระทำในขณะที่มีการประชุมสภา หากเป็นการกล่าว
 ถ้อยคำในขณะที่ไม่มีการประชุม เช่น ก่อนหรือหลังการประชุม หรือขณะพักการประชุม แม้จะอยู่ใน
 ห้องประชุมก็ไม่ได้รับเอกสิทธิ์ นอกจากนี้การกล่าวถ้อยคำหรือแสดงความคิดเห็นที่จะได้รับเอกสิทธิ์
 นั้นจะต้องเป็นการกล่าวโดยได้รับอนุญาตจากประธานสภาฯ และถูกต้องตามข้อบังคับการประชุมด้วย

3. ในกรณีที่มีการถ่ายทอดวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ หากผู้ได้รับความ
 เสียหายจากการกล่าวถ้อยคำหรือการแสดงความคิดเห็นของสมาชิกรัฐสภา ผู้ได้รับความเสียหายนั้นมี
 สิทธิฟ้องร้องได้ แต่มีข้อยกเว้นคือ หากผู้ได้รับความเสียหายเป็นรัฐมนตรีและสมาชิกสภาแห่งนั้น ผู้
 กล่าวถ้อยคำยังคงได้รับเอกสิทธิ์ โดยรัฐมนตรีและสมาชิกสภาฯ นั้นฟ้องไม่ได้ เนื่องจากบุคคลดังกล่าว
 สามารถใช้สิทธิพาดพิงชี้แจงข้อกล่าวหาในสภาได้อยู่แล้ว

¹⁵³ มานิตย์ จุมปา, คำอธิบายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์วิญญูชน,
 2546), หน้า 258.

4. ผลของเอกสิทธิ์ของสมาชิกรัฐสภาคือ ผู้ใดจะนำไปเป็นเหตุฟ้องร้องว่ากล่าวกันในทางใดมิได้ ทั้งความผิดทางอาญา ความผิดทางแพ่ง ตลอดจนความผิดทางวินัย ซึ่งรวมถึงความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญาด้วย

3.3.2 ประมวลกฎหมายอาญา

ประมวลกฎหมายอาญาได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องความผิดฐานหมิ่นประมาท โดยความผิดฐานหมิ่นประมาทนั้นเป็นความผิดที่มุ่งกระทำต่อเกียรติ กล่าวคือ ความผิดต่อเกียรติเป็นความผิดที่ประกาศให้รู้กัน ไม่ใช่ความผิดเกี่ยวกับการแสดงความความคิดเห็น ฉะนั้นความสำคัญของความผิดต่อเกียรติคือการทำต้องมีผู้รับรู้ ซึ่งผู้รับรู้ในความผิดต่อเกียรติอาจเป็นผู้ถูกกระทำเองหรือผู้อื่นก็ได้ กล่าวคือ หากเป็นกรณีความผิดฐานดูหมิ่น ผู้รับรู้โดยปกติแล้วมักจะเป็นผู้ถูกดูหมิ่นเอง ส่วนบุคคลอื่นจะรับรู้ด้วยหรือไม่ ไม่ใช่สาระสำคัญ แต่ส่วนกรณีของความผิดฐานหมิ่นประมาท ผู้รับรู้คือบุคคลที่สาม ส่วนผู้ถูกหมิ่นประมาทจะรับรู้ด้วยหรือไม่ ไม่ใช่สาระสำคัญ¹⁵⁴

ทั้งความผิดฐานดูหมิ่นและความผิดฐานหมิ่นประมาทนั้นมุ่งคุ้มครองเกียรติของบุคคลอื่น ซึ่งเกียรตินั้นหมายถึงคุณค่าที่ยอมรับนับถือที่มนุษย์ทุกคนมีอยู่ที่เกี่ยวเนื่องกับความสมบูรณ์ทางจริยธรรมของเขา โดยเกียรติยศ ชื่อเสียงเป็นภาวะทางคุณค่าของมนุษย์ที่ไม่อาจจับต้องได้ แต่มีผลต่อการยอมรับนับถือของบุคคลอื่น ด้วยเหตุดังกล่าว การคุ้มครองเกียรติจึงได้ถูกรับรองไว้ในเรื่องของการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ประการหนึ่ง

3.3.2.1 กฎหมายอาญาว่าด้วยความผิดฐานหมิ่นประมาท

ความผิดฐานหมิ่นประมาทตามกฎหมายไทยนั้น เดิมที่ไม่ได้ถูกแบ่งแยกออกจากความผิดฐานดูหมิ่น เช่นตามที่ปรากฏในพระไอยการลักษณะวิวาตติดำกันมาตรา 36 ซึ่งเดิมนั้นกฎหมายตราสามดวงกำหนดให้การหมิ่นประมาทหรือดูหมิ่นนั้นเป็นเรื่องทางแพ่ง มิใช่เรื่องทางอาญา เพราะผู้กระทำจะต้องค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายเท่านั้น แต่ต่อมาในสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ประเทศไทยเริ่มเจริญก้าวหน้าขึ้น จึงมีการให้อิสระแก่บุคคลในการแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ โดยเฉพาะที่เป็นลายลักษณ์อักษร ส่งผลให้มีการวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับการบริหารประเทศ หรือความประพฤติของบุคคลออกโฆษณา หรือพิมพ์แพร่หลายไปยังที่ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำโดยสุจริตใจหรือการกระทำเพื่อทำให้เกิดความเสียหายแก่ชื่อเสียงเกียรติคุณความดีด้วยเหตุดังกล่าว รัฐจึงตรากฎหมายเพื่อกำหนดความผิดอาญาและโทษทางอาญาให้ชัดเจนขึ้นโดยใช้

¹⁵⁴ คณิต ฌ นคร, กฎหมายอาญาภาคความผิด, หน้า 242.

ชื่อว่า "พระราชกำหนดลักษณะหมิ่นประมาทด้วยการพูดเขียนถ้อยคำเท็จออกโฆษณาการ ร.ศ. 118" ซึ่งกฎหมายฉบับนี้ทำให้ความผิดฐานหมิ่นประมาทชัดเจนขึ้น และต่อมาจึงได้มีการประกาศใช้กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ทำให้เห็นหลักการสำคัญของความผิดฐานหมิ่นประมาทที่ได้ถูกแยกออกมาจากความผิดฐานดูหมิ่นโดยสิ้นเชิง

หลักการของความผิดฐานหมิ่นประมาทในกฎหมายลักษณะอาญาได้ถ่ายทอดมายังประมวลกฎหมายอาญาในฉบับปัจจุบัน โดยบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความผิดฐานหมิ่นประมาทจะปรากฏอยู่ในมาตรา 326 ถึงมาตรา 333¹⁵⁵ ในหัวข้อนี้ ผู้เขียนจะอธิบายเพียงความผิดฐานหมิ่นประมาทที่เป็นบทรรมดาซึ่งเกี่ยวข้องกับการเบิกความของพยานบุคคลในคดีอาญาเท่านั้น

ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 326 บัญญัติว่า "ผู้ใดใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง ผู้นั้นกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ" การครบองค์ประกอบที่บัญญัติไว้ของความผิดฐานหมิ่นประมาทคือ การที่บุคคลใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้ถูกใส่ความนั้นเสื่อมเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชังและได้กระทำโดยมีเจตนาหมิ่นประมาท

การใส่ความ หมายความว่า การกล่าวหาหรือแสดงข้อความให้ร้ายผู้อื่น ซึ่งถ้าหากเป็นความจริงก็อาจทำให้ผู้อื่นนั้นได้รับความเสียหายต่อชื่อเสียงหรือเกียรติคุณของผู้ถูกกระทำนั้น ซึ่งไม่ได้ความหมายความว่าใส่ร้ายอย่างที่เข้าใจตามธรรมดาสามัญ กล่าวคือ การใส่ความนั้นไม่ได้จำกัดว่าจะต้องเป็นความเท็จหรือความจริง¹⁵⁶ จะต้องเป็นการบอกเล่าหรือยืนยันข้อเท็จจริง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องราว เหตุการณ์ หรือพฤติกรรมของบุคคลอย่างชัดเจนว่าผู้เสียหายหรือผู้ถูกกระทำนั้นได้กระทำการใดอันเป็นที่น่ารังเกียจของสังคม หรือเป็นสิ่งที่สังคมไม่อาจยอมรับได้ และข้อเท็จจริงนั้นมีโอกาสเป็นอย่างที่ใส่ความได้ ไม่ว่าจะมีโอกาสมากหรือน้อยก็ตามนอกจากนี้ การใส่ความจะต้องชัดเจนเพียงพอให้ทราบได้ว่า การกระทำที่ถูกใส่ความนั้นหมายความว่าอย่างไรและมักจะต้องเป็นพฤติกรรมที่สังคมไม่ยอมรับหรือน่ารังเกียจอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

¹⁵⁵ คนพล จันทน์หอม, คำอธิบายกฎหมายอาญาภาคความผิด เล่ม 1, หน้า 272-273.

¹⁵⁶ หยุด แสงอุทัย, กฎหมายอาญาภาค 2-3, หน้า 242.

1. การใส่ความเรื่องความประพฤติอันเข้าข่ายผิดกฎหมายของผู้เสียหาย เช่น การกล่าวหาว่าผู้เสียหายรับสินบน หรือผู้เสียหายเป็นผู้ค้ายาเสพติด¹⁵⁷ เป็นต้น
2. การใส่ความเรื่องความประพฤติเสื่อมเสียทางประเวณีของผู้เสียหาย เช่น การกล่าวหาว่าผู้เสียหายเป็นภรรยาบ่อย หรือมีความฉันทู้สาว¹⁵⁸ เป็นต้น
3. การใส่ความเรื่องพฤติกรรมที่แสดงถึงฐานะทางการเงินที่ไม่น่าเชื่อถือของผู้เสียหาย เช่น การกล่าวหาว่าผู้เสียหายติดหนี้แล้วไม่ชำระ¹⁵⁹ เป็นต้น
4. การใส่ความให้เสื่อมเสียในเรื่องส่วนตัวซึ่งกระทบต่ออาชีพการงานของผู้เสียหาย เช่น การกล่าวหาว่าผู้เสียหายมีความสัมพันธ์ที่ไม่ดีกับสถานที่ทำงานเก่า ทำให้ผู้เสียหายต้องถูกไล่ออกจากที่ทำงานปัจจุบัน¹⁶⁰ เป็นต้น
5. การใส่ความเรื่องซึ่งเป็นที่น่ารังเกียจของสังคมหรือยังมิได้รับการยอมรับในสังคม เช่น การกล่าวหาว่าผู้เสียหายเป็นโรคติดต่อทางเพศอย่างร้ายแรง เป็นต้น

¹⁵⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1628/2500 จำเลยลงข่าวในหนังสือพิมพ์ของจำเลยเป็นข้อความหมิ่นประมาทใส่ความก้านัน ตำบลหาดท่าเสา อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท ว่าให้สินบนพนักงานสอบสวนที่ทำการสอบสวนก้านันฐานทุจริตต่อหน้าที่ และพนักงานสอบสวนนั้นได้หน่วงเหนี่ยวสำนวนไว้เพื่อให้พยานกลับคำ เมื่อปรากฏว่าก้านันตำบลหาดท่าเสามีนายใบ โสภาสุข คนเดียว และนายใบ โสภาสุข กำลังถูกนายประโยชน์ แสงสอาด สอบสวนเรื่องทุจริตต่อหน้าที่ (สอบสวนคนเดียว) เช่นนี้จำเลยก็ย่อมมีผิดฐานหมิ่นประมาทใส่ความนายใบและนายประโยชน์ทั้งสองคน

¹⁵⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 97/2541 จำเลยกับผู้เสียหายเคยมีความขัดแย้งกันในเรื่องหนี้เงินกู้มาก่อน ประกอบกับพฤติการณ์ของผู้เสียหายเมื่อไปถึงหน้ารั้วบ้านของจำเลยได้เรียกจำเลยซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ออกมาพูด นอกรั้วบ้าน อันถือว่าเป็นการไม่ให้เกิดคดีเลย ทำให้จำเลยโกรธผู้เสียหาย และร้องคำผู้เสียหายว่า "มีงเป็นเมียน้อยสาววัดรส.อย่ามาทำใหญ่ให้กูเห็นนะ" ต่อหน้า พ.ซึ่งมากับผู้เสียหาย การกระทำของจำเลยจึงเป็นการทำให้ผู้เสียหายเสียชื่อเสียงถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชังจาก พ. อันเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326

¹⁵⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 645/2503 โจทก์จำเลยเคยสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาลด้วยกัน จำเลยได้พิมพ์ใบปลิวข้อความว่า โจทก์ทำการค้ากับร้านสหกรณ์สมัยนายเฉลิมเป็นผู้จัดการ รับนมและบุหรี่ป้ายแล้วไม่นำเงินมาให้ร้านสหกรณ์ 20,383 บาท และจ่ายเช็คไม่มีเงินให้ 13,878.85 บาทจำเลยเข้าไปรับงานผู้จัดการที่หลังรื้อเรื่องขึ้นมาฟ้องร้องดำเนินคดีเรียกเงินให้ร้านสหกรณ์สำเร็จขณะนั้นโจทก์ยังคงผ่อนชำระให้ร้านสหกรณ์ตามคำสั่งศาลอยู่ แล้วจำเลยโฆษณาแจกจ่ายใบปลิวเหล่านั้นแม้ตามจริงโจทก์ได้ถูกร้านสหกรณ์ซึ่งจำเลยเป็นผู้จัดการฟ้องเรียกเงินต่อศาลและได้ยอมความกันก็ตามการกระทำของจำเลยก็เป็นเจตนาใส่ความหมิ่นประมาทโจทก์มิใช่เป็นการแสดงความคิดเห็นโดยสุจริต

¹⁶⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4301/2541 จำเลยซึ่งเป็นผู้จัดการธนาคารกล่าวข้อความว่า "โจทก์มีปัญหาในครอบครัว ทะเลาะเบาะแว้งกัน มีปัญหาที่พนักงานในสาขาถึงได้ถูกย้ายไปสำนักงานใหญ่คงอยู่ไม่ได้นานต้องถูกไล่ออก" ต่อ อ. ลูกค้าของธนาคารยอมเป็นการยืนยันข้อเท็จจริงที่ล่วงสิทธิส่วนบุคคลซึ่งข้อความดังกล่าววิญญูชนทั่วไปย่อมจะเข้าใจได้ว่าโจทก์ซึ่งเป็นพนักงานฝ่ายสินเชื่อเป็นคนไม่ดีทะเลาะกับสามีมีปัญหาที่เพื่อนร่วมงานจนต้องถูกย้ายและกระทำความผิดร้ายแรงถึงขนาดจะถูกไล่ออกจากงานด้วย จึงเป็นข้อความที่น่าจะทำให้โจทก์เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชังอันเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาท

6. การใส่ความเรื่องอื่นๆ เช่น บุตรตำมารดาโดยแสดงถึงการไม่เคารพ ทำให้มารดาได้รับความอับอาย¹⁶¹ เป็นต้น

การเบิกความของพยานบุคคลนั้นอาจเข้าองค์ประกอบของความผิดฐานหมิ่นประมาทได้ หากถ้อยคำที่พยานบุคคลได้กล่าวออกไปนั้นทำให้จำเลยเสื่อมเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น ถูกเกลียดชัง เพราะโดยธรรมชาติของการเบิกความของพยานบุคคลนั้น มักจะเป็นถ้อยคำทำให้จำเลยเสื่อมเสียชื่อเสียง เช่น การที่พยานเบิกความถึงข้อเท็จจริงที่พยานรู้เห็นเหตุการณ์ที่จำเลยกระทำความผิด เช่น พยานอาจเบิกความว่าพบเห็นจำเลยก่อเหตุฆาตกรรม เป็นต้น หรือพยานอาจเบิกความเกี่ยวกับลักษณะนิสัยของจำเลยในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ เช่น พยานอาจกล่าวว่าจำเลยมักจะมีพฤติกรรมที่เสื่อมเสียในทางประเวณี เป็นต้น ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นถ้อยคำที่หมิ่นประมาทจำเลย ซึ่งเป็นปัญหาที่ปรากฏในทางปฏิบัติด้วยเช่นกัน ในคำพิพากษาศาลฎีกาเลขที่ 249/2510 พยานไม่กล้าตอบคำถามที่คู่ความในคดีถามว่าจำเลยได้ปลุกปล้ำโจทก์หรือไม่ เนื่องจากพยานกลัวว่าหากตอบแล้วเกรงว่าจำเลยจะฟ้องตนเป็นคดีอาญา แต่ศาลสั่งให้พยานตอบ พยานจึงตอบว่าได้เสียกัน จำเลยจึงฟ้องพยานเป็นคดีหมิ่นประมาทในภายหลัง ดังนั้นจึงเห็นว่าการเบิกความของจำเลยนั้นครบองค์ประกอบของการกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี ในบางกรณี การเบิกความของพยานก็อาจจะไม่เข้าองค์ประกอบของความผิดฐานหมิ่นประมาทได้เช่นเดียวกัน หากถ้อยคำที่พยานได้เบิกความนั้นไม่ได้ทำให้จำเลยเสื่อมเสียชื่อเสียงและไม่ได้เจตนาที่จะหมิ่นประมาทจำเลย¹⁶²

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

¹⁶¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8752/2558 การที่จำเลยใช้คำ "อีเฒ่าหัวงอก" และ "มึง" เป็นสรรพนามในการเรียกโจทก์ผู้เป็นมารดา ซึ่งไม่ปรากฏว่าโดยปกติบุคคลทั่วไปรวมถึงจำเลยใช้สรรพนามดังกล่าวแทนมารดา คำดังกล่าวไม่ได้มีความหมายว่ามารดา แต่มีความหมายเปรียบเปรยไปในทางไม่ให้ความเคารพและทำให้โจทก์ได้รับความอับอายอันเป็นการแสดงออกถึงการดูถูกเหยียดหยามโจทก์สำหรับเนื้อหาแม้จะถือว่าเป็นการกระทบกระเทียบ แต่ก็ทำให้โจทก์ได้รับความอับอายเป็นไปในทางดูถูกเหยียดหยามโจทก์เช่นกัน การที่จำเลยตำหนิผู้เป็นมารดาด้วยถ้อยคำดังกล่าว จึงถือว่าเป็นการดูถูกเหยียดหยามและหมิ่นประมาทโจทก์อย่างร้ายแรง

¹⁶² คำพิพากษาศาลฎีกาเลขที่ 1064/2531 "ข้อความที่กล่าวจะเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทหรือไม่ ต้องพิจารณาถึงความรู้สึกของวิญญูชนทั่ว ๆ ไปเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาว่าข้อความที่กล่าวนั้นถึงขั้นที่ทำให้ผู้ถูกหมิ่นประมาทน่าจะเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นเกลียดชังหรือไม่ ไม่ใช่พิจารณาตามความรู้สึกของผู้ถูกหมิ่นประมาทแต่ฝ่ายเดียวการที่จำเลยเบิกความเป็นพยานไปตามที่นายความซักถามว่า โจทก์ไม่ค่อยทำหน้าที่ธนาคารได้ลงโทษตัดเงินเดือนโจทก์ 10 เปอร์เซ็นต์ ฐานไม่ค่อยมาทำงาน ซึ่งโจทก์ก็รับว่าเป็นความจริงเพียงแต่เสี่ยงไปว่าถูกลงโทษฐานออกไปนอกสถานที่นั้น จำเลยมีเจตนาจะให้ความจริงต่อศาลในการพิจารณาคดีมิได้มีเจตนาที่จะกลั่นแกล้งใส่ความโจทก์ให้ถูกดูหมิ่นถูกเกลียดชังแต่อย่างใด ส่วนที่จำเลยเบิกความว่าโจทก์เป็นหัวหน้าแผนกประจำธนาคารนั้น โจทก์จะมีตำแหน่งที่แท้จริงเป็นหัวหน้าแผนกประจำกองหรือหัวหน้าแผนกประจำธนาคาร วิญญูชนทั่วไปได้ยินได้ฟังแล้วหามีความเข้าใจในข้อแตกต่างของความหมายแห่งถ้อยคำของตำแหน่งหน้าที่ทั้งสองไม่ ผู้ได้ยินได้ฟังก็ไม่ถือหรือเข้าใจว่าโจทก์เป็นคนไม่ดีอันเป็นการใส่ความ คำเบิกความของจำเลยดังกล่าวจึงไม่เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาท"

3.3.2.2 บทยกเว้นโทษสำหรับความผิดฐานหมิ่นประมาท

ประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติให้ผู้กระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทนั้นไม่ต้องรับโทษ ซึ่งปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 330¹⁶³ โดยหากผู้กระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทนั้นกระทำครบเงื่อนไขตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 330 แม้การกระทำหมิ่นประมาทดังกล่าวจะเป็นความผิด แต่กฎหมายจะละเว้นโทษให้โดยจะต้องเข้าองค์ประกอบ 2 ประการคือ (1) ข้อความที่หมิ่นประมาทนั้นจะต้องเป็นความจริง และ (2) เรื่องที่พิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริงนั้นจะต้องเป็นประโยชน์แก่ประชาชน

ดังนั้น หากการใส่ความบุคคลอื่นที่เป็นเรื่องจริงและเป็นประโยชน์แก่ประชาชน แม้กฎหมายจะกำหนดว่าเป็นความผิด แต่ผู้กระทำย่อมได้รับยกเว้นโทษ เช่น การตีพิมพ์การกระทำหรือพฤติกรรมของนาย อ. ซึ่งเป็นสมาชิกสภาจังหวัดตามคำสั่งกรมตำรวจนั้น แม้เป็นข้อความหมิ่นประมาทใจทักก็ตาม แต่ก็มีใช่เป็นการใส่ความเรื่องส่วนตัว เพราะเป็นเรื่องตีแผ่สิ่งประพจน์ชั่วร้ายและกระทำหน้าที่มีขอบเพื่อให้ประชาชนรับทราบ ย่อมเป็นข้อความที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน ย่อมไม่ต้องรับโทษ¹⁶⁴ นอกจากนี้ ในบางกรณี แม้ว่าการใส่ความนั้นจะเป็นเรื่องส่วนตัว แต่ว่าการพิสูจน์ความจริงนั้นเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่ประชาชนก็อาจได้รับการยกเว้นโทษ เช่น ความประพจน์ของพระภิกษุที่เข้าหานางชีที่ห้องวิปัสสนา¹⁶⁵ เป็นต้น

ในการพิสูจน์ความจริงของความผิดฐานหมิ่นประมาทนั้น กฎหมายไม่ได้บังคับว่าการพิสูจน์ความจริงจะต้องกระทำในชั้นศาลเสมอไป ดังนั้น หากผู้กระทำสามารถพิสูจน์ความจริงอันเป็นเงื่อนไขที่ได้รับยกเว้นโทษในชั้นพนักงานสอบสวนได้ พนักงานสอบสวนก็สามารถที่จะทำความเห็นต่อพนักงานอัยการว่าไม่สมควรสั่งฟ้อง เพราะผู้กระทำความผิดพิสูจน์ความจริงได้ครบเงื่อนไขของกฎหมายจนได้รับยกเว้นโทษแล้วนั่นเอง

3.3.2.3 บทยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาท

ประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติเหตุยกเว้นความรับผิดสำหรับความผิดฐานหมิ่นประมาทไว้ โดยแยกออกเป็นสองประการ คือ (1) การแสดงความคิดเห็นหรือข้อความโดย

¹⁶³ ประมวลกฎหมายอาญา, มาตรา 330 บัญญัติว่า "ในกรณีหมิ่นประมาท ถ้าผู้ถูกหาว่ากระทำความผิด พิสูจน์ได้ว่าข้อที่หาว่าเป็นหมิ่นประมาทนั้นเป็นความจริง ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ แต่ห้ามไม่ให้พิสูจน์ ถ้าข้อที่หาว่าเป็นหมิ่นประมาทนั้นเป็นการใส่ความในเรื่องส่วนตัว และการพิสูจน์ไม่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน"

¹⁶⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาเลขที่ 7435/2541

¹⁶⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาเลขที่ 1072/2507

สุจริต ตามมาตรา 329 และ (2) การแสดงความคิดเห็นหรือข้อความในกระบวนพิจารณาคดีในศาล ตามมาตรา 331

ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 329 บัญญัติว่า "ผู้ใดแสดงความคิดเห็นหรือข้อความใดโดยสุจริต

(1) เพื่อความชอบธรรม ป้องกันตนหรือป้องกันส่วนได้เสียเกี่ยวกับตนตามคลองธรรม

(2) ในฐานะเป็นเจ้าของพนักงานปฏิบัติการตามหน้าที่

(3) ดิชมด้วยความเป็นธรรม ซึ่งบุคคลหรือสิ่งใดอันเป็นวิสัยของประชาชนย่อมกระทำ หรือ

(4) ในการแจ้งข่าวด้วยความเป็นธรรมเรื่องการดำเนินการอันเปิดเผยในศาลหรือในการประชุม

ผู้นั้นไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาท"

ผู้กระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทสามารถนำสืบได้ว่าการกระทำของตนเข้าเงื่อนไขสองประการตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 329 คือผู้กระทำได้แสดงความคิดเห็นหรือข้อความโดยสุจริต และการแสดงความคิดเห็นหรือข้อความของตนนั้นต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์หรือเงื่อนไขอย่างใดอย่างหนึ่งในสี่ข้อดังกล่าวข้างต้น ผู้นั้นจะไม่ต้องรับผิดฐานหมิ่นประมาท ในทางกลับกัน หากผู้แสดงความคิดเห็นกระทำโดยไม่สุจริต หรือไม่สามรถพิสูจน์ได้ว่าการแสดงความคิดเห็นของตนเข้าเงื่อนไขข้อใดข้อหนึ่งตามที่กฎหมายกำหนด ผู้กระทำก็ยังคงต้องรับผิดฐานหมิ่นประมาท

การแสดงความคิดเห็นโดยสุจริต เป็นการพิจารณาจากการที่ผู้กระทำได้แสดงความคิดเห็นหรือข้อความไปด้วยความสุจริต แม้ว่าสิ่งที่เข้าใจนั้นจะไม่ใช่ความจริง แต่ผู้กระทำเชื่อโดยสุจริตว่าเป็นความจริง จึงได้แสดงข้อความที่ไม่เป็นความจริงนั้นออกไป ถือว่าเป็นการแสดงความคิดเห็นหรือข้อความโดยสุจริต ย่อมได้รับความคุ้มครองโดยกฎหมาย ตามหลักที่ว่า ไม่รู้เท่ากับสุจริต ทั้งนี้ การพิสูจน์ว่าผู้กระทำสุจริตหรือไม่นั้นจะต้องอาศัยความสมเหตุสมผลประกอบด้วย¹⁶⁶ การแสดงความคิดเห็นโดยสุจริตนี้เป็นสิ่งที่ผู้กระทำมีอำนาจ กระทำได้ ซึ่งแตกต่างจากกรณีที่ผู้กระทำ

¹⁶⁶ คณพล จันทน์หอม, คำอธิบายกฎหมายอาญาภาคความผิด เล่ม 1, หน้า 293.

ไม่มีอำนาจกระทำแต่กฎหมายได้ยกเว้นโทษให้ เช่น กรณีการกระทำผิดโดยความจำเป็นตามมาตรา 67 และเมื่อปรากฏว่าผู้กระทำมีอำนาจทำได้ตามมาตรา 67 แล้ว แม้ผู้กระทำจะมีได้ยกเป็นข้อต่อสู้ในชั้นศาล ศาลก็ต้องยกฟ้อง เพราะผู้กระทำมิได้ผิดฐานหมิ่นประมาทแต่ประการใด

ปัจจัยที่จะบ่งชี้ให้เห็นว่าผู้กระทำนั้นได้กระทำไปโดยสุจริตหรือไม่ จะต้องพิจารณาจากกรรมอันเป็นเครื่องชี้เจตนา โดยชั่งน้ำหนักจากพฤติการณ์ต่างๆว่า ผู้กระทำได้กระทำลงไปโดยไม่ได้ประสงค์ร้าย หรือไม่คิดหวังที่จะให้การกระทำของตนกระทบกระเทือนต่อผู้ใด ตลอดจนไม่มีสิ่งใดแอบแฝงในการกระทำนั้น ย่อมทำให้ผู้กระทำไม่ต้องรับผิดฐานหมิ่นประมาท¹⁶⁷ นอกจากนี้ผู้กระทำจะต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าการแสดงความคิดเห็นของตนได้กระทำโดยสุจริตแล้ว ผู้กระทำจะต้องพิสูจน์ว่าการแสดงความคิดเห็นของตนเข้าเงื่อนไขในการยกเว้นความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา 329 ด้วย

มีข้อสังเกตว่าการพิจารณาว่าการหมิ่นประมาทของผู้กระทำนั้นได้กระทำไปโดยสุจริตหรือไม่ แตกต่างกับการพิสูจน์ว่าถ้อยคำหรือข้อความที่หมิ่นประมาทนั้นเป็นความจริงหรือไม่ กล่าวคือ ตามธรรมชาติของมนุษย์นั้นการกล่าวถ้อยคำหรือข้อความย่อมอาจเกิดจากความเข้าใจผิดได้ในบางครั้ง ดังนั้น การหมิ่นประมาทจึงอาจเป็นการใส่ความในข้อความที่ไม่เป็นความจริง แต่โดยพฤติการณ์แล้ว ผู้กระทำเชื่อโดยสุจริตว่าข้อความนั้นเป็นความจริง ดังนั้น แม้ว่าถ้อยคำหรือข้อความที่ได้ใส่ความนั้นจะไม่เป็นความจริง ย่อมไม่ได้หมายความว่าผู้กระทำได้กระทำไปโดยไม่สุจริตแต่อย่างใด ในทางกลับกัน แม้ว่าถ้อยคำหรือข้อความที่ผู้กระทำได้ใส่ความนั้นจะเป็นความจริง แต่เกิดจากเจตนาไม่สุจริต เช่น ผู้กระทำต้องการใช้ข้อความจริงนั้นหมิ่นประมาทเพื่อให้บุคคลที่สามเสียหาย ผู้กระทำย่อมไม่ได้รับความคุ้มครองตามข้อยกเว้นตามมาตรา 329 นี้ แม้ว่าถ้อยคำหรือข้อความนั้นจะเป็นความจริง เพราะเป็นการกระทำไปโดยไม่สุจริต

¹⁶⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 10034/2555 การที่จำเลยซึ่งเป็นนายองค์การบริหารส่วนตำบลสระกระเทียม ออกแถลงการณ์เป็นหนังสือแจกจ่ายแก่ประชาชนว่า โจทก์ร่วมปลอมประกาศนียบัตรผ่านการอบรมงานด้านคอมพิวเตอร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลสระกระเทียม และนำเอกสารดังกล่าวไปใช้ในการสมัครเป็นพนักงานส่วนตำบลที่จังหวัดราชบุรี โดยองค์การบริหารส่วนตำบลสระกระเทียมไม่เคยฝึกอบรมคอมพิวเตอร์ให้แก่โจทก์ร่วม และการที่จำเลยประกาศด้วยการใช้เครื่องขยายเสียงให้ประชาชนที่อยู่ในที่เกิดเหตุทราบถึงข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น แม้ข้อความนั้นจะมีลักษณะน่าจะทำให้โจทก์ร่วมเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชัง แต่การกระทำของจำเลยมีเหตุให้เชื่อตามผลการสอบสวนข้อเท็จจริงของคณะกรรมการสอบสวนที่มีความเห็นเชื่อว่าโจทก์ร่วมทำปลอมประกาศนียบัตร จึงถือได้ว่าจำเลยแสดงความคิดเห็นหรือแสดงข้อความโดยสุจริตเพื่อความชอบธรรม ป้องกันตนหรือป้องกันส่วนได้เสียเกี่ยวกับตนตามคลองธรรม จำเลยจึงไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 329 (1)

เหตุยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาทอีกกรณีคือ เหตุยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 331 ซึ่งบัญญัติว่า "คู่ความ หรือทนายความของคู่ความ ซึ่งแสดงความคิดเห็น หรือข้อความในกระบวนการพิจารณาคดีในศาล เพื่อประโยชน์แก่คดีของตน ไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาท"

การแสดงความคิดเห็นหรือข้อความตามมาตรา 331 นี้ย่อมได้รับความคุ้มครองในลักษณะของการให้เอกสิทธิ์ ไม่ว่าจะกระทำในรูปแบบหรือวิธีการใด เช่น การกล่าวในคำฟ้อง คำให้การ คำคัดค้าน คำขอเป็นผู้จัดการมรดก คำแถลงการณ์ คำฟ้องอุทธรณ์ฎีกา การแถลงต่อศาล ด้วยวาจา การถามพยาน ย่อมได้รับความคุ้มครองดุจกัน¹⁶⁸ ทั้งนี้ การได้รับยกเว้นความผิดตามมาตรา 331 นี้จะต้องเป็นการแสดงความคิดเห็นหรือข้อความในกระบวนการพิจารณาคดีในศาลเท่านั้น¹⁶⁹ กล่าวคือ เริ่มต้นตั้งแต่การฟ้องร้องคดีต่อศาลจนถึงเวลาที่ศาลพิพากษาคดีเสร็จสิ้น ไม่ว่าจะศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกา รวมถึงกระบวนการขึ้นบังคับคดีภายหลังศาลพิพากษาแล้วด้วย

องค์ประกอบประการสำคัญที่จะทำให้ผู้กระทำได้รับการยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาทคือการแสดงความคิดเห็นหรือข้อความโดยสุจริตนั้นจะต้องทำไปเพื่อประโยชน์แก่คดีของตน กล่าวคือ เป็นกรณีที่ผู้กระทำได้แสดงความคิดเห็นหรือข้อความด้วยมูลเหตุขงใจที่จะทำ ให้คำกล่าวนั้นเป็นประโยชน์แก่คดีของตน และจะต้องเป็นการแสดงความคิดเห็นหรือข้อความที่เกี่ยวข้องกับประเด็นแห่งคดี แม้ถ้อยคำจะพึมพำหรือรุนแรงไปบ้างก็ไม่ใช้สาระสำคัญ¹⁷⁰ ในทางกลับกัน หากเป็นการแสดงความคิดเห็นหรือข้อความที่เป็นการหมิ่นประมาท แต่ไม่ได้เป็นประโยชน์ต่อรูปคดีของตนแต่อย่างใด ผู้กระทำย่อมไม่ได้รับการยกเว้นความผิดตามมาตรา 331

เหตุยกเว้นความผิดตามมาตรา 331 นี้ เป็นบทยกเว้นความรับผิดฐานหมิ่นประมาทให้แก่คู่ความ หรือทนายของคู่ความ เนื่องจาก การพิสูจนคดีของศาลนั้น เป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่งที่ศาลจะต้องได้ความจริงเพื่อนำมาพิจารณาข้อเท็จจริงในคดีอย่างละเอียดถี่ถ้วนและถูกต้องที่สุด ซึ่งบางครั้งข้อเท็จจริงหรือข้อความที่ปรากฏต่อศาลนั้นอาจไปเกี่ยวข้องกับบุคคลหนึ่ง

¹⁶⁸ จิตติ ดิงศักดิ์, กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 2 และภาค 3, หน้า 506.

¹⁶⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1590/2521 จำเลยฟ้องหย่าสามี โดยระบุในฟ้องว่าสามีได้ส่งเสียเลี้ยงดูหญิงอื่นคือโจทก์เป็นภรรยา เป็นคำกล่าวในกระบวนการพิจารณาคดีและใช้สิทธิทางศาล ไม่ปรากฏว่าจำเลยกระทำโดยไม่สุจริต ไม่เป็นหมิ่นประมาททั้งทางอาญาและทางแพ่ง

¹⁷⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 266/2507 คู่ความและทนายความยื่นคำแก้อุทธรณ์ต่อศาลเป็นข้อความที่เกี่ยวข้องกับพฤติการณ์แห่งคดี เพื่อประกอบการใช้ดุลพินิจลงโทษอีกฝ่ายหนึ่ง แม้จะมีลักษณะพึมพำและใช้ถ้อยคำรุนแรงต่อโจทก์ไปบ้างก็ไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาท

บุคคลใด อันเป็นองค์ประกอบของความผิดฐานหมิ่นประมาท ดังเช่นในกระบวนการพิจารณาคดีในศาล นั้น เมื่อคู่ความดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีเพื่อประโยชน์แก่คดีของตน ไม่ว่าจะเป็นการยื่นคำฟ้อง คำให้การ คำร้อง คำคัดค้าน คำแถลงการณ์ปิดคดี ฯลฯ รวมถึงการซักถามของทนายความ ย่อมต้องมีการพาดพิงถึงคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งอาจทำให้คู่กรณีต้องเสื่อมเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น ถูกเกลียดชังได้ ทั้งนี้ เมื่อชั่งน้ำหนักระหว่างการได้มาซึ่งข้อเท็จจริงในการดำเนินคดีอาญาอันสำคัญยิ่งกว่าการคุ้มครองเกียรติของบุคคล กฎหมายจึงบัญญัติให้การกระทำดังกล่าวไม่เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาท แม้ว่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้ถูกระทำบ้างก็ตาม

มีข้อสังเกตว่าการเหตุยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาทตามมาตรา นี้จะจำกัดเฉพาะการกระทำของคู่ความ หรือทนายความของคู่ความเท่านั้น ซึ่งได้แก่ บุคคลผู้ยื่นคำฟ้อง หรือถูกฟ้องต่อศาล รวมทั้งบุคคลผู้มีสิทธิกระทำการแทนบุคคลนั้นๆตามกฎหมาย ผู้ร้องขอและผู้ที่เกี่ยวข้องในคดี เช่น ผู้ร้องขอเป็นผู้จัดการมรดก หรือผู้คัดค้าน แต่ไม่รวมถึงพยานบุคคลที่เบิกความต่อศาล เพราะพยานจะได้รับความคุ้มครองโดยหลักกฎหมายอื่นเนื่องจากการเบิกความตามที่กฎหมายกำหนด¹⁷¹ และการคุ้มครองตามมาตรา นี้ไม่ได้หมายความว่าบุคคลดังกล่าวจะได้รับการยกเว้นความผิดเสมอไป แต่ผู้กระทำจะต้องแสดงความคิดเห็นหรือข้อความโดยสุจริตเท่านั้นจึงจะได้รับการยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาท เหตุยกเว้นความรับผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 331 นี้ เป็นเป็นการใช้หลักเอกสิทธิ์เด็ดขาดในทำนองเดียวกันกับเอกสิทธิ์เด็ดขาดตามรัฐธรรมนูญที่กฎหมายได้ให้เอกสิทธิ์เด็ดขาดแก่สมาชิกรัฐสภาที่ปฏิบัติหน้าที่ในที่ประชุมสภาทุกประการจากการถูกฟ้องเป็นคดีแพ่งและคดีอาญา

ด้วยเหตุผลที่บทบัญญัติมาตรา 331 นี้ไม่ได้กำหนดให้การยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาทนั้นครอบคลุมถึงพยานบุคคลด้วย จึงก่อให้เกิดปัญหาการฟ้องร้องพยานบุคคลเป็นคดีหมิ่นประมาทอยู่บ่อยครั้ง ทำให้พยานบุคคลนั้นขาดแรงจูงใจที่จะมาทำหน้าที่เป็นพยาน เพราะพยานบุคคลย่อมไม่ประสงค์ที่จะให้ตนเองตกเป็นจำเลยในคดี ทั้งๆที่ตนไม่ได้มีผลประโยชน์ใดจากการมาเป็นพยานบุคคลในคดีเลย พยานบุคคลอาจได้รับประสบการณ์ที่ไม่ดีและไม่กล้ามาเป็นพยานบุคคลเบิกความในคดีอื่นอีก ยิ่งไปกว่านั้น ผลร้ายที่สุดของการใช้ความผิดฐานหมิ่นประมาทเพื่อกดดันพยานบุคคลคือ ศาลไม่สามารถพิสูจน์ความจริงในคดีได้ซึ่งจะทำให้ผู้กระทำความผิดที่แท้จริงนั้นลอยนวล

¹⁷¹ จิตติ ติงศกัทธิย์, กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 2 และภาค 3, หน้า 504.

และเป็นภัยคุกคามสังคมอยู่ต่อไป ส่งผลให้ความน่าเชื่อถือของกระบวนการยุติธรรมทางอาญารวมถึง พยานบุคคลนั้นลดลง

ผู้เขียนตั้งข้อสังเกตว่าปัญหาของมาตรา 331 แท้จริงแล้วคือความไม่เท่าเทียมกันระหว่างสิทธิของคู่ความหรือทนายของคู่ความกับสิทธิของพยาน กล่าวคือ มาตรา 331 นั้นได้ให้เอกสิทธิ์แก่คู่ความและทนายความของคู่ความอย่างเต็มที่ในการแสดงความคิดเห็นหรือข้อความในกระบวนการพิจารณาคดีในศาล ซึ่งมีเงื่อนไขว่าจะต้องทำไปเพื่อประโยชน์แก่คดีของตน การให้เอกสิทธิ์ดังกล่าวจึงเป็นการคุ้มครองสิทธิของคู่ความในกระบวนการพิจารณาคดี โดยมีวัตถุประสงค์ให้ คู่ความสามารถแสดงความคิดเห็นหรือข้อความได้อย่างเต็มที่เพื่อพิสูจน์ความจริงแห่งคดี เนื่องจากหากมีการจำกัดสิทธิของคู่ความดังกล่าวย่อมอาจกระทบกระเทือนกับประสิทธิภาพของระบบการพิสูจน์ความจริงในคดีอาญา แต่ในขณะเดียวกัน มาตรา 331 นั้นไม่ได้ให้ความสำคัญกับพยานบุคคลแต่อย่างใด ใต้งานที่พยานบุคคลก็เป็นปัจจัยหนึ่งในการส่งเสริมประสิทธิภาพของระบบการพิสูจน์ความจริงในคดีอาญา และกฎหมายก็กำหนดหน้าที่เป็นมาตรการเชิงบังคับให้พยานต้องมาปรากฏตัวต่อหน้า จำเลยเพื่อเบิกความโดยสัตย์จริง ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรต้องมีการพิจารณาแก้ไขกฎหมายให้เหมาะสม เพื่อสนับสนุนให้พยานบุคคลมาเบิกความในคดีอาญาได้โดยไม่ต้องกังวลว่าตนเองจะต้องได้รับโทษ จากคำเบิกความที่กระทำโดยสุจริตและเกี่ยวข้องกับประเด็นแห่งคดี

3.3.3 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการยกเว้นโทษและยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาทของพยานบุคคล ในเรื่องการเตือนพยานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 234

3.3.3.1 หลักกฎหมายเรื่องการเตือนพยาน

หลักกฎหมายเรื่องการเตือนพยานเป็นหลักการที่กำหนดให้เห็นถึงเอกสิทธิ์ของพยานบุคคลที่ว่าพยานบุคคลจะต้องไม่เบิกความเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง ตามที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้แล้วในบทที่สอง โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 234 บัญญัติว่า "พยานไม่ต้องตอบคำถามซึ่งโดยตรงหรืออ้อม อาจจะทำให้เขาถูกฟ้องคดีอาญา เมื่อมีคำถามเช่นนั้น ให้ศาลเตือนพยาน"

มาตรา 234 กำหนดให้ศาลเป็นผู้มีหน้าที่เตือนพยาน หากการตอบคำถามของพยานอาจทำให้ตัวพยานเองนั้นถูกฟ้องเป็นคดีอาญา ซึ่งตรงกับหลัก "การให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อ

ตนเอง (Privilege against self-incrimination)" ซึ่งเป็นหลักที่มุ่งหมายให้ความเป็นธรรมแก่พยานบุคคลที่มีหน้าที่ต้องให้ถ้อยคำต่อศาลหรือต่อเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรม เพราะพยานอาจตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ ภายหลังจากการให้ถ้อยคำในฐานะพยาน ดังนั้น ศาลจึงมีหน้าที่ต้องประกันสิทธิให้แก่พยานบุคคล¹⁷²

หลักเรื่องการเตือนพยานตามมาตรา 234 เป็นที่นำไปใช้ในชั้นตอนการถามปากคำพยานบุคคลด้วย เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 วรรคสองวางหลักเกณฑ์ว่า การถามปากคำพยานบุคคลจะต้องนำบทบัญญัติว่าด้วยพยานบุคคลมาใช้

ในทางปฏิบัตินั้น มาตรา 234 ไม่ได้ก่อให้เกิดหลักเกณฑ์ในทางปฏิบัติแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นพนักงานสอบสวน หรือศาลว่าจะต้องแจ้งเตือนพยานที่จะไม่ให้การปรักปรำตนเองแต่อย่างใด นอกจากนี้ วัตถุประสงค์ของมาตรา 234 ในทางปฏิบัติแล้ว ก็ไม่ใช่เรื่องของการเตือนพยานบุคคลว่าคำตอบที่พยานบุคคลกำลังจะตอบต่อไปนั้นอาจจะเข้าองค์ประกอบของความผิดฐานหมิ่นประมาททำให้พยานอาจถูกฟ้องร้องได้ แต่เป็นการเตือนให้พยานบุคคลเห็นว่าคำตอบของพยาน อาจทำให้พยานถูกฟ้องเป็นอีกคดีหนึ่ง เช่น หากคู่ความถามพยานว่า พยานได้อยู่ร่วมกับคู่ความ ณ สถานที่เกิดเหตุด้วยหรือไม่ ซึ่งถ้าพยานตอบว่าใช่ พยานอาจตกเป็นตัวการร่วมกับผู้กระทำความผิดได้ มาตรา 234 นี้จึงมีวัตถุประสงค์ป้องกันเหตุการณ์ดังกล่าว เพราะบุคคลไม่สมควรที่จะต้องตกเป็นผู้กระทำความผิดจากการมาศาลในฐานะพยานบุคคล

3.4 มาตรการที่สนับสนุนให้ได้ข้อมูลซึ่งเป็นความจริงจากพยานบุคคล

นอกจากมาตรการคุ้มครองความปลอดภัยของพยานบุคคลแล้ว ในประเทศไทยยังปรากฏมาตรการที่จะช่วยสนับสนุนให้ได้ข้อมูลซึ่งเป็นความจริงจากพยานบุคคล คือการกำหนดค่าตอบแทนให้แก่พยานบุคคล โดยรัฐได้กำหนดค่าตอบแทนให้แก่บุคคลที่มาทำหน้าที่เป็นพยานในคดีอาญา โดยได้กำหนดหลักการเรื่องค่าตอบแทนพยานบุคคลไว้ในระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมว่าด้วยการจ่ายค่าพาหนะ ค่าป่วยการ และค่าเช่าที่พักแก่พยานซึ่งมาศาลตามหมายเรียกในคดีอาญา พ.ศ. 2561 ดังนี้

1. ให้ศาลสั่งจ่ายค่าป่วยการแก่พยานซึ่งมาศาลตามหมายเรียกตามคำขอของคู่ความ ได้แก่ (ก) พยานโจทก์ในคดีซึ่งพนักงานอัยการเป็นโจทก์หรือคดีที่มีใช้ความผิดต่อส่วนตัว ซึ่งผู้เสียหายเป็นโจทก์ แต่ถ้าพยานนั้นเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐและการมาเป็นพยานเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติหน้าที่

¹⁷² ณรงค์ ใจหาญ, หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเล่ม 2, หน้า 268.

หรือสืบเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ ให้อยู่ในดุลพินิจของศาลว่าจะส่งจ่ายค่าป่วยการให้หรือไม่ก็ได้ หรือ (ข) พยานโจทก์ในคดีความผิดต่อส่วนตัวที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์หรือพยานจำเลย ให้อยู่ในดุลพินิจของศาลว่าจะส่งจ่ายค่าป่วยการให้หรือไม่ก็ได้

2. ให้ศาลกำหนดค่าป่วยการตามสมควรให้แก่พยาน และพยานที่ศาลเรียกมาเอง โดยคำนึงถึงสภาพแห่งคดี ระยะเวลาที่เบิกความ ตลอดจนรายได้และฐานะโดยทั่วไปของพยาน แต่ไม่ให้ต่ำกว่าวันละ 300 บาท และไม่เกินวันละ 500 บาท ทั้งนี้ ถ้าศาลเห็นว่าข้อเท็จจริงที่พยานเบิกความมีความยุ่งยากซับซ้อน ศาลอาจกำหนดค่าป่วยการสูงกว่าอัตราขั้นสูงที่กำหนดไว้ในวรรคหนึ่งก็ได้ แต่ไม่เกินวันละ 1,000 บาท

3. ให้ศาลมีอำนาจส่งจ่ายค่าพาหนะเดินทางและค่าเช่าที่พักแก่พยาน ได้แก่ (ก) ผู้ที่เป็นข้าราชการ เจ้าหน้าที่ของรัฐ พนักงาน หรือลูกจ้างของราชการ ให้ส่งจ่ายได้ ตามหลักเกณฑ์และอัตราค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการตามกฎหมายหรือระเบียบว่าด้วยงานนั้น หรือ (ข) บุคคลนอกจาก (ก) ให้ส่งจ่ายได้โดยเทียบเท่ากับตำแหน่งข้าราชการศาลยุติธรรม ประเภทวิชาการระดับชำนาญการพิเศษ

จากระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมฯ ดังกล่าวจะเห็นได้ว่าค่าป่วยการพยานที่กำหนดไว้นั้นมีค่อนข้างเป็นธรรมเมื่อเปรียบเทียบกับอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ นอกจากนี้ยังให้ดุลพินิจศาลในการกำหนดค่าตอบแทนของพยานให้มากขึ้นหากเป็นคดีที่ซับซ้อน อีกทั้งระเบียบดังกล่าวยังแบ่งแยกค่าพาหนะและค่าเช่าที่พักของพยานซึ่งแตกต่างจากกฎหมายเก่าที่จะกำหนดไว้เพียงค่าป่วยการพยานเท่านั้น แต่อย่างไรก็ดี ผู้เขียนเห็นว่าการกำหนดค่าตอบแทนพยานแม้ว่าจะเป็นการบรรเทาค่าเสียโอกาสของบุคคลที่จะต้องมาเบิกความเป็นพยาน แต่ก็อาจจะไม่ได้ครอบคลุมค่าเสียโอกาสทั้งหมดที่พยานอาจต้องเสียไป เช่น พยานบางคนอาจมีรายได้เฉลี่ยต่อวันมากกว่าอัตราค่าจ้างขั้นต่ำหลายเท่าตัว การที่พยานจะต้องสละเวลามาเพื่อเบิกความในศาล พยานอาจขาดรายได้ตามที่ปกติแล้ว พยานควรจะต้องได้รับ นอกจากนี้ การมาเป็นพยานในศาลนั้น ย่อมก่อให้เกิดค่าเสียโอกาสทั้งทางกายและทางจิตใจ กล่าวคือ พยานบางคนอาจอาศัยอยู่ในที่ห่างไกลจากศาลมาก การมาเบิกความต่อศาลอาจจะทำให้พยานต้องเสียค่าใช้จ่ายมากกว่าอัตราค่าพาหนะที่ได้รับ และยังคงต้องเสียแรงกายในการเดินทางมายังศาล ยิ่งไปกว่านั้น พยานบางคนอาจมีค่าเสียโอกาสทางจิตใจ เช่น การถูกคู่ความข่มขู่จนพยานเกิดความกดดันและความเกรงกลัวต่อการให้การหรือเบิกความ เป็นต้น

การกำหนดค่าตอบแทนพยานแม้ว่าจะช่วยเพิ่มแรงจูงใจให้แก่พยานที่จะให้ความร่วมมือในการให้การหรือเบิกความในคดีมากขึ้น แต่มีข้อสังเกตว่าแรงจูงใจดังกล่าวเป็นแรงจูงใจในระดับความต้องการทางกายภาพ (Physiological Needs) เท่านั้น เนื่องจากเป็นการชดเชยค่าเสียโอกาสและค่าเสียเวลาต่างๆที่พยานอาจต้องเสียไปในการมาทำหน้าที่เป็นพยาน ผู้เขียนเห็นว่ามิติเรื่องการสร้างแรงจูงใจให้แก่พยานนั้นอาจทำได้มากกว่าการสร้างแรงจูงใจเพื่อตอบสนองความต้องการทางกายภาพ ซึ่งผู้เขียนจะกล่าวถึงในบทวิเคราะห์และข้อเสนอแนะของวิทยานิพนธ์เล่มนี้ต่อไป

บทที่ 4

มาตรการทางกฎหมายในต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการเปิดความตรงความจริงของ พยานบุคคล

ในบทนี้ผู้เขียนจะนำเสนอถึงเรื่องแนวคิดและมาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศทั้งประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์ และระบบกฎหมายแบบซีวิลลอว์ เกี่ยวกับเรื่องการเปิดความตรงความจริงของพยานบุคคล อันประกอบด้วย ประเทศสหรัฐอเมริกา ในส่วนที่เป็นกฎหมายของรัฐบาลกลาง ประเทศฝรั่งเศส ประเทศสิงคโปร์ ประเทศญี่ปุ่น และประเทศอังกฤษ โดยผู้เขียนจะมุ่งพิจารณาแง่มุมหลัก 3 ประการ ดังนี้ (1) กฎหมายที่กำหนดความผิดเกี่ยวกับการแทรกแซงพยานบุคคลในคดีอาญา (2) กฎหมายเกี่ยวกับการยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาทให้แก่พยานบุคคล และ (3) มาตรการสนับสนุนให้ได้ข้อมูลซึ่งเป็นความจริงจากพยานบุคคล โดยผู้เขียนมุ่งพิจารณาประเด็นทั้งสามแง่มุมดังกล่าว เพื่อแสวงหารูปแบบและมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมและจะนำเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ตลอดจนการมุ่งนำมาปรับใช้ในระบบกฎหมายของประเทศไทยต่อไป

4.1 กฎหมายที่กำหนดความผิดเกี่ยวกับการแทรกแซงพยานบุคคลในคดีอาญา

การแทรกแซงพยานบุคคลนั้นไม่ว่าจะกระทำด้วยการข่มขู่ คุกคาม หรือกระทำอันตรายประการอื่นใดต่อพยานบุคคลได้ถูกบัญญัติไว้เป็นความผิดทั้งในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ และประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบซีวิลลอว์ โดยผู้เขียนจะแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็นสองประเด็นหลัก ได้แก่ (1) องค์ประกอบของความผิด เช่น ผู้กระทำความผิด รูปแบบของการกระทำความผิด และ (2) การกำหนดโทษและอัตราโทษ พิจารณาตามลำดับ ดังนี้

4.1.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกาประกอบด้วยมลรัฐ (State) ต่างๆ 50 มลรัฐ ซึ่งบรรดารัฐทั้งปวงต่างก็มีอำนาจที่เป็นอิสระแยกต่างหากจากรัฐบาลกลาง (Federal Government) ซึ่งจะมีอำนาจส่วนใหญ่เกี่ยวกับกรณีระหว่างมลรัฐต่อมลรัฐ และกรณีระหว่างประเทศสหรัฐอเมริกากับประเทศอื่นๆ ดังนั้น เรื่องใดที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ภายในมลรัฐแต่ละมลรัฐ และไม่ปรากฏจากรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายใดว่าไม่ได้อยู่ในเขตอำนาจของรัฐบาลกลาง มลรัฐนั้นย่อมมีอำนาจเด็ดขาดและสูงสุด เพราะแต่ละมลรัฐต่างมีรัฐบาลของตนเอง มีผู้ว่าการมลรัฐ (Governor) เป็นหัวหน้ารัฐบาล มีรัฐสภาของ

ตนเอง มีศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ ศาลสูงสุดของมลรัฐเอง และมีการออกกฎหมายของตนเองได้ แต่ต้องไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ดังนั้น การกระทำความผิดอาญาในเรื่องเดียวกันจึงอาจเป็นความผิดตามมลรัฐหนึ่งได้ แต่ก็อาจไม่เป็นความผิดตามอีกมลรัฐหนึ่งก็ได้

ระบบกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ ซึ่งมีรากฐานแนวคิดมาจากประเทศอังกฤษ โดยเน้นการสร้างความยุติธรรมเฉพาะคดีมากกว่าการสร้างกฎเกณฑ์มาใช้ในอนาคต คำพิพากษาของศาลจึงเป็นบรรทัดฐานที่สำคัญสำหรับการพิจารณาคดี นอกจากนี้ ประเทศสหรัฐอเมริกายังประกอบไปด้วยระบบลูกขุน (Jury) ซึ่งเป็นราษฎรด้วยกัน และยังมีการนำระบบหมาย (Writ) เข้ามาในการดำเนินคดี

กฎหมายอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกามีทั้งส่วนที่เป็นคอมมอนลอว์ และส่วนที่เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งได้แก่ตัวบทกฎหมายของรัฐบาลกลางและกฎหมายของมลรัฐต่างๆ

ประเทศสหรัฐอเมริกาได้บัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการแทรกแซงพยานบุคคลในคดีอาญาไว้ใน "ประมวลกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา (United States Code; U.S.C.)" ในลักษณะที่ 18 หมวดที่ 73 ซึ่งเป็น "ความผิดเกี่ยวกับการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม (Obstruction of Justice)" ภายใต้กฎหมายอาญา โดยแบ่งออกเป็นฐานความผิดต่างๆตั้งแต่มาตรา 1501 ถึงมาตรา 1521 เพื่อคุ้มครองพยานบุคคล เหยื่อ ตลอดจนผู้ให้ข้อมูลเพื่อป้องกันมิให้เกิดการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม¹⁷³ ทั้งนี้ ความผิดที่เกี่ยวข้องกับการแทรกแซงพยานบุคคลในคดีอาญาได้ปรากฏอยู่ในมาตรา 1512 ถึงมาตรา 1514 ซึ่งเป็นการบัญญัติความผิดที่เกี่ยวข้องกับการใช้กำลัง ช่มชู้ หรือขู่ข่มขู่พยานบุคคล ได้แก่ ความผิดฐานยุ่งเหยิงกับพยานบุคคล ผู้เสียหาย หรือผู้ให้ข้อมูลตามมาตรา 1512 หรือความผิดฐานตอบโต้พยานบุคคล ผู้เสียหาย หรือผู้ให้ข้อมูลตามมาตรา 1513 ที่ได้บัญญัติขึ้นในปี ค.ศ. 1982 เนื่องจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานและเหยื่อ ค.ศ. 1982 (The Victim and Witness Protection Act of 1982)¹⁷⁴

ประมวลกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา มาตรา 1512 วางหลักเกี่ยวกับการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดต่อพยานบุคคลไว้โดยสังเขป ดังนี้

¹⁷³ Ellen M. Smith, "Reporting the Truth and Setting the Record Straight: An Analysis of U.S. And Japanese Libel Laws," *Michigan Journal of International Law* 14, 4 (1993). p. 111.

¹⁷⁴ William H. Jeffress, "The New Federal Witness Tampering Statute," *American Criminal Law Review* 22, 1 (1984). p. 1-24.

1. มาตรา 1512 (a)¹⁷⁵

(1) ผู้ใดฆ่า หรือพยายามฆ่าผู้อื่น โดยมีเจตนาเพื่อ

(ก) กีดกันหรือขัดขวางมิให้ผู้อื่นนั้นเข้าร่วมในการพิจารณาคดี หรือไปเบิกความในพิจารณาคดี

¹⁷⁵ U.S. Code §, Article 1512 (a) "(1) Whoever kills or attempts to kill another person, with intent to

(a) prevent the attendance or testimony of any person in an official proceeding;

(b) prevent the production of a record, document, or other object, in an official proceeding; or

(c) prevent the communication by any person to a law enforcement officer or judge of the United States of information relating to the commission or possible commission of a Federal offense or a violation of conditions of probation, parole, or release pending judicial proceedings;

shall be punished as provided in paragraph (3).

(2) Whoever uses physical force or the threat of physical force against any person, or attempts to do so, with intent to

(a) influence, delay, or prevent the testimony of any person in an official proceeding;

(b) cause or induce any person to

(i) withhold testimony, or withhold a record, document, or other object, from an official proceeding;

(ii) alter, destroy, mutilate, or conceal an object with intent to impair the integrity or availability of the object for use in an official proceeding;

(iii) evade legal process summoning that person to appear as a witness, or to produce a record, document, or other object, in an official proceeding; or

(iv) be absent from an official proceeding to which that person has been summoned by legal process; or

(c) hinder, delay, or prevent the communication to a law enforcement officer or judge of the United States of information relating to the commission or possible commission of a Federal offense or a violation of conditions of probation, supervised release, parole, or release pending judicial proceedings;

shall be punished as provided in paragraph (3).

(3) The punishment for an offense under this subsection is

(a) in the case of a killing, the punishment provided in sections 1111 and 1112;

(b) in the case of

(i) an attempt to murder; or

(ii) the use or attempted use of physical force against any person; imprisonment for not more than 30 years; and

(c) in the case of the threat of use of physical force against any person, imprisonment for not more than 20 years"

(ข) กีดกันหรือขัดขวางการจัดทำบันทึก เอกสาร หรือวัตถุอื่นใดในการพิจารณาคดี

(ค) กีดกันหรือขัดขวางการมิให้ผู้อื่นนั้นติดต่อสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย ผู้พิพากษาเพื่อให้ข้อมูลในเรื่องที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการฝ่าฝืนเงื่อนไข การคุมประพฤติ การทำทัณฑ์บน หรือการปล่อยชั่วคราว

ผู้นั้นจะต้องถูกลงโทษ ในกรณีที่เป็นความผิดฐานพยายาม ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุก ไม่เกิน 20 ปี ถ้าเป็นกรณีความผิดสำเร็จ ที่ผู้กระทำความผิดมีเจตนาร้ายในการข่มขู่ พยายาม ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิตตามมาตรา 1111 แล้วแต่กรณี

(2) ผู้ใดใช้กำลังทางกายภาพ หรือข่มขู่ว่าจะใช้กำลังทางกายภาพต่อผู้อื่น โดยมีเจตนาเพื่อ

(ก) กระทำให้เกิดผลกระทบ ประวิง หรือขัดขวางการเบิกความของผู้อื่น

(ข) เป็นสาเหตุหรือจูงใจให้ผู้อื่นนั้น

(ข1) ถอนคำเบิกความ หรือ ถอนบันทึก เอกสาร หรือวัตถุอื่นใดในการพิจารณาคดี

(ข2) ทำลาย ปิดบัง หรือเปลี่ยนแปลงบันทึก เอกสาร หรือวัตถุอื่นใดที่ใช้ในการพิจารณาคดีให้ด้อยค่าลง

(ข3) หลีกเลี่ยงกระบวนการทางกฎหมายที่เรียกให้ผู้อื่นนั้นมาเป็นพยาน หรือกระบวนการทางกฎหมายที่กำหนดให้ผู้อื่นนั้นจัดทำบันทึก เอกสาร หรือวัตถุอื่นใดในการพิจารณาคดี

(ข4) ไม่ปรากฏตัวในการพิจารณาคดีเนื่องด้วยผู้อื่นนั้นถูกเรียกไปตามกระบวนการทางกฎหมาย

(ค) กีดกันหรือขัดขวางการมิให้ผู้อื่นนั้นติดต่อสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย ผู้พิพากษาเพื่อให้ข้อมูลในเรื่องที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการฝ่าฝืนเงื่อนไข การคุมประพฤติ การทำทัณฑ์บน หรือการปล่อยชั่วคราว

ผู้นั้นจะต้องถูกลงโทษ ในกรณีที่มีการใช้กำลังทางกายภาพหรือพยายามใช้กำลังทางกายภาพ ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 30 ปี แต่ถ้าเป็นกรณีที่เป็นการข่มขู่ว่าจะใช้กำลังทางกายภาพเพียงอย่างเดียว ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 20 ปี

กรณีตามมาตรา 1512 (a) ที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น เป็นความผิดที่เกี่ยวข้องกับการฆ่าพยานบุคคลและใช้กำลังทางกายภาพต่อพยานบุคคล ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าเป็นกรณีที่ผู้กระทำความผิดได้เข้าแทรกแซงพยานบุคคลโดยกระทบต่อสิทธิในชีวิตร่างกายของพยานบุคคลเป็นสำคัญ นอกจากนี้การกระทำดังกล่าวจะต้องเป็นการกระทำที่ประกอบด้วยเจตนาพิเศษเพื่อขัดขวางหรือกีดกันมิให้พยานบุคคลมาเบิกความ หรือติดต่อสื่อสารกับเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งหากเปรียบเทียบกับความผิดที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทยนั้น ผู้เขียนเห็นว่าความผิดดังกล่าวมีองค์ประกอบใกล้เคียงกับความผิดฐานฆ่าหรือทำร้ายโดยมีเหตุฉกรรจ์ คือ การฆ่าหรือทำร้ายเจ้าพนักงานซึ่งกระทำตามหน้าที่ หรือเพราะเหตุที่จะกระทำ หรือได้กระทำตามหน้าที่ หรือ การฆ่าหรือทำร้ายผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานในกรณีที่เจ้าพนักงานนั้นกระทำตามหน้าที่ หรือเพราะเหตุที่บุคคลนั้นจะช่วยหรือได้ช่วยเจ้าพนักงานดังกล่าวแล้ว แต่อย่างไรก็ดี ความผิดฐานฆ่าหรือทำร้ายโดยมีเหตุฉกรรจ์ดังกล่าวของประเทศไทยก็ไม่ได้ครอบคลุมถึงพยานบุคคลไว้อย่างเฉพาะเจาะจงดังเช่นที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1512 (a) ข้างต้น

2. มาตรา 1512 (b)¹⁷⁶

¹⁷⁶ U.S. Code §, Article 1512 (b) "Whoever knowingly uses intimidation, threatens, or corruptly persuades another person, or attempts to do so, or engages in misleading conduct toward another person, with intent to

- (1) influence, delay, or prevent the testimony of any person in an official proceeding;
- (2) cause or induce any person to
 - (a) withhold testimony, or withhold a record, document, or other object, from an official proceeding;
 - (b) alter, destroy, mutilate, or conceal an object with intent to impair the object's integrity or availability for use in an official proceeding;
 - (c) evade legal process summoning that person to appear as a witness, or to produce a record, document, or other object, in an official proceeding; or
 - (d) be absent from an official proceeding to which such person has been summoned by legal process; or
- (3) hinder, delay, or prevent the communication to a law enforcement officer or judge of the United States of information relating to the commission or possible commission of a Federal offense or a violation of conditions of probation¹ supervised release, parole, or release pending judicial proceedings;

(1) ผู้ใดข่มขู่ ชักจูงใจ หลอกลวง โน้มน้าวโดยมีเจตนาทุจริต หรือพยายามกระทำการดังกล่าว หรือกระทำโดยมิชอบด้วยกฎหมายประการใดต่อผู้อื่น โดยมีเจตนาเพื่อ

(ก) กระทำให้เกิดผลกระทบ ประวิง หรือขัดขวางการเบิกความของผู้อื่น

(ข) เป็นสาเหตุหรือจูงใจให้ผู้อื่นนั้น

(ข1) ถอนคำเบิกความ หรือ ถอนบันทึก เอกสาร หรือวัตถุอื่นใดในการพิจารณาคดี

(ข2) ทำลาย ปิดบัง หรือเปลี่ยนแปลงบันทึก เอกสาร หรือวัตถุอื่นใดที่ใช้ในการพิจารณาคดีให้ด้อยค่าลง

(ข3) หลีกเลี่ยงกระบวนการทางกฎหมายที่เรียกให้ผู้อื่นนั้นมาเป็นพยาน หรือกระบวนการทางกฎหมายที่กำหนดให้ผู้อื่นนั้นจัดทำบันทึก เอกสาร หรือวัตถุอื่นใดในการพิจารณาคดี

(ข4) ไม่ปรากฏตัวในการพิจารณาคดีเนื่องด้วยผู้อื่นนั้นถูกเรียกไปตามกระบวนการทางกฎหมาย

(ค) กีดกันหรือขัดขวางมิให้ผู้อื่นนั้นติดต่อสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย ผู้พิพากษาเพื่อให้ข้อมูลในเรื่องที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการฝ่าฝืนเงื่อนไข การคุมประพฤติ การทำทัณฑ์บน หรือการปล่อยชั่วคราว

ผู้นั้นจะต้องถูกลงโทษปรับตามที่บัญญัติไว้ในบทนี้ หรือโทษจำคุกไม่เกิน 20 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 1512 (b) เป็นการบัญญัติความผิดที่กระทำต่อพยานบุคคลเช่นเดียวกับมาตรา 1512 (a) แต่มีข้อแตกต่างคือ มาตรา 1512 (b) นี้เป็นการกระทำความผิดที่ไม่ได้กระทำต่อสิทธิในชีวิตร่างกาย แต่กระทบต่อเสรีภาพของบุคคลที่มีอยู่โดยทั่วไป ตลอดจนเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เนื่องจากเป็นการกระทำโดยการข่มขู่ ชักจูงใจ หรือหลอกลวงผู้อื่น ซึ่งหากเปรียบเทียบกับบทบัญญัติความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทยนั้น ผู้เขียนเห็นว่ามาตรา 1512 (b) มีองค์ประกอบที่คล้ายคลึงกับมาตรา 309 เรื่องความผิดฐานข่มขืนใจผู้อื่น แต่อย่างไรก็ดี ความผิดฐาน

ข่มขืนใจผู้อื่นตามมาตรา 309 นั้นเป็นการบัญญัติความผิดในลักษณะการคุ้มครองเสรีภาพอย่างกว้าง และมีได้จำกัดเฉพาะเจาะจงเรื่องการข่มขืนใจผู้อื่นที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรม ดังเช่น มาตรา 1512 (b)

3. มาตรา 1512 (c)¹⁷⁷

ผู้ใด โดยมีเจตนาทุจริต

(1) ทำลาย ปิดบัง หรือเปลี่ยนแปลงบันทึก เอกสาร หรือวัตถุอื่นใดที่ใช้ในการพิจารณาคดีให้ด้อยค่าลง

(2) กีดกัน ชัดขวาง หรือกระทำให้เกิดผลกระทบประการอื่นใดต่อการพิจารณาคดีหรือพยายามกระทำการดังกล่าว

ผู้นั้นจะต้องถูกลงโทษปรับตามที่บัญญัติไว้ในบทนี้ หรือโทษจำคุกไม่เกิน 20 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ

จากบทบัญญัติความผิดดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนจะไม่กล่าวถึงมาตรา 1512 (c) (1) ซึ่งเป็นความผิดที่เกี่ยวข้องกับการทำลายพยานหลักฐานที่เป็นพยานเอกสาร หรือพยานวัตถุ เนื่องจากกฎหมายบัญญัติไว้ชัดเจนว่าวัตถุแห่งการกระทำนั้นจะต้องเป็นบันทึก เอกสาร หรือวัตถุอื่นใดที่ใช้ในการพิจารณาคดี ส่วนกรณีตามมาตรา 1512 (c) (2) อาจนำมาปรับใช้กับการคุ้มครองความปลอดภัยของพยานบุคคลได้ เนื่องจากมาตรา 1512 (c) (2) เป็นการบัญญัติกฎหมายโดยกำหนดลักษณะแต่เพียงกว้างๆว่ากระทำการที่มีลักษณะของการกีดกันหรือขัดขวางกระบวนการยุติธรรม แต่ไม่ได้รับวิธีการเอาไว้อย่างเฉพาะเจาะจงว่าจะต้องเป็นการกระทำในลักษณะใด ความผิดตามมาตรา 1512 (c) นี้มีอัตราโทษเท่ากับความผิดตามมาตรา 1512 (b) แสดงให้เห็นว่าแม้ผู้กระทำความผิดนั้นจะไม่ได้ละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่นโดยเฉพาะเจาะจง แต่หากเป็นการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมแล้ว ผู้ร่างกฎหมายเห็นว่าความผิดดังกล่าวถือเป็นความผิดร้ายแรงเทียบเท่ากับความผิดฐานข่มขู่พยานบุคคล ซึ่งผู้กระทำความผิดสมควรได้รับโทษในสัดส่วนที่สูงเช่นเดียวกัน

¹⁷⁷ U.S. Code §, Article 1512 (c) "Whoever corruptly

(1) alters, destroys, mutilates, or conceals a record, document, or other object, or attempts to do so, with the intent to impair the object's integrity or availability for use in an official proceeding; or

(2) otherwise obstructs, influences, or impedes any official proceeding, or attempts to do so, shall be fined under this title or imprisoned not more than 20 years, or both"

4. มาตรา 1512 (d)¹⁷⁸

ผู้ใดโดยมีเจตนาทุจริต ก่อแวนหรือรบกวนผู้อื่น เพื่อกีดกัน ชัดขวาง ประวิง หรือห้ามปรามมิให้ผู้อื่นนั้น หรือพยายามกระทำการดังกล่าวเพื่อมิให้ผู้อื่นนั้น

(1) เข้าร่วมในการพิจารณาคดี หรือไปเบิกความในพิจารณาคดี

(2) แจ้งข้อมูลต่อเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย ผู้พิพากษาเพื่อให้ข้อมูลในเรื่องที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการฝ่าฝืนเงื่อนไข การคุมประพฤติ การทำทัณฑ์บน หรือการปล่อยชั่วคราว

(3) จับกุมหรือแสวงหาผู้กระทำความผิด

(4) ดำเนินการฟ้องร้องคดีอาญา ดำเนินการเพื่อเพิกถอนการคุมประพฤติ หรือให้ความช่วยเหลือในการดำเนินการดังกล่าว

ผู้นั้นจะต้องถูกลงโทษปรับตามที่บัญญัติไว้ในบทนี้ หรือโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ

ความผิดตามมาตรา 1512 (d) ข้างต้น เป็นความผิดที่มีอัตราโทษต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับความผิดมาตรา 1512 (a) (b) และ (c) ที่ผู้เขียนได้กล่าวมาก่อนหน้านี้ เนื่องจากลักษณะของการกระทำความผิดนั้นไม่รุนแรง กล่าวคือ การกระทำนั้นเป็นเพียงการรบกวนหรือก่อกวนเท่านั้น แม้ว่าเจตนาในการกระทำความผิดจะเป็นไปเพื่อการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมก็ตาม บทบัญญัติมาตรา 1512 (d) แสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์ของผู้ร่างกฎหมายว่า นอกจากการพิเคราะห์ถึงเจตนาของผู้กระทำความผิดแล้ว กฎหมายยังต้องพิเคราะห์ถึงลักษณะการกระทำความผิดควบคู่กันไปด้วย แม้ว่า

¹⁷⁸ U.S. Code §, Article 1512 (d) "Whoever intentionally harasses another person and thereby hinders, delays, prevents, or dissuades any person from

(1) attending or testifying in an official proceeding;

(2) reporting to a law enforcement officer or judge of the United States the commission or possible commission of a Federal offense or a violation of conditions of probation¹ supervised release, parole, or release pending judicial proceedings;

(3) arresting or seeking the arrest of another person in connection with a Federal offense; or

(4) causing a criminal prosecution, or a parole or probation revocation proceeding, to be sought or instituted, or assisting in such prosecution or proceeding;

or attempts to do so, shall be fined under this title or imprisoned not more than 3 years, or both"

การกระทำความผิดจะส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรม แต่ถ้าลักษณะของการกระทำความผิดนั้นไม่รุนแรง ผู้กระทำความผิดก็ไม่ควรรับโทษเทียบเท่ากับลักษณะการกระทำความผิดที่รุนแรงมากกว่า

บทบัญญัติที่กำหนดความผิดตามมาตรา 1512 ทั้ง 4 ประการข้างต้นนี้ มีวัตถุประสงค์ป้องกันและปราบปรามการแทรกแซงกระบวนการพิจารณาคดีอาญา โดยมุ่งประสงค์ที่จะเอาผิดผู้ที่กระทำการแทรกแซงกระบวนการพิจารณาคดีอาญา ไม่ว่าจะเป็นการข่มขู่ การชักจูงใจ การประวิงคดี หรือการขัดขวางด้วยประการอื่นๆ ไม่ว่าจะได้กระทำต่อพยานบุคคล ผู้ให้ข้อมูล หรือตัวผู้เสียหายเองก็ตาม โดยกฎหมายใช้คำว่า "ผู้อื่น (another person)" ทำให้ผู้ที่เป็นวัตถุแห่งการกระทำตามมาตรานี้จะเป็นบุคคลใดก็ได้ เพียงแต่ต้องพิสูจน์ให้เห็นว่าผู้กระทำความผิดได้มีเจตนาที่จะขัดขวางการดำเนินการในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงความยึดหยุ่นของถ้อยคำในกฎหมายเนื่องจากการจะกำหนดหลักเกณฑ์ในมิติของระยะเวลาว่าเมื่อใดบุคคลจะมีสถานะเป็นพยานบุคคลนั้นเป็นสิ่งที่กระทำได้ยาก และในทางปฏิบัติผู้กระทำความผิดก็อาจกล่าวอ้างได้ว่าไม่ทราบข้อเท็จจริงว่าเหยื่อนั้นเป็นพยานบุคคล ดังนั้น กฎหมายจึงมุ่งพิสูจน์เจตนาของผู้กระทำความผิดเป็นสำคัญ

การกระทำความผิดตามมาตรา 1512 นี้ ครอบคลุมถึงการกระทำความผิดต่อผู้ที่ใกล้ชิดของพยานหรือผู้ที่จะให้ข้อมูลในกระบวนการพิจารณาคดีในศาลได้เช่นเดียวกัน เช่น หากนาย A ข่มขู่ นาย B บิดาของนาย C โดยมีเจตนาเพื่อไม่ให้ นาย C ไปเป็นพยานเบิกความในคดีที่นาย A ตกเป็นผู้ต้องหา ในกรณีเช่นนี้นาย A ก็ยังคงต้องรับผิดชอบตามมาตรา 1512 อยู่ เพราะกฎหมายบัญญัติไว้ว่าการกระทำความผิดหมายรวมถึงการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมายประการอื่นใดด้วย ซึ่งอาจจะเป็นการข่มขู่หรือทำร้ายร่างกายผู้ที่ไม่ใช่ตัวพยานหรือผู้ให้ข้อมูล แต่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานหรือผู้ให้ข้อมูลก็ได้ โดยผู้เขียนเห็นว่าอาจนำมาตรา 1512 (b) มาปรับเข้ากับกรณีนี้ได้

กล่าวโดยสรุป เมื่อพิจารณามาตรการกำหนดความผิดฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรมของประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่าบทบัญญัติมาตรา 1512 มุ่งลงโทษผู้กระทำความผิดในกรณีที่สำคัญหลายประการ เช่น การขัดขวางการแสวงหาความยุติธรรม การกระทำที่เป็นการยุ่งเหยิงพยาน การขัดขวางการดำเนินงานในระบบงานยุติธรรม การขัดขวางการปฏิบัติงานตามหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อประสิทธิผลในการปราบปรามอาชญากรรม ตลอดจนการคุ้มครองการดำเนินคดีในระบบงานยุติธรรม ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของอนุสัญญาฯ ข้อที่ 23 ที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้ในบทที่ 2

4.1.2 ประเทศฝรั่งเศส

ประเทศฝรั่งเศสเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบซีวิลลอว์หรือระบบประมวลกฎหมาย โดยแบ่งประเภทของกฎหมายเป็นสองส่วนสำคัญคือ กฎหมายแพ่งอาญาและกฎหมายปกครอง ซึ่งการบทบัญญัติที่เกี่ยวกับเรื่องการกำหนดความผิดอาญาจะถูกบัญญัติไว้ใน "ประมวลกฎหมายอาญา (French Penal Code 1971)" ทั้งนี้ ก่อนที่คดีจะเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาล จะใช้ระบบไต่สวน แต่เมื่อคดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลแล้วจะใช้ระบบกล่าวหา โดยผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยจะอยู่ในฐานะที่เป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยมีความผิดตามคำพิพากษา

ประมวลกฎหมายอาญาของประเทศฝรั่งเศส ได้มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการกั้นการแทรกแซงการเบิกความของพยานบุคคลเป็นลักษณะของการคุ้มครองความปลอดภัยของพยาน โดยปรากฏอยู่ในหมวดที่ 4 ซึ่งเป็นเรื่องความผิดเกี่ยวกับการบิดเบือนกระบวนการยุติธรรม (Perverting the course of justice) รัฐบาลฝรั่งเศสได้เล็งเห็นความสำคัญของสถานะพยานบุคคลว่าพยานมีบทบาทต่อกระบวนการยุติธรรมเป็นอย่างมาก จึงกำหนดให้ความผิดบางฐานเป็นความผิดที่บัญญัติเพื่อคุ้มครองพยานบุคคลตลอดจนกระบวนการยุติธรรมโดยเฉพาะ นอกจากนี้กฎหมายยังกำหนดให้การกระทำความผิดบางฐานที่มีลักษณะเป็นความผิดสามัญ ที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำต่อพยานบุคคล ผู้กระทำจะต้องได้รับโทษที่หนักกว่าการกระทำผิดที่เป็นบรรทัดฐาน หรือเทียบเท่ากับการกำหนดเหตุการณ์ในประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทย

4.1.2.1 บทบัญญัติที่กำหนดความผิดอันมีลักษณะเป็นการกระทำต่อพยานบุคคล โดยเฉพาะเจาะจง

ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 434-15 ได้วางหลักว่า¹⁷⁹ "การให้คำสัญญา ข้อเสนอ รางวัล การกีดกัน การข่มขู่คุกคาม การใช้ความรุนแรง หรือการใช้อุบายประการใดก็ตาม ในการดำเนินคดีหรือการต่อสู้คดีในศาล เพื่อให้ผู้อื่นจัดทำหรือส่งคำให้การ คำแถลง หรือคำเบิกความเท็จ หรือละเว้นจากการทำคำให้การ คำแถลง หรือคำเบิกความ ผู้กระทำจะต้องถูกระวางโทษจำคุก 3

¹⁷⁹ The French Penal Code of 1791, Article 434-15 "The use of promises, offers, presents, pressures, threats, acts of violence, manoeuvres or tricks in the course of proceedings or in respect of a claim or defence in court to persuade others to make or deliver a statement, declaration or false affidavit, or to abstain from making a statement, declaration or affidavit, is punished by three years' imprisonment and a fine of €45,000, even where the subornation of perjury was ineffective."

ปี และโทษปรับ 45,000 ยูโร โดยมีพักต้องคำนึงว่าการกระทำดังกล่าวเพื่อให้ผู้อื่นเบิกความเท็จหรือ
ทำคำให้การเท็จนั้นจะสำเร็จหรือไม่"

ความผิดฐานนี้เป็นความผิดที่มุ่งลงโทษผู้ที่แทรกแซงการเบิกความของ
พยานบุคคล ไม่ว่าจะการแทรกแซงนั้นจะกระทำลงในรูปแบบใดก็ตาม ซึ่งเป็นความผิดที่มีวัตถุประสงค์
เพื่อคุ้มครองมิให้เกิดการบิดเบือนกระบวนการยุติธรรม โดยมีองค์ประกอบความผิด ดังนี้

องค์ประกอบภายนอก

- (1) "ผู้กระทำ" คือมนุษย์ซึ่งกฎหมายไม่จำกัดว่าจะเป็นใคร
- (2) "การกระทำ" จะต้องเป็นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้ ได้แก่
การให้คำสัญญา ข้อเสนอ รางวัล หรือการกดดัน การข่มขู่คุกคาม การใช้ความรุนแรง หรือการใช้
อุบายประการใด
- (3) ในการดำเนินคดีหรือการต่อสู้คดีในศาล
- (4) "ผู้อื่น" กฎหมายไม่ได้กำหนดบุคคลที่เป็นวัตถุแห่งการกระทำว่าต้องมี
คุณสมบัติประการใด แต่เมื่อพิจารณาจากลักษณะของการกระทำแล้วจะเห็นได้ว่า คำว่าผู้อื่นย่อม
หมายถึงพยานบุคคล

องค์ประกอบภายใน

ความผิดมาตรา 434-15 นี้จะต้องมีเจตนาพิเศษ คือ ต้องเป็นการกระทำ
เพื่อให้พยานบุคคลทำหรือส่งคำให้การ คำแถลง หรือคำเบิกความเท็จ หรือละเว้นจากการทำคำให้การ
คำแถลง หรือคำเบิกความในกระบวนการพิจารณาคดีหรือการต่อสู้คดีในชั้นศาล

มีข้อสังเกตว่าการกระทำความผิดตามมาตรานี้เพื่อให้ผู้อื่นเบิกความเท็จนั้น
จะเป็นมีผลสำเร็จหรือไม่นั้นไม่ใช่ข้อสาระสำคัญ เพียงแค่พิสูจน์ได้ว่าการกระทำความผิดเกิดขึ้น โดย
ผู้กระทำความผิดกระทำเพื่อให้พยานบุคคลไปเบิกความเท็จ หรือส่งเอกสารที่เป็นพยานหลักฐานเท็จ
หรือไม่ให้พยานบุคคลไปเบิกความต่อศาลก็เพียงพอที่จะให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษตามที่กำหนดไว้

4.1.2.2 บทบัญญัติที่กำหนดให้การกระทำความผิดต่อพยานบุคคลเป็นเหตุ ฉกรรจ์

ในประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส ได้มีฐานความผิดบางประการที่กำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้นหากเป็นการกระทำความผิดต่อพยานบุคคลอื่นเนื่องมาจากการที่พยานบุคคลจะเข้าไปเบิกความในศาลหรืออันเนื่องมาจากคำเบิกความของพยานบุคคลนั้น โดยจะปรากฏอยู่ในหมวดที่ 1 และหมวดที่ 2 ซึ่งเป็นความผิดต่อชีวิตและความผิดต่อร่างกาย ดังนี้

1. ความผิดฐานฆ่าโดยมีเหตุฉกรรจ์

ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 221-4¹⁸⁰ วางหลักว่า "ผู้ใดฆ่า โดยวิธีการหรือลักษณะที่กำหนดไว้ดังต่อไปนี้ จะต้องถูกระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต

¹⁸⁰ The French Penal Code of 1791, Article 221-4 "Murder is punished by criminal imprisonment for life where it is committed:

- 1° against a minor under fifteen years of age;
- 2° against a natural or legitimate ascendant or the adoptive father or mother;
- 3° against a person whose particular vulnerability, due to age, sickness or infirmity, or to any physical or psychological disability or to pregnancy, is apparent or known to the perpetrator;
- 4° against a judge or prosecutor, a juror, an advocate, a legal professional officer or a public officer, a member of the gendarmerie, a civil servant of the national police, customs, the penitentiary administration or against any other person holding public authority or discharging a public service mission, a fireman (whether professional or volunteer), the accredited warden of a building or group of buildings or an agent carrying out on behalf of the tenant the duty of caring for or watching an inhabited building in pursuance of article L. 127.1 of the Code of Construction and Habitation, in the exercise or on account of his functions or mission, when the capacity of the victim is known or apparent to the perpetrator;
- 4°bis against the spouse, the ascendants and direct descendants of the persons mentioned in 4° or against any other person who habitually resides in their home, because of the duties carried out by these persons;
- 4°ter against a person employed by a public transport network or any other person carrying out a public service mission or against a health professional in the exercise of his duties, where the status of the victim is apparent or known to the perpetrator;
- 5° against a witness, a victim or civil party, either to prevent him from denouncing the action, filing a complaint or making a statement before a court, or because of his report, complaint or statement;
- 6° because of the victim's actual or supposed membership or non-membership of a given ethnic group, nation, race or religion;
- 7° because of the sexual orientation of the victim;

(1) ฆ่าผู้เยาว์ที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี

(2) ฆ่าบุพการี ไม่ว่าจะเป็บบุพการีตรงความจริง หรือบุพการีตามกฎหมาย หรือฆ่าบิดาบุญธรรม หรือมารดาบุญธรรม

(3) ฆ่าผู้ที่มีภาวะร่างกายอ่อนแอ เนื่องจากอายุ ความป่วยไข้ ความบกพร่อง ความพิการทางร่างกายหรือจิตใจ หรือผู้ที่ตั้งครรรค์ ทั้งนี้ สถานะของเหยื่อจะต้องเป็นที่ประจักษ์ต่อผู้กระทำความผิดด้วย

(4) ฆ่าผู้พิพากษา อัยการ ลูกขุน ทนายความ เจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย เจ้าพนักงานราชการ เจ้าพนักงานตำรวจ ทหาร ข้าราชการ เจ้าพนักงานศุลกากร ผู้จัดการทัศนสถาน หรือเรือนจำ ผู้อื่นที่ได้รับอำนาจรัฐ หรือได้รับปลดจากการปฏิบัติภารกิจสาธารณะ เจ้าพนักงานดับเพลิง (ไม่ว่าจะโดยการสมัครใจหรือเป็นเจ้าพนักงานดับเพลิงตามตำแหน่งหน้าที่ก็ตาม) พศติที่ได้รับการแต่งตั้ง ตัวแทนตามความหมายของมาตรา L. 127.1 ของประมวลกฎหมายก่อสร้างและที่พักอาศัย (L.127.1 of the Code of Construction and Habitation) ด้วยเหตุที่หรือเนื่องมาจากตำแหน่งหน้าที่ หรือภารกิจของบุคคลดังกล่าว ทั้งนี้ สถานะหรือความสามารถของเหยื่อจะต้องเป็นที่ประจักษ์ต่อผู้กระทำความผิดด้วย

(4 ทวิ) ฆ่าคู่สมรส บุพการี และทายาทผู้สืบสันดานสายตรง ของบุคคลตาม (4) หรือฆ่าบุคคลอื่นที่ได้พักอาศัยอยู่ในที่พักอาศัยของบุคคลตาม (4) เนื่องมาจากกรปฏิบัติหน้าที่ของบุคคลตาม (4)

(4 ตริ) ฆ่าพนักงานขององค์การขนส่งสาธารณะ หรือฆ่าผู้ที่ปฏิบัติในการให้บริการสาธารณะ หรือฆ่าผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพ ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคคลดังกล่าว ทั้งนี้ สถานะของเหยื่อจะต้องเป็นที่ประจักษ์ต่อผู้กระทำความผิดด้วย

(5) ฆ่าพยานบุคคล ผู้เสียหาย หรือคู่ความในคดีแพ่ง เพื่อป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวประนามการกระทำความผิด ยื่นคำฟ้อง ให้การหรือเบิกความต่อหน้าศาล หรือเนื่องจากการประนาม การฟ้องร้องคดี การให้การหรือเบิกความดังกล่าว

(6) ฆ่าผู้อื่นเนื่องจากผู้ถูกฆ่าเป็นสมาชิกหรือไม่เป็นสมาชิกของกลุ่มชาติพันธุ์ เชื้อชาติ หรือศาสนา

(7) ฆ่าผู้อื่นเนื่องจากรสนิยมทางเพศของผู้ถูกฆ่า

(8) ฆ่าโดยบุคคลหลายคน ในลักษณะของกลุ่มโจร

ความผิดฐานตามมาตรา 221-4 หากเปรียบเทียบกับบทบัญญัติของกฎหมายไทย นั้นย่อมเปรียบเทียบได้กับประมวลกฎหมายอาญามาตรา 289 ของประเทศไทย ที่บัญญัติความผิดฐานฆ่าโดยมีเหตุฉกรรจ์ ซึ่งผู้กระทำความผิดจะต้องรับโทษหนักกว่าการฆ่าผู้อื่นทั่วไปที่เป็นบทธรรมดา อนึ่ง ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาซึ่งเป็นบทธรรมดาของประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส นั้นได้ถูกระบุไว้ในมาตรา 221-1¹⁸¹ ซึ่งมีองค์ประกอบใกล้เคียงกับความผิดฐานฆ่าผู้อื่นตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 288 ของประเทศไทย ทั้งนี้ ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นตามมาตรา 221-1 ผู้กระทำความผิดจะถูกระวางโทษจำคุกเพียง 30 ปีเท่านั้น ในมาตรา 221-4 ผู้เขียนจะกล่าวถึงองค์ประกอบเฉพาะความผิดฐานฆ่าพยานบุคคลเท่านั้น เนื่องจากเป็นกรณีที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองความปลอดภัยของพยานบุคคลจากการกระทำความผิดอาญา

องค์ประกอบภายนอก

(1) "ผู้กระทำ" คือมนุษย์ซึ่งกฎหมายไม่จำกัดว่าจะเป็นใคร

(2) "การกระทำ" คือการฆ่า (Murder)

(3) "ผู้อื่น" กรณีที่ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษในบทฉกรรจ์แล้ว ผู้อื่นจะต้องเป็นบุคคลตามที่กำหนดไว้ในอนุมาตราหนึ่งๆ โดยมาตรา 221-4 (5) กำหนดให้วัตถุประสงค์ของการกระทำจะต้องเป็นพยานบุคคล ผู้เสียหาย หรือคู่ความในคดีแพ่งเท่านั้น

องค์ประกอบภายใน คือ เจตนาพิเศษ โดยหากเป็นการฆ่าพยานบุคคล ผู้กระทำความผิดจะต้องมีเจตนาพิเศษคือเพื่อป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวประนามการกระทำ

¹⁸¹ The French Penal Code of 1791, Article 221-1 "The wilful causing of the death of another person is murder. It is punished with thirty years' criminal imprisonment"

ความผิด ยื่นคำฟ้อง ให้การหรือเบิกความต่อหน้าศาล หรือเป็นการฆ่าเพราะเหตุที่พยานบุคคลได้
ประนาม ให้การหรือเบิกความเกี่ยวกับผู้กระทำความผิด

จากบทบัญญัติมาตรา 221-4 (5) แสดงให้เห็นว่ากฎหมายมุ่งคุ้มครองพยาน
บุคคลในระดับที่สูงเทียบเท่ากับการฆ่าเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรม เช่น ฆ่าผู้พิพากษา ฆ่าเจ้า
พนักงานตำรวจ และเป็นระดับเดียวกันกับการฆ่าบุพการี ซึ่งถ้าเปรียบเทียบกับกฎหมายไทยแล้ว เป็น
การฆ่าโดยมีเหตุฉกรรจ์ในระดับที่สูงที่สุดโดยปัจจัยในเรื่องวัตถุประสงค์แห่งการกระทำ ทั้งนี้ มีข้อสังเกตว่า
การฆ่าพยานตามมาตรา 221-4 (5) นี้ จะต้องเป็นกรณีที่ผู้กระทำความผิดฆ่าพยานบุคคลเพื่อป้องกัน
มิให้พยานไปเบิกความหรือให้การต่อหน้าศาล หรือฆ่าพยานบุคคลเนื่องจากพยานได้เบิกความ
รายงาน หรือให้การอันเป็นผลร้ายต่อตัวผู้กระทำความผิด กล่าวอีกนัยหนึ่งคือการฆ่าเพื่อแก้แค้น
พยานบุคคลนั่นเอง อนึ่ง กฎหมายมาตรา 221-4 (5) นี้ แสดงให้เห็นเจตนารมณ์ของกฎหมายว่าคำ
เบิกความของพยานนั้นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ พยานจึงได้รับการคุ้มครองในระดับที่สูงสุดตลอด
กระบวนการดำเนินคดีอาญา ซึ่งแตกต่างจากประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทยที่ไม่ได้ปรากฏ
บทบัญญัติที่แสดงให้เห็นถึงการยกระดับความสำคัญของพยานบุคคลแต่อย่างใด

2. ความผิดฐานทรمانหรือกระทำรุนแรงต่อผู้อื่นโดยมีเหตุฉกรรจ์

ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 222-3¹⁸² วางหลักว่า "ผู้กระทำความผิด
ฐานทรمانหรือกระทำรุนแรงต่อผู้อื่นตามมาตรา 222-1 ที่กระทำโดยวิธีการหรือลักษณะที่กำหนดไว้
ดังต่อไปนี้ จะต้องถูกระวางโทษจำคุก 20 ปี

¹⁸² The French Penal Code of 1791, Article 222-3 "The offence defined in article 222-1 is punished by
twenty years' criminal imprisonment where it is committed:

1° against a minor under fifteen years of age;

2° against a person whose particular vulnerability, due to age, sickness, physical or psychological disability
or to

pregnancy, is apparent or known to the perpetrator;

3° against a natural or legitimate ascendant or the adoptive father or mother;

4° against a judge or prosecutor, a juror, an advocate, a legal professional officer or a public officer, a
member of the gendarmerie, a civil servant of the national police, customs, the penitentiary administration or
against any other person holding public authority or discharging a public service mission, a fireman (whether
professional or volunteer), the accredited warden of a building or group of buildings or an agent carrying out on
behalf of the tenant the duty of caring for or watching an inhabited building in pursuance of article L. 127.1 of the
Code of Construction and Habitation, in the exercise or on account of his functions or mission, when the capacity
of the victim is known or apparent to the perpetrator;

- (1) เป็นการกระทำต่อผู้เยาว์ที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี
- (2) เป็นการกระทำต่อผู้ที่มีภาวะร่างกายอ่อนแอ เนื่องจากอายุ ความป่วยไข้ ความบกพร่อง ความพิการทางร่างกายหรือจิตใจ หรือผู้ที่ตั้งครรรภ์ ทั้งนี้ สถานะของเหยื่อจะต้องเป็นที่ประจักษ์ต่อผู้กระทำความผิดด้วย
- (3) เป็นการกระทำต่อบุพการี ไม่ว่าจะเป็นบุพการีตรงความจริงหรือบุพการีตามกฎหมาย หรือเป็นการกระทำต่อบิดาบุญธรรม หรือมารดาบุญธรรม
- (4) เป็นการกระทำต่อผู้พิพากษา อัยการ ลูกขุน ทนายความ เจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย เจ้าพนักงานราชการ เจ้าพนักงานตำรวจ ทหาร ข้าราชการ เจ้าพนักงานศุลกากร ผู้จัดการทัศนสถาน หรือเรือนจำ ผู้อื่นที่ได้รับอำนาจรัฐ หรือได้รับปลดจากการปฏิบัติภารกิจสาธารณะ เจ้าพนักงานดับเพลิง (ไม่ว่าจะโดยการสมัครใจหรือเป็นเจ้าพนักงานดับเพลิงตามตำแหน่งหน้าที่ก็ตาม) พศติที่ได้รับการแต่งตั้ง ตัวแทนตามความหมายของมาตรา L. 127.1 ของประมวลกฎหมายก่อสร้างและที่พักอาศัย (L.127.1 of the Code of Construction and Habitation) ด้วยเหตุที่หรือเนื่องมาจากตำแหน่งหน้าที่ หรือภารกิจของบุคคลดังกล่าว ทั้งนี้ สถานะหรือความสามารถของเหยื่อจะต้องเป็นที่ประจักษ์ต่อผู้กระทำความผิดด้วย

4bis against the spouse, the ascendants and direct descendants of the persons mentioned in 4° or against any other person who habitually resides in their home, because of the duties carried out by these persons;

4ter against a person employed by a public transport network or any other person carrying out a public service mission or against a health professional in the exercise of his duties, where the status of the victim is apparent or known to the perpetrator;

5° against a witness, victim or civil party, either to prevent him from denouncing the action, filing a complaint or making a statement before a court, or because of such denunciation, complaint or statement;

5bis because of the victim's actual or supposed membership or non-membership of a given ethnic group, nation, race or religion;

5ter because of the sexual orientation of the victim;

6° by the spouse or cohabitee of the victim;

7° by a person holding public authority or discharging a public service mission, in the exercise or at the occasion of the exercise of the functions or mission;

8° by two or more acting as perpetrators or accomplices;

9° with premeditation;

10° with the use or threatened use of a weapon"

(4 ทวิ) เป็นการกระทำต่อคู่สมรส บุพการี และทายาทผู้สืบสันดาน สายตรง ของบุคคลตาม (4) หรือเป็นการกระทำต่อบุคคลอื่นที่ได้พักอาศัยอยู่ในที่พักอาศัยของบุคคล ตาม (4) เนื่องมาจากการปฏิบัติหน้าที่ของบุคคลตาม (4)

(4 ตริ) เป็นการกระทำต่อพนักงานขององค์การขนส่งสาธารณะ หรือฆ่าผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ในการให้บริการสาธารณะ หรือฆ่าผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพ ในการปฏิบัติหน้าที่ ของบุคคลดังกล่าว ทั้งนี้ สถานะของเหยื่อจะต้องเป็นที่ประจักษ์ต่อผู้กระทำความผิดด้วย

(5) เป็นการกระทำต่อพยานบุคคล ผู้เสียหาย หรือคู่ความในคดี แผลง เพื่อป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวประนามการกระทำความผิด ยื่นคำฟ้อง ให้การหรือเบิกความต่อ หน้าศาล หรือเนื่องมาจากการประนาม การฟ้องร้องคดี การให้การหรือเบิกความดังกล่าว

(5 ทวิ) เป็นการกระทำเนื่องจากผู้ถูกกระทำเป็นสมาชิกหรือไม่เป็น สมาชิกของกลุ่มชาติพันธุ์ เชื้อชาติ หรือศาสนา

(5 ตริ) เป็นการกระทำเนื่องจากரசนิยมทางเพศของผู้ถูกกระทำ

(6) เป็นการกระทำโดยคู่สมรส หรือผู้อยู่ร่วมกันของเหยื่อ

(7) เป็นการกระทำโดยบุคคลที่มีอำนาจสาธารณะ หรือปฏิบัติ หน้าที่ในการให้บริการสาธารณะเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ หรือโอกาสที่จะได้ปฏิบัติหน้าที่ของบุคคล ดังกล่าว

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

(8) เป็นการกระทำโดยการสมคบกันตั้งแต่บุคคลสองคนขึ้นไป

(9) เป็นการกระทำโดยไตร่ตรองไว้ก่อนล่วงหน้า

(10) โดยการใช้อาวุธ หรือการข่มขู่ว่าจะใช้อาวุธ

ความผิดฐานตามมาตรา 222-3 เป็นบทลงโทษของความผิดฐาน ทรมาณหรือกระทำรุนแรงต่อผู้อื่นซึ่งเป็นบทธรรมดาตามมาตรา 222-1¹⁸³ ซึ่งกำหนดโทษจำคุกไว้ 15 ปี โดยความผิดตามมาตรา 222-3 ได้กำหนดให้การกระทำทรมาณหรือกระทำรุนแรงต่อพยานบุคคล ถือเป็นเหตุลดโทษที่ผู้กระทำความผิดจะต้องได้รับโทษในอัตราที่หนักกว่ามาตรา 222-1 ซึ่งเป็นบท

¹⁸³ The French Penal Code of 1791, Article 222-1 " The subjection of a person to torture or to acts of barbarity is punished by fifteen years' criminal imprisonment"

ธรรมดา ในทำนองเดียวกันกับความผิดฐานฆ่าผู้อื่นที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น โดยในหัวข้อนี้ ผู้เขียนจะกล่าวเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับพยานบุคคลเท่านั้น

องค์ประกอบภายนอก

- (1) "ผู้กระทำ" คือมนุษย์ซึ่งกฎหมายไม่จำกัดว่าจะเป็นคนใด
- (2) "การกระทำ" คือการทรมาน (Torture) หรือการใช้ความรุนแรง (Act of barbarity)
- (3) "ผู้อื่น" กรณีที่ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษในบทบรรณาการแล้ว ผู้อื่นจะต้องเป็นบุคคลตามที่กำหนดไว้ในอนุมาตราหนึ่งๆ โดยมาตรา 222-3 (5) กำหนดให้วัตถุประสงค์ของการกระทำจะต้องเป็นพยานบุคคล ผู้เสียหาย หรือคู่ความในคดีแพ่งเท่านั้น

องค์ประกอบภายใน คือ เจตนาพิเศษ โดยหากเป็นการทรมาน หรือการใช้ความรุนแรงต่อพยานบุคคล ผู้กระทำความผิดจะต้องมีเจตนาพิเศษคือเพื่อป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวประนามการกระทำความผิด ยื่นคำฟ้อง ให้การหรือเบิกความต่อหน้าศาล หรือเป็นการทรมานหรือการใช้ความรุนแรงต่อพยานบุคคลเพราะเหตุที่พยานบุคคลได้ประนาม ให้การหรือเบิกความเกี่ยวกับผู้กระทำความผิด

จากบทบัญญัติมาตรา 222-3 (5) แสดงให้เห็นว่าแม้จะเป็นบทบัญญัติที่เป็นเรื่องของการใช้ความรุนแรงหรือการทรมาน กฎหมายก็ยังยกระดับความสำคัญของพยานบุคคลให้เทียบเท่ากับเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรม หรือบุคลากร โดยมีแนวคิดและเหตุผลในทำนองเดียวกันกับความผิดฐานฆ่าผู้อื่น ที่จะต้องให้ผู้กระทำความผิดรับบทลงโทษที่หนักกว่าหากเป็นการทรมานพยาน หรือการใช้ความรุนแรงต่อพยาน เพื่อป้องกันมิให้พยานบุคคลเบิกความต่อหน้าศาล หรือเนื่องมาจากการเบิกความของพยานบุคคล

บทบัญญัติมาตรา 222-3 (5) ของประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศสนั้น ผู้เขียนเห็นมีลักษณะใกล้เคียงกับบทบัญญัติเรื่องความผิดฐานหน่วงเหนี่ยวกักขังเพื่อให้ผู้อื่นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา 310 ทวิ ของประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทย เนื่องจากประเทศไทยไม่ได้มีกำหนดความผิดเกี่ยวกับการทรมาน (Torture) หรือการใช้ความรุนแรง (Act of barbarity) ผู้อื่นไว้โดยเฉพาะเจาะจง จึงต้องเทียบเคียงกับบทบัญญัติกฎหมายที่มีลักษณะการกระทำความผิดใกล้เคียงกันคือความผิดฐานหน่วงเหนี่ยวกักขัง เพื่อให้ผู้อื่นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งให้แก่

ตนหรือบุคคลอื่นอีกด้วย ซึ่งเป็นความผิดต่อเสรีภาพประการหนึ่ง จากการเปรียบเทียบ ผู้เขียนตั้งข้อสังเกตว่ามาตรา 310 ทวิ ของประมวลกฎหมายอาญานั้นบัญญัติสามารถนำมาปรับใช้ได้โดยยืดหยุ่นสำหรับกรณีการกระทำความผิดมากกว่ามาตรา 222-3 (5) ของประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส เพราะกำหนดถ้อยคำไว้กว้างและง่ายต่อการปรับใช้กับกรณีมากกว่า กล่าวคือ มาตรา 310 ทวิจะบัญญัติเพียงว่าเป็นการหน่วงเหนี่ยวกักขังเพื่อกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งให้แก่ผู้กระทำความผิดหรือผู้อื่นเท่านั้น ซึ่งต่างจากมาตรา 222-3 (5) ที่องค์ประกอบของความผิดนั้นจะต้องมีเจตนาพิเศษเพื่อป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวประนามการกระทำความผิด ยื่นคำฟ้อง ให้การหรือเบิกความต่อหน้าศาล หรือเป็นการทรมาณหรือการใช้ความรุนแรงต่อพยานบุคคลเพราะเหตุที่พยานบุคคลได้ประนาม ให้การหรือเบิกความเกี่ยวกับผู้กระทำความผิด

3. ความผิดฐานทำร้ายผู้อื่นจนถึงแก่ความตายโดยมีเหตุฉกรรจ์

ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 222-8¹⁸⁴ วางหลักว่า "ผู้กระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นจนถึงแก่ความตายตามมาตรา 222-7 ที่กระทำโดยวิธีการหรือลักษณะที่กำหนดไว้ดังต่อไปนี้ จะต้องถูกระวางโทษจำคุก 20 ปี

¹⁸⁴ The French Penal Code of 1791, Article 222-8 "The offence defined under article 222-7 is punished by twenty years' criminal imprisonment where it is committed:

- 1° against a minor under fifteen years of age;
- 2° against a person whose particular vulnerability, due to age, sickness or infirmity, to a physical or psychological disability or to pregnancy, is apparent or known to the perpetrator;
- 3° against a natural or legitimate ascendant or the adoptive father or mother;
- 4° against a judge or prosecutor, a juror, an advocate, a legal professional officer or a public officer, a member of the gendarmerie, a civil servant of the national police, customs, the penitentiary administration or against any other person holding public authority or discharging a public service mission, a fireman (whether professional or volunteer), the accredited warden of a building or group of buildings or an agent carrying out on behalf of the tenant the duty of caring for or watching an inhabited building in pursuance of article L. 127.1 of the Code of Construction and Habitation, in the exercise or on account of his functions or mission, when the capacity of the victim is known or apparent to the perpetrator;
- 4°bis against the spouse, the ascendants and direct descendants of the persons mentioned in 4° or against any other person who habitually resides in their home, because of the duties carried out by these persons;

- (1) เป็นการกระทำต่อผู้เยาว์ที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี
- (2) เป็นการกระทำต่อผู้ที่มีภาวะร่างกายอ่อนแอ เนื่องจากอายุ ความป่วยไข้ ความบกพร่อง ความพิการทางร่างกายหรือจิตใจ หรือผู้ที่ตั้งครรรภ์ ทั้งนี้ สถานะของเหยื่อจะต้องเป็นที่ประจักษ์ต่อผู้กระทำความผิดด้วย
- (3) เป็นการกระทำต่อบุพการี ไม่ว่าจะเป็นบุพการีตรงความจริงหรือบุพการีตามกฎหมาย หรือเป็นการกระทำต่อบิดาบุญธรรม หรือมารดาบุญธรรม
- (4) เป็นการกระทำต่อผู้พิพากษา อัยการ ลูกขุน หนายความ เจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย เจ้าพนักงานราชการ เจ้าพนักงานตำรวจ ทหาร ข้าราชการ เจ้าพนักงานศุลกากร ผู้จัดการทัศนสถาน หรือเรือนจำ ผู้อื่นที่ได้รับอำนาจรัฐ หรือได้รับปลดจากการปฏิบัติภารกิจสาธารณะ เจ้าพนักงานดับเพลิง (ไม่ว่าจะโดยการสมัครใจหรือเป็นเจ้าพนักงานดับเพลิงตามตำแหน่งหน้าที่ก็ตาม) พศติที่ได้รับการแต่งตั้ง ตัวแทนตามความหมายของมาตรา L. 127.1 ของประมวลกฎหมายก่อสร้างและที่พักอาศัย (L.127.1 of the Code of Construction and Habitation) ด้วยเหตุที่หรือเนื่องมาจากตำแหน่งหน้าที่ หรือภารกิจของบุคคลดังกล่าว ทั้งนี้ สถานะหรือความสามารถของเหยื่อจะต้องเป็นที่ประจักษ์ต่อผู้กระทำความผิดด้วย

4ter against a person employed by a public transport network or any other person carrying out a public service mission or against a health professional in the exercise of his duties, where the status of the victim is apparent or known to the perpetrator;

5° against a witness, victim or civil party, either to prevent him from denouncing the action, filing a complaint or making a statement before a court, or because of such denunciation, complaint or statement;

5bis because of the victim's membership or non-membership of a given ethnic group, nation, race or religion;

5ter because of the sexual orientation of the victim;

6° by the spouse or cohabitee of the victim;

7° by a person holding public authority or discharging a public service mission in the exercise or at the occasion of the exercise of his functions or mission;

8° by two or more acting as perpetrators or accomplices;

9° with premeditation;

10° with the use or threatened use of a weapon"

(4 ทวิ) เป็นการกระทำต่อคู่สมรส บุพการี และทายาทผู้สืบสันดาน สายตรง ของบุคคลตาม (4) หรือเป็นการกระทำต่อบุคคลอื่นที่ได้พักอาศัยอยู่ในที่พักอาศัยของบุคคลตาม (4) เนื่องมาจากการปฏิบัติหน้าที่ของบุคคลตาม (4)

(4 ตริ) เป็นการกระทำต่อพนักงานขององค์การขนส่งสาธารณะ หรือฆ่าผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ในการให้บริการสาธารณะ หรือฆ่าผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพ ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคคลดังกล่าว ทั้งนี้ สถานะของเหยื่อจะต้องเป็นที่ประจักษ์ต่อผู้กระทำความผิดด้วย

(5) เป็นการกระทำต่อพยานบุคคล ผู้เสียหาย หรือคู่ความในคดีแพ่ง เพื่อป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวประนามการกระทำความผิด ยื่นคำฟ้อง ให้การหรือเบิกความต่อหน้าศาล หรือเนื่องมาจากการประนาม การฟ้องร้องคดี การให้การหรือเบิกความดังกล่าว

(5 ทวิ) เป็นการกระทำเนื่องจากผู้ถูกทำร้ายเป็นสมาชิกหรือไม่เป็นสมาชิกของกลุ่มชาติพันธุ์ เชื้อชาติ หรือศาสนา

(5 ตริ) เป็นการกระทำเนื่องจากரசนิยมทางเพศของผู้ถูกทำร้าย

(6) เป็นการกระทำโดยคู่สมรส หรือผู้อยู่ร่วมกันของผู้ถูกทำร้าย

(7) เป็นการกระทำโดยบุคคลที่มีอำนาจสาธารณะ หรือปฏิบัติหน้าที่ในการให้บริการสาธารณะเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ หรือโอกาสที่จะได้ปฏิบัติหน้าที่ของบุคคลดังกล่าว

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY (8) เป็นการกระทำโดยการสมคบกันตั้งแต่บุคคลสองคนขึ้นไป

(9) เป็นการกระทำโดยไตร่ตรองไว้ก่อนล่วงหน้า

(10) เป็นการกระทำโดยการใช้อาวุธ หรือการข่มขู่ว่าจะใช้อาวุธ"

ความผิดฐานตามมาตรา 222-8 เป็นบทกฤษฎีของความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นจนถึงแก่ความตายซึ่งเป็นบทธรรมดาตามมาตรา 222-7¹⁸⁵ โดยได้กำหนดให้การทำร้ายร่างกายพยานบุคคลจนถึงแก่ความตายถือเป็นเหตุฉกรรจ์ที่ผู้กระทำความผิดจะต้องได้รับโทษหนักกว่า

¹⁸⁵ The French Penal Code of 1791, Article 222-7 "Acts of violence causing an unintended death are punished by fifteen years' criminal imprisonment"

บทธรรมดาดำยในทำนองเดียวกันกับความผิดฐานฆ่าพยานบุคคลและความผิดฐานทรมาณพยานบุคคลที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น โดยผู้เขียนจะกล่าวเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับพยานบุคคลเท่านั้น

องค์ประกอบภายนอก

- (1) "ผู้กระทำ" คือมนุษย์ซึ่งกฎหมายไม่จำกัดว่าจะเป็นคน
- (2) "การกระทำ" คือการทำร้าย (Violence)
- (3) "ผู้อื่น" กรณีที่ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษในบทฉกรรจ์แล้วผู้อื่นจะต้องเป็นบุคคลตามที่กำหนดไว้ในอนุมาตราหนึ่งๆ โดยมาตรา 222-8 (5) กำหนดให้วัตถุประสงค์แห่งการกระทำจะต้องเป็นพยานบุคคล ผู้เสียหาย หรือคู่ความในคดีแพ่งเท่านั้น
- (4) "ผลของการกระทำ" คือ ความตายของผู้อื่น

องค์ประกอบภายใน คือ เจตนาพิเศษ โดยหากเป็นการทำร้ายพยานบุคคลจนถึงแก่ความตาย ผู้กระทำความผิดจะต้องมีเจตนาพิเศษคือเพื่อป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวประนามการกระทำความผิด ยื่นคำฟ้อง ให้การหรือเบิกความต่อหน้าศาล หรือเป็นการทำร้ายพยานบุคคลจนถึงแก่ความตายเพราะเหตุที่พยานบุคคลได้ประนาม ให้การหรือเบิกความเกี่ยวกับผู้กระทำความผิด

จากบทบัญญัติมาตรา 222-8 (5) แสดงให้เห็นว่าแม้จะเป็นบทบัญญัติที่เป็นเรื่องของการทำร้ายจนเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย กฎหมายก็ยังคงระดับความสำคัญของพยานบุคคลให้เทียบเท่ากับเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรม หรือบุพการี โดยมีแนวคิดและเหตุผลในทำนองเดียวกันกับความผิดฐานฆ่าพยานบุคคลและความผิดฐานทรมาณพยานบุคคล ที่จะต้องให้ผู้กระทำความผิดรับโทษที่หนักกว่าหากเป็นการทำร้ายพยานบุคคลจนถึงแก่ความตาย เพื่อป้องกันมิให้พยานเบิกความต่อหน้าศาล หรือเนื่องมาจากการเบิกความของพยาน

ความผิดฐานทำร้ายพยานบุคคลจนถึงแก่ความตายตามมาตรา 222-8 (5) นี้สามารถเปรียบเทียบได้กับกรณีความผิดฐานทำร้ายผู้อื่นจนถึงแก่ความตายในประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทยมาตรา 290 วรรคสอง ซึ่งจะต้องนำเหตุฉกรรจ์ตามมาตรา 289 มาพิจารณาประกอบ โดยผู้กระทำความผิดนั้นมีเพียงเจตนาทำร้ายแต่จะต้องรับผิดชอบเพิ่มขึ้นในผลแห่งการกระทำความผิดที่ทำให้ผู้ถูกระทำนั้นถึงแก่ความตาย อย่างไรก็ตาม เหตุฉกรรจ์ของความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นจนถึงแก่ความตายตามประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทย นั้น ยังไม่ครอบคลุมถึงกรณีที่

ผู้ถูกระทำเป็นพยานบุคคล เช่นเดียวกับความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยมีเหตุฉกรรจ์ ดังนั้น ผู้กระทำความผิดจึงต้องรับโทษที่บัญญัติไว้ในบทธรรมดาเท่านั้น

4. ความผิดฐานทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้พิการโดยมีเหตุฉกรรจ์

ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 222-10¹⁸⁶ บัญญัติว่า "ผู้กระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้พิการมาตรา 222-9 ที่กระทำโดยวิธีการหรือลักษณะที่กำหนดไว้ดังต่อไปนี้ จะต้องถูกระวางโทษจำคุก 15 ปี

¹⁸⁶ The French Penal Code of 1791, Article 222-10 "The offence defined under Article 222-9 is punished by fifteen years' criminal imprisonment where it is committed:

1° against a minor under fifteen years of age;

2° against a person whose particular vulnerability, due to age, sickness or infirmity, to a physical or psychological disability or to pregnancy, is apparent or known to the perpetrator;

3° against a natural or legitimate ascendant or the adoptive father or mother;

4° against a judge or prosecutor, a juror, an advocate, a legal professional officer or a public officer, a member of the gendarmerie, a civil servant of the national police, customs, the penitentiary administration or against any other person holding public authority or discharging a public service mission, a fireman (whether professional or volunteer), the accredited warden of a building or group of buildings or an agent carrying out on behalf of the tenant the duty of caring for or watching an inhabited building in pursuance of article L. 127.1 of the Code of Construction and Habitation, in the exercise or on account of his functions or mission, when the status of the victim is known or apparent to the perpetrator;

4°bis against the spouse, the ascendants and direct descendants of the persons mentioned in 4° or against any other person who habitually resides in their home, because of the duties carried out by these persons;

4°ter against a person employed by a public transport network or any other person carrying out a public service mission or against a health professional in the exercise of his duties, where the status of the victim is apparent or known to the perpetrator;

5° against a witness, victim or civil party, either to prevent him from denouncing the action, filing a complaint or making a statement before a court, or because of such denunciation, complaint or statement;

5°bis because of the victim's actual or supposed membership or non-membership of a given ethnic group, nation, race or religion;

5°ter because of the sexual orientation of the victim;

6° by the spouse or cohabitee of the victim;

7° by a person holding public authority or discharging a public service mission, in the exercise or on the occasion of the exercise of the functions or mission;

8° by two or more acting as perpetrators or accomplices;

(1) เป็นการกระทำต่อผู้เยาว์ที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี

(2) เป็นการกระทำต่อผู้ที่มีภาวะร่างกายอ่อนแอ เนื่องจากอายุ ความป่วยไข้ ความบกพร่อง ความพิการทางร่างกายหรือจิตใจ หรือผู้ที่ตั้งครรภ์ ทั้งนี้ สถานะของเหยื่อจะต้องเป็นที่ประจักษ์ต่อผู้กระทำความผิดด้วย

(3) เป็นการกระทำต่อบุพการี ไม่ว่าจะเป็นบุพการีตรงความจริงหรือบุพการีตามกฎหมาย หรือเป็นการกระทำต่อบิดาบุญธรรม หรือมารดาบุญธรรม

(4) เป็นการกระทำต่อผู้พิพากษา อัยการ ลูกขุน ทนายความ เจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย เจ้าพนักงานราชการ เจ้าพนักงานตำรวจ ทหาร ข้าราชการ เจ้าพนักงานศุลกากร ผู้จัดการทัศนสถาน หรือเรือนจำ ผู้อื่นที่ได้รับอำนาจรัฐ หรือได้รับปลดจากการปฏิบัติภารกิจสาธารณะ เจ้าพนักงานดับเพลิง (ไม่ว่าจะโดยการสมัครใจหรือเป็นเจ้าพนักงานดับเพลิงตามตำแหน่งหน้าที่ก็ตาม) พศติที่ได้รับการแต่งตั้ง ตัวแทนตามความหมายของมาตรา L. 127.1 ของประมวลกฎหมายก่อสร้างและที่พักอาศัย (L.127.1 of the Code of Construction and Habitation) ด้วยเหตุที่หรือเนื่องมาจากตำแหน่งหน้าที่ หรือภารกิจของบุคคลดังกล่าว ทั้งนี้ สถานะหรือความสามารถของเหยื่อจะต้องเป็นที่ประจักษ์ต่อผู้กระทำความผิดด้วย

(4 ทวิ) เป็นการกระทำต่อคู่สมรส บุพการี และทายาทผู้สืบสันดานสายตรง ของบุคคลตาม (4) หรือเป็นการกระทำต่อบุคคลอื่นที่ได้พักอาศัยอยู่ในที่พักอาศัยของบุคคลตาม (4) เนื่องมาจากการปฏิบัติหน้าที่ของบุคคลตาม (4)

(4 ตริ) เป็นการกระทำต่อพนักงานขององค์การขนส่งสาธารณะ หรือฆ่าผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ในการให้บริการสาธารณะ หรือฆ่าผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพ ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคคลดังกล่าว ทั้งนี้ สถานะของเหยื่อจะต้องเป็นที่ประจักษ์ต่อผู้กระทำความผิดด้วย

(5) เป็นการกระทำต่อพยานบุคคล ผู้เสียหาย หรือคู่ความในคดีแพ่ง เพื่อป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวประนามการกระทำความผิด ยื่นคำฟ้อง ให้การหรือเบิกความต่อหน้าศาล หรือเนื่องมาจากการประนาม การฟ้องร้องคดี การให้การหรือเบิกความดังกล่าว

9° with premeditation;

10° with the use or threatened use of a weapon"

(5 ทวิ) เนื่องจากผู้ถูกทำร้ายเป็นสมาชิกหรือไม่เป็นสมาชิกของกลุ่มชาติพันธุ์ เชื้อชาติ หรือศาสนา

(5 ตริ) เป็นการกระทำเนื่องจากระสนิยมทางเพศของผู้ถูกทำร้าย

(6) เป็นการกระทำโดยคู่สมรส หรือผู้อยู่ร่วมกันของผู้ถูกทำร้าย

(7) เป็นการกระทำโดยบุคคลที่มีอำนาจสาธารณะ หรือปฏิบัติหน้าที่ในการให้บริการสาธารณะเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ หรือโอกาสที่จะได้ปฏิบัติหน้าที่ของบุคคลดังกล่าว

(8) เป็นการกระทำโดยการสมคบกันตั้งแต่บุคคลสองคนขึ้นไป

(9) เป็นการกระทำโดยไตร่ตรองไว้ก่อนล่วงหน้า

(10) เป็นการกระทำโดยการใช้อาวุธ หรือการข่มขู่ว่าจะใช้อาวุธ"

ความผิดฐานตามมาตรา 222-10 เป็นบทลงโทษของความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้พิการซึ่งเป็นบทธรรมดาตามมาตรา 222-9¹⁸⁷ โดยได้กำหนดให้การทำร้ายร่างกายพยานบุคคลจนเป็นเหตุให้พิการถือเป็นเหตุฉกรรจ์ที่ผู้กระทำความผิดจะต้องได้รับโทษหนักกว่าบทธรรมดาด้วยในทำนองเดียวกันกับความผิดฐานฆ่าผู้อื่นที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น โดยผู้เขียนจะกล่าวเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับพยานบุคคลเท่านั้น

องค์ประกอบภายนอก CHULALONGKORN UNIVERSITY

(1) "ผู้กระทำ" คือมนุษย์ซึ่งกฎหมายไม่จำกัดว่าจะเป็นใคร

(2) "การกระทำ" คือการทำร้าย (Violence)

(3) "ผู้อื่น" ในกรณีนี้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษในบทลงโทษแล้วผู้อื่นจะต้องเป็นบุคคลตามที่กำหนดไว้ในอนุมาตราหนึ่งๆ โดยมาตรา 222-10 (5) กำหนดให้วัตถุประสงค์แห่งการกระทำจะต้องเป็นพยานบุคคล ผู้เสียหาย หรือคู่ความในคดีแพ่งเท่านั้น

¹⁸⁷ The French Penal Code of 1791, Article 222-9 "Acts of violence causing mutilation or permanent disability are punished by ten years' imprisonment and a fine of €150,000"

(4) "ผลของการกระทำ" คือ ความพิการ (Mutilation / Permanent Disability) ของผู้อื่น

องค์ประกอบภายใน คือ เจตนาพิเศษ โดยหากเป็นการทำร้ายพยานบุคคลจนเป็นเหตุให้พิการ ผู้กระทำความผิดจะต้องมีเจตนาพิเศษคือเพื่อป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวประนามการกระทำความผิด ยืนคำฟ้อง ให้การหรือเบิกความต่อหน้าศาล หรือเป็นการทำร้ายพยานบุคคลจนเป็นเหตุให้พิการเพราะเหตุที่พยานบุคคลได้ประนาม ให้การหรือเบิกความเกี่ยวกับผู้กระทำความผิด

บทบัญญัติมาตรา 222-10 (5) เป็นบทบัญญัติที่มีวัตถุประสงค์ในทำนองเดียวกันกับมาตรา 222-8 (5) ซึ่งเป็นเป็นการกำหนดเหตุฉกรรจ์สำหรับความผิดทำร้ายพยานบุคคล ผู้เขียนจึงขออ้างอิงถึงเนื้อหาที่ได้กล่าวไปก่อนหน้านี้ ความผิดฐานตามมาตรา 222-10 (5) ของประมวลกฎหมายฝรั่งเศส สามารถเปรียบเทียบได้กับความผิดฐานทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายสาหัสโดยมีเหตุฉกรรจ์ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 298 ประกอบมาตรา 297 ซึ่งจะต้องนำบทบัญญัติมาตรา 289 มาใช้ประกอบในการพิจารณาเหตุฉกรรจ์ อย่างไรก็ตาม ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 297 ได้กำหนดนิยามของคำว่าอันตรายสาหัสไว้อย่างชัดเจนว่าเป็นกรณีใดบ้าง ซึ่งแตกต่างกับบทบัญญัติมาตรา 222-9 ที่กำหนดถ้อยคำไว้ในลักษณะกว้างๆว่าผลของการกระทำจะต้องเป็นการทำให้ผู้อื่นนั้นพิการเท่านั้น

นอกจากฐานความผิดที่ผู้เขียนได้ยกมาทั้งหมดข้างต้น ประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศสยังปรากฏบทบัญญัติต่อชีวิตร่างกายอื่นๆที่นำกรณีผู้กระทำความผิดได้กระทำต่อพยานบุคคลมาเป็นเหตุฉกรรจ์เช่นเดียวกับ ความผิดฐานฆ่าผู้อื่น หรือ ความผิดฐานทำร้ายร่างกายจนเป็นเหตุให้ถึงแก่ความตาย เป็นต้น โดยผู้เขียนจะไม่ขอกล่าวเพิ่มเติม ณ ที่นี้ เนื่องจากวัตถุประสงค์ของกฎหมายนั้นเป็นไปเพื่อการคุ้มครองความปลอดภัยของพยานบุคคลเช่นเดียวกันทั้งหมด¹⁸⁸

การคุ้มครองความปลอดภัยของพยานบุคคลตามประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศสนั้นจะเห็นได้ว่าเป็นการคุ้มครองความปลอดภัยของพยานบุคคลทั้งก่อนและหลังการพิจารณาคดี กล่าวคือ บทบัญญัติความผิดนั้นได้กำหนดองค์ประกอบภายในของฐานความผิดให้รวมถึงการคุ้มครองพยานบุคคลจากการกระทำความผิดที่ได้กระทำไปเนื่องจากการที่พยานบุคคลไปเบิกความหรือให้ถ้อยคำด้วย ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าเป็นเรื่องที่สำคัญ และกฎหมายไทยยังไม่มีหลักกฎหมายใดที่

¹⁸⁸ Please see the French Penal Code of 1791, Article 222-11 to Article 222-13.

ครอบคลุมถึงกรณีดังกล่าว นอกจากนี้ ตามกฎหมายของประเทศฝรั่งเศสยังปรากฏข้อสังเกตที่สำคัญอีกประการหนึ่งตามที่ได้กล่าวไว้ก่อนหน้านี้นี้ คือ บทบัญญัติความผิดกำหนดให้วัตถุแห่งการกระทำนั้นจะต้องเป็นพยานบุคคลซึ่งแตกต่างจากบทบัญญัติความผิดเกี่ยวกับการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมของประเทศสหรัฐอเมริกาที่กำหนดให้วัตถุแห่งการกระทำเป็นผู้อื่น แม้ว่าการปรับใช้กฎหมายจะไม่ได้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ แต่แสดงให้เห็นว่า หากกฎหมายจะมุ่งใช้ถ้อยคำว่าพยานบุคคลในฐานะวัตถุแห่งการกระทำ ผู้ร่างกฎหมายจำเป็นต้องบัญญัติคำนิยามหรือคำจำกัดความให้ชัดเจนว่าเมื่อใดที่สภาพของพยานบุคคลจะเกิดขึ้น เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในการตีความกฎหมาย

4.1.3 ประเทศสิงคโปร์

ประเทศสิงคโปร์ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ ซึ่งมีแนวความคิดตามหลักความยุติธรรมตามธรรมชาติ (Natural Justice) โดยมีทฤษฎีที่ว่าบุคคลทุกคนย่อมมีความเสมอภาคกันตามกฎหมาย จึงต้องอยู่ภายใต้หลักกฎหมายเดียวกันและต้องขึ้นศาลเดียวกัน ระบบคอมมอนลอว์ไม่เน้นความแตกต่างของรัฐและเอกชน โดยเมื่อเกิดข้อพิพาทขึ้น ศาลยุติธรรมจะเป็นผู้พิจารณาคดี โดยเป็นองค์กรศาลหลักเพียงศาลเดียวจนถึงชั้นอุทธรณ์ และชั้นฎีกา

"ประมวลกฎหมายอาญาสิงคโปร์ (Singapore Penal Code Chapter 224)" หมวดที่ 11 เรื่องพยานหลักฐานเท็จและความผิดต่อกระบวนการยุติธรรม (False evidence and offences against public justice) ในมาตรา 204A¹⁸⁹ ได้บัญญัติความผิดที่เกี่ยวกับการคุ้มครองความปลอดภัยของพยานบุคคล ดังนี้

"ผู้ใดกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งที่มีแนวโน้มเป็นการขัดขวาง กีดขวาง บิดเบือน หรือทำลายกระบวนการยุติธรรม โดย

(1) รู้ว่าการกระทำดังกล่าวมีโอกาสที่จะขัดขวาง ป้องกัน บิดเบือน หรือทำลายกระบวนการยุติธรรม หรือ

¹⁸⁹ Singapore Penal Code Chapter 224, Article 204A "Whoever does an act that has a tendency to obstruct, prevent, pervert or defeat the course of justice

(a) knowing that the act is likely to obstruct, prevent, pervert or defeat the course of justice; or

(b) intending to obstruct, prevent, pervert or defeat the course of justice,

shall be guilty of an offence and shall on conviction be punished with imprisonment for a term which may extend to 7 years, or with fine, or with both"

(2) มีเจตนาที่จะขัดขวาง กีดขวาง บิดเบือน หรือทำลายกระบวนการยุติธรรม

ผู้นั้นกระทำความผิดและจะต้องถูกระวางโทษจำคุกไม่เกิน 7 ปี หรือโทษปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ"

ความผิดตามมาตรา 204A เป็นความผิดที่มุ่งต่อการป้องกันการแทรกแซงกระบวนการยุติธรรม ซึ่งรวมถึงการแทรกแซงการเบิกความของพยานบุคคลด้วย โดยมีองค์ประกอบความผิด ดังนี้

องค์ประกอบภายนอก

- (1) "ผู้กระทำ" คือมนุษย์ซึ่งกฎหมายไม่จำกัดว่าจะเป็นใคร
- (2) "การกระทำ" คือการขัดขวาง การกีดขวาง บิดเบือน หรือทำลายกระบวนการยุติธรรม

องค์ประกอบภายใน คือ เจตนาธรรมดา ไม่ว่าจะผู้กระทำนั้นจงใจกระทำ หรือรู้ว่าการกระทำของตนนั้นมีแนวโน้มที่จะเป็นการขัดขวาง การยับยั้ง การบิดเบือน หรือการทำลายกระบวนการยุติธรรม

ตามความผิดตามมาตรา 204A กฎหมายไม่ได้กำหนดวัตถุประสงค์แห่งการกระทำไว้โดยเฉพาะเจาะจง ดังนั้น ความผิดฐานนี้จะมีกรรมของการกระทำหรือไม่ ไม่ใช่สาระสำคัญ เพียงแต่โจทก์จะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าผู้กระทำมีเจตนากระทำการที่เป็นการขัดขวาง กีดขวาง บิดเบือน หรือทำลายกระบวนการยุติธรรม ความผิดฐานนี้เป็นความผิดที่สามารถคุ้มครองความปลอดภัยของพยานบุคคลได้ เนื่องจากการแทรกแซงการเบิกความของพยานบุคคลนั้นด้วยการกระทำอันตรายอย่างใดอย่างหนึ่งต่อพยานบุคคลนั้น ย่อมถือว่าเป็นการขัดขวาง กีดขวาง บิดเบือน หรือทำลายกระบวนการยุติธรรมประการหนึ่ง เพราะทำให้พยานไม่สามารถไปเบิกความต่อศาลได้ หรือให้พยานไปเบิกความเท็จ อย่างไรก็ดี หากเป็นการแจ้งถึงหน้าที่ของพยานบุคคลที่พยานจะต้องทำตามกฎหมายแล้ว แม้ว่าถ้อยคำอาจมีการข่มขู่อยู่บ้าง ก็ยังไม่ถือว่าเป็นความผิด เช่น ก. ได้ข่มขู่ ข. ซึ่งจะเป็นพยานบุคคลที่ต้องมาเบิกความในคดีว่า หาก ข. เบิกความเท็จ ข.จะต้องถูกฟ้องร้องเป็นคดี ยังไม่เพียงพอที่จะเป็นความผิดฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรม

เนื่องจากความผิดตามมาตรา 204A นี้เป็นการกำหนดลักษณะความผิดอย่างกว้างๆ ว่าการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมนั้นถือเป็นความผิด แต่มิได้บัญญัติกฎหมายให้คุ้มครองตัวพยานบุคคลโดยเฉพาะเจาะจง จึงทำให้พยานบุคคลอาจไม่ได้รับความคุ้มครองเท่าที่ควรจะเป็น ทั้งที่ในประมวลกฎหมายอาญาสิงคโปร์ก็ปรากฏความผิดฐานให้สินบนพยานในมาตรา 204B¹⁹⁰ ซึ่งจำกัดขอบเขตเฉพาะการให้อามิสสินจ้าง แต่ในเรื่องการข่มขู่ คุกคาม ทำร้ายหรือฆ่าพยานกลับไม่ได้มีการระบุให้เป็นความผิดแยกออกไปโดยเฉพาะเจาะจง

ในประเด็นเรื่องการกำหนดเหตุฉกรรจ์ ไม่ปรากฏว่าในประมวลกฎหมายอาญาได้มีการกำหนดเหตุฉกรรจ์ในลักษณะที่พิจารณาถึงวัตถุประสงค์แห่งการกระทำที่เป็นพยานบุคคลไว้ในความผิดฐานฆ่าผู้อื่น ดังเช่นที่ปรากฏในประเทศฝรั่งเศส เนื่องจากความผิดต่อชีวิตร่างกายของสิงคโปร์นั้นมีโทษค่อนข้างร้ายแรงอยู่แล้ว จึงไม่จำเป็นที่จะต้องกำหนดลักษณะอันเป็นเหตุฉกรรจ์เพิ่มเติมขึ้นอีก เช่น ผู้กระทำความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาตามมาตรา 300(a)¹⁹¹ จะต้องรับโทษประหารชีวิตสถาน

¹⁹⁰ Singapore Penal Code Chapter 224, Article 204B

"(1) Whoever

(a) gives, confers, or procures, promises or offers to give, confer, or procure or attempts to procure, any gratification to, upon, or for any person, upon any agreement or understanding that any person who is aware of any offence (being an offence which any person is legally bound to give information respecting that offence) will abstain from reporting that offence to the police or any agency charged by law with the duty of investigating offences;

(b) gives, confers, or procures, promises or offers to give, confer, or procure or attempts to procure, any gratification to, upon, or for any person, upon any agreement or understanding that any person called or to be called as a witness in any judicial proceeding will give false testimony or withhold true testimony or abstain from giving evidence;

(c) attempts by any means to induce a person called or to be called as a witness in any judicial proceeding to give false testimony or withhold true testimony or abstain from giving evidence; or

(d) asks, receives, or obtains, or agrees or attempts to receive or obtain, any property or benefit of any kind for himself, or any other person, upon any agreement or understanding that any person will as a witness in any judicial proceeding give false testimony or withhold true testimony or abstain from giving evidence, shall be punished with imprisonment for a term which may extend to 7 years, or with fine, or with both.

(2) In this section, "judicial proceeding" means any proceeding in the course of which evidence is or may be legally taken"

¹⁹¹ Singapore Penal Code Chapter 224, Article 300 "Except in the cases hereinafter excepted culpable homicide is murder

(a) if the act by which the death is caused is done with the intention of causing death.."

เดียวเท่านั้น ตามที่กฎหมายกำหนดบทลงโทษไว้ในมาตรา 302(1)¹⁹² ส่วนความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ประมวลกฎหมายสิงคโปร์มิได้มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการทำร้ายพยานบุคคลให้เป็นเหตุจรรยาไว้ โดยเฉพาะเจาะจงดังเช่นประเทศฝรั่งเศส แต่ก็ปรากฏบทบัญญัติที่มีลักษณะใกล้เคียงคือการทำร้าย เจ้าพนักงานของรัฐเพื่อมิให้ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเจ้าพนักงาน หรือเป็นผลมาจากการปฏิบัติหน้าที่ของ เจ้าพนักงานนั้น ผู้กระทำความผิดต้องได้รับโทษหนักขึ้น¹⁹³ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญเรื่อง ความเด็ดขาดของอำนาจรัฐ ที่จะต้องได้รับความคุ้มครองเป็นพิเศษกว่ากรณีการทำร้ายผู้อื่นตามปกติ แต่อย่างไรก็ดี บทบัญญัติดังกล่าวก็ไม่ได้หมายรวมถึงพยานบุคคลเช่นเดียวกับกฎหมายของประเทศ ไทย

4.1.4 ประเทศญี่ปุ่น

ประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบซีวิลลอว์ หรือระบบกฎหมายลาย ลักษณะอักษรเช่นเดียวกับประเทศไทย โดยปัจจุบันญี่ปุ่นมีรัฐธรรมนูญและประมวลกฎหมายสำคัญ ทั้งหมด 5 ฉบับด้วยกัน ได้แก่ ประมวลกฎหมายแพ่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และประมวลกฎหมายพาณิชย์ อย่างไรก็ตาม ประเทศญี่ปุ่นยังมีกฎหมายในรูปแบบอื่นที่ใช้บังคับอยู่กว่า 1,800 ฉบับ รวมทั้งยังมี ข้อบังคับอื่นในรูปแบบของคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี และคำสั่งกระทรวง โดยกฎหมายที่กำหนด ความผิดอาญาและโทษทางอาญา คือประมวลกฎหมายอาญา (Japan Penal Code (Act No. 45) 1907) ที่ได้บังคับใช้เมื่อปี ค.ศ. 1907 เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

ประมวลกฎหมายอาญาของประเทศญี่ปุ่นมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการ การแทรกแซงการเบิกความของพยานบุคคลเป็นลักษณะของการคุ้มครองความปลอดภัยของพยาน บุคคล โดยปรากฏอยู่ในหมวดที่ 7 ซึ่งเป็นเรื่องอาชญากรรมเกี่ยวกับการปิดบังซ่อนเร้นอาชญากรรมและ พยานหลักฐานในคดีอาญา

¹⁹² Singapore Penal Code Chapter 224, Article 302 "(1) Whoever commits murder within the meaning of section 300(a) shall be punished with death"

¹⁹³ Singapore Penal Code Chapter 224, Article 332 "Whoever voluntarily causes hurt to any person being a public servant in the discharge of his duty as such public servant, or with intent to prevent or deter that person or any other public servant from discharging his duty as such public servant, or in consequence of anything done or attempted to be done by that person in the lawful discharge of his duty as such public servant, shall be punished with imprisonment for a term which may extend to 7 years, and shall also be liable to fine or to caning, provided that in exceptional circumstances imprisonment need not be imposed"

ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 105-2¹⁹⁴ บัญญัติว่า "ผู้ใดบังคับเรียกร้องโดยไม่มีเหตุอันสมควรเพื่อที่จะพบปะกับผู้อื่น หรือข่มขู่ ทำให้กลัว คุกคามผู้อื่นหรือผู้ใกล้ชิดของผู้อื่นที่น่าจะรู้เห็นในเรื่องสำคัญที่จำเป็นต่อการสืบสวนสอบสวน หรือการพิจารณาคดีนั้น เพื่อประโยชน์ในคดีอาญาของตนเองหรือของบุคคลอื่น ต้องระวางโทษใช้แรงงานไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 200,000 เยน"

ความผิดตามมาตรา 105-2 เป็นความผิดที่มุ่งต่อการป้องกันการแทรกแซงกระบวนการยุติธรรม โดยมุ่งคุ้มครองผู้ที่เป็นหรือจะเป็นพยานบุคคล รวมถึงผู้ใกล้ชิดของพยานบุคคลนั้น โดยมีองค์ประกอบความผิด ดังนี้

องค์ประกอบภายนอก

- (1) "ผู้กระทำ" คือมนุษย์ซึ่งกฎหมายไม่จำกัดว่าจะเป็นใคร
- (2) "การกระทำ" ได้แก่ การบังคับเรียกร้องเพื่อที่จะพบปะกับพยานบุคคล การข่มขู่ การทำให้กลัว การคุกคาม โดยไม่จำกัดวิธีการ
- (3) "ผู้อื่น" ในที่นี้แบ่งเป็นสองกรณีคือ (1) หากเป็นการบังคับเรียกร้องเพื่อการพบปะพยานบุคคล ผู้อื่นในที่นี้คือพยานบุคคล หรือ (2) หากเป็นการข่มขู่ ทำให้กลัว คุกคาม ผู้อื่นในที่นี้อาจเป็นได้ทั้งตัวพยานบุคคลเอง และผู้ใกล้ชิดพยานบุคคล
- (4) พยานบุคคลหรือผู้ใกล้ชิดของพยานบุคคลที่น่าจะรู้เห็นในเรื่องสำคัญที่จำเป็นต่อการสืบสวนสอบสวน หรือการพิจารณาคดี

องค์ประกอบภายใน คือ เจตนาพิเศษ โดยการกระทำนั้นจะต้องกระทำเพื่อประโยชน์ในคดีอาญาของตนเองหรือของผู้อื่น

ผู้กระทำความผิดตามมาตรา 105-2 ต้องระวางโทษใช้แรงงานไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกิน 200,000 เยน

¹⁹⁴ The Penal Code of Japan, Article 105-2 "A person who, in relation to his/her own criminal case or the criminal case of another person, forcibly demands without justifiable grounds a meeting with any person or intimidates any person deemed to have knowledge necessary for investigation or trial of such case, or a relative of such person, shall be punished by imprisonment with work for not more than 1 year or a fine not more than 200,000 yen"

มีข้อสังเกตว่า ความผิดตามมาตรา 105-2 นี้แบ่งการกระทำออกเป็น 2 ประการด้วยกัน ประการที่หนึ่งคือ การบังคับหรือเรียกร้องเพื่อพบกับพยานบุคคลโดยไม่มีเหตุอันสมควร ส่วนการกระทำอีกประการหนึ่งคือ การข่มขู่ คุกคาม หรือทำให้พยานบุคคลหรือผู้ใกล้ชิดพยานบุคคลหวาดกลัว ซึ่งเป็นลักษณะเดียวกันความผิดฐานแทรกแซงพยานบุคคลซึ่งเป็นการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม แต่การบัญญัติถ้อยคำของกฎหมายในมาตรานี้ค่อนข้างกว้าง โดยเจตนาพิเศษของผู้กระทำความผิดจะต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ในคดีของตนหรือผู้อื่นเท่านั้น ดังนั้น เมื่อถ้อยคำของกฎหมายนั้นกว้างแล้ว ศาลย่อมมีดุลพินิจมากในการตีความตัวบทกฎหมายดังกล่าว

นอกจากถ้อยคำในตัวบทที่กว้างแล้ว มาตรานี้ยังมีข้อสังเกตอีกประการหนึ่งคือ บทลงโทษตามมาตรา 105-2 นั้นมีอัตราค่อนข้างต่ำ ซึ่งหากเปรียบเทียบกับมาตรา 104¹⁹⁵ ของประมวลกฎหมายญี่ปุ่นว่าด้วยเรื่องการทำลายพยานหลักฐานแล้ว จะเห็นได้ว่ามาตรา 105-2 ที่เป็นการกระทำต่อบุคคลนี้ยังมีบทลงโทษน้อยกว่าการกระทำความผิดต่อวัตถุแห่งการกระทำที่เป็นเอกสารหรือสิ่งของเสียอีก

ส่วนบทบัญญัติที่เป็นการกระทำต่อสิทธิในชีวิตและสิทธิในร่างกาย ในกฎหมายญี่ปุ่นไม่ปรากฏบทบัญญัติที่เป็นการกำหนดเหตุฉกรรจ์ในลักษณะที่พิจารณาถึงวัตถุแห่งการกระทำที่เป็นพยานบุคคลไว้ในประมวลกฎหมายญี่ปุ่น ไม่ว่าจะเป็นทั้งความผิดฐานฆ่าผู้อื่น หรือความผิดฐานทำร้ายร่างกาย

4.1.5 ประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ หรือระบบกฎหมายจารีตประเพณี และใช้ระบบกล่าวหาในการค้นหาความจริงในคดี โดยการกำหนดความผิดอาญาที่เป็นการป้องกันการแทรกแซงการเบิกความของพยานบุคคลโดยเฉพาะในประเทศอังกฤษนั้นปรากฏเป็นกฎหมายระดับพระราชบัญญัติ ซึ่งมีชื่อว่า "Criminal Justice and Public Order Act 1994" ประกอบด้วยบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการข่มขู่ คุกคามพยานบุคคล (Witness Intimidation) โดยผู้เขียนจะขอกล่าวถึงเฉพาะบทบัญญัติที่เป็นองค์ประกอบของการกระทำความผิด และหลักการอันเป็นสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับความผิดดังกล่าวโดยสังเขปเท่านั้น

¹⁹⁵ The Penal Code of Japan, Article 104 "A person who suppresses, damages, counterfeits or alters evidence relating to a criminal case of another person, or who uses counterfeit or altered evidence, shall be punished by imprisonment with work for not more than 2 years or a fine of not more than 200,000 yen"

บทบัญญัติความผิดฐานข่มขู่หรือคุกคามพยานบุคคลนั้นปรากฏอยู่ใน Criminal Justice and Public Order Act 1994 มาตรา 51 (1)¹⁹⁶ บัญญัติว่า ผู้ใดข่มขู่ผู้อื่นโดยเจตนา โดยรู้หรือเชื่อว่าบุคคลอื่นนั้นจะช่วยเหลือหรือสนับสนุนการสืบสวนสอบสวนการกระทำความผิด หรือเนื่องด้วยเหตุที่ผู้อื่นนั้นเป็นพยานบุคคล หรือ ลูกขุน หรือเนื่องด้วยเหตุที่ผู้อื่นนั้นอาจจะมาเป็นพยานบุคคล หรือลูกขุนในการดำเนินคดีสำหรับความผิดอย่างใดอย่างหนึ่ง และการข่มขู่จะต้องมีเจตนาเพื่อการขัดขวาง บิดเบือน หรือแทรกแซงการสืบสวนสอบสวน หรือกระบวนการยุติธรรม ผู้นั้นกระทำความผิด

ความผิดตามมาตรา 51 (1) สามารถแยกองค์ประกอบความผิดได้ดังนี้

องค์ประกอบภายนอก

(1) "ผู้กระทำ" คือมนุษย์ซึ่งกฎหมายไม่จำกัดว่าจะใคร

(2) "การกระทำ" ได้แก่ การข่มขู่ (Intimidate)

(3) "ผู้อื่น" กฎหมายไม่ได้กำหนดบุคคลที่เป็นวัตถุแห่งการกระทำว่าต้องมีคุณสมบัติประการใด แต่เมื่อพิจารณาจากองค์ประกอบความผิดตามบทบัญญัติแล้วจะเห็นว่า คำว่าผู้อื่นย่อมหมายถึงพยานบุคคลหรือลูกขุน

(4) โดยรู้หรือเชื่อว่าบุคคลอื่นนั้นจะช่วยเหลือหรือสนับสนุนการสืบสวนสอบสวนการกระทำความผิด หรือเนื่องด้วยเหตุที่ผู้อื่นนั้นเป็นพยานบุคคล หรือ ลูกขุน หรือเนื่องด้วยเหตุที่ผู้อื่นนั้นอาจจะมาเป็นพยานบุคคล หรือลูกขุนในการดำเนินคดีสำหรับความผิดอย่างใดอย่างหนึ่ง

องค์ประกอบภายใน คือ เจตนาพิเศษ โดยการกระทำนั้นจะต้องกระทำเพื่อการขัดขวาง บิดเบือน หรือแทรกแซงการสืบสวนสอบสวน หรือกระบวนการยุติธรรม

ผู้นั้นกระทำความผิด

¹⁹⁶ Criminal Justice and Public Order Act 1994, Article 51 (1) "A person who does to another person:

(a) an act which intimidates, and is intended to intimidate, that other person;

(b) knowing or believing that the other person is assisting in the investigation of an offence or is a witness or potential witness or a juror or potential juror in proceedings for an offence; and

(c) intending thereby to cause the investigation or the course of justice to be obstructed, perverted or interfere with,

commits an offence. "

ส่วนมาตรา 51 (2)¹⁹⁷ นั้นเป็นเรื่องการคุกคามผู้อื่น โดยกฎหมายบัญญัติว่า ผู้ใดกระทำการใดซึ่งเป็นการก่อให้เกิดอันตรายหรืออาจก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้อื่นโดยเจตนา โดยรู้หรือเชื่อว่าผู้อื่นนั้นจะช่วยเหลือหรือสนับสนุนการสืบสวนสอบสวนการกระทำความผิด หรือผู้อื่นนั้นได้ให้พยานหลักฐานในการดำเนินคดีสำหรับความผิดอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือเนื่องด้วยเหตุที่ผู้อื่นนั้นเป็นลูกขุน หรือเห็นพ้องต้องกันในคำพิพากษาใดโดยเฉพาะในการดำเนินคดี และการกระทำนั้นหรือการคุกคามนั้นจะต้องเป็นไปเพราะเหตุที่ผู้กระทำความผิดรู้หรือเชื่อตามที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ผู้นั้นกระทำความผิด

ความผิดตามมาตรา 51 (2) สามารถแยกองค์ประกอบความผิดได้ดังนี้

องค์ประกอบภายนอก

- (1) "ผู้กระทำ" คือมนุษย์ซึ่งกฎหมายไม่จำกัดว่าจะใคร
- (2) "การกระทำ" ได้แก่ การคุกคาม (Threaten)
- (3) "ผู้อื่น" กฎหมายไม่ได้กำหนดบุคคลที่เป็นวัตถุแห่งการกระทำว่าต้องมีคุณสมบัติประการใด แต่เมื่อพิจารณาจากองค์ประกอบความผิดตามบทบัญญัติแล้วจะเห็นว่า คำว่าผู้อื่นย่อมหมายถึงพยานบุคคล
- (4) โดยรู้หรือเชื่อว่าบุคคลอื่นนั้นจะช่วยเหลือหรือสนับสนุนการสืบสวนสอบสวนการกระทำความผิด หรือเนื่องด้วยเหตุที่ผู้อื่นนั้นเป็นพยานบุคคล หรือ ลูกขุน หรือเนื่องด้วยเหตุที่ผู้อื่นนั้นอาจจะมาเป็นพยานบุคคล หรือลูกขุนในการดำเนินคดีสำหรับความผิดอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือเนื่องด้วยเหตุที่ผู้อื่นนั้นเป็นลูกขุน หรือเห็นพ้องต้องกันในคำพิพากษาใดโดยเฉพาะในการดำเนินคดี

¹⁹⁷ Criminal Justice and Public Order Act 1994, Article 51 (2) "A person who does or threatens to do to another person:

(a) an act which harms, or would harm, and is intended to harm the other person;

(b) knowing or believing that the other person or some other person, has assisted in an investigation into an offence or has given evidence or particular evidence in proceedings for an offence, or has acted as a juror or concurred in a particular verdict in proceedings for an offence; and

(c) does or threatens to do the act because of what (within paragraph (b)) he knows or believes. commits an offence"

องค์ประกอบภายใน คือ เจตนาธรรมดา โดยการกระทำนั้นจะต้องเป็นไป เพราะเหตุที่ผู้กระทำความผิดรู้หรือเชื่อตามที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น

ผู้นั้นกระทำความผิดและต้องระวางโทษดังต่อไปนี้

(1) กรณีเป็นศาลคดีความผิดอุกฉกรรจ์ จำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ

(2) กรณีเป็นศาลคดีความผิดเล็กน้อย จำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ

บทบัญญัติตามมาตรา 51 (1) และ (2) ข้างต้นมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนในการคุ้มครองความปลอดภัยของพยานบุคคล ลูกขุน หรือบุคคลอื่น ๆ ที่จะต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาคดี เพื่อป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดข่มขู่หรือคุกคามบุคคลดังกล่าว โดยมีจุดประสงค์เพื่อขัดขวางกระบวนการยุติธรรม มาตรา 51 (1) ได้กำหนดองค์ประกอบความผิดที่ต้องอาศัยเจตนาพิเศษในการลงโทษผู้กระทำความผิด กล่าวคือ การข่มขู่บุคคลอื่น พยานบุคคล หรือลูกขุนนั้นจะต้องเป็นไปเพื่อการขัดขวาง บิดเบือน หรือแทรกแซงการสืบสวนสอบสวน หรือขัดขวางกระบวนการยุติธรรม นอกจากนี้ การข่มขู่หรือคุกคามดังกล่าวอาจจะไม่ใช่เป็นการกระทำต่อผู้อื่นโดยตรง แต่อาจเป็นการกระทำต่อบุคคลที่สามก็ได้ เช่น การข่มขู่หรือคุกคามผู้ที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานบุคคล ย่อมถือว่าเป็นความผิดตามมาตรา 51 (1) หรือ (2) (แล้วแต่กรณี) เช่นกัน โดยการนำมาตรา 51 (3)¹⁹⁸ มาใช้ประกอบ

การข่มขู่ คุกคาม หรือกระทำอันตรายผู้อื่นตามมาตรา 51 (2) ไม่จำกัดเพียงว่า จะต้องกระทำต่อตัวผู้ถูกกระทำเองเท่านั้นแต่รวมถึงการกระทำอันตรายต่อทรัพย์สินของบุคคลอื่นด้วย¹⁹⁹ ทั้งนี้ ผู้กระทำความผิดตามมาตรา 51 (1) หรือ 51 (2) จะต้องรับโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือโทษปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ ทั้งนี้ความผิดตามมาตรา 51 (1) และ (2) ศาลสามารถพิจารณาคดีโดย

¹⁹⁸ Criminal Justice and Public Order Act 1994, Article 51 (3) "A person does an act to another person with the intention of intimidating, or (as the case may be) harming, that other person not only where the act is done in the presence of that other and directed at him directly but also where the act is done to a third person and is intended, in the circumstances, to intimidate or (as the case may be) harm the person at whom the act is directed"

¹⁹⁹ Article 51 (4) "The harm that may be done or threatened may be financial as well as physical (whether to the person or person's property) and similarly as respects an intimidatory act which consists of threats"

รวบรัดได้ ซึ่งจะมีโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือโทษปรับไม่เกินอัตราที่กฎหมายกำหนด หรือทั้งจำทั้งปรับ²⁰⁰

จากหลักกฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับความผิดฐานแทรกแซงพยานบุคคลดังกล่าว พบว่าในแต่ละประเทศมีหลักเกณฑ์ทั้งที่เหมือนและแตกต่างกันตามตารางสรุป ดังนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบการกำหนดความผิดฐานแทรกแซงพยานบุคคลโดยกระทำการอันเป็นการข่มขู่ คุกคาม หรือทำอันตรายประการอื่นต่อพยานบุคคล

ประเทศ	บทกฎหมาย	ลักษณะของความผิดโดยสังเขป	อัตราโทษ	รูปแบบ
สหรัฐอเมริกา	มาตรา 1512 (a)	(1) การฆ่าหรือพยายามฆ่าผู้อื่นโดยมีเจตนาเพื่อแทรกแซงพยานบุคคล (2) การใช้กำลังทางกายภาพ หรือข่มขู่ว่าจะใช้กำลังทางกายภาพเพื่อแทรกแซงพยานบุคคล	(1) จำคุกไม่เกิน 20 ปี สำหรับความผิดฐานพยายามฆ่าบุคคล (2) ประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต สำหรับความผิดฐานฆ่าพยานบุคคล (3) จำคุกไม่เกิน 30 ปี ในกรณีที่มีการใช้กำลังหรือพยายามใช้กำลังทางกายภาพ (4) จำคุกไม่เกิน 20 ปี ในกรณีที่เป็นการข่มขู่ว่าจะใช้กำลังทางกายภาพ	การกำหนดเหตุฉกรรจ์

²⁰⁰ Article 51 (6) "A person guilty of an offence under this section shall be liable:

(a) on conviction on indictment, to imprisonment for a term not exceeding five years or a fine or both;

(b) on summary conviction, to imprisonment for a term not exceeding six months or a fine not exceeding the statutory maximum or both"

	มาตรา 1512 (b)	การข่มขู่ ชักจูงใจ หลอกลวง โน้มน้าวโดยมี เจตทุจริต เพื่อแทรกแซง พยานบุคคล	จำคุกไม่เกิน 20 ปี หรือปรับ หรือทั้งจำ ทั้งปรับ	การกำหนด เหตุฉกรรจ์
	มาตรา 1512 (c)	(1) การทำลาย ปิด บัง หรือเปลี่ยนแปลง พยานหลักฐาน (2) การกีดกัน ขัดขวาง หรือกระทำให้เกิดผล กระทบอื่นใดต่อการ พิจารณาคดี	จำคุกไม่เกิน 20 ปี หรือปรับ หรือทั้งจำ ทั้งปรับ	การกำหนด เหตุฉกรรจ์
	มาตรา 1512 (d)	การก่อกวนหรือรบกวน พยานบุคคลโดยทุจริต เพื่อแทรกแซงพยาน บุคคล	จำคุกไม่เกิน 3 ปีหรือ ปรับ หรือทั้งจำทั้ง ปรับ	การกำหนด เหตุฉกรรจ์
ฝรั่งเศส	มาตรา 434-15	การให้คำสัญญา ข้อเสนอ รางวัล การกดดัน การ ข่มขู่คุกคาม หรือใช้อุบาย ประการใด เพื่อแทรกแซง พยานบุคคลให้เบิกความ เท็จ	จำคุก 3 ปี และปรับ 45,000 ยูโร	การบัญญัติ ฐานความผิด ใหม่
	มาตรา 221-4 (5)	การฆ่าพยานบุคคล เพื่อ ป้องกันมิให้พยานบุคคล ประนามการกระทำ ความผิด ยื่นคำฟ้อง ให้ การหรือเบิกความต่อหน้า ศาล หรือเนื่องมาจากการ ประนาม การฟ้องร้องคดี การให้การหรือเบิกความ ดังกล่าว	จำคุกตลอดชีวิต	การกำหนด เหตุฉกรรจ์

<p>มาตรา 222-3 (5)</p>	<p>การทรมาณหรือกระทำ รุนแรงต่อพยานบุคคล เพื่อป้องกันมิให้พยาน บุคคลประนามการกระทำ ความผิด ยื่นคำฟ้อง ให้ การหรือเบิกความต่อหน้า ศาล หรือเนื่องมาจากการ ประนาม การฟ้องร้องคดี การให้การหรือเบิกความ ดังกล่าว</p>	<p>จำคุก 20 ปี</p>	<p>การกำหนด เหตุฉกรรจ์</p>
<p>มาตรา 222-8 (5)</p>	<p>การทำร้ายพยานบุคคล จนถึงแก่ความตาย เพื่อ ป้องกันมิให้พยานบุคคล ประนามการกระทำ ความผิด ยื่นคำฟ้อง ให้ การหรือเบิกความต่อหน้า ศาล หรือเนื่องมาจากการ ประนาม การฟ้องร้องคดี การให้การหรือเบิกความ ดังกล่าว</p>	<p>จำคุก 20 ปี</p>	<p>การกำหนด เหตุฉกรรจ์</p>
<p>มาตรา 222-10 (5)</p>	<p>การทำร้ายพยานบุคคล เป็นเหตุให้พิการ เพื่อ ป้องกันมิให้พยานบุคคล ประนามการกระทำ ความผิด ยื่นคำฟ้อง ให้ การหรือเบิกความต่อหน้า ศาล หรือเนื่องมาจากการ ประนาม การฟ้องร้องคดี การให้การหรือเบิกความ ดังกล่าว</p>	<p>จำคุก 15 ปี</p>	<p>การกำหนด เหตุฉกรรจ์</p>

สิงคโปร์	มาตรา 204A	การกระทำที่มีแนวโน้มเป็นการขัดขวาง กีดขวาง บิดเบือน หรือทำลาย กระบวนการยุติธรรม	จำคุกไม่เกิน 7 ปี หรือ โทษปรับ หรือทั้งจำ ทั้งปรับ	การบัญญัติ ฐานความผิด ใหม่
ญี่ปุ่น	มาตรา 105-2	การบังคับเรียกร้องผู้อื่น โดยไม่มีเหตุอันสมควร เพื่อที่จะพบปะกับผู้อื่น หรือข่มขู่ ทำให้กลัว คุกคามผู้อื่นหรือผู้ใกล้ชิด ของผู้อื่นที่น่าจะรู้เห็นใน เรื่องสำคัญที่จำเป็นต่อ การสืบสวนสอบสวน หรือ การพิจารณาคดีนั้น เพื่อ ประโยชน์ในคดีอาญาของ ตนเองหรือของบุคคลอื่น	ระวางโทษใช้แรงงาน ไม่เกิน 1 ปี หรือปรับ ไม่เกิน 200,000 เยน	การบัญญัติ ฐานความผิด ใหม่
อังกฤษ	มาตรา 51 (1)	การข่มขู่ผู้อื่นโดยรู้หรือ เชื่อว่าผู้อื่นนั้นจะ ช่วยเหลือหรือสนับสนุน การสืบสวนสอบสวนการ กระทำความผิด หรือเนื่อง ด้วยเหตุที่ผู้อื่นนั้นเป็น พยานบุคคล หรือ ลูกขุน หรือเนื่องด้วยเหตุที่ผู้อื่น นั้นอาจจะมาเป็นพยาน บุคคล หรือลูกขุนในการ ดำเนินคดีสำหรับความผิด อย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อ แทรกแซงกระบวนการ ยุติธรรม	(1) กรณีเป็นศาลคดี ความผิดอุกฉกรรจ์ จำคุกไม่เกิน 5 ปีหรือ ปรับ หรือทั้งจำ ทั้งปรับ (2) กรณีเป็นศาลคดี ความผิดเล็กน้อย จำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับ หรือทั้งจำ ทั้งปรับ	การบัญญัติ ฐานความผิด ใหม่

	มาตรา 51 (2)	การคุกคามผู้อื่น โดยการ กระทำอันตรายหรือ กระทบการอันอาจ ก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้อื่น โดยรู้หรือเชื่อว่าผู้อื่นนั้น จะช่วยเหลือหรือ สนับสนุนการสืบสวน สอบสวนการกระทำ ความผิด หรือผู้อื่นนั้นได้ ให้พยานหลักฐานในการ ดำเนินคดีสำหรับความผิด ใดๆอย่างหนึ่ง หรือ เนื่องด้วยเหตุที่ผู้อื่นนั้น เป็นลูกขุน หรือเห็นพ้อง ต้องกันในคำพิพากษาใด โดยเฉพาะในการ ดำเนินคดี และ การ กระทำนั้นหรือการคุกคาม นั้นจะต้องเป็นไปเพราะ เหตุที่ผู้กระทำความผิดรู้ หรือเชื่อตามที่ได้กล่าวไว้ ข้างต้น	(1) กรณีเป็นศาลคดี ความผิดอุกฉกรรจ์ จำคุกไม่เกิน 5 ปีหรือ ปรับ หรือทั้งจำทั้ง ปรับ (2) กรณีเป็นศาลคดี ความผิดเล็กน้อย จำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับ หรือทั้งจำ ทั้งปรับ	การบัญญัติ ฐานความผิด ใหม่
--	-----------------	--	--	----------------------------------

จากการศึกษาพบว่ากฎหมายต่างประเทศล้วนแต่มีการบัญญัติความผิดที่เกี่ยวข้องกับการ
 แทรกแซงพยานบุคคลไว้โดยเฉพาะ โดยแบ่งออกเป็นสองรูปแบบ คือ (1) การบัญญัติฐานความผิด
 ใหม่ที่เป็นความผิดฐานแทรกแซงพยานบุคคลไว้โดยเฉพาะเจาะจง หรือ (2) การบัญญัติเหตุฉกรรจ์
 สำหรับความผิดอาญาทั่วไปที่กระทำต่อพยานบุคคล ซึ่งในการบัญญัติความผิดฐานความผิดใหม่ที่เป็น
 ความผิดฐานแทรกแซงพยานบุคคลนั้นอาจสรุปองค์ประกอบความผิดได้ ดังนี้

(1) การกระทำความผิดมีลักษณะเป็นการข่มขู่ คุกคาม ขัดขวาง ชักจูงใจ บังคับ หรืออาจเป็นการกระทำอันตรายต่อพยานบุคคล ได้แก่ การฆ่า การทำร้าย

(2) การกระทำความผิดดังกล่าวจะต้องประกอบด้วยเจตนาพิเศษ หรือมูลเหตุชักจูงใจ เพื่อแทรกแซงการเบิกความตรงความจริงของพยานบุคคล เช่น กระทำไปเพื่อขัดขวางไม่ให้พยานเข้าร่วมการพิจารณาคดี ไม่ให้พยานไปเบิกความในคดี ให้พยานทำลายหลักฐานหรือเอกสาร กีดกันไม่ให้พยานติดต่อกับเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรม หรือให้พยานไปเบิกความเท็จในคดี

(3) วัตถุประสงค์แห่งการกระทำ จะเห็นว่ากฎหมายของประเทศส่วนใหญ่จะใช้คำว่า ผู้อื่น ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงความยืดหยุ่นของถ้อยคำในกฎหมาย ซึ่งจะมีประเทศฝรั่งเศสที่ใช้ถ้อยคำในกฎหมายว่าพยานบุคคลโดยเฉพาะเจาะจง

นอกจากนี้ ผู้เขียนตั้งข้อสังเกตว่าการกำหนดหลักเกณฑ์ทางกฎหมายนั้นจะแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือการกำหนดถ้อยคำที่เปิดช่องให้ศาลได้ใช้ดุลพินิจในการวินิจฉัยความผิด ได้แก่ ความผิดฐานแทรกแซงพยานบุคคลของประเทศสิงคโปร์ และประเทศญี่ปุ่น กับอีกลักษณะหนึ่งคือ การกำหนดถ้อยคำที่ให้ศาลใช้ดุลพินิจเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ได้แก่ ความผิดฐานแทรกแซงพยานบุคคลของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และประเทศฝรั่งเศส

ส่วนการกำหนดเหตุฉกรรจ์สำหรับความผิดธรรมดา เช่น ความผิดฐานฆ่าคนตาย หรือความผิดฐานทำร้ายร่างกาย จะมีเพียงประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศฝรั่งเศสที่ใช้รูปแบบดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่าความผิดฐานฆ่าพยานบุคคล ข่มขู่พยานบุคคล และทำร้ายพยานบุคคล ของประเทศสหรัฐอเมริกา แม้ว่าจะถูกบัญญัติไว้เป็นฐานความผิดที่ผิดแยกต่างหากจากบรรทัดฐาน แต่ก็เป็นเพียงในมิติของรูปแบบการบัญญัติกฎหมายเท่านั้น แต่สาระสำคัญของกฎหมายก็มีลักษณะเป็นการบัญญัติเหตุฉกรรจ์

4.2 กฎหมายเกี่ยวกับการยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาทให้แก่พยานบุคคล

จากที่ได้ผู้เขียนได้ศึกษา พบว่าการหลักยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาทให้แก่พยานบุคคลนั้น ได้ปรากฏอยู่ในกฎหมายของต่างประเทศหลายประเทศด้วยกัน โดยพิจารณา ดังนี้

4.2.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ให้ความสำคัญกับเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิเสรีภาพในการวิพากษ์วิจารณ์การเมืองการปกครองของรัฐ ทั้งนี้ จะ

เห็นได้จากการที่ "รัฐธรรมนูญของประเทศสหรัฐอเมริกา บทแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 1 (The First Amendment of the United States Constitution)" ได้กำหนดหลักเกณฑ์ว่า ห้ามมิให้รัฐสภาตรากฎหมายเกี่ยวกับการสถาปนาศาสนา หรือห้ามการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาโดยเสรี หรือที่เป็นการจำกัดเสรีภาพในการพูด เสรีภาพในการโฆษณา หรือสิทธิในการร่วมชุมนุมโดยสงบของประชาชน และที่เกี่ยวข้องกับการยื่นเรื่องราวร้องเรียนทุกข้อต่อรัฐบาล ซึ่งมีได้จำกัดเฉพาะแต่การพูดหรือการพิมพ์โฆษณาเท่านั้น แต่ยังหมายความรวมถึงวิธีการสื่อสารอื่น ที่สามารถทำให้เข้าใจความหมายได้ด้วย เช่น การถ่ายทอดผ่านโทรทัศน์ ภาพที่มีการเคลื่อนไหวต่างๆ เป็นต้น

ความผิดฐานหมิ่นประมาท (Defamation) ในประเทศสหรัฐอเมริกานั้นไม่ใช่ความผิดอาญา แต่เป็นความผิดทางแพ่งที่ปรากฏอยู่ในมาตรา 558²⁰¹ และ 559²⁰² ของกฎหมายลักษณะละเมิด (Restatement of Torts) โดยมีหลักว่า การกระทำใดๆ ที่เป็นการติดต่อสื่อสาร ไม่ว่าจะเป็นการทำด้วยวาจาหรือลายลักษณ์อักษรก็ตาม ซึ่งมีแนวโน้มที่จะสร้างความเสียหายต่อชื่อเสียงของผู้อื่น โดยเป็นการลดระดับความน่าเชื่อถือในสังคมของผู้อื่น หรือทำให้บุคคลอื่นไม่คบค้าสมาคมด้วย เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาท ทั้งนี้ จะต้องเข้าองค์ประกอบของความผิด ดังนี้

1. เผยแพร่ข้อความอันเป็นเท็จเกี่ยวกับผู้อื่นอันเป็นการทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียง (False and defamatory statement)
2. ข้อความเท็จนั้นถูกเผยแพร่ต่อบุคคลที่สาม
3. การกระทำดังกล่าวเป็นความบกพร่องของผู้กระทำความผิด โดยอย่างน้อยที่สุดคือความประมาทเลินเล่อ
4. ข้อความดังกล่าวก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ถูกหมิ่นประมาท

²⁰¹ Restatement (second) of Torts, Article 558 "To create liability for defamation there must be:

(a) a false and defamatory statement concerning another;

(b) an unprivileged publication to a third party;

(c) fault amounting at least to negligence on the part of the publisher [with respect to the act of publication]; and

(d) either actionability of the statement irrespective of special harm or the existence of special harm caused by the publication"

²⁰² Restatement (second) of Torts, Article 559 "A communication is defamatory if it tends so to harm the reputation of another as to lower him in the estimation of the community or to deter third persons from associating or dealing with him"

การหมิ่นประมาทในประเทศสหรัฐอเมริกาแบ่งออกเป็นสองกรณีเป็นการหมิ่นประมาทโดยวาจา (Slander) และการหมิ่นประมาทโดยลายลักษณ์อักษร (Libel) โดยนักวิชาการบางท่านเห็นว่าในอนาคตจะไม่มีกรณีกว้างขวางความผิดฐานหมิ่นประมาทนี้ โดยพัฒนาเป็นการละเมิดต่อชื่อเสียง (Single Tort of Defamation) เพียงประการเดียว²⁰³

ในกรณีการยกเว้นความรับผิดฐานหมิ่นประมาทนั้น ไม่ว่าผู้กระทำจะได้กระทำในรูปแบบการหมิ่นประมาทด้วยวาจาหรือลายลักษณ์อักษรก็ตาม และแม้จะมีข้อความที่กระทบกระเทือนและทำให้ผู้อื่นเสียชื่อเสียงก็ตาม หากการกระทำนั้นเข้าข่ายยกเว้นตามกฎหมายก็ย่อมไม่เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาท โดยข้อยกเว้นของความผิดฐานหมิ่นประมาทตามหลักกฎหมายคอมมอนลอว์ของประเทศไทยมีทั้งหมด 6 ข้อด้วยกัน ดังนี้²⁰⁴

1. ผู้กระทำพิสูจน์ได้ว่าข้อความที่หมิ่นประมาทนั้นเป็นเรื่องจริง ซึ่งเป็นกรณีที่แตกต่างกับประเทศไทย เนื่องจากหลักกฎหมายไทยนั้นมุ่งเอาผิดทั้งข้อความที่เป็นจริงหรือเป็นเท็จโดยใช้หลัก ยิ่งจริง ยิ่งหมิ่นประมาท แต่กฎหมายคอมมอนลอว์ของประเทศไทยมุ่งเอาผิดเฉพาะข้อความที่เป็นเท็จเท่านั้น เนื่องจากรัฐธรรมนูญได้รับรองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง

2. ผู้กระทำพิสูจน์ได้ว่าข้อความที่หมิ่นประมาทนั้นเป็นเพียงการแสดงความคิดเห็นโดยสุจริต ทั้งนี้ การแสดงความคิดเห็นดังกล่าวจะต้องพิจารณาข้อความนั้นในเชิงภาวะวิสัย ว่าวิญญูชนเห็นว่าเป็นการแสดงความคิดเห็นหรือไม่ มิใช่เพียงว่าพิจารณาว่าผู้กระทำได้กล่าวถ้อยคำอย่างไร เช่น นาย A พูดกับนาย B ว่า นาย A เห็นว่านาย C น่าจะมีความสัมพันธ์เชิงชู้สาวกับนาง Z กรณีนี้ แม้วานาย A จะใช้ถ้อยคำว่า "เห็นว่า" ย่อมไม่ถือว่าเป็นการแสดงความคิดเห็นโดยสุจริต

3. ผู้กระทำมีความผิดพิสูจน์ได้ว่าตนได้รับความคุ้มครองโดยเอกสิทธิ์เด็ดขาด (Absolute Privilege) เอกสิทธิ์เด็ดขาด หมายถึง การกระทำที่มีกฎหมายรับรองว่าหากได้กระทำไปแล้วย่อมไม่เป็นความผิด ซึ่งมักจะเป็นการให้ถ้อยคำหรือการเบิกความในกรณีใดกรณีหนึ่ง แม้ว่าการให้ถ้อยคำหรือการเบิกความนั้นจะมีข้อความที่ทำให้ผู้อื่นเสียหายแก่ชื่อเสียง ก็ไม่เป็น

²⁰³ Robert D. Sack, *Sack on Defamation: Libel, Slander, and Related Problems*, 4 ed. (New York: Practising Law Institute, 2010), pp. 2-12.

²⁰⁴ Nolo, "Privileges and Defenses in Defamation Cases," [Online] Accessed: 1 July 2021. Available from: <https://www.nolo.com/legal-encyclopedia/privileges-defenses-defamation-cases.html>

ความผิดฐานหมิ่นประมาท และผู้กระทำความผิดไม่ได้รับความคุ้มครองกันมิให้ถูกฟ้องร้องเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาท ในทางปฏิบัตินั้น กฎหมายคอมมอนลอว์ได้กำหนดเอกสิทธิ์เด็ดขาดให้แก่ผู้กระทำในกรณีดังต่อไปนี้

- (1) การให้ถ้อยคำหรือเบิกความในกระบวนการพิจารณาคดีของศาล
- (2) การกระทำโดยเจ้าหน้าที่ระดับสูงของรัฐ
- (3) การกระทำโดยเจ้าพนักงานฝ่ายนิติบัญญัติในระหว่างการประชุมพิจารณาร่างกฎหมาย
- (4) การกล่าวถ้อยคำหรือสุนทรพจน์ทางการเมืองที่ออกอากาศสู่สาธารณะ
- (5) การกล่าวถ้อยคำระหว่างคู่สมรส

4. ผู้กระทำความผิดพิสูจน์ได้ว่าตนได้รับความคุ้มครองโดยเอกสิทธิ์ไม่เด็ดขาด (Qualified Privilege) เป็นการพิสูจน์ว่าผู้กระทำนั้นมีสิทธิบางประการที่สามารถกล่าวถ้อยคำที่เป็นหมิ่นประมาทได้ โดยคำว่า เอกสิทธิ์ไม่เด็ดขาด หมายถึง การกระทำที่มีกฎหมายรับรองว่าหากผู้กระทำได้กระทำไปโดยเจตนาสุจริตแล้ว ไม่ได้มีเจตนาชั่วร้าย หรือกระทำไปโดยประมาทเลินเล่อ ผู้กระทำความผิดไม่ต้องรับผิดฐานหมิ่นประมาท ในทางปฏิบัติ กฎหมายคอมมอนลอว์ได้กำหนดเอกสิทธิ์ไม่เด็ดขาดให้แก่ผู้กระทำในกรณีดังต่อไปนี้

- (1) การกล่าวถ้อยคำหรือข้อความที่ปรากฏในการแถลงการณ์ของรัฐบาลหรือกระบวนการใดๆที่เปิดเผย
- (2) คำแถลงการณ์ของเจ้าหน้าที่ระดับล่าง
- (3) การกล่าวถ้อยคำหรือข้อความของพลเมืองในระหว่างการประชุมพิจารณาร่างกฎหมาย
- (4) การกล่าวถ้อยคำหรือข้อความเพื่อป้องกันตน หรือเป็นการแจ้งเตือนผู้อื่นถึงภัยอันตราย

(5) การกล่าวถ้อยคำหรือข้อความอย่างใดอย่างหนึ่งโดยอดีต นายจ้างต่อนายจ้างปัจจุบันของลูกจ้าง อันเป็นข้อความที่เกี่ยวกับลูกจ้างนั้น

(6) การตีพิมพ์ด้วยความเป็นธรรมเกี่ยวกับผลงานต่างๆ เช่น การ วิพากษ์วิจารณ์หนังสือ การวิพากษ์วิจารณ์ภาพยนตร์ เป็นต้น

5. ผู้กระทำความผิดได้เพิกถอนถ้อยคำที่เป็นหมิ่นประมาทนั้นแล้ว

กล่าวคือ ในกรณีที่ผู้กระทำได้เพิกถอนข้อความหรือถ้อยคำที่เป็นการกล่าวหาหรือทำให้ผู้อื่นเสื่อมเสีย ชื่อเสียง และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากปรากฏว่าผู้กระทำได้ขอโทษผู้ที่ถูกใส่ความนั้นแล้ว ศาลอาจ พิพากษาให้ ผู้กระทำความผิดไม่ต้องรับผิดชอบหมิ่นประมาท ซึ่งต้องพิจารณาเป็นรายกรณีไป

การยกเว้นความรับผิดชอบหมิ่นประมาทให้แก่พยานบุคคลจะเข้าช้อยกเว้น เรื่องเอกสิทธิ์เด็ดขาด (Absolute Privilege) โดยหลักเรื่องเอกสิทธิ์เด็ดขาดนี้ได้ปรากฏใน Restatement (second) of Torts Ch. 25, topic 2, §§ 585-592a²⁰⁵ ซึ่งกำหนดให้บุคคลที่ได้รับ ความคุ้มครองโดยหลักเอกสิทธิ์เด็ดขาดนั้นได้แก่

1. ผู้พิพากษาหรือเจ้าหน้าที่อื่นที่ทำหน้าที่ตุลาการ
2. ทนายความ คู่ความ พยาน ลูกขุน ในกรณีที่คำให้การหรือคำเบิกความ นั้นเกี่ยวข้องกับประเด็นแห่งคดี
3. สมาชิกสภานิติบัญญัติที่ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย

²⁰⁵ Restatement (Second) of Torts, Ch. 25, Topic 2, §§ 585-592A, "Certain classes of persons, by virtue of their position or status, are absolutely privileged to publish defamatory matter and are not liable even if the statements are false or defamatory. An absolute privilege is not conditioned on any knowledge or belief as to the truth of the statements or upon an absence of ill will on the part of the actor. Those absolutely privileged include: (a) a judge or other officers performing a judicial function if the publication has some relation to the matter before that person; (b) an attorney, party, witness, or juror, if the defamatory matter communicated has some relation to a judicial proceeding in which that person participates; (c) legislators in the performance of their legislative functions; (d) witnesses testifying at or persons providing communication preliminary to a legislative proceeding if the matter has some relation to the proceeding; (e) certain executive and administrative officers in communications made in the performance of their official duties; (f) one who is required by law to publish the defamatory matter; and (g) persons in a statutory confidential relationship"

4. พยานหรือบุคคลใดที่กล่าวข้อความอันเกี่ยวข้องกับกระบวนการพิจารณาคดี ในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง
5. เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารและเจ้าหน้าที่ธุรการที่ปฏิบัติหน้าที่ราชการ
6. บุคคลใดที่กฎหมายกำหนดให้เผยแพร่ข้อความที่หมิ่นประมาทนั้น
7. บุคคลที่มีหน้าที่รักษาความลับตามกฎหมาย

ดังนั้น พยานบุคคลจะได้รับการคุ้มครองภายใต้ช้อยกเว้นเรื่องเอกสิทธิ์เด็ดขาด โดยการเบิกความของพยานในระหว่างการดำเนินการพิจารณาคดีในศาล พยานย่อมได้รับความคุ้มครองมิให้ต้องถูกฟ้องร้องหมิ่นประมาท ไม่ว่าพยานจะเบิกความจริงหรือเท็จก็ตามโดยผลของช้อยกเว้นเรื่องการให้เอกสิทธิ์เด็ดขาดแก่พยาน แต่มีเงื่อนไขว่าต้องเป็นการกระทำในกระบวนการพิจารณาคดีของศาลเท่านั้น และการทำให้การหรือคำเบิกความของพยานจะต้องเกี่ยวข้องกับกระบวนการพิจารณาคดี หากเป็นการกระทำนอกกระบวนการพิจารณาคดีของศาล หรือข้อความของพยานไม่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพิจารณาคดี พยานย่อมไม่ได้รับความคุ้มครองตามช้อยกเว้นดังกล่าว ทั้งนี้ หากเป็นการให้การในชั้นพนักงานสอบสวน ข้อความของพยานจะไม่ได้ได้รับความคุ้มครองตามหลักเอกสิทธิ์เด็ดขาด แต่จะเป็นการคุ้มครองตามหลักเอกสิทธิ์ไม่เด็ดขาดเท่านั้น²⁰⁶ ในการนี้ หากพยานมีเจตนาชั่วร้ายและกล่าวถ้อยคำอันเป็นเท็จเพื่อปรักปรำผู้กระทำความผิด พยานย่อมอาจถูกฟ้องร้องเป็นคดีหมิ่นประมาทได้

4.2.2 ประเทศฝรั่งเศส

ในประเทศฝรั่งเศส มีหลักว่าพยานบุคคลไม่อาจถูกฟ้องร้องดำเนินคดีจากข้อความที่ตนได้กล่าวไว้ในระหว่างเบิกความต่อศาลหรือจากเนื้อหาคำให้การเป็นลายลักษณ์อักษรที่ตนได้ยื่นไว้ต่อศาล

เอกสิทธิ์และความคุ้มกันของพยานบุคคล (Immunité des témoins) นี้มีผลสืบเนื่องมาจากมาตรา 41²⁰⁷ ของ "รัฐบัญญัติในวันที่ 29 กรกฎาคม ค.ศ. 1881 ว่าด้วยเรื่องหนังสือพิมพ์

²⁰⁶ Burke v. Greene, 963 P.2d 1119 (Colo. App. 1998)

²⁰⁷ Loi du 29 juillet 1881 sur la presse, Article 41 "Speeches held in one of the two Chambers as well as reports or any other documents printed by order of one of the two Chambers shall not give rise to any action.

The report of the public meetings of the two Chambers made in good faith in the newspapers will not give rise to any action.

No action for defamation, insult or contempt, nor the faithful account made in good faith of the legal proceedings, nor the speeches made or the writings produced in court.

(Loi du 29 juillet 1881 sur la presse)" ซึ่งกำหนดว่า "บุคคลใดจะฟ้องร้องดำเนินคดีความผิดฐานหมิ่นประมาท ทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นเกลียดชัง เพราะอาศัยเหตุจากคำเบิกความหรือเอกสารที่เสนอต่อศาลไม่ได้"

กฎหมายดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองพยานบุคคลจากการถูกฟ้องร้องเป็นคดีหมิ่นประมาท เนื่องจากพยานจะต้องให้การไปตามความเป็นจริงอย่างเป็นอิสระโดยปราศจากความเกรงกลัวใดๆทั้งสิ้น และตามรัฐธรรมนูญฯ นี้ นอกจากพยานจะได้รับเอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางอาญาที่จะไม่ต้องถูกฟ้องร้องเป็นคดีอาญาแล้ว พยานยังได้รับเอกสิทธิ์และความคุ้มกันที่จะไม่ต้องถูกฟ้องร้องให้รับผิดชอบในทางแพ่งหรือในทางวินัยอีกด้วย

อย่างไรก็ดี การที่พยานจะได้รับเอกสิทธิ์และความคุ้มกันดังกล่าวจะต้องประกอบด้วยเงื่อนไข ดังต่อไปนี้

1. เอกสิทธิ์และความคุ้มกันดังกล่าว ใช้บังคับเฉพาะการให้การด้วยวาจาหรือการให้การเป็นลายลักษณ์อักษรที่ได้กระทำในศาลเท่านั้น
2. เอกสิทธิ์และความคุ้มกันในกรณีนี้จะคุ้มครองเฉพาะคำให้การที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงที่เป็นประเด็นพิพาทในคดีเท่านั้น ดังนั้น พยานอาจถูกฟ้องร้องดำเนินคดีได้ทั้งทางแพ่งและทางอาญา หากปรากฏว่าคำให้การของพยานนั้นไม่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงในคดีและเป็นการหมิ่นประมาทผู้อื่น
3. เอกสิทธิ์และความคุ้มกันนี้จะใช้บังคับเฉพาะกับคำให้การที่เป็นจริงเท่านั้น พยานที่ให้การเท็จย่อมไม่ได้รับความคุ้มกันตามกฎหมายและต้องได้รับโทษทางอาญาและอาจถูกฟ้องร้องให้รับผิดชอบในความเสียหายทางแพ่งอีกด้วย

However, the judges, seized of the case and ruling on the merits, will be able to pronounce the suppression of insulting, offensive or defamatory speeches, and condemn whoever it will belong to damages.

Judges may also, in the same cases, issue injunctions to lawyers and ministerial officers, and even suspend them from their functions.

The duration of this suspension may not exceed two months, and six months in the event of a repeat offense during the year.

However, defamatory facts unrelated to the cause may give rise to either public action or civil action by the parties, when these actions have been reserved for them by the courts, and, in any case, to the action. civil third party"

4.2.3 ประเทศสิงคโปร์

ประเทศสิงคโปร์แม้ว่าจะเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์เช่นเดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษ แต่ความผิดฐานหมิ่นประมาทในประเทศสิงคโปร์นั้นถูกกำหนดเป็นความผิดอาญา โดยประมวลกฎหมายอาญา บทที่ 21 มาตรา 499²⁰⁸ ได้บัญญัติความผิดฐานหมิ่นประมาทไว้ มีสาระสำคัญว่าความผิดฐานหมิ่นประมาทนั้นอาจกระทำลงด้วยวิธีใดก็ได้ไม่ว่าจะเป็นการพูด การเขียน การทำให้ปรากฏ การทำสัญลักษณ์ หรือวิธีการอื่นๆ และจะต้องมีลักษณะเป็นการใส่ความผู้อื่นเพื่อทำให้ผู้อื่นเสียหาย ทั้งนี้ ผู้กระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทจะต้องรู้หรือควรจะรู้ว่าการใส่ความของตนนั้นทำหรืออาจทำให้ผู้อื่นเสียหาย ยกเว้นกรณีดังต่อไปนี้

1. การใส่ความนั้นเป็นเรื่องจริงและเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ เป็นกรณีที่รัฐมุ่งปกป้องคุ้มครองสาธารณประโยชน์ โดยเห็นว่าการใส่ความที่เป็นเรื่องจริงต่อบุคคลใดนั้นไม่ใช่การหมิ่นประมาท หากเป็นเรื่องที่สาธารณะหรือสังคมควรจะต้องได้รับรู้ ทั้งนี้ แม้ว่าการตีความว่าการใส่ความนั้นเป็นประโยชน์สาธารณะหรือไม่นั้นจะเป็นเงื่อนไขในทางข้อเท็จจริงก็ตาม

2. การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานรัฐหรือเจ้าหน้าที่ราชการ การแสดงความคิดเห็นโดยสุจริตใดๆต่อบุคคลที่ปฏิบัติหน้าที่สาธารณะ อันเนื่องมาจากการปฏิบัติหน้าที่ หรือลักษณะของบุคคลดังกล่าวที่ปรากฏในการปฏิบัติหน้าที่นั้นย่อมไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาท เช่น การวิพากษ์วิจารณ์การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐ เป็นต้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

²⁰⁸ Singapore Penal Code Chapter 224, Article 499 "Whoever, by words either spoken or intended to be read, or by signs, or by visible representations, makes or publishes any imputation concerning any person, intending to harm, or knowing or having reason to believe that such imputation will harm, the reputation of such person, is said, except in the cases hereinafter excepted, to defame that person

- (1) Imputation of any truth which the public good requires to be made or published
- (2) Public conduct of public servants
- (3) Conduct of any person touching any public question
- (4) Publication of reports of proceedings of courts of justice, etc.
- (5) Merits of case decided in a court of justice; or conduct of witnesses and others concerned therein
- (6) Merits of a public performance
- (7) Censure passed in good faith by a person having lawful authority over another
- (8) Accusation preferred in good faith to a duly authorised person
- (9) Imputation made in good faith by a person for the protection of his interests
- (10) Caution intended for the good of the person to whom it is conveyed or for the public good"

3. การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการกระทำของผู้ใดที่เป็นข้อสงสัยต่อสาธารณประโยชน์ การแสดงความคิดเห็นโดยสุจริตเกี่ยวกับการกระทำของบุคคลใดที่อาจก่อให้เกิดคำถามจากสาธารณะ หรือสังคม หรือเกี่ยวกับลักษณะของบุคคลดังกล่าวที่ปรากฏในการกระทำนั้น ย่อมไม่เป็นการหมิ่นประมาท

4. การเผยแพร่รายงานการดำเนินคดีโดยเปิดเผยในศาล หรือการดำเนินการประชุมของรัฐสภา หรือผลของการดำเนินการดังกล่าว การกระทำดังกล่าวไม่เป็นการหมิ่นประมาท โดยมีเงื่อนไขว่าการเผยแพร่รายงานกระบวนการดำเนินคดีในศาลหรือการดำเนินการประชุมหรือผลของการดำเนินการดังกล่าวนั้นจะต้องเป็นความจริง เช่น การไต่สวนของผู้พิพากษาที่ได้กระทำขึ้นโดยเปิดเผยในการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรม ย่อมไม่ได้รับยกเว้นความผิดภายใต้ข้อยกเว้นนี้

5. การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปคดีที่ศาลได้ตัดสินแล้ว หรือเกี่ยวกับพยานบุคคลในคดี การแสดงความคิดเห็นโดยสุจริตเกี่ยวกับคดีที่ศาลได้ตัดสินไปแล้ว ไม่ว่าจะเป็คดีแพ่งหรือคดีอาญา หรือเกี่ยวกับคู่ความ พยาน หรือตัวแทนที่ปรากฏในคดีนั้นๆ หรือลักษณะของบุคคลดังกล่าวที่ปรากฏในคดี ย่อมไม่เป็นการหมิ่นประมาท

6. การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการกระทำสาธารณะ ที่ผู้กระทำได้แสดงออกสู่สาธารณะแล้ว การแสดงความคิดเห็นโดยสุจริตที่ผู้กระทำได้แสดงออกต่อสาธารณะแล้ว ย่อมไม่เป็นการหมิ่นประมาท เช่น การวิพากษ์วิจารณ์งานเขียนของนักประพันธ์ การวิพากษ์วิจารณ์ผลงานของศิลปินหรือผู้ที่กล่าวปราศรัยในที่สาธารณะ เป็นต้น

7. การดำเนินคดีด้วยเจตนาสุจริตซึ่งกฎหมายได้ให้อำนาจแก่ผู้กระทำ เป็นกรณีที่ผู้ดำเนินคดีมีอำนาจเหนือผู้อื่นไม่ว่าอำนาจดังกล่าวจะเกิดจากการทำสัญญาหรือว่ากฎหมายได้ให้อำนาจไว้ก็ตาม ทั้งนี้ การดำเนินคดีการกระทำของผู้อื่นจะต้องทำไปด้วยเจตนาสุจริต เช่น ผู้ปกครองดำเนินคดีโดยสุจริตต่อหน้าเด็กคนอื่นๆ หรือ กรณีหัวหน้างานดำเนินลูกน้องของตนโดยสุจริตเกี่ยวกับเรื่องพฤติกรรมในการทำงาน เป็นต้น

8. การกล่าวหาบุคคลใดด้วยเจตนาสุจริต โดยการกระทำต่อผู้มีอำนาจ เป็นกรณีที่ผู้กระทำได้กล่าวหาบุคคลหนึ่งโดยมีเจตนาสุจริต ต่อบุคคลอื่นใดที่มีอำนาจตามกฎหมายเหนือบุคคลที่ถูกกล่าวหา อันเกี่ยวเนื่องกับประเด็นที่กล่าวหาานั้น เช่น การกล่าวหาโดยสุจริตว่าบุคคลอื่นกระทำความผิด ซึ่งได้กระทำต่อหน้าผู้พิพากษา เป็นต้น

9. การใส่ความด้วยเจตนาสุจริตเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตนเองหรือผู้อื่น เป็นกรณีที่ผู้กระทำได้ใส่ความผู้อื่นโดยสุจริตเพื่อจุดประสงค์ในการปกป้องผลประโยชน์ของตนเองหรือผู้อื่น หรือปกป้องผลประโยชน์สาธารณะ เช่น เจ้าของร้านค้าได้แจ้งกับพนักงานร้านว่าย่าขายสินค้าให้กับ นาย ก. เพราะนาย ก. เป็นคนไม่สุจริต เจ้าของร้านย่อมได้รับยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาทตามข้อยกเว้นข้อนี้ เป็นต้น

10. การแจ้งเตือนด้วยเจตนาสุจริต การแจ้งเตือนบุคคลหนึ่งต่ออีกบุคคลหนึ่งไม่ถือเป็นการหมิ่นประมาท โดยมีเงื่อนไขว่าคำเตือนนั้นจะต้องมีจุดมุ่งหมายเพื่อปกป้องประโยชน์ของบุคคลที่ผู้กระทำได้เตือน หรือเพื่อปกป้องประโยชน์ของบุคคลอื่นที่บุคคลที่ผู้กระทำได้เตือนมีส่วนได้เสีย หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะ

เมื่อพิจารณาข้อยกเว้นของความผิดฐานหมิ่นประมาทตามมาตรา 499 ที่กล่าวไว้ข้างต้นทั้งหมดแล้ว จะเห็นได้ว่าไม่ปรากฏข้อยกเว้นใดที่ระบุไว้ชัดเจนว่าการเบิกความด้วยความสุจริตในฐานะพยานบุคคลนั้น ผู้กระทำไม่ต้องรับผิดฐานหมิ่นประมาท แต่อย่างไรก็ดี ข้อยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาทตามมาตรา 499 นี้มีลักษณะใกล้เคียงกับมาตรา 329 แห่งประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทย ที่เป็นข้อยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยใช้พิจารณาจากหลักสุจริต

การยกเว้นความรับผิดฐานหมิ่นประมาทให้แก่พยานบุคคลนั้น ปรากฏใน "พระราชบัญญัติรัฐสภา (ว่าด้วยเอกสิทธิ์ ความคุ้มกัน และอำนาจ) (Parliament (Privileges, Immunities and Powers) Act)" ที่บัญญัติข้อยกเว้นการฟ้องร้องคดีอาญาต่อพยานบุคคลที่ได้เบิกความหรือให้การต่อหน้าที่ประชุมรัฐสภาหรือคณะกรรมการ ซึ่งได้นำมาใช้กับพยานบุคคลที่เบิกความในคดีต่อศาลด้วย

ในพระราชบัญญัติรัฐสภานี้มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการให้เอกสิทธิ์และความคุ้มกันของพยานบุคคลเกี่ยวกับเรื่องพยานหลักฐานปรากฏในมาตรา 6²⁰⁹ (Exemption from liability in certain cases) และมาตรา 17²¹⁰ (Immunity of witness in respect of evidence)

มาตรา 6 เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการให้เอกสิทธิ์เด็ดขาดแก่สมาชิกรัฐสภา ซึ่งมีหลักการคล้ายกับหลักเรื่องเอกสิทธิ์ของสมาชิกรัฐสภาที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญของประเทศไทย โดยมาตรา 6 ได้บัญญัติว่า

(1) สมาชิกรัฐสภาไม่ต้องรับผิดชอบในการดำเนินคดีทางแพ่งหรืออาญา การจับกุม การคุมขัง หรือการเรียกค่าเสียหายประการใด เนื่องจากเหตุหรือสิ่งใดที่ได้นำมาปรากฏต่อหน้ารัฐสภา หรือคณะกรรมการ ไม่ว่าจะเป็นการ ร้อง ร่างกฎหมาย การลงมติ การเสนอญัตติ หรือภายหลังจากการกระทำดังกล่าว

(2) บุคคลไม่ต้องรับผิดชอบในการดำเนินคดีทางแพ่งหรืออาญา การจับกุม การคุมขัง หรือการเรียกค่าเสียหายประการใดอันเนื่องมาจากการกระทำใดๆที่ได้กระทำลงภายใต้อำนาจของรัฐสภาหรือประธานสภา และอยู่ในขอบเขตอำนาจของกฎหมายที่ตนสามารถกระทำได้หรือตามหมายใดๆที่ออกโดยอาศัยอำนาจนั้น

²⁰⁹ Parliament (Privileges, Immunities and Powers) Act, Article 6 " (1) No Member shall be liable to any civil or criminal proceedings, arrest, imprisonment or damages by reason of any matter or thing which he may have brought before Parliament or a committee by petition, bill, resolution, motion, or otherwise or may have said in Parliament or in committee.

(2) No person shall be liable to any civil or criminal proceedings, arrest, imprisonment or damages by reason of any act done under the authority of Parliament or the Speaker and within its or his legal powers or under any warrant issued by virtue of those powers"

²¹⁰ Parliament (Privileges, Immunities and Powers) Act Article 17 "(1) Without prejudice to section 16 and subject to subsection (3), no person who gives evidence before Parliament or any committee shall be liable to any civil or criminal proceedings, arrest, imprisonment or damages by reason of anything which he may have said in such evidence.

(2) Except in proceedings referred to in subsection (3), no statement made by any person in evidence before Parliament or any committee shall be admissible in evidence against that person in any civil or criminal proceedings or in any court.

(3) Nothing in subsections (1) and (2) shall prevent or be deemed to prevent the institution or maintenance of any proceedings against any person for an offence under section 191 of the Penal Code (Cap. 224) or for any offence under this Act in respect of any evidence given by him before Parliament or any committee"

ส่วนมาตรา 17 เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับความคุ้มกันของพยานบุคคลจากการเบิกความต่อหน้ารัฐสภาหรือคณะกรรมการ โดยมาตรา 17 บัญญัติว่า

(1) พยานบุคคลที่ให้การหรือเบิกความต่อหน้ารัฐสภาหรือคณะกรรมการจะได้รับความคุ้มกันให้ไม่ต้องรับผิดชอบในการดำเนินคดีทางแพ่งหรือทางอาญา ไม่ว่าจะเป็นการถูกจับกุม การคุมขัง หรือการเรียกค่าเสียหายไม่ว่าด้วยเหตุผลประการใดก็ตาม สำหรับการให้การหรือเบิกความนั้น

(2) เว้นแต่การดำเนินการที่ได้ระบุไว้ใน (3) คำให้การหรือคำเบิกความใดที่บุคคลได้ให้ไว้ต่อหน้ารัฐสภาหรือคณะกรรมการ ไม่อาจถูกนำมารับฟังเป็นพยานหลักฐานที่รับฟังได้เพื่อพิสูจน์ความผิดของบุคคลนั้นไม่ว่าทั้งทางแพ่งหรือทางอาญา

(3) ไม่มีส่วนใดใน (1) และ (2) ที่จะป้องกันหรือถือว่าเป็นการขัดขวางการฟ้องร้องคดีความผิดฐานเบิกความเท็จตามมาตรา 191 แห่งประมวลกฎหมายอาญา สำหรับพยานหลักฐานใดๆ ที่พยานได้ให้การหรือเบิกความต่อหน้ารัฐสภาหรือคณะกรรมการใดๆ

จากหลักกฎหมายเรื่องเอกสิทธิ์และความคุ้มกันดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าพยานบุคคลที่เบิกความหรือให้การต่อหน้ารัฐสภาหรือคณะกรรมการนั้นย่อมได้รับเอกสิทธิ์และความคุ้มกันไม่ต้องถูกฟ้องเป็นคดีทั้งในทางแพ่งและทางอาญา ซึ่งตามหลักกฎหมายคอมมอนลอว์ได้นำหลักการของมาตรา 6 และมาตรา 17 นี้มาใช้กับระบอบพิจารณาคดีในศาลด้วย²¹¹ กล่าวคือ หากพยานบุคคลได้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

²¹¹ I.R.B. Law LLP Advocates & Solicitors (2020, April 8), Laws Surrounding Defamation & Slander [Online], 15 January 2021. Available from <https://irblaw.com.sg/learning-centre/defamation-slander-act>.

"Absolute privilege arises in situations as follows:

(1) Parliamentary proceedings – the Members of Parliament are conferred immunity from both civil and criminal actions in respect of defamatory statements made in the course of parliamentary proceedings (section 6 of the Parliament (Privileges, Immunities and Powers) Act). Likewise, the reports, papers and journals relating to the proceedings the publication of which is authorised by Parliament are immune from suit (section 7 of the Parliament (Privileges, Immunities and Powers) Act).

(2) Judicial proceedings – immunity is conferred on the judges, counsel, **witnesses** and parties **regarding statements made during judicial proceedings**, including proceedings conducted by tribunals and bodies recognised by law. The fair, accurate and contemporaneous reports of judicial proceedings which are publicly heard are also absolutely privileged (section 11 of the Defamation Act). This privilege covers any 'fair and bona fide' comments on such report.

(3) Executive matters – this generally covers communications made by ministers and civil servants concerning state affairs"

ให้การหรือเบิกความต่อหน้าศาลแล้ว ย่อมถือว่าพยานบุคคลได้กระทำตามหน้าที่ของตน ดังนั้น พยานบุคคลย่อมได้รับเอกสิทธิ์เด็ดขาดโดยไม่ต้องถูกฟ้องร้องเป็นความผิดทั้งทางแพ่งและทางอาญาจากการเบิกความของตน ทั้งนี้ ลักษณะของเอกสิทธิ์เด็ดขาดของสังคโปร์นั้นจะมีหลักเกณฑ์และเงื่อนไขเช่นเดียวกับสหรัฐอเมริกา กล่าวคือ พยานบุคคลจะไม่ถูกฟ้องร้องเป็นคดีแพ่งหรือคดีอาญาเนื่องจากการเบิกความของพยานในกระบวนการพิจารณาคดีต่อหน้าศาล หรือในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง แม้ว่าการเบิกความดังกล่าวนั้นจะทำด้วยวาจาหรือลายลักษณ์อักษร และจะเป็นความจริงหรือไม่ก็ตาม²¹²

เอกสิทธิ์เด็ดขาดดังกล่าว มิได้คุ้มครองเพียงตัวพยานบุคคลเท่านั้น แต่รวมถึงบุคคลใดๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการพิจารณาคดีในศาลด้วย ไม่ว่าจะเป็น ผู้พิพากษา ทนายความ และคู่ความ ซึ่งต่างจากหลักการยกเว้นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 331 ของประเทศไทย ที่มุ่งคุ้มครองคู่ความและทนายความของคู่ความเท่านั้น อย่างไรก็ตาม มาตรา 17 นี้เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับเอกสิทธิ์และความคุ้มครองของพยานที่เบิกความต่อหน้ารัฐสภาและคณะกรรมการใดๆ แต่ก็ได้ปรากฏหลักกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจนว่ามาตรานี้ให้นำไปใช้กับกระบวนการพิจารณาคดีในศาลด้วยแต่อย่างใด มีเพียงหลักกฎหมายที่ศาลนำมาปรับใช้ในทางปฏิบัติเท่านั้น

4.2.4 ประเทศญี่ปุ่น

ความผิดฐานหมิ่นประมาทตามกฎหมายอาญาของประเทศญี่ปุ่นได้ถูกบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 230 (1) โดยมีหลักว่า ผู้ใดกล่าวข้อเท็จจริงซึ่งทำให้ผู้อื่นเสื่อมเสียชื่อเสียงต่อสาธารณะ ไม่ว่าจะข้อเท็จจริงนั้นจะเป็นจริงหรือเท็จก็ตาม ผู้นั้นกระทำความผิดฐานหมิ่น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

²¹² Garden Society Ltd v Parkinson [1892] 1 QB 431 at 451: "...The authorities establish beyond all question this: that neither party, witness, counsel, jury, nor judge, can be put to answer civilly or criminally for words spoken in office; that no action of libel or slander lies, whether against judges, counsel, witnesses, or parties, for words written or spoken in the course of any proceeding before any Court recognised by law, and this though the words written or spoken were written or spoken maliciously, without any justification or excuse, and from personal ill-will and anger against the person defamed. This "absolute privilege" has been conceded on the grounds of public policy to insure freedom of speech where it is essential that freedom of speech should exist, and with the knowledge that Courts of justice are presided over by those who from their high character are not likely to abuse the privilege, and who have the power and ought to have the will to check any abuse of it by those who appear before them...."

ประมาท²¹³ และได้บัญญัติการยกเว้นโทษสำหรับความผิดฐานหมิ่นประมาทในมาตรา 230-2²¹⁴ โดยมีหลักว่า ผู้กระทำไม่ต้องรับโทษฐานหมิ่นประมาทในกรณีดังต่อไปนี้ถ้าผู้กระทำพิสูจน์ได้ว่าข้อความที่หมิ่นประมาทนั้นเป็นความจริง

(1) การหมิ่นประมาทในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะ และการหมิ่นประมาทนั้นได้ทำไปเพียงเพื่อประโยชน์สาธารณะเท่านั้น ทั้งนี้ จะต้องมีการพิสูจน์ว่าการกระทำที่เป็นหมิ่นประมาทนั้นเป็นความจริงหรือไม่ หากเป็นความจริง ผู้กระทำไม่ต้องรับโทษ

(2) ในการบังคับใช้ (1) นั้น ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการก่ออาชญากรรมของบุคคลที่ยังไม่ถูกฟ้องร้องดำเนินคดีนั้นให้ถือว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะ

(3) การหมิ่นประมาทในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือผู้ลงสมัครเลือกตั้ง ทั้งนี้ จะต้องมีการพิสูจน์ว่าถ้อยคำที่หมิ่นประมาทนั้นเป็นความจริงหรือไม่ หากถ้อยคำที่หมิ่นประมาทเป็นความจริง ผู้กระทำไม่ต้องรับโทษ

ความผิดฐานหมิ่นประมาทในญี่ปุ่นนั้น ศาลจะพิจารณาคดีโดยใช้บรรทัดฐานเรื่องความประมาทเลินเล่อเป็นหลักเกณฑ์ในการตัดสินคดี ซึ่งแตกต่างจากมาตรฐานความรับผิดชอบเด็ดขาด กล่าวคือ หากจำเลยพิสูจน์ได้ว่าข้อความที่เป็นการหมิ่นประมาทนั้น จำเลยเชื่อโดยสุจริตว่าเป็นความจริง และเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ จำเลยจะไม่ต้องรับโทษในความผิดฐานหมิ่นประมาท

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

²¹³ The Penal Code of Japan, Article 230 "(1) A person who defames another by alleging facts in public shall, regardless of whether such facts are true or false, be punished by imprisonment with or without work for not more than 3 years or a fine of not more than 500,000 yen.

(2) A person who defames a dead person shall not be punished unless such defamation is based on a falsehood"

²¹⁴ The Penal Code of Japan, Article 230-2"(1) When an act prescribed under paragraph (1) of the preceding Article is found to relate to matters of public interest and to have been conducted solely for the benefit of the public, the truth or falsity of the alleged facts shall be examined, and punishment shall not be imposed if they are proven to be true

(2) In application of the preceding paragraph, matters concerning the criminal act of a person who has not been prosecuted shall be deemed to be matters of public interest.

(3) When the act prescribed under paragraph (1) of the preceding Article is made with regard to matters concerning a public officer or a candidate for election, punishment shall not be imposed if an inquiry into the truth or falsity of the alleged facts is made and they are proven to be true"

นอกจากนี้ กฎหมายยังวางหลักเกณฑ์ว่า ประโยชน์สาธารณะนั้นให้ครอบคลุมถึงข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการกระทำของผู้ต้องหาด้วย²¹⁵

ดังนั้น ตามมาตรา 230-2 ผู้กระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทจะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่า ถ้อยคำที่เป็นการหมิ่นประมาทนั้นเป็นความจริงและเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ จึงจะได้รับการยกเว้นโทษ ทั้งนี้ ข้อยกเว้นดังกล่าวไม่ครอบคลุมถึงกระบวนการพิจารณาคดีในชั้นศาล กล่าวคือ ในข้อ (2) กฎหมายใช้คำว่า การฟ้องร้องดำเนินคดี หมายความว่า การคุ้มครองถ้อยคำหรือคำเบิกความของพยานนั้นจะจำกัดเฉพาะเพียงขั้นตอนการฟ้องคดีเท่านั้น ทั้งนี้ ผู้เขียนเห็นว่าข้อยกเว้นโทษตามมาตรา 230-2 นี้มีลักษณะใกล้เคียงกับประมวลกฎหมายอาญามาตรา 330 ของประเทศไทย ที่จะต้องพิสูจน์ว่าถ้อยคำหรือข้อความที่หมิ่นประมาทนั้นเป็นความจริง

4.2.5 ประเทศอังกฤษ

ในประเทศอังกฤษได้ปรากฏการให้เอกสิทธิ์แก่พยานบุคคลเพื่อยกเว้นความรับผิดฐานหมิ่นประมาทในมาตรา 37 (3) แห่ง Inquiries Act 2005 ซึ่งเป็นบทกฎหมายที่คุ้มครองมิให้พยานบุคคลต้องถูกฟ้องเป็นคดีความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยตรง โดยมาตรา 37 (3) ได้กำหนดหลักเกณฑ์ว่า บุคคลจะได้รับเอกสิทธิ์ที่ไม่ต้องถูกฟ้องเป็นคดีความผิดฐานหมิ่นประมาทหากได้ให้การหรือเบิกความในการสอบสวนคดี หรือการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีในศาล หรือได้ให้ถ้อยคำที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการดังกล่าว ทั้งนี้ให้เอกสิทธิ์ดังกล่าวครอบคลุมไปถึงการจดรายงานของพนักงานสอบสวน หรือการจดรายงานกระบวนการพิจารณาคดีในศาลด้วย²¹⁶

คดี Marshall Iqbal V. Dean Manson Solicitor & Ors. ได้วางหลักเกณฑ์²¹⁷ เกี่ยวกับการให้เอกสิทธิ์เด็ดขาดแก่พยานบุคคล กล่าวคือ พยานบุคคลจะไม่ถูกฟ้องเป็นคดีสำหรับคำ

²¹⁵ Smith, E. M., "Reporting the Truth and Setting the Record Straight: An Analysis of U.S. And Japanese Libel Laws," *Michigan Journal of International Law*.

²¹⁶ The Inquiries Act 2005, Article 37 (3), Immunity from suit

"(3) For the purposes of the law of defamation, the same privilege attaches to

(a) any statement made in or for the purposes of proceedings before an inquiry (including the report and any interim report of the inquiry), and

(b) reports of proceedings before an inquiry,

as would be the case if those proceedings were proceedings before a court in the relevant part of the United Kingdom"

²¹⁷ Marshall Iqbal V. Dean Manson Solicitor & Ors: The defence of absolute privilege will usually apply in respect of allegations of defamatory wording contained in statements made in the course of judicial proceedings (Mr Mashood Iqbal v Dean Manson Solicitors & Ors (No 2) [2013] EWCA Civ 149). The rule of absolute privilege

เบิกความใดๆของตนที่มีถ้อยคำเป็นการหมิ่นประมาทผู้อื่น โดยมีเงื่อนไขและข้อจำกัดว่าคำเบิกความนั้นจะต้องเป็นการตอบคำถามในประเด็นที่พยานบุคคลถูกถาม แต่อย่างไรก็ดี หากพยานบุคคลเบิกความในเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องกับประเด็นสำคัญแห่งคดี พยานบุคคลย่อมไม่ได้รับเอกสิทธิ์เด็ดขาดดังกล่าว นอกจากคดีดังกล่าว คดี *Seaman V. Netherclift* ก็ได้วางหลักเกณฑ์ทำนองเดียวกันไว้ โดยในคดีนี้ พยานบุคคลได้ถูกถามว่าพยานบุคคลนั้นอยู่สถานที่หนึ่ง ณ วันที่มีการกระทำความผิดหรือไม่ พยานบุคคลตอบว่า ใช่ แต่พยานบุคคลได้กล่าวถึงบุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับคดีดังกล่าวว่าบุคคลดังกล่าวได้กระทำความผิดอาญาต่อตน ในกรณีนี้ พยานย่อมไม่อาจได้รับความคุ้มครองตามหลักเอกสิทธิ์เด็ดขาดสำหรับการกล่าวถ้อยคำดังกล่าว²¹⁸

หลักการเรื่องการให้เอกสิทธิ์ข้างต้นเป็นการคุ้มครองการให้ถ้อยคำใดๆที่เกิดขึ้นในกระบวนการพิจารณาคดีต่อหน้าศาล ไม่ว่าจะเป็นศาลชั้นต้น ศาลกลาง ศาลมาจิสเตรต และศาลยุติธรรมอื่นที่จัดตั้งขึ้น ในกรณีที่มีข้อสงสัยว่าการให้ถ้อยคำ หรือการเบิกความนั้นเกิดขึ้นในกระบวนการพิจารณาคดีหรือไม่ จะต้องพิจารณาว่าการพิจารณาพิพากษานั้นเป็นเรื่องที่ประชาชนให้ความสนใจหรือไม่ โดยบุคคลที่ได้รับคุ้มครองนั้นไม่ได้จำกัดเฉพาะเพียงพยานบุคคลเท่านั้น แต่ยังรวมถึง ผู้พิพากษา ที่ปรึกษากฎหมาย พนักงานสอบสวน ตลอดจนคณะลูกขุน ทั้งนี้ หลักกฎหมายดังกล่าวยังคงคุ้มครองคำให้การหรือคำเบิกความใดๆ ที่ได้กระทำขึ้นในขั้นตอนการรับฟังพยานหลักฐาน (Preliminary hearing) ก่อนที่จะมีการไต่สวนอีกด้วย トラบไคที่ถ้อยคำเหล่านั้นถูกใช้ในกระบวนการพิจารณาคดี²¹⁹

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวของกฎหมายอังกฤษจะเห็นได้ว่าพยานบุคคลที่ให้การหรือเบิกความไม่ว่าจะเป็นในชั้นสอบสวนหรือในชั้นพิจารณาคดีในศาลก็ตาม พยานบุคคลย่อมได้รับความ

provides that no action will be brought against a witness for defamatory statements used with reference to the subject upon which he is called to give evidence. This privilege however does not extend to statements which have no reference at all to the subject matter of the proceedings. In this case the High Court held that the witness statements produced by Dean Manson Solicitors were covered by absolute privilege. Mr Iqbal appealed the decision on the basis that the witness statements had “no reference at all to the proceedings.” and the Court of Appeal dismissed the appeal. Mr Iqbal claimed that the lower court had misapplied the relevant principles when it stated that the documents in question had “no reference at all to the proceedings.” The Court of Appeal, however, determined that although the statements in question had only a weak relevance to the subject matter of the proceeding, this was sufficient to satisfy the test and it could not be said that the documents as a whole had no reference at all to the subject matter of proceedings.

²¹⁸ *Seaman v Netherclift* (1876 (2CPD53))

²¹⁹ Carruthers Law, "What Is Absolute Privilege," [Online] Accessed: 15 January 2021. Available from: <https://www.carruthers-law.co.uk/articles/absolute-privilege>

คุ้มครองโดยกฎหมาย ซึ่งคู่ความจะไม่สามารถฟ้องร้องพยานบุคคลเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทได้ แต่อย่างไรก็ดี จากคำพิพากษาคดี Marshall Iqbal V. Dean Manson Solicitor & Ors. ก็ปรากฏให้เห็นว่าหลักเกณฑ์การคุ้มครองของกฎหมายอังกฤษก็ยังปรากฏข้อจำกัดอยู่บ้าง กล่าวคือ การให้การหรือเบิกความของพยานบุคคลนั้นจะต้องเป็นประเด็นสำคัญแห่งคดีเท่านั้น หากพยานบุคคลเบิกความโดยจงใจหมิ่นประมาทคู่ความในประเด็นที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับคดี หรืออยู่นอกเหนือจากข้อพิพาทในคดี พยานบุคคลก็ย่อมไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย ซึ่งข้อจำกัดดังกล่าวก็คล้ายคลึงกับข้อจำกัดที่ปรากฏในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศฝรั่งเศส

จากหลักกฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับการยกเว้นความรับผิดฐานหมิ่นประมาทให้แก่พยานบุคคล พบว่าในแต่ละประเทศมีหลักเกณฑ์ทั้งที่เหมือนและแตกต่างกันตามตารางสรุปดังนี้

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบหลักเกณฑ์การยกเว้นความรับผิดฐานหมิ่นประมาทให้แก่พยานบุคคล

ประเทศ	บทกฎหมาย	หลักในการยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาท	เงื่อนไขและข้อจำกัดในการยกเว้นความผิด
สหรัฐอเมริกา	Restatement (second) of Torts Ch. 25, topic 2, §§ 585-592A	พยานบุคคลย่อมได้รับยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยหลักเอกสิทธิ์เด็ดขาด ในการให้ถ้อยคำหรือเบิกความในกระบวนการพิจารณาคดีของศาล โดยไม่ต้องคำนึงว่าคำเบิกความของพยานบุคคลนั้นจะเป็นจริงหรือเท็จ	(1) การเบิกความของพยานจะต้องกระทำในกระบวนการพิจารณาของศาลหรือในกระบวนการชั้นไต่สวนเท่านั้น (2) การให้การหรือเบิกความนั้นจะต้องเกี่ยวข้องกับประเด็นคดีเท่านั้น หากเป็นการจงใจหมิ่นประมาทคู่ความในประเด็นที่ไม่ได้เกี่ยวกับคดี พยานบุคคลย่อมไม่ได้รับความคุ้มครอง

ฝรั่งเศส	มาตรา 41 แห่ง รัฐบัญญัติวันที่ 29 กรกฎาคม ค.ศ. 1881 ว่า ด้วยเรื่อง หนังสือพิมพ์	บุคคลใดจะฟ้องร้องดำเนินคดี ความผิดฐานหมิ่นประมาท ทำให้ เสื่อมเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น ถูก เกลียดชัง เพราะอาศัยเหตุจากคำ เบิกความหรือเอกสารที่เสนอต่อ ศาลไม่ได้	(1) การเบิกความของ พยานจะต้องกระทำด้วย วาจาหรือลายลักษณ์ อักษรที่ได้กระทำในศาล เท่านั้น (2) คู่คุ้มครองเฉพาะคำ เบิกความที่เกี่ยวข้องกับ ข้อเท็จจริงที่เป็น ประเด็นพิพาทในคดี เท่านั้น (3) คู่คุ้มครองเฉพาะ คำให้การที่เป็นจริง เท่านั้น
สิงคโปร์	มาตรา 17 แห่ง พระราชบัญญัติ รัฐสภา (ว่าด้วย เอกสิทธิ์ ความ คุ้มกัน และ อำนาจ)	พยานบุคคลที่ให้การหรือเบิกความ ต่อหน้ารัฐสภาหรือคณะกรรมการ จะได้รับความคุ้มกันให้ไม่ต้องรับ ผิดในการดำเนินคดีทางแพ่งหรือ ทางอาญา ไม่ว่าจะเป็นการถูก จับกุม การคุมขัง หรือการเรียก ค่าเสียหายไม่ว่าด้วยเหตุผล ประการใดก็ตาม สำหรับการให้ การหรือเบิกความนั้น ตามหลัก เอกสิทธิ์เด็ดขาด ซึ่งเป็นหลักที่ นำมาใช้กับกระบวนการพิจารณา คดีในศาลด้วย	(1) การเบิกความของ พยานจะต้องกระทำใน กระบวนการพิจารณา ของศาลหรือใน กระบวนการชั้นไต่สวน เท่านั้น (2) การให้การหรือเบิก ความนั้นจะต้อง เกี่ยวข้องกับประเด็น แห่งคดีเท่านั้น หากเป็น การจงใจหมิ่นประมาท คู่ความในประเด็นที่ ไม่ได้เกี่ยวกับคดี พยาน บุคคลย่อมไม่ได้รับความ คุ้มครอง

ญี่ปุ่น	มาตรา 230-2 แห่งประมวลกฎหมายอาญา	พยานบุคคลที่ให้การหรือเบิกความก่อนโดยการกล่าวข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการก่ออาชญากรรมของบุคคลที่ยังไม่ถูกฟ้องร้องดำเนินคดี ย่อมได้รับยกเว้นโทษในความผิดฐานหมิ่นประมาท	(1) การให้การของพยานจะต้องกระทำในกระบวนการชั้นพนักงานสอบสวนและชั้นพนักงานอัยการเท่านั้น (2) คู่คุ้มครองเฉพาะคำให้การที่เป็นจริงเท่านั้น
อังกฤษ	มาตรา 37 (3) แห่ง Inquiries Act 2005	บุคคลจะได้รับเอกสิทธิ์ที่ไม่ต้องถูกฟ้องเป็นคดีความผิดฐานหมิ่นประมาทหากได้ให้การหรือเบิกความในการไต่สวน การสอบสวน คดี หรือการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีในศาล หรือได้ให้ถ้อยคำที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการดังกล่าว ทั้งนี้ให้เอกสิทธิ์ดังกล่าวครอบคลุมไปถึงการจดรายงานของพนักงานสอบสวน หรือการจดรายงานกระบวนการพิจารณาคดีในศาลด้วย	(1) การให้การหรือเบิกความจะต้องเป็นการกระทำในการไต่สวน การสอบสวนคดี หรือการดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลเท่านั้น (2) การให้การหรือเบิกความนั้นจะต้องเกี่ยวข้องกับประเด็นแห่งคดีเท่านั้น หากเป็นการจงใจหมิ่นประมาท คู่ความในประเด็นที่ไม่ได้เกี่ยวกับคดี พยานบุคคลย่อมไม่ได้รับความคุ้มครอง

จากการศึกษาพบว่า กฎหมายของทุกประเทศจะมีการกำหนดหลักเกณฑ์เรื่องการยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาทให้แก่พยานบุคคล โดยสามารถจำแนกองค์ประกอบได้เป็น 4 ประการ ดังนี้

1. ลำดับชั้นการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดี

การยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาทให้แก่พยานบุคคลโดยหลักเอกสิทธิ์เด็ดขาดของประเทศอังกฤษจะยกเว้นความรับผิดฐานหมิ่นประมาทตั้งแต่ชั้นเจ้าพนักงานตำรวจ ตลอดจนถึง

กระบวนการพิจารณาในชั้นศาล ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศสิงคโปร์ จะยกเว้นความรับผิดชอบ กระบวนการในชั้นไต่สวนมูลฟ้องและกระบวนการพิจารณาคดีในชั้นศาลเท่านั้น ประเทศฝรั่งเศสจะ ยกเว้นความรับผิดชอบกระบวนการพิจารณาคดีในชั้นศาลเท่านั้น และประเทศญี่ปุ่นจะยกเว้นโทษ เฉพาะกระบวนการพิจารณาคดีในชั้นพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการเท่านั้น

2. รูปแบบของการกระทำที่ได้รับความผิด

รูปแบบของการกระทำที่ได้รับความผิดฐานหมิ่นประมาทจะแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ (1) การกล่าวถ้อยคำหรือการเบิกความ และ (2) การเสนอเอกสารหรือการเสนอรายงาน ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการดำเนินคดี ซึ่งในประเทศส่วนใหญ่จะคุ้มครองทั้งสองกรณี

3. ประเด็นแห่งคดี

การให้เอกสิทธิ์เด็ดขาดสำหรับพยานที่ได้รับความผิดฐานหมิ่นประมาทนั้นมี เงื่อนไขว่าการให้ถ้อยคำหรือการเบิกความของพยานบุคคลนั้นจะต้องเกี่ยวข้องกับประเด็นแห่งคดี เท่านั้น หากพยานเบิกความในเรื่องอื่นอันไม่เกี่ยวข้องกับคดี พยานย่อมไม่ได้รับเอกสิทธิ์เด็ดขาดที่จะ ไม่ถูกฟ้องร้องเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาท ซึ่งเป็นหลักการที่ปรากฏในทุกประเทศ

4. ความจริงหรือเท็จของการเบิกความ

ในประเทศฝรั่งเศสและประเทศญี่ปุ่นซึ่งเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์มี หลักเกณฑ์ว่าการยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาทให้แก่พยานบุคคลนั้นจะจำกัดเฉพาะการให้ถ้อยคำ หรือเบิกความที่เป็นความจริงเท่านั้น ดังนั้น หากพยานให้การหรือเบิกความเท็จพยานย่อมไม่ได้รับ การยกเว้นความรับผิดชอบ

4.3 มาตรการทางกฎหมายที่สนับสนุนให้ได้ข้อมูลซึ่งเป็นความจริงจากพยานบุคคล

ตามวัตถุประสงค์ของอนุสัญญาฯอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 ข้อ 24 นั้น รัฐภาคีจะต้องมีมาตรการในการคุ้มครองพยาน เพื่อเป็นมาตรการในการ ต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ และให้ความปลอดภัยแก่พยานบุคคล โดยรัฐแต่ละรัฐมีพันธกรณี ที่จะต้องใช้มาตรการที่จำเป็นทั้งในด้านกฎหมายและการบริหารที่สอดคล้องกับหลักพื้นฐานของ กฎหมายภายในของตน และจะต้องไม่เป็นภาระในการปรับปรุงหรือแก้ไขกฎหมายภายในนั้น อย่างไรก็ตาม กิติ หลักการของอนุสัญญาฯข้อ 24 นั้น มุ่งเน้นในเรื่องความปลอดภัยของพยานเป็นหลัก ซึ่งความ ปลอดภัยของพยานเป็นข้อสำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยสนับสนุนให้พยานมาเบิกความตรงความจริงมาก

ขึ้น แต่นอกจากการบังคับใช้มาตรการในด้านความปลอดภัยแล้ว ผู้เขียนเห็นว่ารัฐแต่ละรัฐควรจะต้องมีมาตรการอื่น เช่น มาตรการในด้านการบริหาร หรือมาตรการที่สร้างแรงจูงใจให้แก่พยาน ฯลฯ เพื่อสนับสนุนให้พยานบุคคลมาเบิกความตรงความจริงมากยิ่งขึ้น ในหัวข้อนี้ ผู้เขียนจะกล่าวถึงมาตรการต่างๆ ที่ปรากฏในต่างประเทศ โดยจะมุ่งเน้นการบรรยายมาตรการในส่วนที่ประเทศไทยยังไม่มีเป็นหลัก ส่วนมาตรการด้านความปลอดภัยที่ปรากฏโดยทั่วไปและสอดคล้องกับกฎหมายไทยอยู่แล้ว ผู้เขียนจะบรรยายรายละเอียดโดยสังเขปเท่านั้น เนื่องจากไม่ได้เป็นการตอบสมมติฐานของวิทยานิพนธ์เล่มนี้

4.3.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้ปรากฏมาตรการต่างๆที่ใช้สนับสนุนการเบิกความตรงความจริงของพยานบุคคล โดยมุ่งเน้นเรื่องการคุ้มครองพยานในคดีอาญาเพื่อให้ความปลอดภัยแก่ชีวิตร่างกาย และทรัพย์สินของพยาน ตลอดจนบุคคลในครอบครัวของพยานภายใต้ "โครงการให้ความปลอดภัยของพยานบุคคล (Witness Security Program; WITSEC)" ซึ่งแนวคิดดังกล่าวได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเรื่อยมาจนถึง ค.ศ. 1975 ที่ได้มีการพัฒนาวิธีการช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมและพยานบุคคล เช่น การจัดหาที่อยู่ใหม่ให้พยาน การเปลี่ยนแปลงชื่อพยานและหลักฐานทางทะเบียนที่อยู่ การจ่ายค่าเลี้ยงชีพ การจัดหาสถานที่ทำงานและสถานศึกษาของบุตรพยาน นอกจากนี้ยังปรากฏมาตรการอื่นนอกจากการคุ้มครองความปลอดภัยของพยาน ที่ช่วยในการสนับสนุนให้พยานมาเบิกความตรงความจริง ดังนี้

4.3.1.1 มาตรการคุ้มครองความปลอดภัยของพยาน

ในประเทศสหรัฐอเมริกาปรากฏมาตรการที่เกี่ยวกับการคุ้มครองความปลอดภัยของพยานบุคคล ได้แก่ การจัดทำโครงการโครงการคุ้มครองพยาน การไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยชั่วคราว การสืบพยานลับหลังจำเลย

1. การจัดทำโครงการคุ้มครองพยาน (Witness Security Program หรือ WITSEC)

หลักการเรื่องการคุ้มครองความปลอดภัยของพยานดังกล่าวได้ปรากฏในประมวลกฎหมายสหรัฐอเมริกา ลักษณะที่ 18 หมวดที่ 224 ในมาตรา 3521 โดยบทบัญญัติดังกล่าวให้อำนาจอัยการสูงสุด ที่จะเป็นผู้รับผิดชอบในการพิจารณาว่าควรจะให้ความคุ้มครองพยานคนนั้นๆ หรือไม่

ประมวลกฎหมายสหรัฐอเมริกากำหนดบทบัญญัติว่าด้วยเรื่องการคุ้มครองผู้ให้ข้อมูล ข่าวสาร ซึ่งครอบคลุมถึงพยานบุคคล ในคดีความผิดสำคัญโดยเฉพาะการก่อการร้ายหรือจารกรรมข้อมูล โดยปรากฏในมาตรา 3073 และ 3076²²⁰ โดยบุคคลดังกล่าวอาจเข้าร่วมโปรแกรมคุ้มครองพยานหากอัยการเห็นว่าเหมาะสม ตามรูปแบบและวิธีการคุ้มครองพยานบุคคลที่บัญญัติไว้ในมาตรา 3521 (b) (1)

ในมาตรา 3521 (b) (1) ได้กำหนดตัวอย่างวิธีการคุ้มครองพยานไว้ได้แก่ การจัดหาเอกสารที่เหมาะสมที่สามารถกำหนดชื่อ นามสกุล รูปพรรณสัณฐาน หรือหลักฐานใหม่ของผู้คนนั้น การจัดหาที่อยู่ใหม่ การจัดให้มีการขนย้ายสิ่งของหรือเครื่องใช้ไปยังที่อยู่ใหม่ การจัดให้มีค่าเลี้ยงชีพตามกฎหมายเกณฑ์ที่อัยการสูงสุดกำหนด ให้ความช่วยเหลือในการประกอบอาชีพ จัดหางานใหม่ ให้ตามความรู้ความสามารถของพยาน จัดหาสถานที่ศึกษาของบุตรพยาน จัดให้มีบริการอื่นๆที่จำเป็น เพื่อให้บุคคลนั้นสามารถพึ่งตนเองได้ การคุ้มกันพยานเมื่อพยานไปเบิกความต่อศาล ตลอดจนการปกปิดชื่อหรือที่อยู่ของพยาน เป็นต้น

อัยการสูงสุดจะต้องจัดทำรายงานการประเมินเป็นลายลักษณ์อักษรในแต่ละคดีอย่างเข้มงวด เพื่อประกอบการพิจารณาว่าบุคคลนั้นเหมาะสมที่จะสามารถเข้าร่วมโครงการคุ้มครองพยานได้หรือไม่ โดยผู้ที่มีสิทธิจะได้รับการคุ้มครองได้แก่ พยาน ผู้ที่จะเป็นพยาน ตลอดจนสมาชิกในครอบครัวหรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับพยานหรือผู้ที่จะเป็นพยาน ทั้งนี้ ความผิดที่จะคุ้มครองได้นั้น จะต้องเป็นความผิดเกี่ยวกับบงค์กรอาชญากรรมหรือความผิดร้ายแรงอื่นๆ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY
2. การสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว

"บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาฉบับที่ 8 (Eight Amendment)" และ "Federal Judiciary Act 1789" ได้รับรองสิทธิการปล่อยชั่วคราวไว้ โดยมีหลักว่า การประกันตัวผู้ต้องหาในคดีอาญาจะต้องมีทุกคดี เว้นแต่คดีนั้นมิระวางโทษประหารชีวิต โดยศาลจะเป็นผู้มีดุลพินิจในการสั่งหรือไม่สั่งปล่อยชั่วคราว โดยศาลจะต้องประเมินจากข้อเท็จจริงในคดี ความน่าเชื่อถือของ

²²⁰ วรรณพร สิทธิกรวงศ์, "การคุ้มครองพยาน: ศึกษากรณีการนำมาตรการฉุกเฉินมาปรับใช้" (นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552), หน้า 72.

จำเลย พฤติการณ์แห่งการกระทำความผิด น้ำหนักของพยานหลักฐาน ตลอดจนฐานะทางการเงินและอุปนิสัยส่วนตัวของจำเลย²²¹

ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของสหรัฐอเมริกาปัจจุบันก็ได้นำเอาหลักเกณฑ์ดังกล่าวมากำหนดไว้ในประมวลกฎหมายสหรัฐอเมริกา ลักษณะที่ 18 หมวดที่ 207 มาตรา 3142 (g) เรื่องปัจจัยที่ศาลอาจพิจารณาไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ได้แก่

(1) เนื้อหาและลักษณะของข้อหา รวมถึงจะต้องพิจารณาเป็นความผิดร้ายแรงตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้หรือไม่ เช่น ความผิดฐานก่อการร้าย ความผิดอาญาที่กระทำต่อผู้เยาว์ เป็นต้น

(2) น้ำหนักของพยานหลักฐานที่มีต่อผู้ต้องหาหรือจำเลย

(3) ประวัติของผู้ต้องหาหรือจำเลย รวมถึง

(ก) ลักษณะ สภาพทางร่างกายและจิตใจ ความสัมพันธ์ต่อครอบครัว หน้าที่การงาน ระยะเวลาที่อยู่ในชุมชน ความผูกพันกับชุมชน การกระทำของผู้ต้องหาหรือจำเลยในอดีต ประวัติเกี่ยวกับการสุราหรือยาเสพติด ประวัติอาชญากรรม และการบันทึกรายงานการมาศาลของผู้ต้องหาหรือจำเลย

(ข) ในขณะที่มีการฟ้องร้องหรือจับกุม ผู้ต้องหาหรือจำเลยอยู่ในระหว่างการคุมประพฤติ การพักการลงโทษ หรือการปล่อยชั่วคราวระหว่างพิจารณา การอุทธรณ์หรือฎีกา หรือพ้นโทษจำคุกหรือไม่

(4) ลักษณะความร้ายแรงของอันตรายที่อาจเกิดขึ้นแก่บุคคลหรือชุมชน หากมีการปล่อยชั่วคราว

3. การสืบพยานลับหลังจำเลย

ในประเทศสหรัฐอเมริกามีหลักทั่วไปว่า การพิจารณาคดีอาญานั้นจำเลยจะต้องได้รับรองสิทธิในการเผชิญหน้ากับพยาน ซึ่งเป็นสิ่งที่ปรากฏใน "บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

²²¹ Jerold H. Israel and Nancy J. King Wayne R. LaFave, Criminal Procedure, 3 ed. (St.Paul, Minn: West Group, 2000), p. 642.

สหรัฐอเมริกาฉบับที่ 6 (Sixth Amendment)²²² แต่สิทธิดังกล่าวอาจถูกละได้ในบางกรณี เช่น จำเลยได้มาศาลเมื่อเริ่มต้นพิจารณาคดีแล้วต่อมาจงใจหายไป หรือ จำเลยไม่มาศาลในระหว่างการพิจารณาคดี ย่อมถือว่าจำเลยสละสิทธิในการพิจารณาและสืบพยานโดยเปิดเผยต่อหน้าตนแล้ว²²³ หรือ กรณีที่จำเลยประพฤติตนไม่เรียบร้อยในศาลอันเป็นการละเมิดอำนาจศาล ศาลอาจสั่งให้จำเลยออกจากห้องพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยได้ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในศาล²²⁴ นอกจากนี้ ศาลอาจสั่งให้สืบพยานลับหลังจำเลยได้กรณีที่จำเลยไม่ยอมปรากฏตัวต่อศาลและเกรงว่าความทรงจำของพยานบุคคลจะหายไป²²⁵

4. การสืบพยานโดยใช้ระบบวีดิทัศน์ (Video Conference)

การสืบพยานโดยใช้ระบบวีดิทัศน์ได้ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยปรากฏตัวต่อศาลครั้งแรก (initial appearance) ซึ่งโดยปกติคือภายในเวลา 24 ชั่วโมงภายหลังจากที่ผู้ต้องหาถูกจับกุม นอกจากนี้ระบบวีดิทัศน์ยังได้ถูกนำมาใช้กับการสืบพยานด้วย เนื่องจากการสืบพยานบุคคลโดยที่ต้องให้พยานไปปรากฏตัวต่อหน้าศาลนั้น มีข้อเสียประการต่างๆ เช่น พยานมีภูมิลำเนาที่อยู่ห่างไกลจากศาลมาก พยานเกรงกลัวคู่ความ หรือ พยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัยเมื่อต้องไปเบิกความต่อหน้าศาล การใช้ระบบวีดิทัศน์ในการสืบพยานจะช่วยคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่พยานได้ ตลอดจนลดค่าใช้จ่ายใดๆ หรือตลอดจนค่าเดินทางของพยานในการเดินทางมายังศาล²²⁶

"หลักเกณฑ์วิธีพิจารณาความอาญาของรัฐบาลกลาง (Federal Rules of Criminal Procedure)" ข้อ 15 (a)²²⁷ ได้วางหลักเกณฑ์ที่สนับสนุนวิธีการสืบพยานโดยใช้ระบบวีดิทัศน์ โดยมีหลักว่า เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมศาลอาจสั่งให้ย้ายที่อยู่พยานบุคคลได้ ในการนี้

²²² The Sixth Amendment, "In all criminal prosecutions, the accused shall enjoy the right to speedy and public trial, by an impartial jury of the state and district wherein the crime shall have been committed, which district shall have been previously ascertained by law, and to be informed of the nature and cause of the accusation; to be confronted with the witnesses"

²²³ See Taylor V. United States (1973).

²²⁴ See Illinois V. Allen; 397 U.S. 337. (1970).

²²⁵ Christopher E. Smith, Criminal Procedure, 1 ed. (Thomson Wadsworth, 2003), pp. 324-325.

²²⁶ Carole Basri & Irving Kagan, Practicing Law in a Corporation (Practising Law Institute, 2005), pp. 6-14.

²²⁷ Rule 15 of the Federal Rules of Criminal Procedure states, "a party may move that a prospective witness be deposed in order to preserve testimony for trial. The court may grant the motion because of exceptional circumstances and in the interest of justice."

การย้ายที่อยู่พยานบุคคลเพื่อความปลอดภัยของพยานยอมทำให้พยานไม่อาจมาเบิกความต่อหน้าศาลได้ในกระบวนการพิจารณาคดีอาญาตามปกติ²²⁸

ศาลได้วางหลักเกณฑ์การคุ้มครองความปลอดภัยของพยานโดยใช้การสืบพยานผ่านระบบวิดีโอทัศนียภาพคดี Maryland V. Craig (1990) โดยพยานบุคคลซึ่งเป็นผู้เสียหายในคดีดังกล่าวเป็นผู้เยาว์อายุ 6 ปี ซึ่งเป็นเหยื่อของการกระทำรุนแรงและการกระทำความผิดทางเพศต่อผู้เยาว์ ศาลเห็นว่าหากให้พยานบุคคลมาเบิกความต่อหน้าจำเลย พยานบุคคลอาจเกิดความเกรงกลัวจำเลย และส่งผลกระทบต่อคำเบิกความ จึงอนุญาตให้มีการใช้ระบบวิดีโอทัศนียภาพในการสืบพยานได้²²⁹

4.3.1.2 มาตรการพิเศษอื่น

นอกจากมาตรการด้านการคุ้มครองความปลอดภัยของพยานบุคคลแล้ว ในประเทศสหรัฐอเมริกายังปรากฏมาตรการพิเศษที่ช่วยสนับสนุนให้พยานเบิกความตรงความจริงได้ ดังนี้

1. การจัดตั้งหน่วยงานช่วยเหลือผู้เสียหายและพยาน (The Victim-Witness Assistance Unit; VWAU)

หน่วยงานช่วยเหลือผู้เสียหายและพยาน (VWAU) จะช่วยเหลือผู้เสียหายและพยานในคดีอาชญากรรมที่ร้ายแรง เมื่อผู้เสียหายและพยานจะต้องเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานจะให้ข้อมูลเกี่ยวกับระบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพื่อให้ผู้เสียหายและพยานได้เข้าใจว่ากระบวนการต่างๆในการดำเนินคดีอาญานั้นเป็นอย่างไร ตลอดจนการบริการในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้²³⁰

- (1) มาตรการดูแลภาวะวิกฤติสุขภาพจิตของผู้เสียหายหรือพยาน
- (2) การจัดหาและแนะนำให้ผู้เสียหายหรือพยานไปพบตัวแทนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น หน่วยงานแพทย์ หรือ หน่วยงานช่วยเหลืออื่น ตามที่ผู้เสียหายหรือพยานต้องการ

²²⁸ Riley A. Williams, "Videoconferencing: Not a Foreign Language to International Courts," *Oklahoma Journal of Law and Technology* 7, 1 (2011). p. 7.

²²⁹ Maryland v. Craig, 497 U.S. 836, 850 (1990).

²³⁰ Nicholas Miranda, "Victim Witness Assistance Unit," [Online] Accessed: 1 July 2021. Available from: <https://www.justice.gov/usao-dc/victim-witness-assistance-unit-0>

(3) การช่วยเหลือผู้เสียหายหรือพยานในการเดินทางไปยังศาล และติดต่อกับหน่วยงานต่างๆในศาล

(4) การให้บริการพิเศษสำหรับผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็ก ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการ

(5) การให้ข้อมูลแก่ผู้เสียหายหรือพยานเกี่ยวกับสถานะการดำเนิน กระบวนพิจารณาทางศาล การแจ้งปล่อยตัว หรือกักขังผู้กระทำความผิด ข้อกล่าวหาที่ฟ้องร้องผู้ต้อง สงสัยว่ากระทำความผิด หรือข้อกล่าวหาที่ถูกยกฟ้อง การต่อรองข้อกล่าวหากับจำเลย และ กำหนดการดำเนินกระบวนพิจารณาคดี

(6) การจัดหาล่ามให้ผู้เสียหายหรือพยาน

(7) การจัดทำโปรแกรมชดใช้หรือเยียวยาความเสียหายให้แก่ ผู้เสียหายในคดีอาญาที่ได้รับบาดเจ็บทางกายหรือถึงแก่ความตาย โดยเป็นผลจากการกระทำความผิด อาญา

(8) การช่วยเหลือผู้เสียหายในการจัดทำคำให้การเป็นลายลักษณ์ อักษรที่มีรายละเอียดเกี่ยวกับผลกระทบของอาชญากรรม (Victim Impact Statement)

(9) การให้ข้อมูลเกี่ยวกับค่าป่วยการพยาน เช่น ค่าเดินทาง หรือ ค่าเช่าที่พักของพยาน สำหรับการเดินทางมาเบิกความนอกเขตภูมิลำเนาของพยาน

นอกจากการให้บริการดังกล่าวข้างต้น หน่วยงาน VWAU ยังได้จัดทำคู่มือ สำหรับผู้เสียหายและพยาน²³¹ โดยคู่มือดังกล่าวจะช่วยให้ผู้เสียหายและพยานได้รับทราบข้อมูลที่ ชัดเจนและครอบคลุมเกี่ยวกับเนื้อหาของกระบวนพิจารณาคดีอาญาในทุกๆขั้นตอน ซึ่งจะช่วยให้ ผู้เสียหายและพยานได้ทราบว่ากระบวนพิจารณาคดีอาญานั้นเริ่มต้นและสิ้นสุดลงอย่างไร และยังช่วยผู้เสียหายหรือพยานทราบสิทธิของตนที่กฎหมายได้รับรองและคุ้มครองให้

อย่างไรก็ดี หน่วยงาน VWAU จะไม่ได้ให้บริการเกี่ยวกับการให้ชดใช้หรือ การเยียวยาเป็นตัวเงินโดยตรง แต่จะเป็นรูปแบบของการให้ข้อมูลและคำแนะนำต่อพยาน และจะไม่

²³¹ Anonymous, "Victims and Witnesses: Understanding Your Rights and the Federal Court System," [Online] Accessed: 1 July 2021. Available from: <https://www.justice.gov/usao-nj/victim-witness/handbook#Court>

รวมถึงการให้คำแนะนำทางด้านกฎหมาย ตลอดจนการชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายสำหรับทรัพย์สินที่สูญหาย หรือเสียหายจากการกระทำความผิดอาญา²³²

2. การกำหนดค่าป่วยการพยาน

โครงการจ่ายค่าป่วยการให้แก่พยานนั้น คือ การที่รัฐบาลกลางจะจ่ายค่าป่วยการพยาน ได้แก่ ค่าป่วยการรายวันที่พยานจะต้องเดินทางมาให้การหรือเบิกความต่อศาล ค่าเดินทาง ค่าที่พัก รวมถึงค่าป่วยการพิเศษอื่นๆ โดยพยานที่จะมีสิทธิได้รับค่าป่วยการดังกล่าว คือ ประจักษ์พยานหรือพยานข้อเท็จจริง และพยานผู้เชี่ยวชาญ

ประมวลกฎหมายสหรัฐอเมริกา บทที่ 28 มาตรา 1821²³³ ได้บัญญัติรับรองสิทธิของพยานที่จะได้รับค่าป่วยการพยาน เมื่อพยานจะต้องมาให้การหรือเบิกความในชั้นศาล โดยพยานจะมีสิทธิได้รับค่าป่วยการพยานในอัตรา 40 ดอลลาร์สหรัฐ หรือคิดเป็นเงินไทยเฉลี่ยประมาณ 1,200-1,300 บาท ต่อวัน โดยคำนวณตามวันที่พยานมาปรากฏตัวต่อศาล

พยานมีสิทธิได้รับค่าเดินทางตรงความจริงที่พยานต้องเสียไป ไม่ว่าจะเป็นการเดินทางโดยใช้บริการสาธารณะ หรือการเดินทางโดยรถยนต์ส่วนบุคคลของพยานเอง อนึ่ง สำหรับการเดินทางโดยรถยนต์ส่วนบุคคลของพยานนั้นจะต้องอ้างอิงอัตราค่าเดินทางเป็นระยะไมล์ โดยคำนวณจากอัตราที่หน่วยงานราชการกำหนดให้กับเจ้าหน้าที่ราชการ รวมถึงสิทธิที่จะได้รับค่าผ่านทางต่างๆ และค่าจอดรถ นอกจากนี้ พยานยังมีสิทธิได้รับค่าเลี้ยงชีพในกรณีที่พยานจะต้องพักค้างแรม ณ สถานที่ที่พยานจะต้องไปให้การหรือเบิกความ เนื่องจากสถานที่ดังกล่าวห่างไกลจากที่พักของพยานมาก ในกรณีนี้ หากมีความจำเป็นที่จะต้องให้พยานนั้นอยู่ ณ สถานที่ดังกล่าวต่อไปเพื่อรักษาความปลอดภัยของพยาน พยานจะมีสิทธิได้รับค่าป่วยการพยานเพิ่มเติมจากอัตราปกติ

4.3.2 ประเทศฝรั่งเศส

ประเทศฝรั่งเศสได้มีบทบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานบุคคลในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งมีทั้งมาตรการทั่วไปและมาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา ตั้งแต่ในชั้นสอบสวนและในชั้นพิจารณาคดี

²³² Anonymous, "Victim Witness Assistance Unit," [Online] Accessed: 1 July 2021. Available from: <https://www.justice.gov/usao-nj/victim-witness>

²³³ 28 U.S. Code § 1821, Per diem and mileage generally; subsistence.

4.3.2.1 มาตรการคุ้มครองความปลอดภัยของพยาน

หลักเกณฑ์การคุ้มครองพยานบุคคลของประเทศฝรั่งเศสจะมุ่งเน้นไปที่การคุ้มครองความปลอดภัยของพยานจากการคุกคามหรืออันตรายต่างๆจากองค์กรอาชญากรรม ซึ่งจะเป็นการยกเว้นหลักกฎหมายที่ให้พยานบุคคลต้องเปิดเผยข้อมูลของตน เช่น ชื่อพยาน ภูมิลำเนาพยาน เป็นต้น และยกเว้นหลักการพิจารณาคดีที่จะต้องกระทำต่อหน้าจำเลย นอกจากนี้ ยังมีการเพิ่มมาตรการต่างๆที่ช่วยคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่พยาน เช่น การเปลี่ยนชื่อตัวหรือชื่อสกุลของพยาน การย้ายที่อยู่พยาน การใช้เทคโนโลยีเกี่ยวกับภาพและเสียงมาช่วยในการดำเนินคดี เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการทำร้ายพยานหรือการแก้แค้นพยาน โดยไม่มีการกำหนดถึงมาตรการคุ้มครองเป็นพิเศษแต่อย่างใด²³⁴

วิธีการคุ้มครองพยานนั้น ปรากฏอยู่ในบทบัญญัติของ "ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (Code de Procédure Pénale)" ในหมวด 21 (Protection of Witness) มาตรา 706-57 ถึงมาตรา 706-63 ดังนี้

1. การปกปิดชื่อตัวและชื่อสกุลของพยาน

โดยในระหว่างการสอบสวน หากพยานประสงค์จะปกปิดตัวตน เจ้าพนักงานตำรวจจะระบุในบันทึกคำให้การถึงการปกปิดตัวตนของพยาน เพื่อคุ้มครองความปลอดภัยของพยานผู้ให้ข้อมูล ครอบครัว ตลอดจนผู้ใกล้ชิดของพยาน²³⁵

ในอดีตนั้นกฎหมายฝรั่งเศสไม่ปรากฏหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการปกปิดตัวตนของพยาน โดยมีคำพิพากษาของศาลยุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชนในคดี Kostovski c/Pay Bas (Netherlands)²³⁶ เมื่อปี ค.ศ. 1989 ว่าอนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชนไม่ได้กีดกันหรือเป็นอุปสรรคขัดขวางการดำเนินคดีในชั้นไต่สวนที่จะได้ข้อมูลมาจากแหล่งข้อมูลที่ไม่เปิดเผยตัวตน ส่วนการที่จะใช้ข้อเท็จจริงดังกล่าวมาพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดได้หรือไม่เป็นอีกประเด็นหนึ่ง

²³⁴ วรณพร สิทธิกรวงศ์, "การคุ้มครองพยาน: ศึกษากรณีการนำมาตรการฉุกเฉินมาปรับใช้," หน้า 39-42.

²³⁵ อุทัย อาทิวา, "การคุ้มครองพยานในคดีอาญาตามกฎหมายฝรั่งเศส," ใน หนังสือรวมบทความกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.เจ.พรินติ้ง, 2557), หน้า 356.

²³⁶ สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, "รายงานผลการศึกษาระดับสมบูรณณ์ โครงการศึกษาเพื่อการพัฒนามาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติ คุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ปีงบประมาณ 2551," สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (กรุงเทพมหานคร 2551). หน้า 64.

ทั้งนี้ ศาลยุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเห็นว่า การใช้คำให้การของพยานที่ไม่เปิดเผยตัวตนต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไข 3 ประการ คือ

(1) พยานจะต้องแสดงเหตุผลอย่างเพียงพอสำหรับการขอใช้มาตรการปกปิดตัวตน

(2) จำเลยจะต้องมีโอกาสคัดค้านหรือปฏิเสธพยานที่ไม่เปิดเผยตัวตนอย่างเพียงพอ

(3) พยานดังกล่าวจะต้องไม่ใช่พยานหลักฐานแต่เพียงอย่างเดียวหรือเป็นพยานหลักฐานสำคัญเพียงชิ้นเดียวในการลงโทษจำเลย

หลักเกณฑ์สองประการแรกจะเกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีในชั้นสอบสวนหรือไต่สวนของผู้พิพากษาไต่สวน ส่วนประการสุดท้ายเป็นหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาคดี ซึ่งประเทศฝรั่งเศสได้นำหลักเกณฑ์เหล่านี้มาแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยกำหนดบทบัญญัติคุ้มครองพยานบุคคลโดยการอนุญาตให้มีการปกปิดตัวตน

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 706-58 ได้กำหนดเงื่อนไขในการอนุญาตให้ใช้มาตรการปกปิดตัวตนของพยานไว้ กล่าวคือ

(1) การกระทำที่เป็นวัตถุแห่งการสอบสวนนั้นจะต้องมีองค์ประกอบที่เป็นความผิดอุกฤษฏ์โทษหรือมีขมขมิโทษที่มีระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีขึ้นไป

(2) มีเหตุผลสมควรว่าการสอบปากคำพยานบุคคลอาจก่อให้เกิดอันตรายร้ายแรงต่อชีวิตหรือร่างกายของพยานบุคคลนั้น สมาชิกของครอบครัวหรือผู้ใกล้ชิดของพยานบุคคล

(3) พยานบุคคลนั้นจะต้องไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดหรือการพยายามกระทำความผิดอาญา และสามารถให้การเป็นประโยชน์ในการดำเนินคดี

(4) เมื่อพิจารณาถึงพฤติการณ์แห่งความผิดที่ได้กระทำลงหรือพิจารณาตัวพยานบุคคลแล้วพบว่า การเปิดเผยตัวตนของพยานบุคคลนั้นเป็นสิ่งที่อาจหลีกเลี่ยงได้ในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา ตามหลักเกณฑ์ของมาตรา 706-60 ทั้งนี้ หากการรับรู้ข้อมูลของพยาน

นั้นเป็นสิ่งที่จำเป็นที่ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยจะต้องใช้ในการต่อสู้คดี ก็สามารถโต้แย้งการใช้มาตรการดังกล่าวได้ภายใน 10 วันนับแต่วันที่บังคับใช้มาตรการนั้น

ในประเด็นเรื่องการอนุญาตให้ใช้มาตรการปกปิดตัวตนนั้น พนักงานอัยการแห่งรัฐหรือผู้พิพากษาไต่สวนจะเป็นผู้เสนอคำร้องพร้อมทั้งเหตุผลประกอบให้ผู้พิพากษาแห่งเสรีภาพและการกักขังเป็นผู้พิจารณาคำร้องและเหตุผลประกอบนั้น เว้นแต่กรณีที่ผู้พิพากษาแห่งเสรีภาพและการกักขังเป็นผู้ดำเนินการสอบปากคำพยานบุคคลดังกล่าวด้วยตนเอง โดยคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตนั้นไม่อาจอุทธรณ์ได้ และเมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ใช้มาตรการปกปิดตัวตนของพยานดังกล่าวแล้ว คำสั่งดังกล่าวจะแนบไปกับบันทึกคำให้การพยาน โดยลายมือชื่อของพยานก็จะถูกปกปิดไว้ และข้อมูลทั้งหมดของพยานจะถูกเก็บรักษาไว้เป็นความลับ และอาจมีการใช้อักษรย่อเรียกแทน²³⁷

2. การไม่ประสงค์จะเปิดเผยที่อยู่

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสมาตรา 706-57 กำหนดหลักเกณฑ์ว่า บุคคลที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดหรือพยายามกระทำความผิดอาญา และสามารถให้การเป็นประโยชน์ในทางการดำเนินคดีได้ จะระบุที่อยู่ของพยานว่าเป็นสถานีตำรวจหรือทหารที่ทำหน้าที่ตำรวจ (Gendarmerie) ก็ได้ โดยที่อยู่แท้จริงของพยานจะถูกปกปิดไว้เป็นความลับ ทั้งนี้ จะถือว่าการแจ้งที่อยู่หรือภูมิลำเนาดังกล่าวตั้งแต่ต้นของการดำเนินคดีจะถือว่าสมบูรณ์ สามารถใช้ได้ทั้งในชั้นสอบสวน ไต่สวน และการพิจารณาพิพากษาคดี²³⁸

3. การใช้เทคโนโลยีสอบปากคำพยานบุคคล

บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสมาตรา 706-61 บัญญัติให้สิทธิแก่ผู้พิพากษาไต่สวน จำเลย หรือทนายความในการขอเผชิญหน้ากับพยานที่ไม่เปิดเผยตัวตน โดยผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไม่เผชิญหน้ากับพยานโดยตรง แต่จะเป็นการซักถามพยานด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์หรือเทคโนโลยีในการสื่อสาร และในการสอบปากคำพยานดังกล่าว กฎหมายอนุญาตให้มีการอุปกรณ์เพื่อแปลงเสียงของพยานเพื่อมิให้สามารถระบุตัวตนพยานได้ด้วย²³⁹

²³⁷ อภิวัฒน์ นาคชำนาญ, "การรับฟังคำเบิกความของพยานที่ไม่เปิดเผยตัวตน" (นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558), หน้า 86.

²³⁸ อุทัย อาทิวะ, "การคุ้มครองพยานในคดีอาญาตามกฎหมายฝรั่งเศส," ใน หนังสือรวมบทความกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส, หน้า 359-360.

²³⁹ อภิวัฒน์ นาคชำนาญ, "การรับฟังคำเบิกความของพยานที่ไม่เปิดเผยตัวตน," หน้า 87.

4. การสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว

ในประเทศฝรั่งเศสปรากฏบทบัญญัติเกี่ยวกับการปล่อยผู้ต้องหาหรือจำเลยชั่วคราวและมาตรการที่จำกัดสิทธิของผู้ต้องหาไว้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา 138²⁴⁰ ทั้งนี้ การที่ผู้พิพากษาสั่งอนุญาตคำร้องขอปล่อยชั่วคราวหรือไม่นั้น จะต้องพิจารณาจากปัจจัยดังนี้²⁴¹

²⁴⁰ Criminal Procedure Code of the French Republic, Article 138

"Judicial supervision may be ordered by the investigating judge or the liberty and custody judge if the person under judicial examination is liable to incur a misdemeanor imprisonment penalty, or one that is more severe.

This supervision compels the person to submit himself to one or more of the obligations enumerated hereafter, according to the investigating judge's decision :

- 1° not to leave the territorial boundaries fixed by the investigating judge;
- 2° not to leave his domicile or the residence fixed by the investigating judge except under the conditions and for the grounds determined by this judge;
- 3° not to go to certain places or only to go to the places determined by the investigating judge;
- 4° to notify the investigating judge of any travel beyond the boundaries determined;
- 5° to appear periodically before the services, authorized associations or authorities appointed by the investigating judge, who are obliged to observe strict confidentiality in respect of the actions of which the person under judicial examination is accused;
- 6° to answer the summons of any authority, association or qualified person appointed by the investigating judge and to submit himself to, as the case may be, supervision measures concerning his work or trade, or attendance at lessons of any description as well as any socio-educational measures designed to favour his reinsertion into society as well as to prevent re-offending;
- 7° to hand over all identity documents, especially his passport, to the court office or a police station in exchange for a receipt which acts as a proof of identity;
- 8° to abstain from driving all or certain types of vehicle and, if necessary, to hand over his driving licence to the court office in exchange for a receipt. However the investigating judge may decide that the person under judicial examination may drive in order to work;
- 9° to abstain from seeing, meeting and contacting by any means those persons specifically identified by the investigating judge;
- 10° to undergo medical examination, treatment or care, or even hospitalization, particularly with the aim of detoxification;
- 11° to provide a guarantee, of which the amount and installments (which may be one or more) are determined by the investigating judge, taking into account the income and outgoings of the person under judicial examination.
- 12° not to engage in certain professional or social activities, with the exception of electoral mandates or union responsibilities, where the offence was committed in the performance of these activities and where it is feared that a new offence may be committed. Where the activity concerned is that of an advocate, the investigating judge must refer the case to the bar council, which decides as stated under articles 23 and 24 of law n° 71-1130 of 31 December 1971 governing the reform of certain judicial and legal professions. The Bar Council gives a ruling within fifteen day"

- (1) ผู้ต้องหาที่มีพฤติการณ์ที่จะข่มขู่พยานหรือไม่
- (2) มีเหตุจำเป็นต้องควบคุมผู้ต้องหาไว้เพื่อประโยชน์ของผู้ต้องหาเองหรือไม่
- (3) ผู้ต้องหาที่มีพฤติการณ์จะไปกระทำความผิดอีกหรือไม่
- (4) ผู้ต้องหาที่มีพฤติการณ์ที่จะทำลายพยานหลักฐานหรือไม่

ดังนั้น หากผู้ต้องหาที่มีพฤติการณ์ที่จะกระทำอันตรายต่อพยานหรือไปกระทำความผิดอื่นอีก ศาลย่อมสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวเพื่อคุ้มครองความปลอดภัยของพยานบุคคลได้

5. การสืบพยานลับหลังจำเลย

ในประเทศฝรั่งเศสมีหลักเกณฑ์ที่ถือเป็นหลักสากลทั่วไป คือ การสืบพยานในคดีอาญาต้องกระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย ซึ่งจำเลยที่ได้รับหมายศาลจะต้องมาปรากฏตัวต่อหน้าศาลในวันพิจารณาคดี และหากจำเลยถูกควบคุมตัวไว้ เจ้าหน้าที่ของรัฐก็ต้องนำตัวจำเลยมาศาลเว้นแต่กรณีที่มีเหตุอันสมควร นอกจากนี้จำเลยยังมีหน้าที่ที่จะต้องมาปรากฏตัวต่อหน้าศาลแม้จะไม่มีหมายเรียกก็ตาม ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยได้กระทำความผิดแล้วหลบหนี หรือย้ายที่อยู่เพื่อเลี่ยงการติดตามตัว²⁴² เมื่อได้มีการส่งหมายเรียกไปยังถิ่นที่อยู่ของผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยแล้ว หากไม่มาศาลในวันและเวลาที่กำหนด ศาลสามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาลับหลังจำเลยได้ นอกจากนี้ หากจำเลยมาปรากฏตัวต่อศาลในการพิจารณาคดี แต่ได้ขัดขวางการพิจารณาคดี ศาลอาจสั่งให้จำเลยออกนอกห้องพิจารณาคดีได้ และจะต้องถูกควบคุมไว้จนเสร็จสิ้นกระบวนการพิจารณาคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสมาตรา 321 และมาตรา 322 กรณีนี้จึงเป็นเหตุผลในการสืบพยานลับหลังจำเลยตามกฎหมายฝรั่งเศส

4.3.2.2 มาตรการพิเศษอื่น

ตามที่คุณเขียนได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับมาตรการพิเศษนอกเหนือจากมาตรการคุ้มครองความปลอดภัยของพยานบุคคล พบว่าในประเทศฝรั่งเศสนั้นมีเฉพาะการกำหนดค่าป่วยการและค่าใช้จ่ายให้แก่พยานเท่านั้น โดยปรากฏอยู่ใน Décret du 27 décembre 1920 ตั้งแต่มาตรา 9

²⁴¹ Albert V Sheehan, *Criminal Procedure in Scotland and France : A Comparative Study, with Particular Emphasis on the Role of the Public Prosecutor* (Edinburgh: Her Majesty's Stationary Office, 1975), p. 51.

²⁴² André Vitu and Roger Merle, *Traite De Droit Criminel Tome II* (2004), pp. 830-831.

ถึงมาตรา 13 ซึ่งมีสาระสำคัญ คือ พยานที่มาเบิกความต่อศาลในคดีแพ่งนั้นมิได้รับค่าป่วยการ พยาน ค่าเบี้ยเลี้ยงสำหรับการพักค้างแรม และในกรณีที่พยานสามารถพิสูจน์โดยมีคำรับรองของ นายจ้างได้ว่าพยานนั้นขาดรายได้หรือไม่ได้รับค่าจ้าง พยานยังมีสิทธิได้รับค่าป่วยการในส่วนนี้เพิ่มเติม อีกด้วย

นอกจากนี้หากการภูมิลำเนาของพยานนั้นห่างจากศาลเกินสี่กิโลเมตร พยานจะมีสิทธิได้รับค่าเดินทาง และพยานจะได้รับค่าเลี้ยงชีพอีกด้วยประการหนึ่ง

4.3.3 ประเทศสิงคโปร์

ในประเทศสิงคโปร์ไม่ได้ปรากฏบทบัญญัติอันเป็นลายลักษณ์อักษรที่ช่วยสนับสนุน ให้พยานมาเบิกความตรงความจริงมากขึ้น แต่ก็มีมาตรการที่ช่วยคุ้มครองความปลอดภัยของพยาน จากการถูกคุกคามหรือกระทำอันตรายจากผู้ต้องหาหรือจำเลย ตลอดจนมาตรการอื่นที่ช่วยให้พยาน เบิกความตรงความจริงได้รวดเร็วยิ่งขึ้น ดังนี้

4.3.3.1 มาตรการคุ้มครองความปลอดภัยของพยาน

จากการศึกษา พบว่าในประเทศสิงคโปร์มีมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการ คุ้มครองความปลอดภัยของพยานดังต่อไปนี้

1. การจัดทำโครงการช่วยเหลือพยาน (Witness Support Program)

ประเทศสิงคโปร์มีโครงการช่วยเหลือพยาน (Witness Support Program)²⁴³ โดยโครงการดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองพยานในคดีอาญาที่ อ่อนไหว เช่น พยานที่เป็นผู้เยาว์ ที่จะต้องเบิกความต่อหน้าผู้ต้องหาหรือจำเลย โดยโครงการ ช่วยเหลือพยานนี้ได้ก่อตั้งขึ้นโดยศาลชั้นต้นร่วมกับสมาคมช่วยเหลือผู้เยาว์สิงคโปร์ (Singapore Children's Society) ซึ่งจะมอบหมายให้อาสาสมัครที่แต่งตั้งขึ้นและได้รับมอบหมายจากศาลชั้นต้น ร่วมกับสมาคมช่วยเหลือผู้เยาว์สิงคโปร์เป็นผู้ช่วยเหลือพยาน ทั้งนี้ ศาลชั้นต้นสิงคโปร์จะรับผิดชอบใน การบริหารจัดการโครงการและจะไม่มีค่าใช้จ่ายใดๆในการเข้าร่วมโครงการ

พยานบุคคลที่จะมีสิทธิเข้าร่วมโครงการนั้นจะต้องมีคุณสมบัติดังนี้

²⁴³ Anonymous, "Witness Support Programme," [Online] Accessed: 1 July 2021. Available from: https://www.statecourts.gov.sg/cws/CriminalCase/Documents/Community%20Court_Witness%20Support%20Programme_2015_03.pdf

- (1) พยานที่เป็นผู้เยาว์ซึ่งอายุไม่เกิน 18 ปี
- (2) พยานที่บรรลุนิติภาวะแล้ว แต่มีความสามารถหรือสภาพทางจิตเทียบเท่ากับเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี
- (3) พยานบรรลุนิติภาวะแล้วที่อ่อนไหว เช่น พยานที่เป็นเหยื่ออาชญากรรม หรือพยานที่เห็นเหตุการณ์กระทำความผิดที่รุนแรง หรือพยานในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือพยานที่อาจได้รับอันตรายจากการกระทำความผิด หรือพยานที่เป็นเหยื่ออาชญากรรมที่มีอายุมากกว่า 65 ปี ขึ้นไป เป็นต้น

การดำเนินการตามโครงการคุ้มครองและช่วยเหลือพยานนั้นจะแบ่งออกเป็นสองกรณี ดังนี้

1. กรณีพยานที่เป็นผู้เยาว์ซึ่งอายุไม่เกิน 18 ปี หรือพยานที่บรรลุนิติภาวะแล้ว แต่มีความสามารถหรือสภาพทางจิตเทียบเท่ากับเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ จะพิจารณาอย่างด้วยความเหมาะสมและจะดำเนินการขอความยินยอมจากผู้ปกครอง หรือผู้ดูแลพยาน (แล้วแต่กรณี) และนำเสนอเอกสารคำยินยอมนั้นให้แก่ศาลชั้นต้น จากนั้นศาลชั้นต้นจะแต่งตั้งอาสาสมัครเพื่อช่วยเหลือพยานตามความต้องการของพยาน ทั้งนี้ อาสาสมัครผู้ได้รับมอบหมายดังกล่าวจะติดต่อกับพยาน บุพการีของพยาน ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลพยาน (แล้วแต่กรณี) และจะนำพยานมาที่ศาลชั้นต้นเพื่อให้พยานคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อม และสรุปกระบวนการดำเนินคดีในชั้นศาลให้พยานเข้าใจ

2. กรณีที่เป็นพยานบรรลุนิติภาวะแล้วที่อ่อนไหว พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ จะพิจารณาอย่างด้วยความเหมาะสมและจะแจ้งให้พยานทราบเกี่ยวกับรายละเอียดของโครงการ หากพยานประสงค์จะเข้าร่วมโครงการ พยานจะต้องกรอกข้อมูลตามแบบฟอร์มที่กำหนดและส่งเอกสารนั้นให้แก่ศาลชั้นต้น หากศาลชั้นต้นอนุญาต ศาลชั้นต้นจะแต่งตั้งอาสาสมัครเพื่อช่วยเหลือพยานตามความต้องการของพยาน โดยมีกระบวนการเช่นเดียวกับกระบวนการที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

โครงการคุ้มครองช่วยเหลือพยานของประเทศสิงคโปร์จะช่วยสนับสนุนพยาน โดยให้อาสาสมัครผู้ได้รับมอบหมายให้ช่วยเหลือพยานนั้นเป็นเสมือนคนกลางที่ช่วยให้พยานคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมและระบบการพิจารณาคดี อีกทั้งยังมุ่งสร้างสัมพันธที่ดีระหว่างตัว

อาสาสมัครและพยาน ตลอดจนผู้ปกครองหรือผู้ดูแลพยาน นอกจากนี้ อาสาสมัครที่ดูแลพยานจะยังมีบทบาทสำคัญ คือ เป็นแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาคดีในศาล และช่วยบรรเทาความกดดันที่อาจเกิดขึ้นต่อพยานจากการดำเนินคดีในศาล

การคุ้มครองพยานตามโครงการนี้ รวมถึงการให้พยานเบิกความผ่านระบบโทรศัพท์วงจรปิดในห้องพยานซึ่งอยู่ติดกับห้องพิจารณาคดี โดยมีอาสาสมัครคอยให้ความช่วยเหลือพยานด้วย

2. การสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว

หลักการสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวในประเทศสิงคโปร์ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (Criminal Procedure Code) มาตรา 92 (3)²⁴⁴ โดยกฎหมายกำหนดว่าการสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวนั้นจะกระทำต่อเมื่อเป็นคดีที่ไม่ได้มีเพียงโทษปรับสถานเดียวเท่านั้น และศาลเห็นว่าหากปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยไปแล้ว จำเลยจะหลบหนี หรือไม่ปรากฏตัวในชั้นสอบสวนหรือชั้นศาล ศาลจะสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวได้

3. การสืบพยานลับหลังจำเลย

การสืบพยานลับหลังจำเลยในประเทศสิงคโปร์ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (Criminal Procedure Code) มาตรา 293²⁴⁵ โดยกฎหมายกำหนดว่าศาลมีอำนาจสืบพยานลับหลังจำเลยได้ โดยมีหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

²⁴⁴ Singapore Criminal Procedure Code, Article 92 (3) "When person must normally be released on bail or personal bond, or on both..."

(3) Despite subsections (1) and (2), where the person is accused of an offence that is not a fine-only offence, and a court believes, on any ground prescribed in the Criminal Procedure Rules, that the person, if released, will not surrender to custody, be available for investigations or attend court, the court may order as follows:

(a) if the person is arrested or detained without warrant by a police officer — order the police officer not to release the person on bail or on personal bond;

(b) if the person appears or is brought before the court — refuse to release the person, whether on bail, on personal bond, or on bail and on personal bond..."

²⁴⁵ Singapore Criminal Procedure Code, Article 293: Record of evidence in absence of accused

"(1) If it is proved that an accused has absented himself so that there is no immediate prospect of arresting him, the court competent to try the accused may, in his absence, examine any witnesses produced on the prosecution's behalf and record their depositions.

(1) ในกรณีที่พิสูจน์ได้ว่าจำเลยไม่ปรากฏตัวในการพิจารณาคดี และไม่สามารถจับกุมหรือนำตัวจำเลยมาปรากฏตัวได้ในขณะนั้น ศาลอาจตรวจสอบพยานหลักฐานของฝ่ายโจทก์ และบันทึกคำให้การหรือคำเบิกความของพยานไปโดยไม่มีตัวจำเลยได้

(2) ในกรณีที่พยานบุคคลตายหรือไม่สามารถให้การหรือเบิกความเป็นพยานได้ หรือไม่สามารถนำตัวพยานมาเบิกความต่อศาลได้ หรือการมาเป็นพยานจะทำให้พยานต้องเสียค่าใช้จ่ายหรือก่อให้เกิดความไม่สะดวกต่อพยาน การบันทึกให้การหรือคำเบิกความของพยานตาม (1) จะสามารถนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานประกอบการพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้เมื่อจำเลยถูกจับกุม

(3) ในกรณีที่ปรากฏต่อศาลว่าความผิดที่จำเลยได้กระทำให้ขึ้นเป็นความผิดที่มีโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต ศาลอาจสั่งให้ตรวจสอบพยานหลักฐาน การให้การ หรือการเบิกความของพยานบุคคลไว้ก่อนล่วงหน้าได้

(4) ในกรณีที่พยานบุคคลตายหรือไม่สามารถให้การหรือเบิกความเป็นพยานได้ หรือไม่สามารถนำตัวพยานมาเบิกความต่อศาลได้ หรือพยานบุคคลอยู่นอกประเทศสิงคโปร์ การบันทึกให้การหรือคำเบิกความของพยานตาม (3) จะสามารถนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานประกอบการพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้เมื่อจำเลยถูกจับกุม

4.3.3.2 มาตรการพิเศษอื่น

ในประเทศสิงคโปร์ปรากฏมาตรการพิเศษที่ช่วยสนับสนุนให้พยานเบิกความตรงความจริง ได้แก่ การกำหนดค่าป่วยการและค่าใช้จ่ายให้แก่พยานซึ่งปรากฏอยู่ใน "ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศสิงคโปร์ ปี ค.ศ. 2010 บทที่ 15 (Criminal Procedure Code Act 15 of 2010)" โดยกำหนดค่าป่วยการและค่าใช้จ่ายสำหรับพยานผู้เชี่ยวชาญ และพยานบุคคล ในหัวข้อนี้ผู้เขียนจะกล่าวถึงการกำหนดค่าป่วยการและค่าใช้จ่ายสำหรับพยานบุคคลเท่านั้น

(2) These depositions may, on the arrest of the accused, be given in evidence against him at the trial for the relevant offence, if the deponent is dead or incapable of giving evidence or his attendance cannot be procured without unreasonable delay, expense or inconvenience.

(3) If it appears that an offence punishable with death or with imprisonment for life has been committed by some person or persons unknown, a Magistrate's Court may hold an inquiry and examine any witnesses who can give evidence concerning the offence.

(4) Any deposition so taken under subsection (3) may be given in evidence against any person who is subsequently accused of the offence if the deponent is dead or incapable of giving evidence or is outside Singapore"

พยานบุคคลที่ปรากฏตัวต่อศาลเพื่อให้การหรือเบิกความจะได้ค่าป่วยการพยานในอัตราส่วน 1:15 ของค่าจ้างรายเดือนของพยาน โดยมีเงื่อนไขว่าพยานจะต้องปรากฏตัวต่อศาลเป็นเวลาครึ่งวัน กฎหมายได้กำหนดอัตราขั้นต่ำและขั้นสูงของค่าป่วยการพยานไว้ ซึ่งอัตราค่าป่วยการจะต้องไม่ต่ำกว่า 25 สิงคโปร์ดอลลาร์ และจะต้องไม่เกิน 350 สิงคโปร์ดอลลาร์

พยานยังมีสิทธิได้รับค่าป่วยการเพิ่มเติมในกรณีที่พยานมีความจำเป็นต้องพักแรมที่อื่นที่มีค่าใช้จ่ายของตนเนื่องจากการมาเป็นพยานต่อศาล ในอัตรา 230 สิงคโปร์ดอลลาร์ ในกรณีที่ เป็นระยะเวลาเกินยี่สิบสี่ชั่วโมง ทั้งนี้ หากระยะเวลาดังกล่าวไม่ถึงยี่สิบสี่ชั่วโมง แต่เกินแปดชั่วโมง พยานจะได้รับค่าป่วยการเพิ่มเติมในอัตรา 115 สิงคโปร์ดอลลาร์ ทั้งนี้ การจ่ายค่าป่วยการเพิ่มเติมพยานตามวรรคนี้นั้นจะจำกัดเฉพาะ

- (1) ระยะเวลาที่ยี่สิบสี่ชั่วโมงก่อนที่พยานจะเข้าเบิกความต่อศาล
- (2) วันที่พยานจะต้องเข้าเบิกความต่อศาล
- (3) ระยะเวลาที่ยี่สิบสี่ชั่วโมงหลังจากที่พยานได้เบิกความต่อศาล

นอกจากนี้พยานยังมีสิทธิได้รับค่าเดินทางมายังศาล โดยหากพยานนั้นพักอาศัยอยู่นอกประเทศสิงคโปร์และต้องเดินทางมายังศาลด้วยเครื่องบิน พยานจะมีสิทธิได้รับชดใช้ค่าตัวโดยสารเครื่องบินในชั้นประหยัด แต่หากเป็นการเดินทางมายังศาลด้วยบริการอื่น เช่น การโดยสารเรือเฟอร์รี่ พยานจะได้รับชดใช้ค่าเดินทางตามอัตราปกติสำหรับรูปแบบบริการสาธารณะที่พยานเดินทาง ตลอดจนค่าธรรมเนียมใดๆที่พยานอาจต้องชำระ ทั้งนี้ ในกรณีที่เป็นการเดินทางภายในประเทศสิงคโปร์นั้นพยานจะได้รับค่าเดินทางในอัตราไม่เกิน 20 สิงคโปร์ดอลลาร์ ตามที่พนักงานเจ้าหน้าที่เห็นว่าเหมาะสม โดยไม่ต้องคำนึงว่าพยานจะเดินทางมายังศาลโดยวิธีใด และระยะทางนั้นห่างไกลเท่าใด และพยานยังมีสิทธิได้รับค่าผ่านทางและค่าจอดรถยนต์ด้วย

4.3.4 ประเทศญี่ปุ่น

ในประเทศญี่ปุ่นนั้นมิได้มีกฎหมายที่เฉพาะที่บัญญัติเรื่องการคุ้มครองพยานโดยตรง แต่หลักการสนับสนุนให้พยานบุคคลมาเบิกความตรงความจริงนั้นจะถูกแทรกไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาอาญาของญี่ปุ่นในมาตราต่างๆ โดยเน้นเรื่องการคุ้มครองความปลอดภัยของพยานเป็นหลัก

4.3.4.1 มาตรการคุ้มครองความปลอดภัยของพยาน

ในประเทศญี่ปุ่นมีโครงการคุ้มครองพยานบุคคล โดยปรากฏอยู่ใน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งมีการแก้ไขเพิ่มเติมเมื่อวันที่ 18 สิงหาคม ค.ศ. 1999 และ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2000 ปรากฏประเภทของมาตรการคุ้มครองความปลอดภัยพยานที่สำคัญดังนี้

1. การสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว

ตามมาตรา 96.1 (4) และมาตรา 89 (5) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของญี่ปุ่น จำเลยจะไม่ได้รับการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว หากปรากฏเหตุผลที่ควรเชื่อว่า จำเลยจะไปข่มขู่หรือทำอันตรายแก่ร่างกายหรือทรัพย์สินของพยานหรือญาติของพยาน ไม่ว่าจะบุคคลที่ได้รับการคุ้มครองนั้นจะเป็นผู้เสียหายหรือบุคคลอื่นที่รู้เห็นเกี่ยวกับคดี หรือเป็นญาติของบุคคลดังกล่าวก็ตาม

ประเทศญี่ปุ่นจะใช้มาตรการควบคุมตัวผู้ต้องหา และหากมีพยานหลักฐานแน่ชัดแล้วว่าบุคคลนั้นกระทำความผิดตามกฎหมายจริง พนักงานอัยการจะต้องใช้ดุลพินิจสั่งฟ้องผู้ต้องหาเท่านั้น จึงจะมีการใช้มาตรการปล่อยชั่วคราวได้ ในช่วงระหว่างควบคุมตัวจะไม่สามารถสั่งให้ปล่อยชั่วคราวได้ เนื่องจากประเทศญี่ปุ่นจะให้ความสำคัญกับการควบคุมผู้ต้องหาอย่างเคร่งครัด ซึ่งหากมีพยานหลักฐานในเบื้องต้น ตามสมควรที่เพียงพอให้นำเชื่อได้ว่า ผู้ต้องหานั้นกระทำความผิดจริงจะมี การควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้แต่ถ้าไม่แน่ชัดก็就不用การควบคุมตัวผู้ต้องหา

หลักเกณฑ์การปล่อยชั่วคราวในประเทศญี่ปุ่นนั้น ศาลจะพิจารณาว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยมีที่อยู่เป็นหลักเป็นแหล่งแน่นอนหรือไม่ มีแนวโน้มที่จะทำลายพยานหลักฐานหรือไม่ หรือมีเหตุเชื่อว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนีหรือไม่ โดยผู้มีอำนาจจะสั่งให้ควบคุมตัวได้คือศาลเท่านั้น²⁴⁶ ทั้งนี้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศญี่ปุ่นมีหลักเกณฑ์ที่จะไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวดังนี้

(1) จำเลยถูกฟ้องต่อศาลในความผิดที่มีโทษตั้งแต่ประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต จำคุกหรือกักขังตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป

²⁴⁶ Shigemitsu Dando, *Japanese Criminal Procedure*, trans. B.J. George, 3 ed. (Minnesota: West publishing, 1988), p. 257.

(2) จำเลยถูกตัดสินให้ประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต จำคุก หรือกักขังตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป

(3) จำเลยถูกตัดสินให้เป็นผู้กระทำความผิดตติณีสัย และได้ถูกฟ้องเป็นคดีอีกในความผิดที่สามารถลงโทษจำคุกหรือกักขังตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป

(4) มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าจำเลยจะไปทำลายพยานหลักฐาน

(5) มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าจำเลยจะทำร้ายบุคคลหรือทรัพย์สินของผู้ร้องทุกข์

(6) ไม่ปรากฏชื่อหรือที่อยู่ของจำเลย

2. การใช้ฉลากหรือระบบวิดีโอแยกพยานออกจากจำเลย

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 157 ได้อนุญาตให้ใช้ฉลากกั้นระหว่างพยานกับจำเลยในระหว่างสืบพยาน หรืออาจใช้ระบบวิดีโอหรือโทรทัศน์วงจรปิด โดยให้พยานนั่งเบิกความอยู่นอกห้องพิจารณาคดี หรือตอบข้อซักถามของพนักงานอัยการหรือทนายความจำเลย ซึ่งอยู่ในห้องพิจารณาคดี โดยการให้พยานเบิกความโดยระบบโทรทัศน์วงจรปิด มักจะเป็นกรณีที่พยานเป็นผู้เสียหายในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือในกรณีที่พยานอาจได้รับความกดดันหรืออันตรายจากการเผชิญผู้ต้องหาหรือจำเลย

3. การสั่งให้จำเลยออกนอกห้องพิจารณาคดี

ในกรณีที่ศาลเชื่อว่าพยานจะไม่สามารถเบิกความได้อย่างเต็มที่ หากมีการปรากฏตัวของจำเลยในห้องพิจารณาคดี มาตรา 304 ได้กำหนดให้ศาลมีอำนาจสั่งให้จำเลยออกจากห้องพิจารณาคดีระหว่างที่พยานเบิกความได้

4. การซักถามพยานนอกศาล ภายใต้พฤติการณ์พิเศษ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศญี่ปุ่นอนุญาตให้ศาลซักถามพยาน ณ สถานที่อื่นนอกศาล หรือ ณ วันเวลาอื่นนอกเหนือจากวันนัดสืบพยานในศาลในกรณีดังกล่าว จำเลยและทนายจำเลยอาจเข้าร่วมในการซักถามเฉพาะเมื่อศาลเชื่อว่าการปรากฏตัวของจำเลยจะไปรบกวนกระบวนการพิจารณาคำเบิกความของพยาน ในกรณีนี้ ถือเป็นข้อยกเว้นของหลัก

เรื่องการรับฟังพยานบอกเล่า จึงเป็นพยานหลักฐานที่รับฟังได้ แม้ว่าพยานจะไม่ปรากฏตัวในระหว่าง การพิจารณาคดีของศาลก็ตาม

5. การปกปิดข้อมูลส่วนบุคคลของพยาน

ในกรณีที่ศาลเห็นว่าพยานจะได้รับอันตรายทางร่างกายหรือทรัพย์สิน ศาล มีอำนาจตามมาตรา 295 ที่อาจไม่อนุญาตให้ถามคำถามเกี่ยวกับภูมิลำเนาหรือข้อมูลส่วนบุคคลอื่นๆ ของพยาน เพื่อมิให้จำเลยล่วงรู้

4.3.4.2 มาตรการพิเศษอื่น

ในประเทศญี่ปุ่นมีมาตรการพิเศษคือการจัดทำคู่มือเพื่อช่วยเหลือเหยื่อ อาชญากรรมซึ่งรวมถึงเหยื่ออาชญากรรมที่อ้างตนเองเป็นพยานบุคคล และ การกำหนดค่าตอบแทน ให้แก่พยานบุคคล ดังนี้

1. การจัดทำคู่มือช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรม

การจัดทำคู่มือช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมซึ่งหมายความรวมถึงเหยื่อ อาชญากรรมที่อ้างตนเองเป็นพยานบุคคล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อชี้แจงสิทธิของพยาน ตลอดจน รายละเอียดต่างๆในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญา ทำให้พยานทราบว่าตนจะต้องปฏิบัติ ตัวอย่างใดและจะให้ความร่วมมือในการดำเนินคดีอาญาอย่างไร ในการนี้ องค์การอัยการของประเทศ ญี่ปุ่นได้จัดทำคู่มือช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมซึ่งมีลักษณะเป็นจุลสารที่เข้าใจง่ายสำหรับบุคคลทั่วไป จุลสารที่เป็นคู่มือช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมนั้น ได้ระบุรายละเอียดเกี่ยว การดำเนินคดีอาญาที่ครอบคลุมในทุกแง่มุมและเป็นประโยชน์ต่อเหยื่ออาชญากรรมหรือพยานอย่าง ยิ่ง และได้แทรกเนื้อหาเกี่ยวกับคำถามที่พบบ่อย (FAQ) เพื่อให้ความรู้แก่เหยื่ออาชญากรรมหรือ พยานก่อนที่จะเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดี โดยเนื้อหาสาระของจุลสารโดยสังเขปนั้นมีดังต่อไปนี้

(1) รายละเอียดเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินคดีอาญา และ กระบวนการหลังการพิจารณาคดีอาญาแล้วเสร็จ ตลอดจนองค์การในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

(2) รายละเอียดเกี่ยวกับหน่วยงานที่ให้บริการช่วยเหลือเหยื่อ อาชญากรรมหรือพยาน

(3) การช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมหรือพยานในระหว่างกระบวนการสืบสวนสอบสวน กระบวนการพิจารณาคดี

(4) การช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมหรือพยานที่เป็นผู้เยาว์ หรือเป็นเหยื่ออาชญากรรมหรือพยานที่อ่อนไหว เช่น มีสภาวะทางจิตไม่ปกติ เป็นต้น

(5) รายละเอียดเกี่ยวกับสิทธิของเหยื่ออาชญากรรม เช่น การมีสิทธิได้รับค่าเสียหาย เป็นต้น

การใช้จุลสารดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าประเทศญี่ปุ่นนั้นคำนึงถึงการชี้แจงสิทธิหรือข้อมูลต่างๆให้แก่พยานนั้นเป็นเรื่องสำคัญ เนื่องจากพยานที่มาให้ปากคำหรือเบิกความต่อศาลนั้นอาจจะไม่มีความรู้ทางกฎหมายเทียบเท่ากับทนายความ พนักงานอัยการ หรือผู้พิพากษา ผู้เขียนเห็นว่าแนวคิดดังกล่าวอาจนำมาปรับใช้ได้บางส่วน ซึ่งผู้เขียนจะได้กล่าวเพิ่มเติมต่อไปในบทที่ 5

2. การกำหนดค่าป่วยการและค่าใช้จ่ายให้แก่พยาน

ประเทศญี่ปุ่นได้กำหนดค่าป่วยการและค่าใช้จ่ายของพยานไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 164²⁴⁷ โดยมีสาระสำคัญดังนี้

(1) พยานบุคคลมีสิทธิเรียกค่าป่วยการ ค่าเดินทาง ตลอดจนค่าที่พัก เนื่องด้วยเหตุที่ตนมาให้การหรือเบิกความต่อศาล อย่างไรก็ตาม พยานจะไม่ได้รับสิทธิดังกล่าวหากพยานไม่สาบานตน หรือไม่ยอมเบิกความโดยไม่มีเหตุอันควร

(2) ในกรณีที่พยานได้รับค่าป่วยการ ค่าเดินทาง ตลอดจนค่าที่พักล่วงหน้า แต่พยานไม่ยอมไปศาลเพื่อให้การหรือเบิกความ หรือไปศาลแต่ไม่ยอมสาบานตนหรือเบิกความโดยไม่มีเหตุอันควร พยานจะต้องคืนค่าป่วยการหรือค่าใช้จ่ายดังกล่าวทั้งหมด

²⁴⁷ The Code of Criminal Procedure of Japan, Article 164

"(1) A witness may request travel expenses, a daily allowance and accommodation fees; provided however, that this does not apply when said witness refuses to swear an oath or testify without a justifiable reason.

(2) If a witness has received payment of travel expenses, a daily allowance or accommodation fees in advance, but does not appear in court or refuses to swear an oath or testify without a justifiable reason, said witness must return all received expenses"

4.3.5 ประเทศอังกฤษ

มาตรการที่ช่วยสนับสนุนให้พยานบุคคลมาเบิกความตรงความจริงในประเทศอังกฤษจะปรากฏอยู่ในกฎหมายหลายฉบับด้วยกัน โดยบทบัญญัติกฎหมายในแต่ละเรื่องก็จะกล่าวถึงหลักการที่แตกต่างกันออกไป ทั้งมาตรการคุ้มครองความปลอดภัยของพยาน และมาตรการพิเศษอื่นเพื่อสนับสนุนให้พยานมาเบิกความตรงความจริง ดังนี้

4.3.5.1 มาตรการคุ้มครองความปลอดภัยของพยาน

การคุ้มครองความปลอดภัยของพยานบุคคลนั้นแบ่งออกเป็นสองกรณีได้แก่ กรณีตาม "พระราชบัญญัติเยาวชนและพยานหลักฐานในคดีอาญา ค.ศ. 1999 (The Youth Justice and Criminal Evidence Act 1999)" และ กรณีตาม "พระราชบัญญัติองค์กรอาชญากรรมร้ายแรงและตำรวจ ค.ศ. 2005 (Serious Organized Crime and Police Act 2005)"

1. พระราชบัญญัติองค์กรอาชญากรรมร้ายแรงและตำรวจ ค.ศ. 2005

ได้ปรากฏหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการคุ้มครองความปลอดภัยของพยานในบทที่ 4 มาตรา 82²⁴⁸ โดยได้กำหนดการคุ้มครองพยานเฉพาะในกรณีอาชญากรรมร้ายแรง มีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

(1) ผู้คุ้มครองพยาน (Protection Provider) จะต้องกำหนดถึงวิธีการคุ้มครองพยานตามที่ได้เห็นว่าเหมาะสม เพื่อวัตถุประสงค์ในการปกป้องพยานบุคคล โดยพิจารณาจากความเสียด้านความปลอดภัยของพยานบุคคล ตลอดจนอันตรายจากการกระทำผิดอาญาที่อาจเกิดขึ้นแก่พยานบุคคลนั้น ในการดังกล่าว ผู้คุ้มครองพยานอาจเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกมาตรการคุ้มครองพยานตามที่ได้เห็นสมควรได้

(2) ในการกำหนด เปลี่ยนแปลง หรือยกเลิกมาตรการคุ้มครองพยาน ผู้คุ้มครองพยาน (Protection Provider) จะต้องนำปัจจัยดังต่อไปนี้มาพิจารณาประกอบการดำเนินการดังกล่าว

(ก) ลักษณะและขอบเขตของความเสียดังกล่าวที่อาจเกิดขึ้นกับความปลอดภัยของพยานบุคคล

(ข) ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการคุ้มครองพยาน

²⁴⁸ Please see Serious Organized Crime and Police Act 2005, Article 82.

(ค) ความสามารถของพยานบุคคลหรือบุคคลใกล้ชิดของพยานที่จะปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอันเป็นผลจากการกำหนด เปลี่ยนแปลง หรือยกเลิกมาตรการคุ้มครองพยาน

(ง) ลักษณะของกระบวนการพิจารณาคดีและความสำคัญของการเป็นพยานในกรณีดังกล่าว

(3) ผู้คุ้มครองพยาน (Protection Provider) ได้แก่ ผู้บัญชาการตำรวจหัวหน้าตำรวจ อธิบดีสำนักงานอาชญากรรมแห่งชาติ เจ้าหน้าที่ผู้ได้รับมอบหมายจากสรรพากรและศุลกากร (Her Majesty's Revenue and Customs) หรือบุคคลอื่นที่ได้รับมอบหมาย

จากหลักกฎหมายดังกล่าวข้างต้น พระราชบัญญัติองค์กรอาชญากรรมร้ายแรงและตำรวจ ค.ศ. 2005 ได้กำหนดให้เจ้าพนักงานตำรวจมีหน้าที่ในการคุ้มครองความปลอดภัยของพยาน โดยการจัดหาสถานที่พักใหม่ให้แก่พยาน หรือ การป้องกันสวัสดิภาพของพยานที่เข้ามารับการคุ้มครอง ทั้งนี้ การเข้าสู่กระบวนการคุ้มครองพยานนั้น เจ้าพนักงานตำรวจจะต้องแจ้งให้พยานทราบถึงสิทธิต่างๆ ที่พยานจะได้รับตลอดจนหน้าที่ของพยาน และบันทึกการแจ้งสิทธิไว้เป็นหนังสือ นอกจากนี้ กฎหมายดังกล่าวยังป้องกันมิให้มีการเปิดเผยข้อมูลในกระบวนการคุ้มครองพยานด้วย โดยผู้ที่เปิดเผยข้อมูลดังกล่าวนี้ จะมีความผิดอาญาตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 86

2. การใช้ดุลยพินิจของศาลในการคุ้มครองพยานบุคคลตามพระราชบัญญัติเยาวชนและพยานหลักฐานในคดีอาญา ค.ศ. 1999 (The Youth Justice and Criminal Evidence Act 1999) มีสาระสำคัญ ดังนี้

(1) การกำหนดมาตรการพิเศษในกรณีที่พยานอ่อนแอและถูกข่มขู่ เนื่องด้วยเหตุที่พยานบุคคลนั้นประสบความกดดันและความหวาดกลัวเนื่องจากการสืบสวนสอบสวนคดีอาญา ตลอดจนการเข้าร่วมให้ปากคำหรือเบิกความ ความกดดันและความหวาดกลัวดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อคุณค่าของคำเบิกความทั้งในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ดังนี้ รัฐจึงกำหนดให้มีการใช้มาตรการพิเศษต่อพยานดังกล่าวเพื่อช่วยสนับสนุนให้ได้ความจริงอันเป็นพยานหลักฐานที่ดีที่สุดจากพยาน โดยศาลมีดุลยพินิจที่จะกำหนดมาตรการพิเศษนี้ตามสมควร เพื่อบรรเทาความกดดันของพยาน และช่วยให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานที่ดีที่สุดจากพยาน มาตรการพิเศษจะใช้กับทั้งพยานของฝ่ายโจทก์และจำเลย

(2) พยานที่มีสิทธิจะได้รับความคุ้มครองตามมาตราพิเศษนั้นจะต้องเป็นไปตามบทบัญญัติของมาตรา 16 คือ พยานเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี พยานที่มีความผิดปกติทางจิต พยานที่บกพร่องทางสติปัญญาหรือการสื่อสารทางสังคม พยานที่พิการทางกาย หรือประสบความทุกข์จากภาวะความผิดปกติของร่างกาย ซึ่งกรณีดังกล่าวทั้งหมดเป็นสาเหตุที่อาจกระทบต่อคำเบิกความของพยานได้ อีกกรณีหนึ่งคือตามมาตรา 17 โดยพยานที่มีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองตามมาตราพิเศษ คือ พยานที่หวาดกลัวอันตรายที่อาจเป็นผลจากการให้การหรือเบิกความของตน ซึ่งในกรณีนี้ ศาลจะต้องพิจารณาปัจจัยเหล่านี้ประกอบกันว่าพยานอาจเกิดความหวาดกลัวหรือไม่

(ก) ลักษณะและพฤติการณ์ของการกระทำความผิด

(ข) อายุของพยาน

(ค) สภาพแวดล้อมและพื้นฐานของพยาน เช่น ภูมิหลังทางสังคม วัฒนธรรมชาติพันธุ์ของพยาน สถานะทางอาชีพการงานของพยาน ความเชื่อทางศาสนา ตลอดจนความเห็นทางการเมือง เป็นต้น

(ง) พฤติการณ์ใดๆของจำเลยหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับจำเลยที่มีต่อพยาน

(3) ในการเพิ่มขอบเขตหรือเปลี่ยนแปลงการใช้มาตราพิเศษนั้น ศาลจะต้องพิจารณาพฤติการณ์แห่งคดี ตลอดจนความเห็นของพยานบุคคล และจะต้องคำนึงว่าการเพิ่มขอบเขตหรือเปลี่ยนแปลงการใช้มาตราพิเศษดังกล่าวจะยับยั้งการเบิกความของพยานอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่

(4) มาตราพิเศษที่ใช้คุ้มครองพยานปรากฏตามมาตรา 23 ถึงมาตรา 30 ดังนี้

(ก) การใช้ฉากกันระหว่างพยานกับผู้ต้องหาหรือจำเลย อย่างไรก็ตาม พยานยังสามารถมองเห็นและถูกมองเห็นได้โดยผู้พิพากษา ลูกขุน ทนายความในกระบวนการพิจารณาคดี ตลอดจนล่ามหรือบุคคลอื่นๆที่ได้รับการแต่งตั้งเพื่อช่วยเหลือพยาน

(ข) การสืบพยานโดยถ่ายทอดทางโทรทัศน์วงจรปิด ในการนี้ศาลจะต้องคำนึงถึงความต้องการของพยานเป็นหลักด้วยว่าพยานประสงค์จะดำเนินการสืบพยานด้วยวิธีการถ่ายทอดทางโทรทัศน์วงจรปิดหรือไม่ ทั้งนี้ พยานจะไม่ได้รับอนุญาตให้เบิกความโดยวิธีอื่นหาก

ไม่ได้รับอนุญาตจากศาล อย่างไรก็ตาม ศาลอาจอนุญาตให้พยานเบิกความโดยวิธีอื่นได้เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม เมื่อศาลเห็นเองหรือคู่ความร้องขอ การสืบพยานโดยถ่ายทอดโทรทัศน์วงจรปิดนั้น มักจะใช้ประกอบกับพยานหลักฐานที่ได้บันทึกไว้ล่วงหน้า โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือพยานจากการข่มขู่ของจำเลย

(ค) การสืบพยานโดยพิจารณาลับ โดยมาตรการพิเศษนี้จะใช้กับคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ คดีความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์หรือค้าทาส หรือกรณีปรากฏต่อศาลว่าอาจมีความเสี่ยงที่พยานจะถูกข่มขู่

(ง) การถอดวิกและเสื้อคลุม เนื่องจากการใช้มาตรการดังกล่าวจะช่วยให้พยานที่อ่อนแอ เช่น พยานที่เป็นผู้เยาว์ รู้สึกผ่อนคลายมากขึ้นในกระบวนการพิจารณาคดี และลดความเป็นทางการในกระบวนการพิจารณาคดี

(จ) การบันทึกคำให้การของพยานด้วยวิดีโอเทปก่อนการพิจารณาคดีในศาล โดยศาลจะต้องชั่งน้ำหนักว่าการนำสืบพยานหลักฐานด้วยบันทึกวิดีโอเทปนั้นเป็นไปเพื่อประโยชน์แห่งกระบวนการยุติธรรมหรือไม่ และจะต้องพิจารณาถึงผลร้ายที่อาจเกิดขึ้นต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยในการนำสืบพยานหลักฐานด้วยวิธีดังกล่าวประกอบด้วย ทั้งนี้ ศาลอาจสั่งไม่รับบันทึกวิดีโอเทปได้ หากปรากฏต่อศาลว่า พยานจะไม่พร้อมสำหรับกระบวนการถามพยาน ไม่ว่าจะด้วยกระบวนการถามพยานปกติหรือการบันทึกวิดีโอเทปก็ตาม หรือคู่ความเห็นพ้องต้องกันว่าพยานจำเป็นต้องปรากฏตัวต่อหน้าศาล หรือการเปิดเผยบันทึกวิดีโอเทปนั้นขัดต่อความพึงพอใจของศาลตามหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

(ฉ) การบันทึกคำให้การของพยานในกระบวนการถามพยาน โดยเป็นมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการบันทึกคำให้การของพยานด้วยวิดีโอเทปก่อนการพิจารณาคดีในศาล การใช้มาตรการพิเศษนี้ศาลอาจกำหนดให้ใช้การบันทึกวิดีโอสำหรับการถามค้านหรือการถามดังกก็ได้ เพื่อใช้บันทึกวิดีโอเป็นพยานหลักฐาน ทั้งนี้ การถามพยานนั้นจะถูกปรากฏแก่ผู้พิพากษา ทนายความหรือตัวแทนทางกฎหมายในกระบวนการพิจารณาคดี ตลอดจนตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยที่จะได้ยินและมองเห็นการถามพยานดังกล่าว โดยผู้พิพากษาหรือทนายความหรือตัวแทนทางกฎหมายจะสื่อสารกับพยานได้โดยตรง แต่ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะต้องสื่อสารผ่านทนายความหรือตัวแทนทางกฎหมายอีกทอดหนึ่ง อย่างไรก็ตาม ศาลอาจสั่งไม่รับบันทึกวิดีโอการถามพยานก็ได้ หากศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าการใช้มาตรการพิเศษนั้นไม่เป็นที่พอใจต่อศาล

(ข) การชักถามพยานผ่านคนกลาง โดยคนกลางจะช่วยเหลือพยานในเรื่องการสื่อสาร เช่น การอธิบายคำถามให้แก่พยาน ตลอดจนการตอบคำถามของพยานให้แก่ผู้ถาม เป็นต้น การใช้คนกลางในการสื่อสารกับพยานนี้มักจะเกิดขึ้นในกรณีที่พยานเป็นพยานอ่อนแอ เช่น พยานเป็นผู้เยาว์ หรือผู้ที่มีภาวะจิตไม่ปกติ เป็นต้น

(จ) การให้ความช่วยเหลือพยานในการสื่อสาร เช่น การใช้อุปกรณ์ต่างๆตามที่ศาลเห็นสมควร ไม่ว่าจะเป็น ตุ๊กตา ภาพเขียน ภาพวาด อุปกรณ์ที่ช่วยทำให้จิตใจสงบ เพื่อเพิ่มความสะดวกให้แก่พยาน ทำให้พยานสามารถเข้าใจคำถามและสามารถตอบคำถามได้ โดยมักจะใช้กับพยานที่ทุพพลภาพ หรือพยานมีภาวะทางร่างกายที่ไม่ปกติ

3. การสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว

ในประเทศอังกฤษมีหลักเกณฑ์เรื่องการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย ศาลมีดุลพินิจที่จะสั่งปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย โดยพิจารณาหลักเกณฑ์ต่างๆประกอบ ได้แก่ ความร้ายแรงของความผิดและบทลงโทษ ลักษณะนิสัยส่วนตัวของจำเลย ประวัติจำเลยในอดีต ความสัมพันธ์ของจำเลยกับสังคม เป็นต้น ซึ่งศาลจะต้องประเมินว่าจำเลยมีโอกาสจะหลบหนีคดีมากนักน้อยเพียงใด

นอกจากนี้ ตาม The Bail Act 1976 มาตรา 3A (5) ได้กำหนดหลักเกณฑ์ที่ศาลจะไม่สั่งปล่อยตัวจำเลยชั่วคราว ในกรณีดังต่อไปนี้

- (1) มีเหตุอันควรเชื่อว่าถ้าจำเลยได้รับการปล่อยชั่วคราวแล้วจำเลยจะหลบหนี
- (2) มีเหตุอันควรเชื่อว่าจำเลยจะไปกระทำความผิดซ้ำอีกในระหว่างการปล่อยชั่วคราว
- (3) มีเหตุอันควรเชื่อว่าจำเลยจะไปยุ่งเกี่ยวกับพยานหลักฐาน หรือขัดขวางการดำเนินคดี
- (4) ศาลต้องควบคุมจำเลยไว้เพื่อประโยชน์ของตัวจำเลยเอง

4.3.5.2 มาตรการพิเศษอื่น

ประเทศอังกฤษมีมาตรการพิเศษที่ช่วยให้พยานสามารถมาเบิกความตรงความจริงได้ ดังนี้

1. การจัดทำคู่มือพยาน

ในประเทศอังกฤษมีการจัดทำคู่มือพยานเช่นเดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศญี่ปุ่น โดยมีองค์กรที่รับผิดชอบจัดทำคู่มือพยานคือ "สำนักงานอัยการ (The Crown Prosecution Service; CPS)" มีข้อสังเกตว่าคู่มือพยานของประเทศอังกฤษนั้นจะแยกออกเป็นลักษณะต่างๆ ดังนี้

(1) แยกตามประเภทของกระบวนการพิจารณาคดีในแต่ละชั้นศาล เช่น กระบวนการพิจารณาคดีในศาลสูง (High Court) กระบวนการพิจารณาคดีในศาลจังหวัด (Sheriff Court) หรือ กระบวนการพิจารณาในศาล Justice of the Peace เป็นต้น

(2) แยกตามประเภทของพยาน เช่น คู่มือเฉพาะสำหรับพยานผู้เชี่ยวชาญ คู่มือสำหรับพยานที่เป็นผู้เยาว์ เป็นต้น

คู่มือพยานในประเทศอังกฤษนั้นจะมีลักษณะที่บุคคลทั่วไปสามารถเข้าใจได้ โดยทำเป็นจุลสารหรือแผ่นพับ ทั้งนี้ ในคู่มือจะระบุสิทธิของพยานที่พึงจะได้รับค่าป่วยการไว้อย่างชัดเจน

2. การกำหนดค่าป่วยการพยาน

สำนักงานอัยการมีหน้าที่ในการจ่ายค่าป่วยการและค่าใช้จ่ายให้แก่พยาน ตามบทบัญญัติของ The Crown Prosecution Service (Witnesses' etc. Allowances) Regulations 1988 กำหนดให้พยานที่ไปให้การหรือเบิกความต่อศาลนั้นย่อมมีสิทธิได้รับค่าป่วยการและค่าใช้จ่าย โดยอัตราค่าป่วยการของพยานนั้น อัยการสูงสุดจะเป็นผู้กำหนดโดยได้รับความยินยอมจากกระทรวงการคลัง ทั้งนี้ มีเงื่อนไขว่าพยานจะต้องให้การหรือเบิกความต่อศาลเท่านั้น หากพยานปรากฏตัวต่อศาลแต่ไม่ยอมให้การหรือเบิกความ พยานย่อมไม่มีสิทธิได้รับค่าป่วยการหรือค่าใช้จ่ายดังกล่าว

ในกรณีที่พยานได้เสียค่าใช้จ่ายใดๆ ที่เกิดขึ้นจากการมาเป็นพยาน (financial loss) เช่น ค่าขาดรายได้หรือผลประโยชน์ใดๆที่พยานพึงได้รับ หากพยานไม่ต้องมาเบิก

ความต่อศาล พยานย่อมมีสิทธิได้รับค่าใช้จ่ายเท่าที่พยานต้องสูญเสียไปตามจริง ทั้งนี้ ค่าใช้จ่ายดังกล่าวไม่รวมถึง ค่าเดินทาง ค่าที่พักอาศัย และค่าเลี้ยงชีพ

ในกรณีที่พยานได้มาให้การหรือเบิกความต่อศาลพยานย่อมมีสิทธิได้รับค่าเลี้ยงชีพ และหากการเข้าร่วมกระบวนการดังกล่าวทำให้พยานต้องพักค้างแรม ณ สถานที่อื่นที่ไม่ใช่ที่พักของพยาน พยานย่อมมีสิทธิได้รับค่าเลี้ยงชีพสำหรับการค้างแรมดังกล่าวอีกประการหนึ่ง

นอกจากค่าป่วยการและค่าใช้จ่ายดังกล่าวข้างต้น พยานยังมีสิทธิได้รับค่าเดินทางมายังศาลตามที่พยานเสียไปตรงความจริง ทั้งนี้ ในกรณีที่เป็นกรณีจำเป็นเร่งด่วนและพยานไม่สามารถเดินทางมายังศาลโดยบริการสาธารณะได้ พยานอาจได้รับค่าใช้จ่ายในกรณีที่พยานต้องใช้บริการเอกชน เช่น ค่ารถรับจ้างบริการ เป็นต้น ในกรณีที่พยานเดินทางมาโดยพาหนะส่วนตัว พยานจะมีสิทธิได้รับค่าเดินทางดังกล่าวโดยคำนวณตามระยะทางจริง อนึ่ง ในการจ่ายค่าเดินทางให้แก่พยานตามกฎหมาย พยานจะต้องเลือกวิธีการเดินทางอย่างเหมาะสมและประหยัด

จากการศึกษามาตรการต่างๆที่จะช่วยสนับสนุนให้พยานบุคคลมาเบิกความตรงความจริงมากขึ้น พบว่าในแต่ละประเทศมีมาตรการทั้งที่เหมือนและแตกต่างกันตามตารางสรุป ดังนี้

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบมาตรการคุ้มครองความปลอดภัยของพยานเพื่อสนับสนุนให้พยานมาเบิกความตรงความจริง

ประเทศ	บทกฎหมาย	รูปแบบของมาตรการ
สหรัฐอเมริกา	มาตรา 3073, 3076, 3142 และ 3521 แห่ง United States Code	(1) การเปลี่ยนแปลงข้อมูลของพยาน เช่น ชื่อสกุล (2) การจัดหาที่อยู่ใหม่ให้พยาน (3) การให้ความช่วยเหลือในการประกอบอาชีพ หรือ จัดหางานใหม่ให้พยาน (4) การจัดหาสถานศึกษาของบุตรพยาน (5) การคุ้มกันพยานเมื่อต้องไปเบิกความต่อศาล (6) การปกปิดข้อมูลของพยาน (7) การสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว (8) การสืบพยานลับหลังจำเลย (9) การสืบพยานโดยใช้ระบบวิดีโอทัศน์

ฝรั่งเศส	มาตรา 138, 321, 322 และ มาตรา 706-57 ถึงมาตรา 706-63 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา	(1) การปกปิดชื่อตัว ชื่อสกุลของพยาน (2) การปกปิดที่อยู่ของพยาน (3) การใช้เทคโนโลยีสอบปากคำพยานบุคคล (4) การสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว (5) การสืบพยานลับหลังจำเลย
สิงคโปร์	ไม่ปรากฏบทบัญญัติที่เป็นลายลักษณ์อักษร	(1) การจัดหาอาสาสมัครเพื่อช่วยเหลือพยานในการปรับตัวกับสภาพแวดล้อมและระบบการพิจารณาคดี (2) การให้พยานเบิกความผ่านระบบโทรทัศน์วงจรปิด
ญี่ปุ่น	มาตรา 89 (5), 96.1 (4), 157 และ 295 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา	(1) การไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวจำเลย (2) การใช้ฉากรีหรือระบบวิดีโอแยกพยานออกจากจำเลย (3) การสั่งให้จำเลยออกนอกห้องพิจารณาคดี (4) การซักถามพยานนอกศาล ภายใต้พฤติการณ์พิเศษ (5) การปกปิดข้อมูลส่วนบุคคลของพยาน
อังกฤษ	มาตรา 83 แห่งพระราชบัญญัติองค์กรอาชญากรรมร้ายแรงและตำรวจ ค.ศ. 2005	(1) การจัดตั้งผู้คุ้มครองพยาน (2) การจัดหาที่อยู่ใหม่ให้แก่พยาน (3) การป้องกันสวัสดิภาพของพยาน (4) การปกปิดข้อมูลในกระบวนการคุ้มครองพยาน
	มาตรา 23 ถึง มาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติเยาวชนและพยานหลักฐานในคดีอาญา ค.ศ. 1999	(1) การใช้ฉากรีระหว่างพยานกับผู้ต้องหาหรือจำเลย (2) การสืบพยานโดยถ่ายทอดทางโทรทัศน์วงจรปิด (3) การสืบพยานโดยการพิจารณาลับ (4) การถอดวิกและเสื้อคลุม (5) การบันทึกคำให้การของพยานด้วยวิดีโอเทปก่อนการพิจารณา (6) การใช้บันทึกวิดีโอสำหรับการถามค้านหรือถามตง (7) การซักถามพยานผ่านคนกลาง (8) การให้ความช่วยเหลือพยานในการสื่อสาร
	มาตรา 3A (5) แห่ง The Bail Act 1976	(1) การสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว

ตามตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่าการกำหนดมาตรการด้านความปลอดภัยในต่างประเทศส่วนใหญ่จะมีลักษณะคล้ายคลึงกัน โดยมาตรการที่ค่อนข้างเป็นสากลและปรากฏในประเทศส่วนใหญ่ ได้แก่ การปกปิดข้อมูลของพยาน การจัดหาที่อยู่ใหม่ให้พยาน การสืบพยานโดยใช้ระบบวิดีโอทัศนหรือถ่ายทอดทางโทรทัศน์วงจรปิด การสืบพยานลับหลังจำเลย การสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย ซึ่งล้วนมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันมิให้จำเลยสามารถติดตามตัวพยาน หรือเผชิญหน้ากับพยานในระหว่างการพิจารณาคดีได้ อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนตั้งข้อสังเกตว่ามาตรการบางประการนั้นเป็นแม้จะสามารถช่วยคุ้มครองพยานจากภัยอันตรายที่อาจเกิดจากคู่ความ เช่น การสืบพยานลับหลังจำเลย หรือการสืบพยานโดยถ่ายทอดทางโทรทัศน์วงจรปิด ที่กำหนดให้พยานไม่ต้องมาปรากฏตัวต่อหน้าจำเลย แต่มาตรการเหล่านี้ไม่ควรถูกนำมาใช้เป็นมาตรการหลักเพื่อจูงใจให้พยานมาปฏิบัติหน้าที่ เนื่องจากมาตรการเหล่านี้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิของผู้ต้องหาเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในการเผชิญหน้ากับพยานบุคคล (Right to confront a witness) นอกจากนี้ การสืบพยานลับหลังจำเลยดังกล่าวยังไม่สามารถปรับใช้ได้กับพยานบุคคลทุกคน เนื่องจากเป็นข้อยกเว้นของหลักการสืบพยานต่อหน้าจำเลยในบางกรณีเท่านั้น จึงเปรียบเสมือนผลพลอยได้ที่สามารถคุ้มครองความปลอดภัยของพยานบุคคลได้ในบางกรณี แต่ไม่ได้ช่วยพัฒนาระบบการพิสูจน์ความจริงในคดีอาญา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ไม่ได้ช่วยสร้างแรงจูงใจให้แก่พยานบุคคลทุกคนได้แต่อย่างใด ดังนั้น ผู้เขียนจะไม่นำมาตราการเหล่านี้มาวิเคราะห์ในบทวิเคราะห์ที่เปรียบเทียบเนื่องจากไม่ได้เป็นการตอบสนองมติฐานของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

นอกจากนี้ แต่ละประเทศก็จะมีมาตรการเฉพาะอีกประการหนึ่ง เช่น ในประเทศอังกฤษ ผู้พิพากษาซึ่งเป็นองค์คณะพิจารณาคดีสามารถถวิลและเสี้อคลุมได้ ในกรณีพยานอ่อนแอ เช่น พยานที่เป็นผู้เยาว์ เพื่อคลายความกดดันและลดระดับความเป็นทางการในการพิจารณาคดีให้แก่พยาน หรือ ในประเทศสิงคโปร์ที่มีการจัดหาอาสาสมัครเพื่อช่วยเหลือพยานในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา เป็นต้น

มาตรการทั่วไปและมาตรการพิเศษในการคุ้มครองความปลอดภัยของพยานในคดีอาญาตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ของประเทศไทยนั้น โดยส่วนใหญ่จะสอดคล้องกับมาตรการด้านความปลอดภัยที่ปรากฏในต่างประเทศข้างต้น เช่น การเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุลของพยาน การย้ายที่อยู่ให้แก่พยาน การจัดหาเจ้าหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยของพยาน ฯลฯ เป็นต้น

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบมาตรการพิเศษเพื่อสนับสนุนให้พยานมาเบิกความตรงความจริงมากขึ้น

รูปแบบมาตรการ	สหรัฐอเมริกา	ฝรั่งเศส	สิงคโปร์	ญี่ปุ่น	อังกฤษ
การจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะเพื่อช่วยเหลือพยานบุคคล	มี	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี
การกำหนดค่าป่วยการพยาน ค่าเดินทาง ค่าที่พัก และค่าเบี้ยเลี้ยงให้แก่พยานบุคคล	มี	มี	มี	มี	มี
การจัดทำคู่มือสำหรับพยานบุคคล	มี	ไม่มี	ไม่มี	มี	มี

จากการศึกษามาตรการพิเศษของแต่ละประเทศพบว่า มาตรการที่เป็นสากลและปรากฏในทุกประเทศ ไม่ว่าจะเป็นประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศฝรั่งเศส ประเทศสิงคโปร์ ประเทศญี่ปุ่น และประเทศอังกฤษ คือ การกำหนดค่าป่วยการพยาน ค่าเดินทาง ค่าที่พัก และค่าเบี้ยเลี้ยงให้แก่พยานบุคคล แต่มีข้อสังเกตว่าในประเทศอังกฤษนั้นมีการกำหนดค่าป่วยการประเภทหนึ่งให้แก่พยาน คือ ค่าป่วยการที่คำนวณจากค่าขาดรายได้หรือประโยชน์ต่างๆที่พยานอาจได้รับ ในกรณีที่พยานไม่ต้องมาเบิกความต่อศาล ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าเป็นแนวคิดที่เป็นธรรมต่อพยานบุคคล ซึ่งจะได้กล่าวเพิ่มเติมในบทต่อไป

ส่วนการจัดทำคู่มือสำหรับพยานบุคคลนั้นพบได้ในทุกประเทศ ยกเว้นประเทศฝรั่งเศส โดยแต่ละประเทศจะมีรูปแบบของและหลักเกณฑ์การจัดทำคู่มือสำหรับพยานบุคคลที่แตกต่างกันออกไป ในประเทศสหรัฐอเมริกา หน่วยงานช่วยเหลือผู้เสียหายและพยาน จะเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดทำคู่มือสำหรับพยาน โดยให้ข้อมูลผ่านทางเว็บไซต์ ในประเทศญี่ปุ่น คู่มือสำหรับพยานจะเป็นกรณีที่พยานเป็นเหยื่ออาชญากรรม โดยคู่มือของประเทศญี่ปุ่นจะมีลักษณะเป็นแผ่นพับหรือจุลสารที่บุคคลทั่วไปสามารถอ่านแล้วเข้าใจได้ง่าย ส่วนในประเทศอังกฤษ หน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดทำคู่มือพยานคือสำนักงานอัยการ ซึ่งคู่มือพยานของประเทศอังกฤษจะแบ่งแยกประเภทชัดเจน เช่น

คู่มือสำหรับกระบวนการพิจารณาคดีในแต่ละศาล หรือคู่มือสำหรับพยานที่เป็นผู้เยาว์ หรือพยานผู้เชี่ยวชาญโดยเฉพาะ

นอกจากนี้ ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีการจัดตั้งหน่วยงานช่วยเหลือผู้เสียหายและพยาน โดยจัดสรรเจ้าหน้าที่เพื่อดูแลสวัสดิภาพของพยานสำหรับการมาเบิกความในกระบวนการพิจารณาคดีอาญา โดยเฉพาะ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงวิธีการบริหารงานบุคคลที่เหมาะสม เนื่องจากหน่วยงานดังกล่าวจะมีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับพยานโดยตรง ส่วนในประเทศสิงคโปร์ ก็มีช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ที่พยานบุคคลสามารถรายงานข้อเท็จจริงของคดีได้ ซึ่งเป็นการสนับสนุนในมิติของการคุ้มครองความจริงที่อยู่ในตัวพยาน ไม่ให้สูญหายไปในอนาคต

บทที่ 5

การวิเคราะห์ความเหมาะสมและกำหนดบทกฎหมายที่สนับสนุนให้พยานบุคคลเบิก ความตรงความจริงโดยการนำหลักเกณฑ์ของกฎหมายต่างประเทศมาปรับใช้ใน กฎหมายไทย

จากการศึกษาบทกฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับการกำหนดความผิดฐานแทรกแซงพยานบุคคลในคดีอาญา การยกเว้นความรับผิดชอบหมิ่นประมาท และมาตรการต่างๆที่ใช้เพื่อสนับสนุนให้พยานบุคคลเบิกความตรงความจริง ทั้งประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศสิงคโปร์ ประเทศอังกฤษ และประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ ได้แก่ ประเทศฝรั่งเศส และประเทศญี่ปุ่น ในบทนี้ ผู้เขียนจะวิเคราะห์ความเหมาะสมในการนำหลักเกณฑ์ของกฎหมายต่างประเทศมาปรับใช้ในกฎหมายอาญาไทย โดยแบ่งประเด็นวิเคราะห์หลักออกเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ (1) การกำหนดความผิดฐานแทรกแซงการเบิกความของพยานบุคคล (2) การกำหนดเหตุฉกรรจ์ (3) การยกเว้นความรับผิดชอบหมิ่นประมาทให้แก่พยานบุคคล และ (4) การใช้มาตรการอื่นที่ช่วยสนับสนุนให้พยานบุคคลมาเบิกความตรงความจริง เพื่อนำไปสู่การตอบสนองมาตรฐานในวิทยานิพนธ์เล่มนี้

5.1 การกำหนดความผิดฐานแทรกแซงการเบิกความของพยานบุคคล

เนื่องจากความผิดฐานข่มขืนใจผู้อื่นมาตรา 309 แห่งประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทย เป็นเพียงการคุ้มครองเสรีภาพในการตกลงใจ หรือเสรีภาพในการตัดสินใจทั่วไปเท่านั้น และบทบัญญัติดังกล่าวก็ไม่ได้มุ่งเน้นเรื่องการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมโดยตรง ดังนั้น ประเทศไทยจึงยังไม่มีบทบัญญัติที่เป็นการป้องกันและปราบปรามการแทรกแซงพยานบุคคลไว้โดยเฉพาะเจาะจง ส่งผลให้พยานบุคคลหรือผู้ใกล้ชิดพยานบุคคลถูกข่มขู่ว่าจะทำร้าย คุกคาม หากพยานบุคคลไปเบิกความ ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้เขียนจึงเห็นว่า กฎหมายอาญาของประเทศไทยควรมีการกำหนดความผิดฐานแทรกแซงพยานบุคคล โดยมีหลักเกณฑ์ดังนี้

1. องค์ประกอบความผิด

องค์ประกอบความผิดฐานแทรกแซงพยานบุคคลแบ่งออกเป็น ผู้กระทำความผิด การกระทำความผิด วัตถุประสงค์ การกระทำความผิด และเจตนาพิเศษ

(1) **ผู้กระทำความผิด** ผู้เขียนเห็นว่าผู้กระทำความผิดนั้นควรมีสถานะเป็นบุคคลธรรมดา ซึ่งเป็นความหมายอย่างกว้างและไม่จำกัดว่าผู้กระทำความผิดนั้นจะต้องมีสถานะพิเศษอย่างใดอย่างหนึ่ง ผู้กระทำความผิดไม่ควรถูกจำกัดว่าจะต้องเป็นคู่ความในคดีเท่านั้น เนื่องจากหากเป็นความผิดที่มีลักษณะเป็นอั้งยี่หรือช่องโจร หรือเป็นองค์กรอาชญากรรม ผู้กระทำความผิดย่อมอาจเป็นสมาชิกในกลุ่ม อั้งยี่ ช่องโจร หรือองค์กรอาชญากรรม โดยที่ไม่ใช่ตัวคู่ความในคดีก็ได้ ซึ่งจากหลักกฎหมายต่างประเทศนั้นพบว่าทุกประเทศไม่ว่าจะเป็น ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศฝรั่งเศส ประเทศสิงคโปร์ ประเทศญี่ปุ่น และประเทศอังกฤษ ตลอดจนอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 ข้อ 23 นั้นต่างก็ใช้หลักเกณฑ์แบบเดียวกัน คือ ผู้กระทำความผิดจะต้องเป็นมนุษย์ซึ่งกฎหมายไม่จำกัดว่าจะเป็นใคร และไม่ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้กระทำความผิดไว้เป็นพิเศษ

นอกจากนี้ หากเทียบเคียงกฎหมายที่มีลักษณะใกล้เคียงกันคือความผิดฐานข่มขืนใจผู้อื่นตามมาตรา 309 แล้ว จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติมาตรา 309 ก็บัญญัติถ้อยคำในส่วนผู้กระทำความผิดไว้ว่าเป็น "ผู้ใด" ซึ่งเป็นแนวทางเดียวกันกับผู้เขียนนำเสนอ

ดังนั้น เมื่อเปรียบเทียบแนวทางของกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศที่ปรากฏแล้วผู้เขียนเห็นควรว่าการบัญญัติถ้อยคำในส่วนผู้กระทำความผิด ควรใช้คำว่า "ผู้ใด"

(2) **การกระทำความผิด** จากการศึกษาหลักกฎหมายระหว่างประเทศ ได้แก่ อนุสัญญาข้อ 23 ตลอดจนกฎหมายต่างประเทศได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศฝรั่งเศส ประเทศสิงคโปร์ ประเทศญี่ปุ่น และประเทศอังกฤษ พบว่าความผิดฐานแทรกแซงในสถานการณ์การกระทำนั้นแบ่งออกเป็นสองกลุ่มหลัก ได้แก่ (1) กลุ่มที่เป็นการกระทำอันตราย และ (2) กลุ่มที่เป็นการกระทำที่ให้ประโยชน์ ดังนี้

(ก) กลุ่มที่เป็นการกระทำอันตราย ได้แก่ การใช้กำลังบังคับ การคุกคาม การขู่เข็ญ การทำให้กลัว การข่มขู่ การแทรกแซง การกีดกัน การขัดขวาง การหลอกลวง หรือการใช้อุบาย

(ข) กลุ่มที่เป็นการให้ประโยชน์ ได้แก่ การให้สัญญา การให้รางวัล การชักจูงใจ การโน้มน้าว การเสนอให้ประโยชน์ หรือ การให้ประโยชน์

เมื่อนำถ้อยคำดังกล่าวมาเปรียบเทียบกับความผิดฐานข่มขืนใจผู้อื่นตามมาตรา 309 จะเห็นว่ามาตรา 309 นั้นใช้คำว่า "ข่มขืนใจ" ซึ่งการข่มขืนใจตามมาตรา 309 สามารถกระทำได้สองวิธี คือ (1) ทำให้กลัวว่าจะเกิดอันตราย หรือ (2) โดยใช้กำลังประทุษร้าย ซึ่งการข่มขืนใจโดยทำให้กลัวนี้รวมถึงการขู่เชิญว่าจะทำอันตรายหรือการข่มขู่โดยใช้ท่าทาง การเขียน หรือการพูดก็ได้ ส่วนการประทุษร้าย คือการประทุษร้ายร่างกายหรือจิตใจของบุคคลอื่นไม่ว่ากระทำด้วยแรงกายภาพหรืออื่นใด

หากพิจารณาถ้อยคำตามมาตรา 309 ดังกล่าวแล้ว จะเห็นว่าทำให้กลัวว่าจะเกิดอันตรายนั้น ย่อมสอดคล้องและครอบคลุมถ้อยคำที่เป็นหลักเกณฑ์ร่วมกันของกฎหมายต่างประเทศ และอนุสัญญาฯ ข้อ 23 ได้แก่ การคุกคาม การขู่เชิญ การทำให้กลัว การข่มขู่ การกีดกัน ส่วนการใช้กำลังประทุษร้ายนั้นสอดคล้องและครอบคลุมถ้อยคำที่เป็นหลักเกณฑ์ร่วมกันของกฎหมายต่างประเทศ และอนุสัญญาฯ ข้อ 23 ได้แก่ การใช้กำลังบังคับ อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่ามาตรา 309 นั้น หากจะนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้สามารถปรับใช้ในความผิดฐานแทรกแซงพยานบุคคลนั้น จำเป็นที่จะต้องเพิ่มถ้อยคำส่วนการกระทำที่ครอบคลุมกรณีต่างๆมากขึ้น ได้แก่ การแทรกแซง การกีดกัน การขัดขวาง การหลอกลวง หรือการใช้อุบาย เพื่อให้ครอบคลุมวิธีการแทรกแซงพยานบุคคลมากขึ้น นอกจากนี้ การกระทำความผิดฐานแทรกแซงพยานบุคคลดังกล่าวควรครอบคลุมเรื่องการให้ประโยชน์พยานด้วย ได้แก่ การให้สัญญา การให้รางวัล การให้สินบน การชักจูงใจ การโน้มน้าว การเสนอให้ประโยชน์ หรือการให้ประโยชน์ เป็นต้น

(3) วัตถุประสงค์การกระทำ จากการศึกษากฎหมายระหว่างประเทศ ได้แก่ อนุสัญญาฯ ข้อ 23 จะเห็นว่า อนุสัญญาฯ ข้อ 23 (ก) ไม่ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ถูกระทำไว้เป็นพิเศษ โดยผู้ถูกระทำอาจเป็นผู้เสียหาย พยานบุคคล ทนายความ หรือบุคคลอื่นใดในกระบวนการพิจารณาคดีก็ได้ ส่วนความผิดฐานแทรกแซงกระบวนการยุติธรรมของทุกประเทศนั้น ต่างใช้คำว่า "ผู้อื่น (another person)" โดยผู้ที่เป็นวัตถุประสงค์การกระทำตามมาตรานี้จะเป็นบุคคลใดก็ได้ ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงความยืดหยุ่นของถ้อยคำในกฎหมาย เนื่องจากการจะกำหนดหลักเกณฑ์ว่าเมื่อใดบุคคลจะมีสถานะเป็นพยานบุคคลนั้นเป็นสิ่งที่กระทำได้ยาก และในทางปฏิบัติผู้กระทำความผิดก็อาจกล่าวอ้างได้ว่าไม่ทราบข้อเท็จจริงว่าเหยื่อนั้นเป็นพยานบุคคล

นอกจากนี้ หากพิจารณาจากถ้อยคำในความผิดฐานข่มขืนใจผู้อื่นตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 309 จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติมาตรา 309 ก็ได้บัญญัติถ้อยคำในส่วนวัตถุประสงค์แห่งการกระทำไว้ว่าเป็น "ผู้อื่น" ซึ่งเป็นแนวทางเดียวกันกับที่ผู้เขียนนำเสนอ

(4) เจตนาพิเศษ ผู้เขียนเห็นว่า การกระทำที่จะเป็นความผิดฐานแทรกแซงพยานบุคคลนี้ จะต้องประกอบด้วยเจตนาพิเศษเท่านั้น ซึ่งเป็นสาระสำคัญของการคุ้มครองกระบวนการยุติธรรมเพื่อให้พยานบุคคลมาเบิกความตรงความจริงได้มากขึ้น ในประเด็นนี้ อนุสัญญาฯ ข้อ 23 ได้กำหนดเจตนาพิเศษไว้ 3 กรณีว่า การกระทำความผิดจะต้องเป็นไปเพื่อ (1) ให้ผู้อื่นให้การหรือเบิกความเท็จ (2) แทรกแซงหรือขัดขวางการให้การ การเบิกความ หรือ (3) แทรกแซงการจัดทำพยานหลักฐานในการดำเนินคดี ส่วนหลักกฎหมายต่างประเทศได้บัญญัติเรื่องเจตนาพิเศษไว้ ดังนี้

(ก) ประเทศสหรัฐอเมริกาได้กำหนดเจตนาพิเศษในบทบัญญัติความผิดเกี่ยวกับการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวกับการแทรกแซงพยานบุคคล คือ มาตรา 1512 โดยสรุปได้เป็น 4 กรณี คือ (1) เพื่อกีดกัน ประวิง หรือขัดขวางการเบิกความ (2) เพื่อกีดกัน ขัดขวางการจัดทำพยานหลักฐาน (3) เพื่อกีดกัน ประวิง หรือขัดขวางการติดต่อกับพนักงานเจ้าหน้าที่ และ (4) เพื่อให้ผู้อื่นถอน ทำลาย หรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขคำเบิกความหรือพยานหลักฐานที่ให้ไว้

(ข) ประเทศฝรั่งเศสได้กำหนดเจตนาพิเศษสำหรับความผิดแทรกแซงพยานบุคคลในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 434-15 โดยการกระทำความผิดจะต้องเป็นการกระทำเพื่อให้ผู้อื่นจัดทำ หรือส่งคำให้การ คำแถลง หรือคำเบิกความเท็จ หรือละเว้นจากการทำคำให้การ คำแถลง หรือคำเบิกความ

(ค) ประเทศสิงคโปร์ได้กำหนดเจตนาธรรมดาสำหรับความผิดฐานแทรกแซงพยานบุคคลตามมาตรา 204A โดยไม่ต้องพิสูจน์ว่าผู้กระทำนั้นรู้ข้อเท็จจริงหรือไม่ว่าการกระทำของตนนั้นมีแนวโน้มที่จะเป็นการขัดขวาง การยับยั้ง การบิดเบือน หรือการทำลายกระบวนการยุติธรรม เป็นการใช้หลักความรับผิดชอบเด็ดขาดเพื่อเอาผิดผู้กระทำความผิดซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ศาสตราจารย์พิเศษ ดร. คณิต ญ นคร ที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้ในบทที่ 2

(ง) ประเทศญี่ปุ่นได้กำหนดเจตนาพิเศษสำหรับความผิดฐานแทรกแซงพยานบุคคลไว้ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 105-2 โดยการกระทำความผิดจะต้องเป็นไปการกระทำเพื่อประโยชน์ในคดีอาญาของตนเองหรือผู้อื่น

(จ) ประเทศอังกฤษได้กำหนดเจตนาโดยแบ่งเป็น 2 กรณีตามฐานความผิด คือ (1) ความผิดฐานข่มขู่ผู้อื่นเพื่อขัดขวางกระบวนยุติธรรมตาม Criminal Justice and Public Order Act 1994 มาตรา 51 (1) การกระทำความผิดจะต้องประกอบด้วยเจตนาพิเศษ คือ เพื่อขัดขวาง บิดเบือน หรือแทรกแซงการสืบสวนสอบสวน หรือกระบวนยุติธรรม และ (2) ความผิดฐานคุกคามผู้อื่นเพื่อขัดขวางกระบวนยุติธรรมตาม Criminal Justice and Public Order Act 1994 มาตรา 51 (2) การกระทำความผิดจะต้องอาศัยเจตนาธรรมดา และผู้กระทำความผิดจะต้องรู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิด โดยรู้หรือเชื่อว่าผู้อื่นนั้นจะช่วยเหลือหรือสนับสนุนการสืบสวนสอบสวน การกระทำความผิด หรือผู้อื่นนั้นได้ให้พยานหลักฐานในการดำเนินคดีสำหรับความผิดอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือเนื่องด้วยเหตุที่ผู้อื่นนั้นเป็นลูกขุน หรือเห็นพ้องต้องกันในคำพิพากษาใดโดยเฉพาะในการดำเนินคดี และ การกระทำนั้นหรือการคุกคามนั้นจะต้องเป็นไปเพราะเหตุที่ผู้กระทำความผิดรู้หรือเชื่อตามที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ผู้นั้นกระทำความผิด

จากการศึกษาและเปรียบเทียบองค์ประกอบความผิดเรื่องเจตนาในกฎหมายต่างประเทศข้างต้น จะเห็นว่า บทบัญญัติของกฎหมายต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกา นั้นได้บัญญัติสอดคล้องกับอนุสัญญาฯ ข้อ 23 ซึ่งหากเปรียบเทียบกับบทบัญญัติความผิดฐานข่มขู่ผู้อื่นตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 309 ของประเทศไทย จะเห็นว่ามาตรา 309 อาศัยเพียงเจตนาธรรมดาเท่านั้นและยังไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องการขัดขวางกระบวนยุติธรรมโดยตรง ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่าประเทศไทยควรกำหนดความผิดฐานแทรกแซงพยานบุคคลแยกต่างหากจากมาตรา 309 โดยกำหนดเจตนาพิเศษตามอนุสัญญาฯ ข้อ 23 และเจตนาพิเศษตามความผิดเกี่ยวกับการขัดขวางกระบวนยุติธรรมที่เกี่ยวกับการแทรกแซงพยานบุคคลประกอบกัน ซึ่งการกระทำความผิดจะต้องประกอบด้วยเจตนาพิเศษดังต่อไปนี้เป็นมาตรฐานขั้นต่ำ

(1) เพื่อกีดกัน แทรกแซง ขัดขวาง หรือประวิงการเบิกความของผู้อื่น หรือการติดต่อกับเจ้าพนักงานในกระบวนยุติธรรมของผู้อื่น ด้วยเหตุที่ผู้อื่นจะต้องไปให้พยานหลักฐาน ให้การหรือเบิกความในคดีอาญา

(2) เพื่อให้ผู้อื่นทำ ถอน ทำลาย เปลี่ยนแปลง หรือแก้ไขคำให้การหรือคำเบิกความในดำเนินคดีอาญา

(3) เพื่อให้ผู้อื่นไปให้การหรือเบิกความเท็จในคดีอาญา

เหตุที่ผู้เขียนเห็นว่าการกระทำความผิดฐานแทรกแซงพยานบุคคลนั้นจะต้องกำหนดเป็นเจตนาพิเศษเนื่องด้วยข้อสนับสนุนดังต่อไปนี้

ประการแรก การกระทำความผิดฐานแทรกแซงพยานบุคคลนั้น หากพิจารณาเฉพาะองค์ประกอบภายนอกเรื่องการทำ จะเห็นได้ว่า การกระทำนั้นเป็นการกระทำโดยทั่วไป เช่น การข่มขู่ การคุกคาม การการหลอกลวง เป็นต้น ซึ่งหากกฎหมายไม่ได้กำหนดเจตนาพิเศษเอาไว้ ย่อมทำให้การกระทำดังกล่าวนั้นเข้าหลักเกณฑ์ของมาตรา 309 ซึ่งเป็นความผิดต่อเสรีภาพโดยทั่วไปเท่านั้น ดังนั้น กฎหมายจึงต้องกำหนดเจตนาพิเศษเพื่อวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองความจริงในตัวพยานและความปลอดภัยของตัวเอง ความปลอดภัยของตัวพยานเอง ตลอดจนกระบวนการยุติธรรมอีกด้วย

ประการที่สอง การกำหนดเจตนาพิเศษจะช่วยจำกัดขอบเขตว่าการกระทำความผิดที่มีวัตถุประสงค์ประการใดจึงจะเป็นความผิดฐานแทรกแซงพยานบุคคล ทั้งนี้ การกำหนดเจตนาพิเศษจะต้องจำกัด ชัดเจน และครอบคลุมผลของการกระทำที่อาจเกิดขึ้นได้จากการกระทำความผิดนั้น เช่น พยานไปเบิกความเท็จเนื่องจากถูกผู้กระทำความผิดข่มขู่ กฎหมายก็ต้องกำหนดไว้ว่าการข่มขู่เพื่อให้พยานไปเบิกความเท็จนั้นเป็นความผิด เพื่อไม่ให้เกิดการใช้กฎหมายเกินขอบเขต และเกิดการตีความกฎหมายอาญาอย่างกว้างและนำมาลงโทษจำเลย การกำหนดเจตนาพิเศษอย่างจำกัด ชัดเจน และครอบคลุมจึงเป็นการคุ้มครองจำเลยในอีกมิติหนึ่งเช่นเดียวกัน

2. การกำหนดโทษและการกำหนดอัตราโทษ

ในหัวข้อนี้ ผู้เขียนจะไม่นำความผิดต่อสิทธิในชีวิตร่างกายตามประมวลกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา มาตรา 1512 (a) (c) และ (d) มาวิเคราะห์เปรียบเทียบ เนื่องจากผู้เขียนมุ่งจะวิเคราะห์เปรียบเทียบบทบัญญัติดังกล่าวในเรื่องการกำหนดเหตุฉกรรจ์

ความผิดฐานแทรกแซงพยานบุคคลในแต่ละประเทศนั้นจะกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับโทษไว้คล้ายคลึงกัน โดยพบว่า กฎหมายต่างประเทศได้กำหนดการใช้โทษ 2 ประเภท ได้แก่ การใช้โทษจำคุก และการใช้โทษปรับ นอกจากประเทศญี่ปุ่นซึ่งมีการระวางโทษใช้แรงงานด้วย

(ก) ในประเทศสหรัฐอเมริกาจะใช้โทษ 2 ประเภท โดยประมวลกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา มาตรา 1512 (b) วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับโทษและอัตราโทษไว้ว่า การกระทำความผิดตามมาตรานี้ ผู้กระทำความผิดจะต้องถูกลงโทษปรับตามบทบัญญัติกฎหมาย หรือโทษจำคุกไม่เกิน 20 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ

(ข) ในประเทศฝรั่งเศส มีการกำหนดโทษและอัตราโทษของความผิดฐานแทรกแซงพยานบุคคลไว้ในมาตรา 434-15 ซึ่งวางหลักเกณฑ์ว่า การกระทำความผิดตามมาตรา นี้ ผู้กระทำความผิดจะต้องถูกลงโทษจำคุก 3 ปี และปรับ 45,000 ยูโร

(ค) ในประเทศสิงคโปร์ มีการกำหนดโทษและอัตราโทษของความผิดฐานแทรกแซงพยานบุคคลไว้ในมาตรา 204A ซึ่งวางหลักเกณฑ์ว่า การกระทำความผิดตามมาตรา นี้ ผู้กระทำความผิดจะต้องถูกระวางโทษจำคุกไม่เกิน 7 ปี หรือโทษปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ

(ง) ในประเทศญี่ปุ่น มีการกำหนดโทษและอัตราโทษของความผิดฐานแทรกแซงพยานบุคคลไว้ในมาตรา 105-2 ซึ่งวางหลักเกณฑ์ว่า การกระทำความผิดตามมาตรา นี้ ผู้กระทำความผิดจะต้องถูกระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 200,000 เยน

(จ) ในประเทศอังกฤษนั้นแม้ว่าจะแบ่งความผิดออกเป็นสองฐานคือ ช่มชู้พยานบุคคล และคุกคามพยานบุคคล แต่ความผิดทั้งสองก็มีโทษและอัตราโทษเหมือนกัน คือผู้กระทำความผิดจะต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือโทษปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ โดยศาลสามารถพิจารณาคดีโดยรวบรัดได้ ซึ่งจะมีโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือโทษปรับไม่เกินอัตราที่กฎหมายกำหนด หรือทั้งจำทั้งปรับ

จากการศึกษาอัตราโทษของความผิดฐานแทรกแซงพยานบุคคลในกฎหมายต่างประเทศทั้งหมดจะเห็นได้ว่า ประเทศสหรัฐอเมริกา นั้นมีระวางโทษจำคุกสูงที่สุดคือจำคุกไม่เกิน 20 ปี ส่วนประเทศญี่ปุ่นนั้นไม่มีโทษจำคุกแต่เป็นโทษใช้แรงงาน 1 ปีเท่านั้น จึงเป็นประเทศที่มีระวางโทษที่เบาที่สุด ทั้งนี้ เมื่อนำอัตราโทษดังกล่าวมาพิจารณากับบทกฎหมายใกล้เคียงในประเทศไทย คือ ความผิดเกี่ยวฐานช่มชู้ใจผู้อื่นตามมาตรา 309 จะเห็นได้ว่า หากเป็นบทรธรรมดา ผู้กระทำความผิดมาตรา 309 จะต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 60,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่ถ้าเป็นกรณีการกระทำความผิดโดยมีเหตุฉกรรจ์ตามมาตรา 309 วรรคสอง ผู้กระทำความผิดจะต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ หรือหากเป็นกรณีการกระทำความผิดโดยมีเหตุฉกรรจ์ตามมาตรา 309 วรรคท้าย ผู้กระทำความผิดจะต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 7 ปี และปรับตั้งแต่ 20,000 ถึง 140,000 บาท นอกจากนี้ ผู้เขียนยังได้ศึกษากฎหมายที่มีองค์ประกอบความผิดและความสำคัญใกล้เคียงกับความผิดฐานแทรกแซงพยานบุคคล คือ ความผิดฐานช่มชู้ใจเจ้าพนักงานเพื่อให้ปฏิบัติกรอันมิชอบด้วยหน้าที่ ตามมาตรา 139 และความผิดฐานเบิกความเท็จตามมาตรา 177

ในความผิดฐานข่มขืนใจเจ้าพนักงานเพื่อให้ปฏิบัติการอันมิชอบด้วยหน้าที่ ตาม มาตรา 139 ได้กำหนดระวางโทษจำคุกไม่เกิน 4 ปี หรือปรับไม่เกิน 80,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ส่วนความผิดฐานเบิกความเท็จนั้นถ้าเป็นบทรรรถตามวรรคแรก ผู้กระทำความผิดจะต้องระวาง โทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่หากการเบิกความเท็จได้ กระทำลงในการพิจารณาคดีอาญา ผู้กระทำความผิดจะต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 7 ปี หรือปรับไม่ เกิน 140,000 บาท

เนื่องจากการกำหนดโทษและอัตราโทษนั้นจะต้องเป็นไปอย่างเหมาะสม และได้ สัดส่วนกับความร้ายแรงของการกระทำความผิด ผู้เขียนจึงเห็นว่าการกำหนดโทษและอัตราโทษ สำหรับความผิดฐานแทรกแซงพยานบุคคลน่าจะต้องยึดตามความผิดฐานเบิกความเท็จซึ่งเป็น ความผิดต่อกระบวนการยุติธรรมเป็นหลัก เพราะการเอาผิดกับผู้ก่อให้พยานบุคคลไปเบิกความเท็จ ซึ่งเป็นหนึ่งในการแทรกแซงพยานบุคคลนั้น ผู้ก่อให้เกิดการกระทำความผิดควรจะต้องรับโทษไม่ต่ำ กว่าความผิดในฐานนั้น นอกจากนี้ ผู้เขียนยังเห็นว่า ความผิดฐานแทรกแซงพยานบุคคลจะต้องมีอัตรา โทษที่สูงกว่าความผิดฐานข่มขืนใจผู้อื่นที่เป็นความผิดต่อเสรีภาพในบทรรรถตาม มาตรา 309 วรรคแรกด้วย เนื่องจากเป็นความผิดที่มุ่งคุ้มครองกระบวนการยุติธรรม มิใช่การคุ้มครองเสรีภาพของ บุคคลโดยทั่วไป ด้วยเหตุดังกล่าว การกำหนดอัตราโทษของความผิดฐานแทรกแซงพยานบุคคลนั้นจึง ควรมีอัตราโทษเท่ากับหรือมากกว่าความผิดฐานเบิกความเท็จเป็นต้นไป เช่น กำหนดอัตราระวางโทษ จำคุกชั้นสูงไม่เกิน 7 ปีหรือมากกว่า ส่วนอัตราโทษปรับให้มีอัตราปรับชั้นสูงไม่เกิน 140,000 บาท หรือมากกว่า อย่างไรก็ดี นักนิติบัญญัติจำเป็นจะต้องพิจารณาอัตราโทษที่เหมาะสมตามโดยเทียบเคียง กับความผิดที่มีลักษณะใกล้เคียงกับความผิดฐานแทรกแซงพยานบุคคลในประมวลกฎหมายอาญา ตลอดจนกฎหมายอื่นที่มีโทษทางอาญาเพื่อแสวงอัตราโทษที่เหมาะสมต่อไป

ดังนั้น จากการวิเคราะห์ข้างต้นผู้เขียนจึงขอเสนอตัวอย่างการกำหนดความผิด และโทษสำหรับความผิดฐานแทรกแซงพยานบุคคล ดังนี้

"ผู้ใดข่มขู่ คุกคาม ให้ รับว่าจะให้ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดแก่ผู้อื่น ตลอดจน กระทำการอื่นใดเพื่อกีดกัน แทรกแซง ชัดขวาง ประวิงการให้การหรือเบิกความในคดีอาญาของ ผู้อื่น หรือการติดต่อกับเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมด้วยเหตุที่ผู้อื่นจะต้องไปให้ พยานหลักฐาน ให้การ หรือเบิกความในคดีอาญา หรือเพื่อให้ผู้อื่นถอน ทำลาย เปลี่ยนแปลงหรือ

แก้ไขคำให้การหรือคำเบิกความในคดีอาญา หรือเพื่อให้ผู้อื่นเบิกความเท็จในคดีอาญา ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน.....ปี หรือปรับไม่เกิน.....บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ"

ข้อสนับสนุนที่ผู้เขียนเห็นว่า การแทรกแซงพยานบุคคลควรถูกบัญญัติไว้เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มีดังนี้

ประการแรก การแทรกแซงพยานบุคคลนั้นควรเป็นความผิดอาญา โดยสอดคล้องกับแนวคิดของมิลล์ที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้ในบทที่ 2 กล่าวคือ การแทรกแซง กีดกัน ขัดขวาง หรือประวิงการเบิกความ หรือการติดต่อกับพนักงานเจ้าหน้าที่ของผู้อื่น การให้ผู้อื่นทำ ถอน ทำลายเปลี่ยนแปลง หรือแก้ไขคำให้การหรือคำเบิกความในกระบวนการพิจารณาคดีอาญา ตลอดจนการกระทำเพื่อให้ผู้อื่นไปเบิกความเท็จในกระบวนการพิจารณาคดีอาญา ล้วนแต่เป็นการกระทำที่เห็นเป็นที่ประจักษ์ต่อสังคมว่าเป็นปัญหาที่กระทบกระเทือนกระบวนการยุติธรรมและก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้อื่น และจะทำให้พยานไม่สามารถไปเบิกความในศาลได้ หรือพยานไปเบิกความเท็จ ซึ่งรัฐจำเป็นต้องปราบปรามการกระทำดังกล่าว และในปัจจุบันก็ยังไม่มียกกฎหมายใดที่สามารถป้องกันและปราบปรามการกระทำดังกล่าว

ประการที่สอง การกำหนดความผิดอาญาขึ้นฐานใดฐานหนึ่งโดยเฉพาะย่อมทำให้ผู้ที่จะลงมือกระทำความผิดเกิดความเกรงกลัวต่อโทษทางอาญาที่ตนอาจจะได้รับตามกฎหมายนิติเศรษฐศาสตร์ กล่าวคือ ผู้กระทำความผิดจะต้องชั่งน้ำหนักระหว่างผลที่ได้จากการแทรกแซงพยานบุคคลกับโทษที่ตนอาจได้รับ ดังนั้น การกำหนดความผิดและโทษสำหรับการแทรกแซงพยานบุคคลจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลต่อการตัดสินใจของอาชญากร ทำให้รัฐสามารถลดความเสี่ยงของการเกิดอาชญากรได้แทนการเพิ่มต้นทุนและค่าใช้จ่ายในการจับกุมและก่อให้เกิดระบบการลงโทษที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การกำหนดความผิดดังกล่าวยังสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษ กล่าวคือ ความประสงค์ของการลงโทษนั้นจะต้องเป็นไปเพื่อการตอบแทนการกระทำความผิดของผู้กระทำ และโทษจะต้องสามารถข่มขู่ยับยั้งมิให้ผู้กระทำความผิดตัดสินใจกระทำความผิดลง หรือหากกระทำความผิดก็จะไม่กลับมากระทำความผิดซ้ำอีก

ประการที่สาม การกำหนดให้การแทรกแซงพยานบุคคลเป็นความผิดอาญาเป็นการสร้างแรงจูงใจให้แก่พยานบุคคลในด้านความต้องการความปลอดภัยตามทฤษฎีแรงจูงใจของอับรามฮัม มาสโลว์ ที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้ในบทที่ 2 กล่าวคือ ความเต็มใจพยานบุคคลจะปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายกำหนดนั้นจะผันแปรไปตามความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมควบคู่กับความปลอดภัย

ของตนเอง หากพยานเชื่อว่าตนจะได้รับอันตรายหากไปเบิกความและตัดสินใจไม่ไปเบิกความหรือไปเบิกความเท็จ ย่อมส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรม (โปรดดูคำพิพากษาศาลฎีกาเลขที่ 1093/2540) ดังนั้น เมื่อรัฐวางหลักเกณฑ์ให้พยานมีหน้าที่ต้องเบิกความแล้ว รัฐจึงต้องมีหน้าที่ในการสร้างแรงจูงใจด้านความต้องการความปลอดภัยให้แก่พยานควบคู่กันไป เพื่อสนับสนุนให้พยานบุคคลมาเบิกความในกระบวนการพิจารณาคดี

ประการที่สี่ การคุ้มครองความปลอดภัยของพยานบุคคลในคดีอาญานั้นเป็นหลักเกณฑ์ที่ปรากฏในสากล ดังที่เห็นได้จากอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 ตลอดจนกฎหมายต่างประเทศทุกประเทศ แต่ในประเทศไทยนั้นยังไม่ปรากฏบทบัญญัติความผิดที่มุ่งป้องกันและปราบปรามการแทรกแซงพยานในคดีอาญาโดยเฉพาะเจาะจง ดังนั้น กฎหมายของประเทศไทยจึงควรมีบทบัญญัติความผิดที่สอดคล้องกับหลักสากลดังกล่าวเพื่อคุ้มครองความจริงในคดีตลอดจนตัวพยานบุคคล

5.2 การกำหนดเหตุฉกรรจ์

ในหัวข้อนี้ ผู้เขียนมุ่งเพิ่มเติมบทบัญญัติความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยมีเหตุฉกรรจ์ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 289 ซึ่งเป็นมาตราที่ใช้ประกอบกับความผิดฐานทำร้ายผู้อื่นโดยมีเหตุฉกรรจ์ตามมาตรา 296 ด้วย เนื่องจากกฎหมายไทยยังไม่ปรากฏการกำหนดให้ผู้ที่จะเป็นพยานบุคคลนั้นเป็นผู้ที่ได้รับความคุ้มครองเป็นพิเศษ โดยผู้เขียนจะวิเคราะห์ประเด็นดังกล่าวเปรียบเทียบกับความผิดฐานฆ่าพยานบุคคลและความผิดฐานใช้กำลังทางกายภาพต่อพยานบุคคลเพื่อขัดขวางกระบวนการยุติธรรมของประเทศสหรัฐอเมริกาตามมาตรา 1512 (a) และความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกายของประเทศฝรั่งเศสที่กำหนดให้การกระทำความผิดดังกล่าวต่อพยานบุคคลเป็นเหตุฉกรรจ์

5.2.1 การฆ่าพยานบุคคล

จากการศึกษาบทบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมของประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่าประมวลกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกามาตรา 1512 (a) (1) ได้กำหนดให้การฆ่าผู้อื่นเพื่อขัดขวางกระบวนการยุติธรรมเป็นความผิดอาญา ทั้งนี้ มาตรา 1512 (a) (1) ดังกล่าวได้ถูกแยกออกจากบทบัญญัติความผิดฐานฆ่าผู้อื่นที่เป็นบทธรรมดาตามมาตรา 1111 ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากฎหมายนั้นมุ่งคุ้มครองพยานบุคคลเป็นพิเศษต่างหากจากบุคคลทั่วไปที่กฎหมายไม่ได้กำหนดลักษณะพิเศษโดยเฉพาะ เพื่อวัตถุประสงค์ในการป้องกันการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม

ในประเทศฝรั่งเศส การฆ่าพยานบุคคลจะถูกบัญญัติไว้ในรูปแบบของการกำหนดเหตุกรรจ์ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 221-4 (5) โดยผู้เขียนเห็นว่ากฎหมายคุ้มครองพยานโดยแยกออกเป็นสองลำดับขั้นคือ (1) การคุ้มครองพยานก่อนกระบวนการพิจารณาคดีในชั้นศาล และ (2) การคุ้มครองพยานหลังจากการพิจารณาคดี กล่าวคือ มาตรา 221-4 (5) จะป้องกันและปราบปรามการแทรกแซงการเบิกความของพยานบุคคล และป้องกันมิให้คู่ความแก้แค้นพยานจากการที่พยานได้เบิกความเป็นผลร้ายต่อตนควบคู่กัน อย่างไรก็ตาม ภายใต้อาณัติของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนจะนำเสนอเฉพาะการกำหนดเหตุกรรจ์สำหรับความผิดฐานฆ่าพยานบุคคลก่อนหรือระหว่างการพิจารณาคดีเท่านั้น

ในประเทศไทยบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการฆ่าพยานบุคคลคือความผิดฐานฆ่าผู้อื่น โดยได้ตรึงไว้ก่อนตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 289 (4) และ ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นเพื่อจะเอาหรือเอาไว้ซึ่งผลประโยชน์อันเกิดแต่การที่ตนได้กระทำความผิดอื่น เพื่อปกปิดความผิดอื่นของตน หรือเพื่อหลีกเลี่ยงให้พ้นอาญาในความผิดอื่นที่ตนได้กระทำให้ ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 289 (7) อนึ่ง ผู้เขียนเห็นว่าเหตุกรรจ์ทั้งสองดังกล่าวแม้จะนำมาใช้ลงโทษผู้ที่ฆ่าพยานบุคคลได้ แต่อย่างไรก็ดี บทบัญญัติดังกล่าวยังขาดตกบกพร่องในมิติของการสร้างแรงจูงใจให้แก่พยานบุคคลและการข่มขู่ยับยั้งผู้กระทำความผิด ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่ากฎหมายอาญาของประเทศไทยควรมีการบัญญัติให้การฆ่าพยานบุคคลนั้นเป็นเหตุกรรจ์ โดยมีหลักเกณฑ์ดังนี้

1. องค์ประกอบความผิด

องค์ประกอบความผิดฐานฆ่าพยานบุคคลแบ่งออกเป็น ผู้กระทำความผิด การกระทำความผิด วัตถุประสงค์การกระทำความผิด และเจตนาพิเศษ โดยผู้เขียนจะวิเคราะห์เฉพาะประเด็นเรื่องวัตถุประสงค์การกระทำความผิดและเจตนาพิเศษเท่านั้น เนื่องจากในส่วนผู้กระทำและการกระทำนั้นจะต้องเหมือนกับความผิดฐานฆ่าผู้อื่นซึ่งเป็นบทธรรมดาตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 288 ซึ่งเป็นหลักที่ปรากฏในกฎหมายไทยอยู่แล้ว

(1) วัตถุประสงค์การกระทำ

จากการศึกษาบทบัญญัติของกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศฝรั่งเศส พบว่าความผิดฐานฆ่าพยานบุคคลเพื่อขัดขวางกระบวนการยุติธรรมตามประมวลกฎหมายสหรัฐอเมริกามาตรา 1512 (a) (1) จะใช้คำว่า "ผู้อื่น (another person)" ซึ่งแตกต่างจากความผิดฐานฆ่าโดยมีเหตุกรรจ์ของประเทศฝรั่งเศสซึ่งใช้คำว่า "พยานบุคคล (witness)" โดยตรง ผู้เขียนเห็น

ว่าการใช้คำว่าพยานบุคคลดังเช่นหลักเกณฑ์ประเทศฝรั่งเศส อาจก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ 2 ประการดังนี้

ประการแรก การมีสถานะเป็นพยานบุคคล กล่าวคือ ในกรณีที่กฎหมายใช้คำว่าพยานบุคคลเป็นวัตถุประสงค์แห่งการกระทำ จำเป็นจะต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์ทางกฎหมายเกี่ยวกับระยะเวลาที่บุคคลธรรมดาจะมีสถานะเป็นพยานบุคคล เช่น เมื่อพยานบุคคลได้รู้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิด หรืออาจเมื่อพยานบุคคลได้ให้การต่อพนักงานสอบสวน ซึ่งตามวัตถุประสงค์ของการกำหนดเหตุการณ์นั้น การฆ่าพยานบุคคลควรต้องครอบคลุมถึงช่วงเวลาก่อนที่พยานบุคคลจะให้การกับพนักงานสอบสวน อย่างไรก็ดี การรู้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดนั้นของพยานบุคคลนั้นเป็นเรื่องที่พิสูจน์ได้ยากในทางปฏิบัติ

ประการที่สอง สืบเนื่องจากปัญหาประการแรก การที่กฎหมายใช้คำว่าพยานบุคคลเป็นวัตถุประสงค์แห่งการกระทำนั้น อาจทำให้ผู้กระทำความผิดกล่าวอ้างว่าตนไม่ทราบข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิดว่าเหยื่อเป็นพยานบุคคล และไม่อาจลงโทษผู้กระทำความผิดได้

ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้เขียนเห็นว่าการบัญญัติเหตุการณ์ในประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทย ควรใช้คำว่า "ผู้อื่น" เป็นวัตถุประสงค์แห่งการกระทำเพื่อความยืดหยุ่นในการปรับข้อเท็จจริงแห่งการกระทำความผิดให้เข้ากับองค์ประกอบความผิด

(2) เจตนาพิเศษ

จากการศึกษาพบว่ามาตรา 1512 (a) (1) ของประมวลกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดเจตนาพิเศษทั้งหมด 3 กรณีด้วยกัน คือ (1) กีดกันหรือขัดขวางมิให้ผู้อื่นนั้นเข้าร่วมในการพิจารณาคดี หรือไปเบิกความในพิจารณาคดี หรือ (2) กีดกันหรือขัดขวางการจัดทำบันทึก เอกสาร หรือวัตถุอื่นใดในการพิจารณาคดี หรือ (3) กีดกันหรือขัดขวางการมิให้ผู้อื่นนั้นติดต่อสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย ผู้พิพากษาเพื่อให้ข้อมูลในเรื่องที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการฝ่าฝืนเงื่อนไข การคุมประพฤติ การทำทัณฑ์บน หรือการปล่อยชั่วคราว ส่วนความผิดฐานฆ่าพยานบุคคลตามมาตรา 224-1 (5) มีหลักเกณฑ์ว่าการฆ่าพยานบุคคลจะต้องมีเจตนาพิเศษเพื่อป้องกันมิให้พยานบุคคลประนามการกระทำความผิด ยื่นคำฟ้อง ให้การ หรือเบิกความต่อหน้าศาล หรือเนื่องมาจากการที่พยานบุคคลได้ประนาม ฟ้องร้องคดี การให้การ หรือการเบิกความของพยานบุคคล

เมื่อนำหลักเกณฑ์ดังกล่าวมาเปรียบเทียบกับความผิดฐานฆ่าโดยมีเหตุฉกรรจ์ตามประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทยมาตรา 289 จะเห็นว่าในมาตรา 289 ยังไม่มีการบัญญัติให้ความผิดฐานฆ่าพยานบุคคลนั้นเป็นเหตุฉกรรจ์ แต่จะมีความผิดที่ใกล้เคียงคือความผิดฐานฆ่าเจ้าพนักงานซึ่งกระทำตามหน้าที่ หรือเพราะเหตุที่จะกระทำ หรือได้กระทำตามหน้าที่ ตามมาตรา 289 (2) ซึ่งสามารถใช้บทบัญญัติดังกล่าวในการเทียบเคียงกับกฎหมายต่างประเทศ เพื่อกำหนดรูปแบบถ้อยคำในกฎหมายได้ โดยการฆ่าพยานบุคคลจะต้องมีเจตนาพิเศษซึ่งเป็นมาตรฐานขั้นต่ำ ดังนี้

(1) เพื่อกีดกัน แทรกแซง หรือขัดขวางมิให้ผู้อื่นไปให้การหรือเบิกความในกระบวนการดำเนินคดีอาญา หรือติดต่อกับเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรม ด้วยเหตุที่ผู้อื่นจะต้องไปให้พยานหลักฐาน ให้การ หรือเบิกความในคดีอาญา

(2) เพื่อให้ผู้อื่นถอนคำให้การหรือคำเบิกความในคดีอาญา ทำลายพยานหลักฐาน บันทึกเอกสารใดๆในคดีอาญา หรือเบิกความเท็จในคดีอาญา

ผู้เขียนเห็นว่าการบัญญัติเจตนาพิเศษในข้อ (2) นั้นเป็นถ้อยคำที่เพิ่มขึ้นจากมาตรา 1512 (a) (1) ของประมวลกฎหมายสหรัฐอเมริกา แต่มีความจำเป็นที่จะต้องบัญญัติถ้อยคำดังกล่าวดังกล่าว เนื่องจากในบางกรณีการฆ่าพยานบุคคลนั้นไม่จำเป็นจะต้องพิจารณาผลว่าพยานบุคคลจะไปถอนคำให้การหรือไปเบิกความเท็จในคดีอาญา แต่เพียงพิสูจน์ว่าผู้กระทำความผิดมีเจตนาฆ่าเพื่อการดังกล่าวย่อมเพียงพอที่จะทำให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้น และถ้อยคำดังกล่าวย่อมนำไปใช้ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายด้วย จึงต้องบัญญัติให้สอดคล้องกัน

2. การกำหนดโทษและอัตราโทษ

เมื่อพิจารณาโทษและอัตราโทษของความผิดฐานฆ่าพยานบุคคลตามประมวลกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกามาตรา 1512 (a) (1) จะเห็นว่าหากเป็นกรณีความผิดสำเร็จผู้กระทำความผิดจะต้องระวางโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิตเท่านั้น ส่วนโทษและอัตราโทษของความผิดฐานฆ่าพยานบุคคลตามประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส มาตรา 224-1 จะระวางโทษจำคุกตลอดชีวิตสถานเดียว

ข้อพิจารณาเกี่ยวกับโทษและอัตราโทษสำหรับความผิดฐานฆ่าพยานบุคคลนั้นเป็นสาระสำคัญ เนื่องจากความผิดฐานฆ่าผู้อื่นที่เป็นบทรรมดาตามประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทยมาตรา 288 ได้เปิดโอกาสให้ศาลมีดุลพินิจในการกำหนดโทษโดยพิจารณาจากข้อเท็จจริงของการ

กระทำความผิด ซึ่งศาลมีดุลพินิจที่จะเลือกลงโทษจำเลยโดยใช้โทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่ 15-20 ปี ในทางกลับกัน หากมีการกำหนดให้การฆ่าพยานบุคคลเป็นเหตุฉกรรจ์ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 289 ย่อมทำให้ศาลไม่สามารถใช้ดุลพินิจดังกล่าวในการกำหนดโทษได้ เพราะตามมาตรา 289 ผู้กระทำความผิดจะต้องระวางโทษประหารชีวิตสถานเดียว

ในประเด็นดังกล่าว ผู้เขียนเห็นว่าการใช้โทษประหารชีวิตในการลงโทษผู้กระทำความผิดเป็นหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมกับความผิดฐานฆ่าพยานบุคคล เนื่องจากพยานบุคคลนั้นมีหน้าที่เบิกความด้วยความสัตย์จริง กล่าวคือ พยานบุคคลจะต้องตอบข้อซักถามของคู่ความฝ่ายที่อ้างตนมาเป็นพยาน และจะต้องตอบคำถามของศาลในกรณีที่ศาลเป็นผู้ซักถาม รวมถึงการตอบคำถามค้านกรณีที่คู่ความฝ่ายตรงข้ามเป็นผู้ถาม ตลอดจนการตอบคำถามถึงความสัตย์จริง หน้าที่ของพยานบุคคลดังกล่าวนี้เป็นไปเพื่อให้ศาลได้ความจริงแห่งคดี และศาลจะต้องนำข้อเท็จจริงเหล่านั้นเพื่อชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งหมดเพื่อตัดสินว่าจำเลยนั้นมีความผิดหรือไม่ ดังนั้น การเบิกความด้วยความสัตย์จริงจึงเป็นหน้าที่ที่พยานจะต้องกระทำเพื่อธำรงไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์ของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยพยานถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะสามารถพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของจำเลยได้ในทางกลับกัน หากพยานถูกแทรกแซงการเบิกความ ทำให้ศาลตัดสินคดีผิดไปจากความเป็นจริง ย่อมทำให้จำเลยไม่ได้รับการลงโทษและลอยนวลต่อไปในสังคมในที่สุด ด้วยเหตุดังกล่าว ความผิดฐานฆ่าพยานบุคคลจึงเป็นการคุ้มครองชีวิตมนุษย์และกระบวนการยุติธรรมควบคู่กัน

หากเปรียบเทียบกับบทกฎหมายใกล้เคียงคือ ความผิดฐานฆ่าเจ้าพนักงานหรือผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงาน จะเห็นได้ว่าความผิดฐานฆ่าเจ้าพนักงานหรือผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานนั้นกฎหมายมุ่งคุ้มครองคุณธรรมทางกฎหมายคือชีวิตมนุษย์และความเด็ดขาดของอำนาจรัฐ เนื่องจากเจ้าพนักงานเป็นผู้ใช้อำนาจรัฐ และในการใช้อำนาจรัฐเจ้าพนักงานต้องมีความเด็ดขาดในตัว ผู้เขียนเห็นว่าระดับกฎหมายที่จะคุ้มครองความเด็ดขาดของอำนาจรัฐและการคุ้มครองกระบวนการยุติธรรมนั้นไม่ได้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากผลของการคุ้มครองนั้นย่อมเป็นไปเพื่อความสงบสุขของสังคมเช่นเดียวกัน ซึ่งผู้เขียนขอเสนอตัวอย่างให้เห็นความคล้ายคลึงของหลักการดังกล่าวอย่างชัดเจน ดังนี้

(ก) นาย A เป็นผู้ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนในการจับกุมผู้กระทำความผิด หากนาย A ถูกผู้กระทำความผิดฆ่าตาย ย่อมหมายความว่าผู้กระทำความผิดได้ขจัดโอกาสในการปฏิบัติหน้าที่ของนาย A คือการจับกุมผู้กระทำความผิด ซึ่งการจับกุมผู้กระทำความผิดนี้เป็นไปเพื่อการนำตัว

ผู้กระทำความผิดมาลงโทษ และผลสุดท้ายหากผู้กระทำความผิดถูกลงโทษแล้วย่อมทำให้เกิดความสงบสุขแก่สังคม

(ข) นาย B เป็นพยานบุคคลที่จะต้องมาเบิกความในคดีของผู้กระทำความผิด หากนาย B ถูกผู้กระทำความผิดฆ่าตาย ย่อมหมายความว่าผู้กระทำความผิดได้ขจัดโอกาสในการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะพยานบุคคลของนาย B ที่จะต้องมาเบิกความตามสัจธรรม เพื่อพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำความผิดซึ่งหากผู้กระทำความผิดถูกลงโทษเนื่องจากศาลเชื่อคำเบิกความของนาย B และตัดสินลงโทษจำเลย ย่อมทำให้เกิดความสงบสุขแก่สังคมเช่นเดียวกัน

นอกจากนี้ในทางปฏิบัติแล้ว มาตรา 289 (4) หรือมาตรา 289 (7) มักจะถูกนำมาปรับใช้ในการเอาผิดกับผู้กระทำความผิดที่ฆ่าพยานบุคคลตามที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้ในบทที่ 3 จึงเปรียบเสมือนการนำเอาบทบัญญัติกฎหมายที่ใช้ในทางปฏิบัติมากำหนดให้เป็นลายลักษณ์อักษรให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้เขียนจึงเห็นว่าการใช้โทษประหารชีวิตในการลงโทษผู้กระทำความผิดจึงเป็นหลักเกณฑ์ที่เหมาะสม และไม่ขัดกับหลักความได้สัดส่วนในการกำหนดโทษอาญา และจากการวิเคราะห์ข้างต้นผู้เขียนจึงขอเสนอตัวอย่างการแก้ไขบทบัญญัติที่เป็นเหตุฉกรรจ์ของความผิดฐานฆ่าผู้อื่นตามมาตรา 289 ดังนี้

"ผู้ใด

(1) ฆ่าบุพการี

(2) ฆ่าเจ้าพนักงานซึ่งกระทำการตามหน้าที่ หรือเพราะเหตุที่จะกระทำ หรือได้กระทำการตามหน้าที่

(3) ฆ่าผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงาน ในการที่เจ้าพนักงานนั้นกระทำตามหน้าที่ หรือเพราะเหตุที่ บุคคลนั้นจะช่วย หรือได้ช่วยเจ้าพนักงานดังกล่าวแล้ว

(4) ฆ่าผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อน

(5) ฆ่าผู้อื่นโดยทรมาณ หรือโดยกระทำทารุณโหดร้าย

(6) ฆ่าผู้อื่นเพื่อเตรียมการ หรือเพื่อความสะดวก ในการที่จะกระทำความผิด
อย่างอื่น

(7) ฆ่าผู้อื่นเพื่อจะเอา หรือเอาไว้ซึ่งผลประโยชน์อันเกิดแต่การที่ตนได้กระทำความผิดอื่น เพื่อปกปิดความผิดอื่นของตน หรือเพื่อหลีกเลี่ยงให้พ้นอาญาในความผิดอื่นที่ตนได้กระทำไว้ หรือ

* (8) ฆ่าผู้อื่นเพื่อกีดกัน แทรกแซง หรือขัดขวางมิให้ผู้อื่นไปให้การหรือเบิกความ ในกระบวนการดำเนินคดีอาญา หรือติดต่อกับเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรม ด้วยเหตุที่ผู้อื่นจะต้องไปให้พยานหลักฐาน ให้การ หรือเบิกความในคดีอาญา

* (9) ฆ่าผู้อื่นเพื่อให้ผู้อื่นถอนคำให้การหรือคำเบิกความในคดีอาญา ทำลายพยานหลักฐานหรือบันทึกเอกสารใดๆในคดีอาญา หรือเบิกความเท็จในคดีอาญา

ต้องระวางโทษ ประหารชีวิต"

5.2.2 การทำร้ายพยานบุคคล

รูปแบบการกำหนดความผิดฐานทำร้ายพยานบุคคลของประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศฝรั่งเศสนั้นมีลักษณะเดียวกันกับความผิดฐานฆ่าพยานบุคคล กล่าวคือ รูปแบบของความผิดฐานทำร้ายพยานบุคคลในประเทศสหรัฐอเมริกาจะเป็นการกำหนดบทบัญญัติที่แยกออกมาจากความผิดฐานทำร้ายซึ่งเป็นบทธรรมดา ส่วนรูปแบบความผิดฐานทำร้ายพยานบุคคลของประเทศฝรั่งเศสจะเป็นการนำพยานบุคคลบรรจุลงในบทบัญญัติกฎหมายในลักษณะเหตุฉกรรจ์

ในประเทศสหรัฐอเมริกา การกำหนดความผิดฐานใช้กำลังทางกายภาพหรือข่มขู่ว่าจะใช้กำลังทางกายภาพต่อผู้อื่น จะปรากฏในประมวลกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกามาตรา 1512 (a) (2) ซึ่งเป็นความผิดเกี่ยวกับการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม ส่วนในประเทศฝรั่งเศส จะปรากฏความผิดเกี่ยวกับทำร้ายพยานบุคคล โดยแบ่งออกเป็น (1) ความผิดฐานทรมาณหรือกระทำรุนแรงต่อพยานบุคคลโดยมีเหตุฉกรรจ์ตามประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศสมาตรา 222-3 (5) และ (2) ความผิดฐานทำร้ายผู้อื่นจนถึงแก่ความตายโดยมีเหตุฉกรรจ์ ตามมาตรา 222-8 (5) และ (3) ความผิดฐานทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้พิการโดยมีเหตุฉกรรจ์ ตามมาตรา 222-10 (5)

หากเปรียบเทียบกับประเทศไทย จะพบว่าในประเทศไทยยังไม่มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการทำร้ายพยานบุคคลโดยตรง อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่าการทำร้ายพยานบุคคลย่อมสามารถปรับใช้กับมาตรา 296 ซึ่งเป็นบทฉกรรจ์ของความผิดฐานทำร้ายผู้อื่น ที่จะต้องนำเหตุฉกรรจ์ของความผิดฐานฆ่าผู้อื่นตามมาตรา 289 มาพิจารณาประกอบ เนื่องจากการทำร้ายร่างกายพยาน

บุคคลนั้น อาจเป็นการกระทำโดยไตร่ตรองไว้ก่อนตามมาตรา 289 (4) หรืออาจเป็นการกระทำเพื่อปกปิดการกระทำความผิดของผู้กระทำตามมาตรา 289 (7) นอกจากนี้การพิจารณาฐานความผิดจะต้องพิจารณาจากผลแห่งการทำร้ายร่างกายพยานบุคคลด้วย หากผลของการทำร้ายพยานบุคคลเป็นผลให้พยานบุคคลถึงแก่ความตาย ผู้กระทำย่อมมีความผิดตามมาตรา 290 หรือวรรคสอง ประกอบมาตรา 289 (4) หรือ (7) แล้วแต่กรณี หากผลของการทำร้ายพยานบุคคลทำให้พยานบุคคลได้รับอันตรายสาหัส ผู้กระทำย่อมมีความผิดตามมาตรา 298 ซึ่งจะต้องนำลักษณะของอันตรายสาหัสตามมาตรา 297 และเหตุฉกรรจ์ตามมาตรา 289 (4) หรือ (7) แล้วแต่กรณี มาพิจารณาประกอบ

จึงสรุปได้ว่า ความผิดฐานทำร้ายพยานบุคคลในประเทศไทย แบ่งแยกออกได้เป็น 3 กรณีด้วยกัน

(1) การทำร้ายพยานบุคคล อาจปรับใช้กับมาตรา 296 ประกอบมาตรา 289 (4) หรือ (7)

(2) การทำร้ายพยานบุคคลจนถึงแก่ความตาย อาจปรับใช้กับมาตรา 290 วรรคสอง ประกอบมาตรา 289 (4) หรือ (7)

(3) การทำร้ายพยานบุคคลจนเป็นเหตุให้พยานบุคคลได้รับอันตรายสาหัส อาจปรับใช้กับมาตรา 298 ประกอบมาตรา 297 และมาตรา 289 (4) หรือ (7)

อย่างไรก็ดี แม้ว่าการณการทำร้ายพยานบุคคลอาจปรับเข้ากับบทบัญญัติที่เป็นเหตุฉกรรจ์ของความผิดฐานฆ่าผู้อื่นตามมาตรา 289 (4) หรือ (7) แต่บทบัญญัตินี้ดังกล่าวก็ไม่ได้มีลักษณะเป็นการคุ้มครองพยานบุคคลโดยตรง ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้เขียนจึงเห็นว่ากฎหมายอาญาของประเทศไทยควรมีการบัญญัติให้การทำร้ายพยานบุคคลนั้นเป็นเหตุฉกรรจ์ เพื่อวัตถุประสงค์ในการข่มขู่ ยับยั้งผู้กระทำความผิด ตลอดจนการสร้างแรงจูงใจให้แก่พยานบุคคล โดยมีหลักเกณฑ์ดังนี้

1. องค์ประกอบความผิด

องค์ประกอบความผิดฐานทำร้ายร่างกายบุคคลแบ่งออกเป็น ผู้กระทำความผิด การกระทำความผิด วัตถุประสงค์แห่งการกระทำความผิด และเจตนาพิเศษ โดยผู้เขียนจะวิเคราะห์เฉพาะประเด็นเรื่องวัตถุประสงค์แห่งการกระทำความผิดและเจตนาพิเศษเช่นเดียวกับที่ได้กล่าวไว้ในความผิดฐานฆ่าผู้อื่นก่อนหน้านี้ เนื่องจากในส่วนผู้กระทำและการกระทำนั้นจะต้องเหมือนกับความผิดฐานทำร้ายผู้อื่นซึ่งเป็นบทธรรมดาตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 295 ซึ่งเป็นหลักที่ปรากฏในกฎหมายไทยอยู่แล้ว

(1) วัตถุประสงค์แห่งการกระทำ

จากการศึกษาบทบัญญัติของกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศฝรั่งเศส พบว่าความผิดฐานทำร้ายร่างกายพยานบุคคลเพื่อขัดขวางกระบวนการยุติธรรมตามประมวลกฎหมายสหรัฐอเมริกามาตรา 1512 (a) (2) จะใช้คำว่า "ผู้อื่น (another person)" แตกต่างจากความผิดฐานฆ่าโดยมีเหตุฉกรรจ์ของประเทศฝรั่งเศสซึ่งใช้คำว่า "พยานบุคคล (witness)" โดยตรง ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์เดียวกันกับความผิดฐานฆ่าผู้อื่น ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่าการบัญญัติเหตุฉกรรจ์ในประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทยมาตรา 289 ควรใช้คำว่า "ผู้อื่น" ตามที่ได้กล่าวไว้ในก่อนหน้า

(2) เจตนาพิเศษ

จากการศึกษาพบว่า มาตรา 1512 (a) (2) ประมวลกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดเจตนาพิเศษทั้งหมด 3 กรณีด้วยกัน คือ (1) กระทำให้เกิดผลกระทบ ประวิง หรือขัดขวางการเบิกความของผู้อื่น หรือ (2) เป็นสาเหตุให้ผู้อื่น (ก) ถอนคำเบิกความ หรือ ถอนบันทึก เอกสาร หรือวัตถุอื่นใดในการพิจารณาคดี หรือ (ข) ทำลาย ปิดบัง หรือเปลี่ยนแปลงบันทึก เอกสาร หรือวัตถุอื่นใดที่ใช้ในการพิจารณาคดีให้ต้อยค่าลง หรือ (ค) หลีกเลียงกระบวนการทางกฎหมายที่เรียกให้ผู้อื่นนั้นมาเป็นพยาน หรือกระบวนการทางกฎหมายที่กำหนดให้ผู้อื่นนั้นจัดทำบันทึก เอกสาร หรือวัตถุอื่นใดในการพิจารณาคดี หรือ (ง) ไม่ปรากฏตัวในการพิจารณาคดีเนื่องด้วยผู้อื่นนั้นถูกเรียกไปตามกระบวนการทางกฎหมาย หรือ (3) กีดกันหรือขัดขวางการมิให้ผู้อื่นนั้นติดต่อสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย ผู้พิพากษาเพื่อให้ข้อมูลในเรื่องที่เกี่ยวกับการกระทำ ความผิด หรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการฝ่าฝืนเงื่อนไข การคุมประพฤติ การทำทัณฑ์บน หรือการปล่อยชั่วคราว ส่วนประเทศฝรั่งเศสจะกำหนดเจตนาพิเศษของความผิดฐานทำร้ายร่างกายพยานบุคคลในทุกกรณี คือ เพื่อป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวประนามการกระทำความผิด ยื่นคำฟ้อง ให้การหรือเบิกความต่อหน้าศาล หรือเนื่องมาจากการประนาม การฟ้องร้องคดี การให้การหรือเบิกความดังกล่าว

จะเห็นได้ว่าตามบทบัญญัติความผิดฐานใช้กำลังทางกายภาพของประเทศสหรัฐอเมริกา นั้นได้กำหนดถ้อยคำเกี่ยวกับเจตนาพิเศษแตกต่างจากความผิดฐานฆ่าผู้อื่น เนื่องจากเจตนาพิเศษของความผิดฐานฆ่าคนตายนั้นจะอ้างอิงจากกรณีที่เหยื่อนั้นถึงแก่ความตาย จึงไม่ปรากฏเจตนาพิเศษที่อ้างอิงจากกรณีที่เหยื่อยังมีชีวิตอยู่ เช่น การประวิงการเบิกความ หรือเพื่อให้พยานบุคคลนั้นถอนคำเบิกความ บันทึกเอกสาร หรือหลักฐานใดๆในการพิจารณาคดีด้วย อย่างไรก็ตาม เหตุฉกรรจ์สำหรับความผิดฐานฆ่าผู้อื่นตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 289 ของประเทศไทยนั้นจะ

นำมาประกอบกับความผิดฐานทำร้ายผู้อื่นด้วยเสมอ ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่าการบัญญัติเหตุฉกรรจ์สำหรับความผิดฐานทำร้ายผู้อื่นนั้นสามารถอ้างอิงจากประมวลกฎหมายอาญามาตรา 289 ได้โดยไม่ต้องบัญญัติถ้อยคำใหม่ เนื่องจากการฆ่าพยานเพื่อให้พยานไปกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ไปถอนคำให้การ หรือไปเบิกความเท็จนั้น ไม่จำเป็นจะต้องปรากฏข้อเท็จจริงว่าพยานได้ไปทำการดังกล่าวโดยสมบูรณ์ แต่เป็นเพียงองค์ประกอบในส่วนเจตนาพิเศษของผู้กระทำความผิดเท่านั้น โดยผู้เขียนเห็นว่า เจตนาพิเศษของความผิดฐานทำร้ายผู้อื่นโดยมีเหตุฉกรรจ์นั้นให้อ้างอิงจากเหตุฉกรรจ์ของความผิดฐานฆ่าผู้อื่นตามมาตรา 289 ที่ได้แก้ไขก่อนหน้านี้

2. การกำหนดโทษและอัตราโทษ

เมื่อพิจารณาโทษและอัตราโทษของความผิดฐานใช้กำลังทางกายภาพต่อผู้อื่นทั้งประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศฝรั่งเศส จะพบว่ากฎหมายได้กำหนดโทษลักษณะเดียวกันคือโทษจำคุก

ตามประมวลกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกามาตรา 1512 (a) (2) จะเห็นว่ากฎหมายได้แบ่งโทษและอัตราโทษออกเป็น 2 กรณี ได้แก่ (1) หากเป็นการใช้กำลังทางกายภาพหรือพยายามใช้กำลังทางกายภาพ ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 30 ปี และ (2) หากเป็นการข่มขู่จะใช้กำลังทางกายภาพเพียงอย่างเดียว ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 20 ปี ส่วนโทษและอัตราโทษของความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นในประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศสนั้น แบ่งเป็น 3 กรณี ได้แก่ (1) หากเป็นความผิดฐานทรมานหรือกระทำรุนแรงต่อพยานบุคคลตามมาตรา 222-3 (5) ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุก 15 ปี (2) หากเป็นความผิดฐานทำร้ายพยานบุคคลจนถึงแก่ความตายตามมาตรา 222-8 (5) ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุก 20 ปี และ (3) หากเป็นความผิดฐานทำร้ายพยานบุคคลจนเป็นเหตุให้พิการตามมาตรา 222-10 (5) ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุก 15 ปี

ในประเด็นดังกล่าว หากเปรียบเทียบกับบทบัญญัติความผิดฐานทำร้ายในประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทยจะเห็นว่ากฎหมายได้กำหนดทั้งโทษจำคุกและโทษปรับ แต่ในส่วนอัตราโทษ จะแตกต่างกันตามผลของการกระทำความผิด ดังนี้

(1) หากเป็นการทำร้ายร่างกายผู้อื่นโดยมีเหตุฉกรรจ์ตามมาตรา 296 ประกอบมาตรา 289 ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 60,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(2) หากเป็นการทำร้ายร่างกายผู้อื่นจนถึงแก่ความตายโดยมีเหตุฉกรรจ์ตามมาตรา 290 วรรคสอง ประกอบมาตรา 289 ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 3 ปี ถึง 20 ปี หรือปรับไม่เกิน 200,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(3) หากเป็นการทำร้ายร่างกายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้พยานได้รับอันตรายสาหัสโดยมีเหตุฉกรรจ์ตามมาตรา 298 ประกอบมาตรา 297 และมาตรา 289 ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 2 ปี ถึง 10 ปี และปรับตั้งแต่ 40,000 บาท ถึง 200,000 บาท

จากเหตุผลที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้ในข้อเสนอแนะของการกำหนดความผิดฐานฆ่าพยานบุคคล ผู้เขียนเห็นว่าอัตราโทษที่ได้บังคับใช้อยู่ในปัจจุบันนั้นเป็นอัตราโทษที่เหมาะสม เนื่องจากผู้เขียนไม่ได้มุ่งปรับปรุงแก้ไขอัตราโทษ แต่มุ่งยกระดับความสำคัญของพยานบุคคลในประมวลกฎหมายอาญาเท่านั้น ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรใช้อัตราโทษในสัดส่วนเท่าเดิม และไม่ต้องแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาในหมวดความผิดต่อร่างกาย

ข้อเสนอแนะที่ผู้เขียนเห็นว่า การความผิดฐานฆ่าพยานบุคคลและความผิดฐานทำร้ายพยานบุคคลควรถูกกำหนดเป็นเหตุฉกรรจ์มีดังนี้

ประการแรก การฆ่าหรือทำร้ายพยานบุคคลนั้นเป็นวิธีการอย่างหนึ่งในการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม ซึ่งเป็นความผิดที่เป็นหลักสากลและเป็นหมวดหมู่เดียวกับการฆ่าหรือทำร้ายเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อขัดขวางกระบวนการยุติธรรม แต่บทบัญญัติเรื่องเหตุฉกรรจ์ของกฎหมายไทยยังไม่มีการยกระดับความสำคัญของพยานบุคคลให้เทียบเท่ากับเจ้าพนักงาน ความผิดฐานฆ่าพยานบุคคลและทำร้ายพยานบุคคลจึงควรถูกกำหนดเป็นเหตุฉกรรจ์

ประการที่สอง การบัญญัติให้การฆ่าพยานบุคคลและการทำร้ายพยานบุคคลเป็นเหตุฉกรรจ์จะช่วยป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นตามแนวคิดนิติเศรษฐศาสตร์ที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้ในบทที่ 2 เนื่องจากการเพิ่มระดับความรุนแรงของบทลงโทษโดยปรากฏเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจน จะช่วยลดอัตราการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นได้ และยังลดค่าใช้จ่าย ต้นทุนทางสังคม รวมถึงทรัพยากรต่างๆ ที่จะต้องใช้ในการจับกุมผู้กระทำความผิด

ประการที่สาม การกำหนดเหตุฉกรรจ์นั้นเป็นวิธีการอย่างหนึ่งในการจัดการกับผู้กระทำความผิดตามหลักอาชญาวิทยา กล่าวคือ ผู้กระทำความผิดที่มุ่งจะฆ่าพยานหรือทำร้ายเพื่อ

พยานเพื่อกลบเกลื่อนการกระทำความผิดของตนนั้น มีลักษณะเป็นผู้กระทำความผิดติดนิสัยที่มักจะกระทำความผิดซ้ำเมื่อมีโอกาส หรือเป็นผู้กระทำความผิดอาชีพ โดยเห็นว่าการฆ่าหรือทำร้ายพยานนั้นจะให้ประโยชน์แก่ตนมากกว่า เพราะหากพยานได้ไปเบิกความถึงข้อเท็จจริงคดี จะทำให้ผู้กระทำความผิดถูกลงโทษได้ หรือยิ่งไปกว่านั้น ผู้กระทำความผิดอาจมีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรมที่จะสร้างความหวาดกลัวให้พยาน โดยอาจจะไม่ใช่ตัวผู้กระทำความผิดเอง แต่อาจจะเป็นสมาชิกในองค์กรอาชญากรรม ด้วยเหตุดังกล่าว กฎหมายจึงต้องคุ้มครองพยานบุคคลเพื่อรับรองความปลอดภัยว่าพยานจะสามารถมาปฏิบัติหน้าที่ของตนได้อย่างลุล่วง ในการดังกล่าว การกำหนดเหตุผลกรรจ์จึงเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่มีประสิทธิภาพเพื่อข่มขู่ยับยั้งมิให้ผู้กระทำความผิดตัดสินใจกระทำความผิดตามแนวคิดเรื่องการลงโทษ

ประการที่สี่ การยกระดับความคุ้มครองพยานจะช่วยสร้างแรงจูงใจให้แก่พยานในด้านความต้องการความปลอดภัยตามกฎหมายแรงจูงใจ เช่นเดียวกับการกำหนดความผิดฐานแทรกแซงพยานบุคคล

5.3 การยกเว้นความรับผิดฐานหมิ่นประมาทให้แก่พยานบุคคล

จากการศึกษากฎหมายต่างประเทศพบว่า หลักการยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาทให้แก่พยานบุคคล สำหรับการเบิกความของพยานบุคคลนั้น เป็นที่ปรากฏในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศสิงคโปร์ และประเทศอังกฤษ รวมถึงประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ ได้แก่ ประเทศฝรั่งเศส และประเทศญี่ปุ่น ซึ่งแต่ละประเทศก็จะมีลักษณะที่เหมือนกันและแตกต่างกันออกไป

ในหัวข้อนี้ผู้เขียนจะวิเคราะห์และนำเสนอการบัญญัติข้อยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาทให้แก่พยานที่เบิกความในกระบวนการพิจารณาคดีในศาล โดยเทียบเคียงกับหลักเกณฑ์ของกฎหมายต่างประเทศ ผู้เขียนจะแบ่งโครงสร้างวิเคราะห์และนำเสนอออกเป็น 4 ประเด็นหลักตามที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 3 ดังนี้

1. ข้อพิจารณาเกี่ยวกับลำดับชั้นการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดี

การยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาทให้แก่พยานของแต่ละประเทศนั้น จะกำหนดลำดับชั้นสำหรับการยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาทไว้แตกต่างกัน ในประเทศอังกฤษจะยกเว้นความรับผิดฐานหมิ่นประมาทให้แก่พยานตั้งแต่เมื่อพยานไปให้การต่อเจ้าพนักงานตำรวจ ตลอดจนถึงการเบิกความในชั้นศาล ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศสิงคโปร์จะยกเว้นความรับผิดเฉพาะการเบิกความ

ของพยานในชั้นไต่สวนมูลฟ้องและการเบิกความในชั้นศาลเท่านั้น ประเทศฝรั่งเศสจะยกเว้นความรับผิดชอบและการเบิกความในชั้นศาลเท่านั้น และประเทศญี่ปุ่นจะยกเว้นโทษเฉพาะในชั้นพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการเท่านั้น

ตามที่คุณเขียนได้กล่าวไว้ในหัวข้อที่ 2.1.5.1 ในบทที่ 2 ว่าด้วยบทบาทของพยานบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา จะเห็นว่าพยานบุคคลนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการพิจารณาคดีอาญาตั้งแต่ชั้นจับกุม ชั้นสอบสวน ชั้นพนักงานอัยการ ตลอดจนการพิจารณาพิพากษาคดีในชั้นศาล และบทบาทของพยานบุคคลในแต่ละชั้นการดำเนินคดี ไม่ว่าจะเป็นชั้นพนักงานสอบสวน ชั้นพนักงานอัยการ หรือชั้นศาล พยานบุคคลจะมีบทบาทในลักษณะเดียวกันตลอดทั้งกระบวนการ กล่าวคือ พยานบุคคลมีหน้าที่ที่จะต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับข้อเท็จจริงในคดีแก่เจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรม เช่น การสอบปากคำพยานโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ การเรียกพยานบุคคลมาซักถามของพนักงานอัยการ หรือการสืบพยานในกระบวนการพิจารณาคดีในชั้นศาล ซึ่งมาตรการคุ้มครองพยานบุคคลในชั้นพนักงานสอบสวนและชั้นพนักงานอัยการที่ปรากฏก็เป็นไปเพื่อการคุ้มครองความปลอดภัยของพยานในทางกายภาพเท่านั้น แต่ยังไม่ปรากฏมาตรการใดที่จะช่วยสนับสนุนให้พยานเบิกความได้อย่างเต็มที่ จึงอาจทำให้พยานบุคคลเกิดความกังวลและปฏิเสธการเข้าเป็นพยาน ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่า การยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาทให้แก่พยานบุคคลนั้นควรเริ่มตั้งแต่ชั้นพนักงานสอบสวน ที่พยานจะต้องมาให้การต่อเจ้าหน้าที่พนักงานสอบสวน ชั้นพนักงานอัยการที่พยานอาจถูกเรียกเพื่อซักถามเพิ่มเติม ตลอดจนการเบิกความในกระบวนการพิจารณาคดีในชั้นศาล

2. ข้อพิจารณาเกี่ยวกับรูปแบบของการกระทำที่ได้รับยกเว้นความผิด

จากการศึกษาหลักเกณฑ์ของกฎหมายต่างประเทศ พอสรุปได้ว่า รูปแบบของการกระทำที่จะได้รับยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาทของพยานนั้น มีทั้งหมด 2 รูปแบบด้วยกัน ได้แก่

(1) การยกเว้นความรับผิดฐานหมิ่นประมาทให้แก่พยานบุคคลที่ได้ให้ถ้อยคำ ให้การ หรือเบิกความต่อเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรม

(2) การยกเว้นความรับผิดฐานหมิ่นประมาทให้แก่พยานบุคคลที่ได้เสนอเอกสารต่อเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรม

เนื่องจากความผิดฐานหมิ่นประมาทนั้นสามารถกระทำได้ทั้งวาจาหรือลายลักษณ์อักษร การร่างบทบัญญัติเพื่อยกเว้นความรับผิดฐานหมิ่นประมาทให้แก่พยานบุคคลนั้น ตัวบทบัญญัติกฎหมาย

ซึ่งเป็นข้อยกเว้น ควรจะต้องครอบคลุมวิธีการนำเสนอความจริงของพยานบุคคลในทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการนำเสนอความจริงด้วยวาจา หรือการนำเสนอความจริงเป็นลายลักษณ์อักษร นอกจากนี้ ผู้เขียนยังได้เทียบเคียงกับบทบัญญัติเรื่องข้อยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 331 ซึ่งเป็นข้อยกเว้นความรับผิดชอบผิดฐานหมิ่นประมาทของคุณค่าหรือทนายของคุณค่า บทบัญญัติดังกล่าวได้กำหนดหลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่ครอบคลุมสำหรับการยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาทว่า การแสดงความคิดเห็น หรือข้อความในกระบวนการพิจารณาคดีในศาล จะได้รับการยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาท ซึ่งการแสดงความคิดเห็นหรือข้อความนั้น ไม่ว่าจะกระทำในรูปแบบหรือวิธีการใด ย่อมได้รับความคุ้มครองทั้งหมด เช่น การกล่าวในคำฟ้อง คำให้การ คำคัดค้าน คำแถลงการ คำฟ้องอุทธรณ์ฎีกา การแถลงต่อศาลด้วยวาจา หรือการถามพยาน ย่อมได้รับความคุ้มครองทั้งหมด ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่ารูปแบบของการกระทำที่พยานพึงจะได้รับยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาท ควรจะต้องครอบคลุมทั้ง 2 รูปแบบในทำนองเดียวกับหลักเกณฑ์ของมาตรา 331 ข้างต้น

3. ข้อพิจารณาเกี่ยวกับประเด็นแห่งคดี

หลักเกณฑ์การยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาทให้แก่พยานบุคคลในต่างประเทศส่วนใหญ่ จะปรากฏหลักการที่สำคัญประการหนึ่งคือ การเบิกความของพยานบุคคลนั้นจะต้องเกี่ยวข้องกับ ประเด็นแห่งคดี ซึ่งปรากฏในประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศฝรั่งเศส ประเทศสิงคโปร์ และประเทศ อังกฤษ เนื่องจากการเบิกความของพยานนั้นจะต้องกระทำไปโดยสุจริต กล่าวคือ กฎหมายจะไม่คุ้มครองพยานหากการเบิกความของพยาน หากการเบิกความของพยานนั้นเป็นเรื่องนอกเหนือจาก ประเด็นแห่งคดีและครอบงำประกอบความผิดฐานหมิ่นประมาท จะส่งผลให้พยานอาจถูกฟ้องร้อง ดำเนินคดีได้ทั้งทางแพ่งและทางอาญา หลักการดังกล่าวได้เป็นที่ยอมรับและเป็นบรรทัดฐานใน ประเทศกลุ่มคอมมอนลอว์จากคดี Marshall Iqbal V. Dean Manson Solicitor & Ors. ส่วนใน ประเทศญี่ปุ่นจะไม่ได้กล่าวถึงหลักเรื่องความเกี่ยวข้องกับประเด็นแห่งคดีเอาไว้ แต่มีหลักเกณฑ์ว่าการ ให้ถ้อยคำหรือเบิกความของพยานจะต้องเป็นความจริงเท่านั้นจึงจะได้รับยกเว้นโทษ

จากหลักการดังกล่าว ผู้เขียนได้ศึกษาเทียบเคียงกับข้อยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาท ให้แก่คู่ความหรือทนายความของคุณค่าตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 331 และพบว่า การบัญญัติถ้อยคำในมาตรา 331 ใช้หลักเกณฑ์คล้ายคลึงกับหลักการยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาท ให้แก่พยานในต่างประเทศ กล่าวคือ ในมาตรา 331 กำหนดว่า การที่คู่ความหรือทนายความของ

คู่ความจะได้รับยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาทนั้น การแสดงความคิดเห็นหรือข้อความในกระบวนการพิจารณาคดีในศาลของคู่ความหรือทนายความของคู่ความจะต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่คดีของตน หมายความว่า หากการแสดงความคิดเห็นหรือข้อความของคู่ความหรือทนายของคู่ความไม่ได้เป็นไปเพื่อประโยชน์แก่คดีของตน แต่กระทำเพื่อเจตนาหมิ่นประมาทบุคคลอื่น คู่ความหรือทนายความของคู่ความย่อมไม่ได้รับการยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาท

การยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาทให้แก่พยานบุคคลนั้น หากไม่มีการกำหนดเงื่อนไขและข้อจำกัดอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม จะทำให้ขอบเขตในการเบิกความของพยานนั้นกว้างมากจนเกินสมควร พยานอาจใช้ช่องโหว่ของกฎหมายดังกล่าว ในการสร้างความเสียหายต่อชื่อเสียงของคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโดยไม่สุจริตได้ ซึ่งขัดกับหน้าที่ตามกฎหมายของพยาน คือการเบิกความด้วยความสัตย์จริง กล่าวอีกนัยหนึ่ง ผู้เขียนเห็นว่า การกำหนดอิสระในการเบิกความให้แก่พยานโดยไม่มีการกำหนดเงื่อนไขและข้อจำกัดที่เหมาะสมและเป็นธรรมนั้น เป็นสิ่งที่ขัดกับสมมติฐานของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เพราะผู้เขียนมุ่งแสวงหาวิธีการคุ้มครองความจริงในตัวพยานบุคคล โดยการสนับสนุนให้พยานกล้ามาเบิกความต่อศาล และกล้านำเสนอข้อเท็จจริงที่ตนรู้เกี่ยวกับการกระทำ ความผิดในคดี โดยปราศจากการแทรกแซงของจำเลย ดังนั้น หลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่ผู้เขียนมุ่งนำเสนอขึ้นใหม่นั้นจะต้องตั้งอยู่บนหลักสุจริตที่พยานได้เบิกความในข้อเท็จจริงอันเกี่ยวเนื่องกับคดีที่ตนทราบโดยมิได้มีเจตนาที่มุ่งร้ายต่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

กล่าวโดยสรุป ผู้เขียนเห็นว่า การกำหนดข้อยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาทให้แก่พยานบุคคลจึงต้องมีเงื่อนไขและข้อจำกัดว่า การเบิกความของพยานบุคคลนั้นจะต้องเกี่ยวข้องกับประเด็นแห่งคดีเท่านั้น หากพยานบุคคลเบิกความนอกเหนือจากประเด็นแห่งคดีและทำให้คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเสื่อมเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง อันเป็นองค์ประกอบของความผิดฐานหมิ่นประมาท พยานยังคงต้องรับผิดฐานหมิ่นประมาทในทางแพ่งหรือทางอาญา

4. ข้อพิจารณาเกี่ยวกับความจริงหรือเท็จของการเบิกความ

จากการศึกษาหลักเกณฑ์ของกฎหมายต่างประเทศ พบว่าในแต่ละประเทศได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวข้องกับความจริงหรือเท็จของการเบิกความไว้แตกต่างกัน ประเทศสหรัฐอเมริกาจะให้ความสำคัญกับเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชนอย่างมาก ตามที่ได้รับรับรองไว้ในหลักการของรัฐธรรมนูญของประเทศสหรัฐอเมริกา บทแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 1 (The First Amendment of United States Constitution) โดยหลักเรื่องการยกเว้นความรับผิดฐานหมิ่น

ประมาทตามหลักเอกสิทธิ์เด็ดขาดที่ปรากฏใน Restatement (second) of Torts Ch. 25, topic 2, §§ 585-592a นั้น มีหลักว่าพยานจะต้องเบิกความด้วยเจตนาสุจริตเท่านั้น หากพยานมีเจตนาสุจริตแล้ว แม้ว่าคำเบิกความจะเป็นจริงหรือเท็จ พยานย่อมได้รับความคุ้มครองตามข้อยกเว้นความรับผิดชอบฐานหมิ่นประมาท ในทางกลับกัน หากพยานมีเจตนาชั่วร้ายและกล่าวถ้อยคำอันเป็นเท็จเพื่อปรักปรำผู้กระทำความผิด พยานย่อมอาจถูกฟ้องร้องเป็นคดีความผิดฐานหมิ่นประมาทได้ ซึ่งข้อยกเว้นความรับผิดชอบฐานหมิ่นประมาทของประเทศสิงคโปร์ก็ยึดหลักเกณฑ์เดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกา

ส่วนในประเทศฝรั่งเศส และประเทศญี่ปุ่นจะคุ้มครองเฉพาะคำให้การหรือคำเบิกความที่เป็นความจริงเท่านั้น พยานที่ให้การเท็จจะไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายไม่ว่าจะเป็นทั้งทางแพ่งหรือทางอาญา ในประเทศฝรั่งเศสหากคำให้การหรือคำเบิกความของพยานนั้นเป็นความจริง พยานจะได้รับการยกเว้นความรับผิดชอบฐานหมิ่นประมาท ส่วนในประเทศญี่ปุ่นซึ่งจะจำกัดเฉพาะชั้นพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการเท่านั้น หากคำให้การหรือคำเบิกความของพยานเป็นความจริง พยานจะได้รับการยกเว้นโทษ

ในประเทศอังกฤษพยานจะต้องเบิกความด้วยความสุจริตเท่านั้น หากพยานเบิกความโดยทราบว่าเป็นคำเบิกความของตนนั้นเป็นความจริง พยานย่อมไม่ได้รับความคุ้มครองตามหลักเอกสิทธิ์เด็ดขาดที่จะยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาท และพยานอาจมีความผิดฐานดูหมิ่นศาลอีกกรณีหนึ่ง

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น พอจะแยกได้ว่าเงื่อนไขและข้อจำกัดเกี่ยวกับความจริงหรือเท็จของการเบิกความนั้นแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นคือ (1) คำเบิกความของพยานนั้นเป็นจริงหรือไม่ (2) พยานได้เบิกความโดยสุจริตหรือไม่

ในประเด็นแรก ผู้เขียนเสนอว่าการยกเว้นความรับผิดชอบฐานหมิ่นประมาทให้แก่พยานบุคคลในประเทศไทยนั้น การเบิกความของพยานนั้นอาจเป็นความจริงหรือไม่ก็ได้ เนื่องจากหากพิสูจน์ได้ว่าพยานจงใจเบิกความเท็จ ย่อมไม่ต้องด้วยหลักสุจริต และพยานยังคงต้องรับผิดชอบเบิกความเท็จตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 177 ส่วนในประเด็นที่สองนั้น การเบิกความของพยานจะต้องกระทำไปโดยสุจริต หากพยานกระทำโดยไม่สุจริต เช่น พยานเบิกความเท็จเพื่อใส่ร้ายจำเลยอันเป็นการหมิ่นประมาท พยานยังคงต้องรับผิดชอบฐานหมิ่นประมาทอยู่ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ที่สอดคล้องกับกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศสิงคโปร์ และประเทศอังกฤษ

ข้อสนับสนุนที่ผู้เขียนเห็นว่าการยกเว้นความรับผิดชอบฐานหมิ่นประมาทให้แก่พยานบุคคลจะต้องมีเงื่อนไขแล้วข้อจำกัดว่าการให้ถ้อยคำหรือการเบิกความของพยานบุคคลนั้นจะต้องกระทำไป

โดยสุจริต ซึ่งเป็นการนำหลักเกณฑ์ของทั้งกฎหมายคอมมอนลอว์และซีวิลลอว์มากำหนดร่วมกัน มีดังนี้

ประการแรก การแก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์ทางกฎหมายเพื่อให้พยานได้ประโยชน์มากขึ้นนั้น ย่อมส่งผลร้ายต่อการคุ้มครองสิทธิของจำเลยในเวลาเดียวกัน กล่าวคือ เมื่อกฎหมายได้กำหนดเอกสิทธิ์เด็ดขาดให้แก่พยานบุคคลเพิ่มขึ้น เพื่อให้พยานสามารถเบิกความได้อย่างอิสระ ย่อมเพิ่มโอกาสที่เสรีภาพในชื่อเสียงของจำเลยจะถูกกระทบกระเทือนจากควมมีอิสระในการเบิกความของพยานดังกล่าว ดังนั้น การกำหนดข้อยกเว้นความรับผิดชอบหมิ่นประมาทของพยานจึงต้องจำกัดว่าพยานจะต้องเบิกความจริงและจะต้องกระทำไปด้วยเจตนาสุจริตเท่านั้น เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิของจำเลยมากเกินไปจนสมควร

ประการที่สอง หน้าที่ของพยานตามกฎหมายนั้นคือพยานจะต้องสาบานตนหรือกล่าวคำปฏิญาณตนว่าตนจะเบิกความตามสัตย์จริง และหากพยานไม่ยอมสาบานตนหรือกล่าวคำปฏิญาณจะทำให้ศาลไม่อาจรับฟังคำเบิกความของพยานได้ หลักการดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า กฎหมายวิธีพิจารณาความของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับความถูกต้องแท้จริงของคำเบิกความของพยานบุคคลเป็นอย่างมาก แต่อย่างไรก็ดี เนื่องด้วยพยานบุคคลนั้นเป็นมนุษย์ ในบางครั้ง พยานบุคคลอาจเบิกความด้วยความเข้าใจผิดได้ โดยที่ตนเชื่อว่าคำเบิกความที่ตนได้กล่าวออกไปนั้นเป็นความจริง ในกรณีนี้ ผู้เขียนเห็นว่ากฎหมายควรต้องคุ้มครองพยานบุคคลด้วย เนื่องจากพยานบุคคลนั้นได้กระทำตามหน้าที่ของตนโดยสุจริต และหากพยานบุคคลนั้นกล่าวถ้อยคำเท็จโดยที่ตนทราบอยู่แล้วว่าอาจทำให้คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเสียหาย พยานบุคคลย่อมไม่ได้รับความคุ้มครองจากข้อยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาทเนื่องจากพยานไม่สุจริต

ดังนั้น จากการวิเคราะห์ทั้งหมดข้างต้นผู้เขียนจึงขอเสนอตัวอย่างการกำหนดข้อยกเว้นความรับผิดชอบหมิ่นประมาทให้แก่พยานบุคคล โดยกำหนดเพิ่มเป็นอนุมาตรา (5) ของประมวลกฎหมายอาญามาตรา 329 ดังนี้

"มาตรา 329 ผู้ใดแสดงความคิดเห็นหรือข้อความโดยสุจริต

- (1) เพื่อความชอบธรรม ป้องกันตนหรือป้องกันส่วนได้เสียเกี่ยวกับตนตามคลองธรรม
- (2) ในฐานะเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติการตามหน้าที่

(3) ดิชมด้วยความเป็นธรรม ซึ่งบุคคลหรือสิ่งใดอันเป็นวิสัยของประชาชนย่อมกระทำ หรือ

(4) ในการแจ้งข่าวด้วยความเป็นธรรม เรื่องการดำเนินการอันเปิดเผยในศาลหรือที่ประชุม

(5) ในฐานะพยานบุคคล ซึ่งให้ถ้อยคำ ให้การ เบิกความ หรือเสนอเอกสารอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับประเด็นแห่งคดีต่อเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรม

ผู้ันั้นไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาท"

ผู้เขียนเห็นว่าข้อสนับสนุนที่กฎหมายไทยควรมีบทบัญญัติเรื่องการยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาทให้แก่พยานบุคคลนั้นมีดังนี้

ประการแรก ในประเด็นเรื่องความรับผิดฐานหมิ่นประมาทนั้น พยานบุคคลจะได้รับยกเว้นความผิดตามหลักกฎหมายอื่นที่ให้อำนาจทำได้ เนื่องจากการเบิกความของพยานบุคคลนั้นเป็นหน้าที่ที่พยานบุคคลจะต้องกระทำตามกฎหมาย พยานบุคคลจึงไม่มีความผิดหากการเบิกความของพยานบุคคลนั้นมีถ้อยคำที่เป็นการหมิ่นประมาทคู่ความ แต่อย่างไรก็ดี หลักการดังกล่าวเป็นเพียงหลักการที่ปรากฏในคำพิพากษาของศาลฎีกาเลขที่ 249/2510 (ประชุมใหญ่) เท่านั้น แต่หาได้มีบทบัญญัติที่เป็นลายลักษณ์อักษรชัดเจนรองรับหลักกฎหมายดังกล่าวไม่ หากพิจารณาในแง่มุมที่ว่าพยานบุคคลนั้นอาจจะไปไม่ได้เข้าร่วมขบวนการใช้กฎหมาย และมีความรู้ด้านกฎหมายเป็นอย่างดีดังเช่น ทนายความ พนักงานอัยการ หรือผู้พิพากษา ย่อมมีโอกาสที่พยานบุคคลจะไม่อาจทราบได้ว่าตนได้รับความคุ้มครองการปฏิบัติหน้าที่ของตนในฐานะพยาน จึงไม่ต้องรับผิดฐานหมิ่นประมาท และด้วยความไม่รู้ดังกล่าว คู่ความจึงอาจใช้ช่องโหว่นี้เพื่อข่มขู่พยานว่าจะฟ้องพยานเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทไม่ว่าจะเป็นในชั้นพนักงานสอบสวน ชั้นพนักงานอัยการ หรือในกระบวนการพิจารณาคดีในศาล ด้วยเหตุดังกล่าว การกำหนดข้อยกเว้นความรับผิดฐานหมิ่นประมาทให้แก่พยานบุคคลจึงเป็นการทำให้หลักกฎหมายไทยที่มีอยู่แล้วให้ชัดเจนยิ่งขึ้น และเพิ่มโอกาสที่พยานจะทราบถึงสิทธิในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของตน

ประการที่สอง สืบเนื่องจากข้อสนับสนุนประการแรก เมื่อมีการบัญญัติข้อยกเว้นความรับผิดฐานหมิ่นประมาทให้แก่พยานบุคคลอย่างชัดเจน ย่อมลดโอกาสที่คู่ความในคดีจะข่มขู่พยานว่าจะฟ้องพยานเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาท หากพยานเบิกความให้ร้ายตน เพราะคู่ความย่อมทราบที่อยู่แล้ว

ว่าถ้าฟ้องพยานเป็นคดีความผิดฐานหมิ่นประมาท สุดท้ายแล้วพยานก็จะได้รับยกเว้นความผิด ในขณะเดียวกัน ในแง่ของกระบวนการยุติธรรม เมื่อมีข้อยกเว้นความผิดกำหนดชัดเจน ศาลจะสั่งไม่ประทับฟ้องได้ตั้งแต่แรกโดยที่ไม่ต้องรอให้คดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาในศาล ซึ่งเป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย ต้นทุนในกระบวนการยุติธรรม ตลอดจนทรัพยากรต่างๆที่จะต้องใช้ในกระบวนการพิจารณาคดี และยังเป็นการลดคดีขึ้นสู่ศาลโดยไม่จำเป็นอีกด้วย

ประการที่สาม สืบเนื่องจากข้อสนับสนุนประการแรกและข้อสนับสนุนประการที่สอง เมื่อโอกาสที่คู่ความจะฟ้องคดีหมิ่นประมาทต่อพยานลดน้อยลง ย่อมทำให้ต้นทุนค่าเสียโอกาสของพยานบุคคลลดน้อยลงด้วย กล่าวคือ หากพยานบุคคลถูกฟ้องเป็นคดีความผิดฐานหมิ่นประมาท แม้ว่าสุดท้ายแล้วพยานบุคคลจะได้รับยกเว้นความผิด แต่พยานบุคคลย่อมมีต้นทุนค่าเสียโอกาสที่จะต้องสูญเสียไป เช่น ค่าใช้จ่ายในการว่าจ้างทนายความมาต่อสู้คดี ค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาศาล สุขภาพกายและสภาพจิตใจของพยานที่อาจสูญเสียไป ตลอดจนแรงกดดันต่างๆที่พยานอาจได้รับ ในทางกลับกัน หากมีการบัญญัติข้อยกเว้นความรับผิดฐานหมิ่นประมาทให้แก่พยานบุคคลไว้เป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจน ย่อมลดความเสี่ยงที่จะเกิดต้นทุนค่าเสียโอกาสแก่พยาน ตามที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้ในหัวข้อ 2.1.5.3 ในบทที่ 2

ประการที่สี่ หากคู่ความได้ฟ้องพยานบุคคลเป็นคดีความผิดฐานหมิ่นประมาท และศาลประทับฟ้อง ย่อมมีบทบัญญัติกฎหมายที่เป็นข้อยกเว้นความรับผิดฐานหมิ่นประมาทที่ชัดเจน ที่ศาลจะนำมาปรับใช้ในการยกเว้นความรับผิดฐานหมิ่นประมาทให้แก่พยานบุคคล พยานบุคคลจึงมั่นใจได้ว่าแม้ว่าตนจะถูกฟ้องเป็นคดี แต่ตนก็ไม่มี ความผิดฐานหมิ่นประมาท

5.4 การใช้มาตรการอื่นที่ช่วยสนับสนุนให้พยานบุคคลมาเบิกความตรงความจริง

ในหัวข้อนี้ผู้เขียนจะวิเคราะห์และนำเสนอการใช้มาตรการอื่นเพื่อช่วยให้พยานบุคคลมาเบิกความตรงความจริงได้มากขึ้น โดยผู้เขียนจะไม่นำส่วนที่เป็นมาตรการคุ้มครองความปลอดภัยของพยานมาวิเคราะห์ เนื่องจากประเทศไทยนั้นมีบทบัญญัติกฎหมายที่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ทางกฎหมายซึ่งเป็นสากลอยู่แล้ว ได้แก่ ดังนั้น ผู้เขียนจะวิเคราะห์และนำเสนอเฉพาะมาตรการที่ผู้เขียนเห็นว่าอาจนำมาใช้เพิ่มเติมในประเทศไทยได้ ดังนี้

5.4.1 การกำหนดค่าป่วยการพยาน

ตามทฤษฎีแรงจูงใจของอับบราฮัม มาสโลว์ แบ่งความต้องการของมนุษย์เริ่มจากรดับขั้นต่ำสุดไปถึงระดับขั้นสูงที่สุด 5 ระดับ ได้แก่ (1) ความต้องการทางกายภาพ (2) ความต้องการ

ความปลอดภัย (3) ความต้องการทางสังคม (4) ความต้องการความมีคุณค่า (5) ความต้องการความสำเร็จในชีวิต ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการตอบสนองความต้องการของมนุษย์นั้นเป็นสิ่งสำคัญในการจูงใจให้คนมีพฤติกรรมตามที่พึงประสงค์ และจะต้องเข้าใจธรรมชาติของบุคคลด้วยจึงจะสามารถจูงใจบุคคลนั้นได้

การกำหนดค่าป่วยการให้แก่พยานบุคคลเพื่อจูงใจให้พยานมาเบิกความตรงความจริงจำเป็นจะต้องพิจารณาถึงทฤษฎีแรงจูงใจของมาสโลว์ กล่าวคือ การกำหนดค่าป่วยการที่พยานบุคคลจะได้รับตอบแทนนั้นเป็นความต้องการในระดับความต้องการทางกายภาพ ซึ่งการที่พยานจะตัดสินใจมาเบิกความหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับว่า ค่าตอบแทนดังกล่าวจากการปฏิบัติหน้าที่พยานนั้นคุ้มค่ากับการสูญเสียเวลาและสูญเสียรายได้ที่พยานจะได้รับจากการประกอบอาชีพตามปกติหรือไม่ ดังนั้นจึงจำเป็นจะต้องมีการกำหนดค่าตอบแทนหรือค่าป่วยการให้พยานในอัตราที่เหมาะสมกับค่าเสียโอกาสที่พยานต้องสูญเสียไปจากการมาเบิกความในคดี

จากการศึกษาหลักเกณฑ์ของกฎหมายต่างประเทศพบว่า ทุกประเทศมีการกำหนดค่าป่วยการให้แก่พยานบุคคล แต่จะแตกต่างกันเล็กน้อยในรายละเอียด ดังนี้

(1) ประเทศสหรัฐอเมริกา มีการกำหนดค่าป่วยการให้แก่พยานบุคคลในอัตรา 40 ดอลลาร์สหรัฐ (คิดเป็นเงินไทยเฉลี่ยประมาณ 1,200-1,300 บาท) ต่อวันที่พยานมาปรากฏตัวต่อศาล ค่าเดินทางตรงความจริง ค่าเลี้ยงชีพในกรณีที่พยานจะต้องพักค้างแรม

(2) ประเทศฝรั่งเศส มีการกำหนดค่าป่วยการให้แก่พยานบุคคลที่มาเบิกความต่อศาลในคดีแพ่ง ค่าเบี้ยเลี้ยงในกรณีที่พยานต้องพักค้างแรม ค่าเดินทางในกรณีที่ภูมิลำเนาของพยานนั้นห่างจากศาลเกิน 4 กิโลเมตร นอกจากนี้พยานยังมีสิทธิได้รับค่าขาดรายได้หรือค่าจ้าง โดยมีค่าธรรมเนียมของนายจ้างประกอบ

(3) ประเทศสิงคโปร์ มีการกำหนดค่าป่วยการให้แก่พยานบุคคลในอัตราส่วน 1:15 ของค่าจ้างรายเดือนของพยาน โดยมีเงื่อนไขว่าพยานจะต้องปรากฏตัวต่อศาลเป็นเวลาครึ่งวัน โดยอัตราค่าป่วยการดังกล่าวจะต้องไม่ต่ำกว่า 25 สิงคโปร์ดอลลาร์ และจะต้องไม่เกิน 350 สิงคโปร์ดอลลาร์ ค่าป่วยการเพิ่มเติมในกรณีที่พยานจำเป็นต้องพักค้างแรมตามระยะเวลาที่พยานจะต้องเสียไป ตลอดจนค่าเดินทางมาศาล

(4) ประเทศญี่ปุ่น มีการกำหนดค่าป่วยการพยาน ค่าเดินทาง ตลอดจนค่าที่พักให้แก่พยาน โดยมีเงื่อนไขว่าพยานจะต้องสาบานตนและเบิกความต่อศาล

(5) ประเทศอังกฤษ มีการกำหนดค่าป่วยการให้พยานตามอัตราที่อัยการสูงสุดกำหนด โดยมีเงื่อนไขว่าพยานจะต้องปรากฏตัวต่อศาลและเบิกความ ในกรณีที่พยานเสียค่าใช้จ่ายใดๆจากการมาเป็นพยาน รวมถึงค่าขาดรายได้หรือผลประโยชน์ใดๆที่พยานพึงได้รับ พยานย่อมมีสิทธิได้รับค่าใช้จ่ายเท่าที่พยานต้องสูญเสียไปตรงความจริง นอกจากนี้ พยานยังมีสิทธิได้รับค่าเลี้ยงชีพในกรณีที่พยานต้องพักค้างแรม ค่าเดินทางมายังศาลตรงความจริง

ในประเทศไทยได้กำหนดหลักการเรื่องค่าตอบแทนพยานบุคคลไว้ในระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมว่าด้วยการจ่ายค่าพาหนะ ค่าป่วยการ และค่าเช่าที่พักแก่พยานซึ่งมาศาลตามหมายเรียกในคดีอาญา พ.ศ. 2561 โดยมีการกำหนดค่าป่วยการแก่พยานโจทก์ในคดีซึ่งพนักงานอัยการเป็นโจทก์หรือคดีที่มีใช้ความผิดต่อส่วนตัว ซึ่งผู้เสียหายเป็นโจทก์ ส่วนพยานโจทก์ในคดีความผิดต่อส่วนตัวที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์หรือพยานจำเลย ให้อยู่ในดุลพินิจของศาลว่าจะส่งจ่ายค่าป่วยการให้หรือไม่ก็ได้ ทั้งนี้ วิธีการกำหนดค่าป่วยการให้แก่พยานบุคคลนั้น ศาลจะต้องคำนึงถึงสภาพแห่งคดี ระยะเวลาที่เบิกความ ตลอดจนรายได้และฐานะของพยาน โดยมีอัตราค่าป่วยการ 300-500 บาทต่อวัน หากศาลเห็นว่าข้อเท็จจริงที่พยานเบิกความมีความยุ่งยากซับซ้อน ศาลอาจกำหนดค่าป่วยการสูงกว่าอัตราข้างสูงที่กำหนดในวรรคหนึ่งก็ได้ แต่ไม่เกินวันละ 1,000 บาท นอกจากนี้ พยานยังมีสิทธิได้รับค่าเดินทาง และค่าเช่าที่พัก ตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบหลักเกณฑ์การจ่ายค่าตอบแทนให้แก่พยานของประเทศไทยและของต่างประเทศนั้น พบว่าโดยส่วนใหญ่แล้วหลักเกณฑ์การจ่ายค่าตอบแทนให้แก่พยานบุคคลในประเทศไทยนั้น มีองค์ประกอบที่คล้ายคลึงกับหลักเกณฑ์ของกฎหมายต่างประเทศ กล่าวคือ มีแบ่งแยกค่าตอบแทนพยานออกเป็นค่าป่วยการ ค่าเดินทาง ค่าที่พัก ให้แก่พยานบุคคล แต่อย่างไรก็ดี มีข้อแตกต่างอันมีนัยสำคัญประการหนึ่งในประเด็นเรื่องอัตราของค่าป่วยการ หากพิจารณาจากหลักเกณฑ์ของประเทศสหรัฐอเมริกาจะเห็นว่ากฎหมายได้กำหนดค่าป่วยการในอัตราที่แน่นอน (fixed rate) และเป็นอัตราที่ค่อนข้างสูง และนอกจากนี้ในบางประเทศ เช่น ประเทศฝรั่งเศส และประเทศอังกฤษยังมีการกำหนดให้พยานได้รับค่าขาดรายได้หรือค่าขาดประโยชน์ต่างๆที่พยานจะต้องเสียไปเนื่องจากการมาเป็นพยาน (financial loss) หรือในประเทศสิงคโปร์จะใช้วิธีคำนวณค่าป่วยการของพยานจากค่าจ้างรายเดือนของพยาน ซึ่งแนวทางดังกล่าวยังไม่ปรากฏในหลักเกณฑ์การ

จ่ายค่าป่วยการให้แก่พยานของประเทศไทย เพราะการจ่ายค่าป่วยการให้แก่พยานของประเทศไทย นั้นจะใช้วิธีการให้ดุลพินิจแก่ศาลในการกำหนดค่าป่วยการให้แก่พยาน

การกำหนดให้ศาลใช้ดุลพินิจในการให้ค่าป่วยการพยานนั้นย่อมส่งผลกระทบต่อ แรงจูงใจของพยาน เนื่องจากการมาเป็นพยานในศาลนั้น พยานจะต้องสละเวลาส่วนตัวเพื่อมาเบิก ความ ทำให้พยานอาจขาดรายได้ตามปกติที่พยานควรจะต้องได้รับ ซึ่งพยานบางคนอาจมีรายได้ต่อวัน สูงกว่าค่าป่วยการที่กฎหมายกำหนด ยิ่งไปกว่านั้น พยานบางคนยังอาจอาศัยอยู่ในภูมิภาคที่ห่างไกล ต่อศาลมาก เช่น พยานที่อาศัยอยู่ในชนบท ทำให้อาจต้องแบกรับค่าใช้จ่ายมากกว่าสิ่งที่ตนจะต้อง ได้รับ ทำให้เกิดปัญหาเรื่องพยานบุคคลไม่ให้ความร่วมมือที่จะมาเบิกความต่อศาล

ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้เขียนจึงขอเสนอให้มีการกำหนดการจ่ายค่าตอบแทนของพยาน ในรูปแบบของค่าขาดรายได้ หรือค่าขาดประโยชน์ที่พยานสมควรได้รับในแต่ละวัน เพิ่มขึ้นต่างหาก จากค่าป่วยการ ค่าพาหนะเดินทาง และค่าที่พักอาศัยอีกกรณีหนึ่ง ทั้งนี้ผู้เขียนจะยึดแนวทางและ หลักเกณฑ์ของประเทศอังกฤษและประเทศฝรั่งเศสเป็นหลัก โดยกำหนดให้พยานต้องแสดงเอกสาร ประกอบที่มาของรายได้และจะต้องมีการรับรองโดยนายจ้าง พยานจึงจะได้รับค่าขาดรายได้หรือค่า ประโยชน์เพิ่มเติมอีกกรณีหนึ่ง อนึ่ง ผู้เขียนเห็นว่าการกำหนดค่าขาดรายได้หรือค่าขาดประโยชน์ ให้แก่พยานบุคคลจะช่วยสร้างแรงจูงใจในมิติของความต้องการทางกายภาพให้แก่พยาน และทำให้ พยานสมัครใจที่จะมาเบิกความต่อศาลมากขึ้น

5.4.2 การจัดทำคู่มือประชาชนสำหรับพยานบุคคล

การจัดทำคู่มือประชาชนสำหรับพยานบุคคลนั้นเป็นวิธีการด้านการบริหารจัดการ อย่างหนึ่ง ซึ่งจะช่วยนำเสนอข้อมูลพื้นฐานที่พยานจะต้องทราบ ไม่ว่าจะเป็น การเริ่มต้นและการ สิ้นสุดของกระบวนการพิจารณาคดีอาญา สิทธิที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้พยานบุคคล หน้าที่ ของพยานบุคคล เป็นต้น

จากที่ผู้เขียนได้ศึกษาวิธีการของต่างประเทศ จะเห็นว่าประเทศต่างๆได้จัดทำคู่มือ ประชาชนสำหรับพยานบุคคลโดยแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบหลักๆ คือ

(1) การจัดทำคู่มือประชาชนสำหรับพยานบุคคลโดยการทำเป็นจุลสาร หรือแผ่นพับ ซึ่งประเทศที่ใช้วิธีการดังกล่าว ได้แก่ ประเทศอังกฤษ และ ประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น

(2) การจัดทำคู่มือประชาชนสำหรับพยานบุคคลโดยระบบอิเล็กทรอนิกส์ เช่น เผยแพร่ข้อมูลบนเว็บไซต์ ซึ่งประเทศที่ใช้วิธีการดังกล่าว ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา

ในประเทศไทยนั้น พบว่าหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดทำคู่มือพยานคือสำนักงานศาลยุติธรรม โดยกองการต่างประเทศได้จัดทำคู่มือดังกล่าวทั้งรูปแบบภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เพื่อให้หน่วยงานต่าง ๆ ภายในศาลยุติธรรมใช้เป็นคู่มือเพื่ออธิบายข้อควรรู้เกี่ยวกับการมาเป็นพยานศาลให้แก่ชาวต่างชาติ ตลอดจนเป็นการรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนภายใต้บริบทของศาลยุติธรรมไทยอีกด้วย

คู่มือการมาเป็นพยานของประเทศไทยมีเนื้อความรวมทั้งสิ้น 16 หน้า และได้มีการจัดทำเป็นหนังสือภายในหน่วยงานศาลยุติธรรมโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ข้อมูลแก่พยานทั้งที่เป็นชาวไทยและชาวต่างประเทศ ตลอดจนการเผยแพร่ข้อมูลบนเว็บไซต์ แต่อย่างไรก็ดี ในทางปฏิบัตินั้นพบว่าเอกสารดังกล่าวไม่ได้ถูกนำมาใช้จริงในการเผยแพร่ข้อมูลให้แก่พยาน เพราะมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ภายในหน่วยงานเท่านั้น นอกจากนี้ เนื้อหาสาระในคู่มือดังกล่าวก็มีรูปแบบเป็นร้อยแก้ว ในเชิงปุจฉา-วิสัชนา ดังนี้ ผู้เขียนเห็นว่าคู่มือการเป็นพยานของศาลในปัจจุบันนั้นยังมีปัญหาที่ควรได้รับการแก้ไขอยู่ ดังนี้

ประการแรก คู่มือการมาเป็นพยานดังกล่าวไม่ได้ถูกตีพิมพ์เพื่อให้ข้อมูลแก่พยานโดยตรง แต่เป็นการใช้ภายในหน่วยงานศาลยุติธรรม ดังนั้น พยานจะไม่อาจทราบถึงรายละเอียดของกระบวนการพิจารณาคดีอาญา ตลอดจนสิทธิและหน้าที่ของพยานได้โดยตรง แต่จะต้องปรึกษารอหรือกับเจ้าพนักงานศาลยุติธรรม ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้เขียนจึงเห็นว่า การเผยแพร่คู่มือพยานนั้นควรจะทำทั้งรูปแบบจุลสาร แผ่นพับ ตลอดจนระบบอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเพิ่มช่องทางให้พยานสามารถเข้าถึงข้อมูลและทราบถึงสิทธิหน้าที่ของตนได้อย่างชัดเจน

ประการที่สอง คู่มือดังกล่าวมีเนื้อหาที่เข้าใจยากสำหรับพยานที่ไม่ได้มีความรู้หรือเชี่ยวชาญทางด้านกฎหมาย จึงจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงเนื้อหาสาระของคู่มือการมาเป็นพยานให้เข้าใจง่ายขึ้น โดยผู้เขียนเห็นว่าการสร้างความเข้าใจให้แก่พยานนั้นเป็นเรื่องสำคัญ จึงควรแยกเนื้อหาแต่ละเรื่องออกจากกัน เช่น รายละเอียดเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาคดี สิทธิและหน้าที่ของพยานในกระบวนการพิจารณาคดี ค่าตอบแทนพยานและวิธีการจ่ายค่าตอบแทนพยาน เป็นต้น ซึ่งผู้เขียนได้เทียบเคียงกับการร่างคู่มือพยานของประเทศอังกฤษ หรือประเทศญี่ปุ่น ที่จะมีการแยกประเภทอย่างชัดเจน

นอกจากการแยกเนื้อหาแล้ว ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบควรปรับปรุงเนื้อหาในแต่ละเรื่อง ให้บุคคลทั่วไปที่จะมาเป็นพยานสามารถเข้าถึงเนื้อหาได้ง่ายขึ้น เช่น การออกแบบเนื้อหาโดยใช้ภาพ เป็นสื่อในการสร้างความเข้าใจให้แก่พยาน เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป ผู้เขียนเห็นว่าการจัดทำคู่มือพยานที่เหมาะสมนั้น จะช่วยให้สนับสนุน ให้พยานบุคคลมาเบิกความตรงความจริงได้ เนื่องจากพยานจะได้รับข้อมูลที่ครบถ้วนเกี่ยวกับ รายละเอียดทั้งหมดของกระบวนการพิจารณาคดี สิทธิหน้าที่ของพยาน ตลอดจนคำตอบแทนต่างๆ ที่พยานจะได้รับ

จากเนื้อหาที่ผู้เขียนได้นำมาวิเคราะห์และเปรียบเทียบทั้งหมดข้างต้น สามารถสรุป หลักเกณฑ์ต่างๆ ที่ผู้เขียนมุ่งเสนอแนะเพื่อตอบสนองมาตรฐานของวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ความจำเป็นและ เหตุผลที่จะต้องกำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าว ตลอดจนที่มาของหลักเกณฑ์ดังกล่าว ได้ตามตารางดังนี้

ตารางที่ 5 สรุปหลักเกณฑ์ที่ผู้เขียนมุ่งเสนอเพื่อตอบสนองมาตรฐานของวิทยานิพนธ์

เรื่องที่ผู้เขียนมุ่ง นำเสนอ	เหตุผลและความ จำเป็นในการ กำหนดหลักเกณฑ์	หลักเกณฑ์และ รายละเอียดโดยสังเขป	การเทียบเคียงกับ หลักเกณฑ์ที่ปรากฏของ ต่างประเทศหรือ กฎหมายไทย
การกำหนด ความผิดอาญาฐาน แทรกแซงพยาน บุคคล	(1) การแทรกแซง พยานบุคคลเป็น ปัญหาใน กระบวนการ ยุติธรรม (2) ประเทศไทยยัง ไม่มีบทกฎหมายที่ ป้องกันและ ปราบปรามการ กระทำดังกล่าว	(1) ผู้กระทำความผิด เป็นมนุษย์ซึ่งกฎหมาย ไม่จำกัดว่าจะเป็นใคร ซึ่งเป็นหลักการที่ใช้ใน ทุกประเทศ (2) การกระทำความผิด ได้แก่ การข่มขู่ คุกคาม ให้ รับว่าจะให้ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใด ตลอดจนการกระทำอื่น ใด	(1) ผู้เขียนใช้หลักเกณฑ์ ทางกฎหมายของทุก ประเทศเพื่อกำหนด องค์ประกอบในส่วน ผู้กระทำความผิด และ วัตถุประสงค์การกระทำ ความผิด (2) ผู้เขียนใช้ถ้อยคำตาม อนุสัญญาฯ ข้อที่ 23 ประกอบกับหลักเกณฑ์ ของประเทศสหรัฐอเมริกา

	<p>(3) การกำหนดให้การแทรกแซงบุคคลเป็นความผิดอาญาจะช่วยลดความเสี่ยงที่จะเกิดอาชญากรรม</p> <p>(4) เป็นการสร้างแรงจูงใจในด้านความปลอดภัยให้แก่พยานบุคคล</p> <p>(5) เป็นการสนับสนุนให้พยานเบิกความตรงความจริงได้มากขึ้น</p>	<p>(3) วัตถุประสงค์ของการกระทำคือผู้อื่น</p> <p>(4) เจตนาพิเศษ คือเพื่อกีดกัน แทรกแซง ขัดขวาง ประวิงการให้การหรือเบิกความในคดีอาญาของผู้อื่น หรือการติดต่อกับเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมด้วยเหตุที่ผู้อื่นจะต้องไปให้พยานหลักฐาน ให้การหรือเบิกความในคดีอาญา หรือเพื่อให้ผู้อื่นถอน ทำลาย เปลี่ยนแปลงหรือแก้ไข คำให้การหรือคำเบิกความในคดีอาญา หรือเพื่อให้ผู้อื่นเบิกความเท็จในคดีอาญา</p> <p>(5) โทษและอัตราโทษ คือ อัตราระวางโทษจำคุกชั้นสูงไม่เกิน 7 ปี หรือมากกว่า ส่วนอัตราโทษปรับให้มีอัตราปรับชั้นสูงไม่เกิน 140,000 บาท</p>	<p>ประเทศสิงคโปร์ และประเทศฝรั่งเศสในการกำหนดองค์ประกอบใน ส่วนการกระทำและเจตนาพิเศษ</p> <p>(3) ในส่วนโทษและอัตราโทษผู้เขียนเทียบเคียงจากความผิดฐานเบิกความเท็จและความผิดฐานข่มขืนใจผู้อื่นตามประมวลกฎหมายอาญาเป็นหลัก</p>
<p>การกำหนดให้การฆ่าพยานบุคคลเป็นเหตุฉกรรจ์</p>	<p>(1) การฆ่าพยานบุคคลเป็นวิธีการหนึ่งในการขัดขวาง</p>	<p>(1) ผู้กระทำความผิดและการกระทำความผิดจะยึดตามความผิดฐาน</p>	<p>(1) ผู้เขียนใช้หลักเกณฑ์เดิมของกฎหมายไทยสำหรับการกำหนดตัวผู้กระทำความผิด การ</p>

	<p>กระบวนการยุติธรรม</p> <p>(2) กฎหมายไทยยังไม่มีการยกระดับความสำคัญของพยานบุคคล</p> <p>(3) เป็นการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดควบคู่กับการคุ้มครองให้พยานสามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนได้</p> <p>(4) เป็นการสร้างแรงจูงใจในด้านความปลอดภัยให้แก่พยานบุคคล</p> <p>(5) เป็นการสนับสนุนให้พยานเบิกความตรงความจริงได้มากขึ้น</p>	<p>ฆ่าผู้อื่นที่เป็นบทธรรมดา</p> <p>(2) วัตถุประสงค์แห่งการกระทำคือผู้อื่น</p> <p>(3) เจตนาพิเศษที่จะกำหนดเพิ่มเติมแบ่งออกเป็น 2 กรณีด้วยกันได้แก่</p> <p>(ก) เพื่อกีดกันแทรกแซง หรือขัดขวางมิให้ผู้อื่นไปให้การหรือเบิกความ ในกระบวนการดำเนินคดีอาญา หรือติดต่อกับเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรม ด้วยเหตุที่ผู้อื่นจะต้องไปให้พยานหลักฐาน ให้การหรือเบิกความในคดีอาญา</p> <p>(ข) เพื่อให้ผู้อื่นถอนคำให้การหรือคำเบิกความในคดีอาญา</p> <p>ทำลายพยานหลักฐาน บันทึกเอกสารใดๆ ในคดีอาญา หรือเบิกความเท็จในคดีอาญา</p> <p>(4) โทษและอัตราโทษจะยึดตามเหตุฉกรรจ์ของความผิดฐานฆ่าผู้อื่น</p>	<p>กระทำความผิด รวมถึงโทษและอัตราโทษ</p> <p>(2) ผู้เขียนใช้ถ้อยคำตามหลักเกณฑ์ของประเทศสหรัฐอเมริกาในส่วนวัตถุประสงค์แห่งการกระทำความผิดและเจตนาพิเศษ</p>
--	--	--	--

		ตามประมวลกฎหมาย อาญามาตรา 289	
การกำหนดให้การ ทำร้ายพยานบุคคล เป็นเหตุฉกรรจ์	(1) การทำร้าย พยานบุคคลเป็น วิธีการหนึ่งในการ ขัดขวาง กระบวนการ ยุติธรรม (2) กฎหมายไทยยัง ไม่มีการยกระดับ ความสำคัญของ พยานบุคคล (3) เป็นการป้องกัน และปราบปรามการ กระทำความผิด ควบคู่กับการ คุ้มครองให้พยาน สามารถปฏิบัติ หน้าที่ของตนได้ (4) เป็นการสร้าง แรงจูงใจในด้าน ความปลอดภัย ให้แก่พยานบุคคล (5) เป็นการ สนับสนุนให้พยาน เบิกความตรงความ จริงได้มากขึ้น	(1) ผู้กระทำความผิด และการกระทำความผิด จะยึดตามความผิดฐาน ทำร้ายผู้อื่นที่เป็นบท ธรรมดา (2) วัตถุประสงค์ของการกระทำ คือผู้อื่น (3) เจตนาพิเศษจะยึด ตามความผิดฐานฆ่า ผู้อื่นโดยมีเหตุฉกรรจ์ ตามมาตรา 289 (4) โทษและอัตราโทษ จะยึดตามความผิดฐาน ทำร้ายผู้อื่นในแต่ละ กรณีตามหลักเกณฑ์เดิม ในประมวลกฎหมาย อาญา	(1) ผู้เขียนใช้หลักเกณฑ์ เดิมของกฎหมายไทย สำหรับการกำหนดตัว ผู้กระทำความผิด การ กระทำความผิด รวมถึง โทษและอัตราโทษ (2) ผู้เขียนใช้ถ้อยคำตาม หลักเกณฑ์ของประเทศ สหรัฐอเมริกาในส่วนวัตถุประสงค์ แห่งการกระทำความผิด
การยกเว้น ความผิดฐานหมิ่น	(1) เป็นการนำหลัก กฎหมายในทาง	(1) การยกเว้นความผิด ฐานหมิ่นประมาทให้แก่	(1) ผู้เขียนใช้หลักเกณฑ์ ของประเทศอังกฤษในการ

<p>ประมาทให้แก่ พยานบุคคล</p>	<p>ปฏิบัติมาบัญญัติไว้ เป็นลายลักษณ์ อักษรอย่างชัดเจน (2) ช่วยลดโอกาสที่ พยานจะถูกข่มขู่ จากคู่ความว่าจะ ฟ้องพยานเป็นคดี หมิ่นประมาท (3) ประหยัดต้นทุน ค่าใช้จ่ายใน กระบวนการ ยุติธรรม และลด จำนวนคดีที่ขึ้นสู่ ศาลโดยไม่จำเป็น (4) ลดต้นทุนค่าเสีย โอกาสของพยาน บุคคลที่อาจเกิดขึ้น ในกรณีที่พยานถูก ฟ้องเป็นคดีความผิด ฐานหมิ่นประมาท (5) เป็นการ สนับสนุนให้พยาน เบิกความตรงความ จริงได้มากขึ้น</p>	<p>พยานบุคคลจะเริ่มตั้งแต่ ชั้นพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ตลอดจนการเบิกความ ในกระบวนการพิจารณาคดี ในศาล (2) การยกเว้นความรับผิด ฐานหมิ่นประมาทจะ ยกเว้นทั้งรูปแบบการ เบิกความด้วยวาจาและ การนำเสนอเอกสารที่ เป็นลายลักษณ์อักษร (3) ค่าเบิกความที่จะ ได้รับยกเว้นความผิด ฐานหมิ่นประมาท จะต้องเกี่ยวข้องกับ ประเด็นแห่งคดี (4) พยานบุคคลจะต้อง เบิกความโดยสุจริต เท่านั้น</p>	<p>กำหนดลำดับชั้นของ กระบวนการพิจารณาคดีที่ พยานจะได้รับเอกสิทธิ์ (2) ผู้เขียนใช้หลักเกณฑ์ ของประมวลกฎหมาย อาญามาตรา 331 เรื่อง การยกเว้นความรับผิด ฐานหมิ่นประมาทแก่ คู่ความและทนายของ คู่ความประกอบกับ หลักเกณฑ์ของกฎหมาย ต่างประเทศส่วนใหญ่ เพื่อ เป็นหลักในการกำหนด รูปแบบการกระทำที่ พยานจะได้รับความ คุ้มครองโดยข้อยกเว้น ความรับผิดฐานหมิ่น ประมาท (3) ผู้เขียนใช้หลักเกณฑ์ ของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศฝรั่งเศส ประเทศ สิงคโปร์ และประเทศ อังกฤษ ในการกำหนดว่า ค่าเบิกความของพยาน บุคคลจะต้องเกี่ยวเนื่อง กับประเด็นแห่งคดีจึงจะ ได้รับความคุ้มครองโดย ข้อยกเว้นความรับผิดฐาน หมิ่นประมาท (4) ผู้เขียนใช้หลักเกณฑ์ ของทุกประเทศที่กำหนด</p>
-----------------------------------	--	---	---

			ว่าการเบิกความของพยาน จะต้องกระทำโดยเจตนา สุจริต หากเป็นการเบิก ความเพื่อจงใจทำให้ คู่ความเสียหาย พยาน ย่อมไม่ได้รับความ ค้ำครองโดยช้อยกเว้น ความรับผิดชอบหมิ่น ประมาท
การเพิ่มค่าขาด รายได้ หรือค่าขาด ประโยชน์ให้แก่ พยานในกรณีที่ พยานจะต้องมา ปฏิบัติหน้าที่	(1) เป็นการสร้าง แรงจูงใจในความ ต้องการทาง กายภาพให้แก่ พยานบุคคล เนื่องจากพยานบาง คนอาจมีรายได้ต่อ วันสูงกว่าค่าป่วย การในอัตราปกติที่ ตนมีสิทธิได้รับ (2) เป็นการ สนับสนุนให้พยาน เบิกความตรงความ จริงได้มากขึ้น	(1) ให้มีการกำหนด หลักเกณฑ์ในการจ่าย ค่าตอบแทนของพยาน บุคคลในรูปแบบของค่า ขาดรายได้ หรือค่าขาด ประโยชน์ เพิ่มขึ้น ต่างหากจากค่าป่วยการ (2) พยานจะต้องแสดง เอกสารประกอบที่มา ของรายได้และจะต้องมี การรับรองโดยนางจ้าง	(1) ผู้เขียนได้นำ หลักเกณฑ์เรื่องการจ่าย ค่าขาดรายได้หรือค่าขาด ประโยชน์จากประเทศ ฝรั่งเศสและประเทศ อังกฤษมาปรับใช้ในกรณีนี้ (2) ในส่วนการแสดง เอกสารที่เป็นคำรับรอง รายได้จากนายจ้าง ผู้เขียนได้ยึดตามแนวทาง ของประเทศฝรั่งเศส ประกอบ
การปรับปรุงแก้ไข คู่มือประชาชน สำหรับพยาน บุคคลให้ดียิ่งขึ้น	(1) คู่มือการมาเป็น พยานบุคคลใน ประเทศไทยไม่ได้ นำมาใช้เผยแพร่ ข้อมูลให้แก่พยาน ในทางปฏิบัติ โดยตรง	(1) หน่วยงานที่ รับผิดชอบจะต้อง เผยแพร่คู่มือการมาเป็น พยานให้แก่พยานบุคคล ได้จริงในทางปฏิบัติ (2) หน่วยงานที่ รับผิดชอบจะต้องแก้ไข	(1) ผู้เขียนเห็นว่าประเทศ ไทยควรใช้รูปแบบคู่มือ การมาเป็นพยานใน ลักษณะใกล้เคียงกับ ประเทศอังกฤษหรือ ประเทศญี่ปุ่น ที่เน้นการ แบ่งสัดส่วนของเนื้อหา

	<p>(2) เนื้อหาสาระของคู่มือการมาเป็นพยานยังคงค่อนข้างเข้าใจยากต่อพยานที่ไม่มีความรู้ด้านกฎหมาย</p> <p>(3) เป็นการให้ข้อมูลที่จำเป็นและมีประโยชน์แก่พยานบุคคล ซึ่งจะส่งผลให้พยานบุคคลมาเบิกความตรงความจริงได้มากขึ้น</p>	<p>ปรับปรุงเนื้อหาในคู่มือการมาเป็นพยานเพื่อให้พยานสามารถเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น</p>	<p>และการใช้สื่อภาพต่างๆที่เข้าใจง่าย</p>
--	---	---	---

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

6.1 บทสรุป

พยานบุคคลนั้นเป็นปัจจัยสำคัญในการพิสูจน์ความจริงในคดีอาญา โดยพยานบุคคลจะต้องเบิกความด้วยความสัตย์จริงตามข้อเท็จจริงในคดีที่พยานได้รับรู้หรือพบเห็นมา ซึ่งคำเบิกความของพยานบุคคลถือว่าเป็นพยานหลักฐานที่มีน้ำหนักและน่าเชื่อถือที่สุดในคดีอาญา ในคดีอาญานั้น โจทก์จะต้องนำสืบพยานเพื่อให้ศาลเห็นว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจริงในระดับที่ปราศจากข้อสงสัยตามสมควร หากโจทก์ไม่สามารถพิสูจน์ในระดับที่ปราศจากข้อสงสัยตามสมควรได้ว่าจำเลยกระทำความผิดจริง ศาลจะต้องยกฟ้องและปล่อยตัวจำเลยไป ด้วยเหตุดังกล่าว รัฐจึงต้องป้องกันและปราบปรามไม่ให้เกิดการแทรกแซงการเบิกความของพยานบุคคล และจะต้องมีมาตรการสนับสนุนให้พยานบุคคลมาเบิกความตรงความจริงต่อศาลได้โดยเร็วที่สุด

ในสังคมไทยนั้นยังปรากฏปัญหาที่พยานบุคคลนั้นถูกแทรกแซงการเบิกความด้วยวิธีต่างๆ ตั้งแต่ในชั้นพนักงานสอบสวน ชั้นพนักงานอัยการ ตลอดจนในกระบวนการพิจารณาคดีในศาล ซึ่งปรากฏทั้งการแทรกแซงพยานบุคคลทางกายภาพ เช่น การข่มขู่พยาน การทำร้ายพยาน การลักพาตัว การข่มขู่ คู่ความ หรือประทุษร้ายพยาน อันเป็นการกระทบต่อสิทธิในชีวิตร่างกาย รวมถึงเสรีภาพของพยานบุคคล การแทรกแซงพยานบุคคลดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรม กล่าวคือทำให้พยานบุคคลไม่ยอมมาปรากฏตัวต่อพนักงานสอบสวนหรือศาลเพื่อให้การหรือเบิกความ หรือมาเบิกความเท็จ ส่งผลให้ผู้กระทำความผิดไม่ได้รับการลงโทษ และลายนวลเป็นภัยสังคมต่อไปในที่สุด ซึ่งเป็นการลดทอนความน่าเชื่อถือของประชาชนที่มีต่อกระบวนการยุติธรรม และลดทอนคุณค่าของพยานบุคคลที่ปรากฏแก่สังคมอีกด้วย

ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้เขียนได้แบ่งแยกประเด็นการศึกษาออกเป็น 3 ประเด็นหลักด้วยกัน ดังนี้

1. การเพิ่มฐานความผิดและเหตุฉกรรจ์สำหรับความผิดที่ได้กระทำต่อพยานบุคคล

เมื่อพิจารณาทบทวนกฎหมายในประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการแทรกแซงพยานบุคคล จะพบว่าในประมวลกฎหมายอาญายังไม่มีการกำหนดความผิดฐานแทรกแซงพยานบุคคล ดังนั้น เมื่อมีการแทรกแซงพยานบุคคลโดยการข่มขู่ หรือคุกคามพยานบุคคล จะต้องปรับใช้กับความผิดฐานข่มขู่ใจ

ผู้อื่นให้กระทำการตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 309 ซึ่งเป็นความผิดที่มุ่งคุ้มครองเสรีภาพของประชาชนอย่างกว้างๆ แต่ไม่ได้มุ่งคุ้มครองกระบวนการยุติธรรม หรือหากเป็นการแทรกแซงพยานบุคคลให้ไปเบิกความเท็จจะต้องนำบทบัญญัติทั่วไปเรื่องตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนตามประมวลกฎหมายอาญา มาปรับใช้กับการก่อให้เกิดพยานบุคคลเบิกความเท็จ ซึ่งเป็นปัญหาในทางปฏิบัติ เนื่องจากโจทก์จะต้องพิสูจน์ให้ได้ก่อนว่าพยานบุคคลนั้นเบิกความเท็จ แล้วจึงพิสูจน์ว่าจำเลยเป็นผู้ใช้อีกลำดับหนึ่ง โดยผู้ที่รู้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่ผิดก็คือตัวพยานบุคคลและพยานบุคคลก็อาจไม่ให้ความร่วมมือในการพิสูจน์ความผิดของจำเลย เนื่องจากเกรงกลัวว่าตนจะไม่ปลอดภัยจากอิทธิพลของจำเลยก็ได้ นอกจากนี้ ในประเทศไทยก็ยังไม่มีการกำหนดให้การกระทำความผิดต่อพยานบุคคลในบางกรณี เช่น การฆ่าพยานบุคคล หรือการทำร้ายพยานบุคคลนั้นเป็นเหตุฉกรรจ์ ซึ่งส่งผลให้พยานนั้นขาดแรงจูงใจที่จะไปปฏิบัติหน้าที่พยาน และไม่สามารถป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดที่กระทำต่อพยานบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แม้ว่าในประเทศไทยนั้นมีหลักเกณฑ์ทางกฎหมายต่างๆ ที่ช่วยคุ้มครองความปลอดภัยของพยานบุคคล เช่น ประมวลกฎหมายอาญาที่ได้กำหนดความผิดต่อชีวิตร่างกาย และความผิดต่อเสรีภาพเอาไว้ แต่บทบัญญัติดังกล่าวก็เป็นเพียงการคุ้มครองสิทธิในชีวิตร่างกาย รวมถึงเสรีภาพ โดยทั่วไปเท่านั้น ไม่ได้มุ่งคุ้มครองพยานบุคคลหรือการดำเนินกระบวนการยุติธรรมแต่อย่างใด ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่าบทบัญญัติกฎหมายอาญาที่ปรากฏอยู่นั้นมีข้อบกพร่องหลักอยู่สองประการคือ (1) การสร้างแรงจูงใจในด้านความปลอดภัยให้แก่พยานบุคคล และ (2) การใช้ถ้อยคำในตัวของกฎหมายที่สามารถป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดต่อพยาน ตลอดจนข่มขู่ขู่ขู่ผู้กระทำความผิด

ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็ปรากฏหลักเกณฑ์ทางกฎหมายต่างๆ ที่ช่วยคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่พยาน เช่น การสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยชั่วคราว เป็นต้น อีกทั้งในพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ก็ได้มีการกำหนดมาตรการคุ้มครองพยานซึ่งประกอบด้วยมาตรการทั่วไปและมาตรการพิเศษ เช่น การเปลี่ยนชื่อพยาน การจัดหาที่อยู่ให้แก่พยาน การจัดเจ้าหน้าที่เพื่อคุ้มครองพยาน เป็นต้น แต่อย่างไรก็ดี หลักเกณฑ์ทางกฎหมาย รวมถึงมาตรการทั้งหลายดังกล่าวมีลักษณะเป็นการแก้ไขปัญหาที่ปลายเหตุ และก็ไม่ได้สามารถป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดของจำเลยได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากต้นเหตุของปัญหาคือการเลือกที่จะตัดสินใจกระทำความผิดของจำเลย

ในอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 (The United Nations Convention against Transnational Organized Crime 2000) ซึ่งประเทศไทยได้ลงนามเป็นประเทศภาคีตามอนุสัญญาฯ ฉบับนี้ ได้ปรากฏแนวทางสำหรับการบัญญัติความผิดอาญารฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรมให้แก่รัฐภาคี โดยปรากฏในข้อ 23 ของอนุสัญญาฯ และยังมีข้อกำหนดมาตรการคุ้มครองพยานไว้ในข้อ 24 นอกจากนี้หลักเกณฑ์การบัญญัติความผิดฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรมในอนุสัญญาฯ ดังกล่าว จะพบว่า การแทรกแซงพยานบุคคลนอกจากจะเป็นการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมแล้ว ยังเป็นการละเมิดต่อสิทธิในชีวิตร่างกายของพยานบุคคล และ/หรือ เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของพยานบุคคลที่กฎหมายระหว่างประเทศได้รับรองไว้เป็นหลักสากลอีกด้วย

จากการศึกษากฎหมายต่างประเทศทั้งที่ใช้ระบบคอมมอนลอว์ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศสิงคโปร์ และประเทศอังกฤษ และใช้ระบบซีวิลลอว์ ได้แก่ ประเทศฝรั่งเศส และประเทศญี่ปุ่น ผู้เขียนพบว่าในแต่ละประเทศนั้นจะมีบทบัญญัติที่มีลักษณะใกล้เคียงกับความผิดอาญารฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรมตามอนุสัญญาฯ ข้อที่ 23 ปรากฏอยู่ โดยมีหลักเกณฑ์ รูปแบบ และองค์ประกอบของฐานความผิดแตกต่างกันออกไป นอกจากนี้ ในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศฝรั่งเศสยังกำหนดให้ความผิดฐานฆ่าพยานบุคคลและความผิดฐานทำร้ายพยานบุคคลเป็นความผิดที่ผู้กระทำความผิดจะต้องได้รับโทษหนักกว่าการกระทำความผิดในบทธรรมดา ซึ่งล้วนแต่เป็นความผิดที่บัญญัติขึ้นเพื่อคุ้มครองมิให้เกิดการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม ผู้เขียนจึงเห็นว่าในประเทศไทยควรมีการสร้างมาตรการทางกฎหมายอาญาเพิ่มขึ้นสองประการคือ (1) การกำหนดความผิดฐานแทรกแซงพยานบุคคล และ (2) การกำหนดเหตุฉกรรจ์สำหรับความผิดฐานฆ่าพยานบุคคลและทำร้ายพยานบุคคล โดยมีหลักเกณฑ์ตามที่ผู้เขียนจะกล่าวในหัวข้อ 6.2 ต่อไป

2. การยกเว้นความรับผิดฐานหมิ่นประมาทให้แก่พยานบุคคล

ปัญหาอีกประการหนึ่งตามวิทยานิพนธ์เล่มนี้คือพยานบุคคลนั้นอาจถูกแทรกแซงการเบิกความได้ในระหว่างการพิจารณาคดีหรือการสืบพยาน โดยคู่ความจะนำความผิดฐานหมิ่นประมาทมาใช้ในการข่มขู่พยานบุคคล หากคู่ความเห็นว่าพยานบุคคลจะเบิกความอันเป็นผลร้ายแก่ตน เนื่องด้วยเหตุที่พยานบุคคลโดยส่วนใหญ่จะไม่เชี่ยวชาญหรือมีความรู้ทางด้านกฎหมาย เช่น ทนายความ พนักงานอัยการ หรือผู้พิพากษา ส่งผลให้พยานอาจเกิดความเกรงกลัวต่อคำข่มขู่ของคู่ความและไม่กล้าเบิกความให้ร้ายคู่ความ

ในกรณีดังกล่าว จากการศึกษาพบว่าประมวลกฎหมายอาญามาตรา 331 นั้นได้บัญญัติข้อยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาท แต่ข้อยกเว้นดังกล่าวจะใช้เฉพาะคู่ความและทนายความของคู่ความที่แสดงความคิดเห็นหรือข้อความเพื่อประโยชน์แก่คดีของตน ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีในศาลเท่านั้น แต่พยานจะไม่ได้รับเอกสิทธิ์ในการยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาทดังกล่าว ซึ่งทำให้คู่ความอาศัยช่องโหว่ดังกล่าวมาเป็นเครื่องมือกดดันการเบิกความของพยาน และส่งผลกระทบต่อการศึกษาพิพาทคดีของศาลในที่สุด นอกจากนี้ หากมีการฟ้องพยานเป็นคดีความขึ้นจริง ย่อมก่อให้เกิดค่าเสียหายโอกาสแก่พยานบุคคลต่างๆ แม้ว่าจะมีหลักกฎหมายที่คุ้มครองพยานบุคคลว่า หากพยานได้ตอบประเด็นที่คู่ความซักถามตามหน้าที่ของพยาน และไม่มีเจตนาหมิ่นประมาทในการเบิกความนั้น พยานจะไม่ต้องรับผิด แต่หลักกฎหมายดังกล่าวก็ไม่ได้ถูกบัญญัติออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจน และไม่ได้ช่วยคุ้มครองไม่ให้พยานถูกข่มขู่จากคู่ความว่าจะฟ้องเป็นคดีความหมิ่นประมาทแต่อย่างใด จึงเห็นได้ว่าในกฎหมายไทยยังไม่ปรากฏหลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่เหมาะสมที่จะช่วยป้องกันการแทรกแซงพยานบุคคล

จากการศึกษาหลักเกณฑ์การยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาทให้แก่พยานบุคคลในกฎหมายต่างประเทศ พบว่ากฎหมายต่างประเทศจะมีหลักเกณฑ์การยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาทให้แก่พยานบุคคล แต่จะมีเงื่อนไขและข้อจำกัดของการยกเว้นความผิดที่แตกต่างกันออกไป โดยแบ่งออกเป็น ข้อพิจารณาเกี่ยวกับลำดับชั้นการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดี รูปแบบของการกระทำที่ได้รับยกเว้นความรับผิด ความเกี่ยวข้องกับประเด็นแห่งคดี และความจริงหรือเท็จของคำเบิกความ จึงทำให้หลักเกณฑ์ในประมวลกฎหมายอาญาของไทยยังไม่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ของต่างประเทศที่จะมีการยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาทให้แก่พยานบุคคลอย่างชัดเจน ดังนี้ ผู้เขียนจึงเห็นว่าแนวคิดเรื่องการยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาทให้แก่พยานบุคคลน่าจะนำมาบังคับใช้ได้ในประเทศไทย โดยมีหลักเกณฑ์ตามที่คุณเขียนจะได้กล่าวไว้ในหัวข้อที่ 6.2 ต่อไป

3. การใช้มาตรการอื่นที่ช่วยสนับสนุนให้พยานบุคคลมาเบิกความตรงความจริง

มาตรการที่ช่วยสนับสนุนให้พยานบุคคลมาเบิกความตรงความจริงนั้นแบ่งออกได้เป็นสองรูปแบบด้วยกันคือมาตรการด้านการคุ้มครองความปลอดภัยของพยานบุคคล และมาตรการพิเศษอื่นๆ จากการศึกษากฎหมายไทย ผู้เขียนพบว่าการใช้มาตรการคุ้มครองความปลอดภัยของพยานบุคคลนั้น แม้จะช่วยลดความเสี่ยงหรือโอกาสที่พยานบุคคลจะถูกแทรกแซงการเบิกความ แต่ก็ยังมีข้อบกพร่องในการนำมาใช้เพื่อยับยั้งการกระทำความผิดของจำเลย อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่า

มาตรการด้านความปลอดภัยที่ปรากฏในประเทศไทยส่วนใหญ่มีหลักเกณฑ์ที่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์สากลในกฎหมายต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง การสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว การสืบพยานลับหลังจำเลย การใช้เทคโนโลยีการสื่อสารประกอบการสืบพยาน ตลอดจนมาตรการคุ้มครองความปลอดภัยของพยานบุคคลในคดีอาญา ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546

ดังนั้น ในหัวข้อนี้ ผู้เขียนจึงได้ศึกษามาตรการพิเศษอื่นๆ ในกฎหมายต่างประเทศ ที่ยังไม่ปรากฏในประเทศไทย หรือว่าควรได้รับการแก้ไขเพิ่มเติม หรือควรปรับปรุง จากการศึกษาพบว่า มาตรการในประเทศไทยที่ควรได้รับการแก้ไขเพิ่มเติม หรือควรปรับปรุงมีทั้งหมดด้วยกัน 2 ประการ ได้แก่ (1) การเพิ่มค่าชดเชยรายได้ หรือค่าขาดประโยชน์ให้แก่พยานในกรณีที่พยานจะต้องมาปฏิบัติหน้าที่ และ (2) การปรับปรุงแก้ไขคู่มือประชาชนสำหรับพยานบุคคลให้ดียิ่งขึ้น โดยมีหลักเกณฑ์ตามที่คุณเขียนจะได้กล่าวไว้ในหัวข้อที่ 6.2 ต่อไป

จากประเด็นทั้งสามที่คุณเขียนได้ศึกษาและวิเคราะห์เปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์ของกฎหมายต่างประเทศข้างต้น ผู้เขียนเห็นว่าหากในประเทศไทยได้นำหลักเกณฑ์ทั้ง 3 ประการมาปรับใช้ ได้แก่ (1) การกำหนดความผิดฐานแทรกแซงพยานบุคคลและการกำหนดเหตุการณ์สำหรับความผิดฐานฆ่าพยานบุคคลและทำร้ายพยานบุคคล และ (2) การยกเว้นความรับผิดชอบหมิ่นประมาทให้แก่พยานบุคคล และ (3) การใช้มาตรการอื่นที่ช่วยสนับสนุนให้พยานบุคคลมาเบิกความตรงความจริง จะช่วยให้ลดโอกาสในการก่อความผิดของอาชญากร ป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดต่อพยานบุคคลและการแทรกแซงพยานบุคคลได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ช่วยเพิ่มแรงจูงใจให้แก่พยานบุคคลในการมาเบิกความตรงความจริง และธำรงไว้ซึ่งความศักดิ์ในกระบวนการยุติธรรม

6.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิเคราะห์เรื่องมาตรการพัฒนาระบบการพิสูจน์ความจริงในคดีอาญาเรื่องการสนับสนุนให้พยานบุคคลเบิกความตรงความจริง ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะทั้งหมดดังต่อไปนี้

(1) ประเทศไทยควรมีการบัญญัติความผิดอาญาฐานแทรกแซงพยานบุคคลไว้ในประมวลกฎหมายอาญาโดยเฉพาะ โดยผู้เขียนขอเสนอตัวอย่างถ้อยคำและองค์ประกอบความผิดอาญาฐานแทรกแซงพยานบุคคลเพื่อเป็นแนวทางการบัญญัติฐานความผิดดังกล่าว ดังนี้

"มาตรา ... ผู้ใดข่มขู่ คุกคาม ให้ รับว่าจะให้ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดแก่ผู้อื่น ตลอดจนกระทำการอื่นใดเพื่อกีดกัน แทรกแซง ชัดขวาง ประวิงการให้การหรือเบิกความในคดีอาญาของผู้อื่น หรือการติดต่อกับเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมด้วยเหตุที่ผู้อื่นจะต้องไป

ให้พยานหลักฐาน ให้การ หรือเบิกความในคดีอาญา หรือเพื่อให้ผู้อื่นถอน คำลาาย เปลี่ยนแปลง หรือแก้ไขคำให้การหรือคำเบิกความในคดีอาญา หรือเพื่อให้ผู้อื่นเบิกความเท็จในคดีอาญา ต้อง ระวังโทษจำคุกไม่เกิน...ปี หรือปรับไม่เกิน...บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ"

(2) ประเทศไทยควรกำหนดให้ความผิดฐานฆ่าพยานบุคคลหรือทำร้ายพยานบุคคลเพื่อ แทรกแซงกระบวนการยุติธรรมนั้นเป็นเหตุฉกรรจ์ โดยการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 289 ซึ่งจะนำมาปรับใช้กับประมวลกฎหมายอาญามาตรา 296 ด้วย โดยผู้เขียนขอเสนอ ถ้อยคำและองค์ประกอบความผิดเพื่อเป็นแนวทางในการบัญญัติฐานความผิดดังกล่าว ดังนี้

"มาตรา 289 (แก้ไขเพิ่มเติม) "ผู้ใด

- (1) ฆ่าบุพการี
- (2) ฆ่าเจ้าพนักงานซึ่งกระทำการตามหน้าที่ หรือเพราะเหตุที่จะกระทำ หรือได้ กระทำการตามหน้าที่
- (3) ฆ่าผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงาน ในการที่เจ้าพนักงานนั้นกระทำตามหน้าที่ หรือ เพราะเหตุที่ บุคคลนั้นจะช่วย หรือได้ช่วยเจ้าพนักงานดังกล่าวแล้ว
- (4) ฆ่าผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อน
- (5) ฆ่าผู้อื่นโดยทรมาณ หรือโดยกระทำทารุณโหดร้าย
- (6) ฆ่าผู้อื่นเพื่อเตรียมการ หรือเพื่อความสะดวก ในการที่จะกระทำความผิด อย่างอื่น
- (7) ฆ่าผู้อื่นเพื่อจะเอา หรือเอาไว้ซึ่งผลประโยชน์อันเกิดแต่การที่ตนได้กระทำ ความผิดอื่น เพื่อปกปิดความผิดอื่นของตน หรือเพื่อหลีกเลี่ยงให้พ้นอาญาในความผิดอื่นที่ตนได้ กระทำไว้ หรือ
- (8) ฆ่าผู้อื่นเพื่อกีดกัน แทรกแซง หรือขัดขวางมิให้ผู้อื่นไปให้การหรือเบิกความใน กระบวนการดำเนินคดีอาญา หรือติดต่อกับเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรม ด้วยเหตุที่ ผู้อื่นจะต้องไปให้พยานหลักฐาน ให้การหรือเบิกความในคดีอาญา
- (9) ฆ่าผู้อื่นเพื่อให้ผู้อื่นถอนคำให้การหรือคำเบิกความในคดีอาญา ทำลาย พยานหลักฐานหรือบันทึกเอกสารใดๆในคดีอาญา หรือเบิกความเท็จในคดีอาญา

ต้องระวางโทษ ประหารชีวิต"

(3) ประเทศไทยควรมีการบัญญัติข้อยกเว้นความรับผิดฐานหมิ่นประมาทให้แก่พยานบุคคลไว้ โดยเฉพาะ โดยข้อยกเว้นดังกล่าวอาจเพิ่มเติมเป็นอนุมาตราหนึ่งในข้อยกเว้นความรับผิดฐานหมิ่นประมาทตามมาตรา 329 ผู้เขียนขอเสนอถ้อยคำและองค์ประกอบของการยกเว้นความรับผิดฐานหมิ่นประมาทให้แก่พยานบุคคล เพื่อเป็นแนวทางในการบัญญัติข้อยกเว้นดังกล่าว ดังนี้

"มาตรา 329 (แก้ไขเพิ่มเติม) ผู้ใดแสดงความคิดเห็นหรือข้อความโดยสุจริต

- (1) เพื่อความชอบธรรม ป้องกันตนหรือป้องกันส่วนได้เสียเกี่ยวกับตนตามคลองธรรม
- (2) ในฐานะเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติการตามหน้าที่
- (3) ทิชมด้วยความเป็นธรรม ซึ่งบุคคลหรือสิ่งใดอันเป็นวิสัยของประชาชนย่อมกระทำ หรือ
- (4) ในการแจ้งข่าวด้วยความเป็นธรรม เรื่องการดำเนินการอันเปิดเผยในศาลหรือที่ประชุม
- (5) ในฐานะพยานบุคคล ซึ่งให้ถ้อยคำ ให้การ เบิกความ หรือเสนอเอกสารอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับประเด็นแห่งคดีต่อเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรม

ผู้นั้นไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาท"

(4) ประเทศไทยควรมีการกำหนดการจ่ายค่าตอบแทนของพยานในรูปแบบของค่าขาดรายได้ หรือค่าขาดประโยชน์ที่พยานสมควรได้รับในแต่ละวัน เพิ่มขึ้นต่างหากจากค่าป่วยการ ค่าพาหนะเดินทาง และค่าที่พักอาศัยอีกกรณีหนึ่ง โดยกำหนดให้พยานต้องแสดงเอกสารประกอบที่มาของรายได้และจะต้องมีการรับรองโดยนายจ้าง พยานจึงจะได้รับค่าขาดรายได้หรือค่าประโยชน์เพิ่มเติม

(5) ประเทศไทยควรมีปรับปรุงแก้ไขคู่มือการมาเป็นพยานบุคคล โดยจะต้องปรับปรุงเนื้อหาให้ทันสมัยและเข้าใจได้ง่ายต่อผู้ที่ไม่มีความเชี่ยวชาญทางด้านกฎหมาย เนื้อหาในคู่มือพยานจะต้องครอบคลุมถึงกระบวนการพิจารณาคดีในทุกขั้นตอน มีการชี้แจงสิทธิและหน้าที่ของพยานบุคคลอย่างชัดเจน และหน่วยงานที่รับผิดชอบจะต้องเผยแพร่คู่มือพยานดังกล่าวให้แก่พยาน โดยอาจทำเป็นเอกสาร หรือแผ่นพับ ควบคู่กับการเผยแพร่ผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ เช่น เว็บไซต์ หรือแอปพลิเคชัน เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนการให้ข้อมูลที่จำเป็นแก่พยาน

บรรณานุกรม

- Anonymous. Victim Witness Assistance Unit [Online]. Available from:
<https://www.justice.gov/usao-nj/victim-witness> [1 July 2021].
- . Victims and Witnesses: Understanding Your Rights and the Federal Court System [Online]. Available from: <https://www.justice.gov/usao-nj/victim-witness/handbook#Court> [1 July 2021].
- . Witness Support Programme [Online]. Available from:
https://www.statecourts.gov.sg/cws/CriminalCase/Documents/Community%20Court_Witness%20Support%20Programme_2015_03.pdf [1 July 2021].
- Baccaria, C. B. d. An Essay on Crimes and Punishment. Albany: W.C. Little & Co, 1872.
- Barendt, E. Freedom of Speech. Oxford Oxford University Press, 2005.
- Becker, G. S. Crime and Punishment: An Economic Approach. Journal of Political Economy 76, 2 (1968).
- Bentham, J. An Introduction to the Principles of Moral and Legislation (Introduction to the Principles). Oxford: Clarendon Press, 1907.
- Black, H. C. Black Law Dictionary. 6 ed.: West Publishing Co., 1990.
- Brickey, K. F. Corporate Criminal Liability. Illinois: Callaghan & Company, 1984.
- Dando, S. Japanese Criminal Procedure. Translated by George, B. J. 3 ed. Minnesota: West publishing, 1988.
- David Harris, M. O. B., Edward Bates & Carla Buckley. Law of European Convention on Human Rights. 2 ed. Oxford: Oxford University Press, 2009.
- Decker, J. F. The Varying Parameters of Obstruction of Justice. American Criminal Law Review 65 (2004).
- England, D. C. Obstruction of Justice [Online]. Available from:
<https://www.criminaldefenselawyer.com/resources/criminal-defense/crime-penalties/what-criminal-obstruction-what-penalties> [1 July 2021].
- Garner, B. A. Black's Law Dictionary. 8 ed. St. Paul, Minn: West, 2004.
- Grotius, H. De Jure Belli Ac Pacis Libri Tres. Translated by Francis W. Kelsey; with the Collaboration of Arthur E.R. Boak, H. A. S. a. O. New York: Oceana, 1964.

- Hart, H. L. A. Punishment and Responsibility. Oxford: Clarendon Press, 1968.
- Hilger, J. P. W. Organized Crime/Witness Protection in Germany. Effective methods to combat transnational organized crime in criminal justice processes (2001).
- Hunt, G. A. a. A. L. The Impact of Certainty and Severity of Punishment on Levels of Crime in American States: An Extended Analysis. Journal of Criminal Law and Criminology 64, 4 (1973).
- Jeffress, W. H. The New Federal Witness Tampering Statute. American Criminal Law Review 22, 1 (1984).
- Kagan, C. B. I. Practicing Law in a Corporation. Practising Law Institute, 2005.
- Law, C. What Is Absolute Privilege [Online]. Available from: <https://www.carruthers-law.co.uk/articles/absolute-privilege> [15 January 2021].
- Merle, A. V. a. R. Traite De Droit Criminel Tome Ii. 2004.
- Mill, J. S. Utilitarianism, on Liberty and Condiderations on Representative Government. Selections from Auguste Compte and Positivism. London: J.M. Dent & E.P. Dutton, 1976.
- Miranda, N. Victim Witness Assistance Unit [Online]. Available from: <https://www.justice.gov/usao-dc/victim-witness-assistance-unit-0> [1 July 2021].
- Moberly, S. W. The Ethics of Punishment. London: Faber and Faber, 1968.
- Nagin, S. D. a. D. Imprisonment and Crime: Can Both Be Reduced? Criminology & Public Policy 10, 1 (2011).
- Nokes, G. D. An Introduction to Evidence. 3 ed. London: Sweet and Maxwell, 1962.
- Nolo. Privileges and Defenses in Defamation Cases [Online]. Available from: <https://www.nolo.com/legal-encyclopedia/privileges-defenses-defamation-cases.html> [1 July 2021].
- Posner, D. H. E. A. Presidential Obstruction of Justice. 106 California Law Review 1277 (2018).
- Roe, J. R. K. a. S. E. Obstruction of Justice. American Criminal Law Review 38 AM (2001).
- Sack, R. D. Sack on Defamation: Libel, Slander, and Related Problems. 4 ed. New York: Practising Law Institute, 2010.

- Scheb, J. M. Criminal Law and Procedure. 3 ed. Boston: Wadsworth Publishing Co., 1999.
- Sheehan, A. V. Criminal Procedure in Scotland and France : A Comparative Study, with Particular Emphasis on the Role of the Public Prosecutor. Edinburgh: Her Majesty's Stationary Office, 1975.
- Smith, C. E. Criminal Procedure. 1 ed.: Thomson Wadsworth, 2003.
- Smith, E. M. Reporting the Truth and Setting the Record Straight: An Analysis of U.S. And Japanese Libel Laws. Michigan Journal of International Law 14, 4 (1993).
- Tomlinson, K. D. An Examination of Deterrence Theory: Where Do We Stand? Federal Probation 80, 3 (2016).
- Wayne R. LaFave, J. H. I. a. N. J. K. Criminal Procedure. 3 ed. St.Paul, Minn: West Group, 2000.
- Williams, R. A. Videoconferencing: Not a Foreign Language to International Courts. Oklahoma Journal of Law and Technology 7, 1 (2011).
- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. ถาม-ตอบประมวลกฎหมายอาญา ภาคความผิด ความผิด เกี่ยวกับการปกครองและความผิด เกี่ยวกับการยุติธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543.
- เข็มชัย ชูติวงศ์. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมาย แห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2563.
- เดลินิวส์. 2 พัน้องโทษลูกผู้มีอิทธิพล ฆ่าลูก-ชู้พยานแถมยังลายนวล [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://dailynews.co.th/crime/561043> [เข้าถึงเมื่อ 13 มีนาคม 2564]
- เสริน ปุณณะหิตานนท์. การกระทำผิดในสังคม สังคมวิทยาอาชญากรรมและพฤติกรรมเบี่ยงเบน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2558.
- เอกวัจน์ กมลเทพา. กระบวนการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติในประเทศไทย. นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2549.
- แอล ดูปลาตร์. คำสอนชั้นปริญญาตรีกฎหมายลักษณะพยานและจิตวิทยา. กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง, 2477.
- แอล ดูปลาตร์ และ วิจิตร ลุตตานนท์. กฎหมายลักษณะพยานและจิตวิทยา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรนิติ, 2497.
- โพสต์ทูเดย์. นายความชี้ 3 อดีตตร.ทำร้ายศ.แกลงข่าวเข้าข่ายข่มขู่พยาน [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.posttoday.com/social/general/424418> [เข้าถึงเมื่อ 13 มีนาคม 2564]

- . ข้อสังเกตในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานและการเขียนคำพิพากษา. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลาฯ, 2555.
- จิรนิติ หะวานนท์. มิติใหม่ของการร่วมมือระหว่างประเทศในการดำเนินคดีอาญา. ตุลพาท 1, 36 (2532).
- ชูศักดิ์ ศรีนิล. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 1. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2528.
- ณรงค์ ไจหาญ. คำอธิบายกฎหมายอาญาภาคหนึ่งว่าด้วยโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์มิตรนราการพิมพ์, 2534.
- . หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเล่ม 2. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2556.
- ณัฐพล ธรรมสุนทร. การคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา. นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม. 2562.
- ทวีเกียรติ มินะกะนิษฐ. หลักกฎหมายอาญาสาระสำคัญเล่ม 3. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2539.
- ทีมข่าวอาชญากรรม. ศาลฎีกาออกหมายจับแก๊งอดีต ผกก.เมืองดำนํ้ารวม 6 ราย เบี้ยวฟังคำพิพากษาคดีแขวนคอโจ้ววัย 17 [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://mgronline.com/crime/detail/9610000089292> [เข้าถึงเมื่อ 13 มีนาคม 2564]
- ธานินทร์ กรัยวิเชียร. ศาลกับพยานบุคคล. กรุงเทพมหานคร: นำอักษรการพิมพ์, 2521.
- ธีรยุทธ์ พันธุ์ฤทธิ์. ข้อคิดใหม่ในกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน. กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2547.
- นवलจันทร์ ทัศนชัยกุล. อาชญากรรม (การป้องกัน : การควบคุม). พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี สำนักพิมพ์พรทิพย์การพิมพ์, 2548.
- บุญมัน ธนาสุภวัฒน์. จิตวิทยาองค์การ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2537.
- ปกป้อง จันวิทย์. "ความรู้เบื้องต้นว่าด้วยนิติเศรษฐศาสตร์." In การสัมมนาเรื่อง การวิเคราะห์กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาด้วยเศรษฐศาสตร์. สถาบันรพีพัฒนศักดิ์ สำนักงานศาลยุติธรรม ร่วมกับมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2553.
- ประมุข สุวรรณศร. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แสงสุทธิการพิมพ์, 2526.
- ปรีดา นันท์ดี. กฎหมายขัดขวางกระบวนการยุติธรรม : ศึกษารณี การพัฒนากฎหมายไทยให้สอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติ เพื่อการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000. นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2546.
- พรเพชร วิชิตชลชัย. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: เกรนโกรว, 2542.

พลตำรวจตรี นพดล สมบูรณ์ทรัพย์. "ปัญหาการปราบปรามผู้มีอิทธิพลในระบบสังคมไทย." หลักสูตรการป้องกัน
ราชอาณาจักรภาครัฐร่วมเอกราช รุ่นที่ 4

พิชัย ด้านพัฒนามงคล. เหตุการณ์จริงในความผิดฐานลักทรัพย์. นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย. 2548.

พิพัฒน์ แก้วอำไพ. "ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการนำพยานบุคคลในคดีอาญามาเบิกความ." การอบรมหลักสูตรผู้
พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น รุ่นที่ 14.

มานิตย์ จุมปา. คำอธิบายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์วิญญูชน,
2546.

———. สารานุกรมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2540) หมวดองค์การทางการเมือง เรื่อง 9. เอกสิทธิ์
และความคุ้มกัน. กรุงเทพมหานคร องค์การค้ำของคุรุสภา.

มารุต บุณาค. สิทธิพื้นฐานในคดีอาญา. กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2550.

รชฎ เจริญฉ่ำ. พยานในคดีอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร ห้างหุ้นส่วนจำกัดพิมพ์อักษร, 2551.

รัตนภรณ์ จิระวิวัฒน์ชัย. การคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา : ศึกษารณีกการนำระบบการประชุมทางจอภาพมาใช้
ในการสืบพยาน. นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. 2550.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน, 2556.

วรรณพร สิทธิกรวงศ์. การคุ้มครองพยาน: ศึกษารณีกการนำมาตรการฉุกเฉินมาใช้. นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะ
นิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2552.

วิจิตร ลุตติยานนท์. กฎหมายอาญาภาค 1. พิมพ์ครั้งที่ 4. พระนคร โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2507.

วิษณุ เครืองาม. กฎหมายรัฐธรรมนูญ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์นิติบรรณาการฯ, 2530.

วีระพงษ์ บุญไญ่ภาส และคณะ. "การบริหารจัดการระบบงานคุ้มครองพยานของสำนักงานคุ้มครองพยานคุ้มครองสิทธิ
และเสรีภาพตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546." In เอกสารประกอบการสัมมนา
โครงการศึกษาวิจัย 2547.

สถาบันกฎหมายอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด. "รายงานวิจัย โครงการพัฒนากฎหมายป้องกันและปราบปรามองค์กร
อาชญากรรมข้ามชาติ ระยะที่ 2." กรุงเทพมหานคร 2548.

สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. "รายงานผลการศึกษาดับสมบุรณ์ โครงการศึกษาเพื่อการ
พัฒนามาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติ คุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546
ปีงบประมาณ 2551." กรุงเทพมหานคร 2551.

สมพร พรหมหิตาธร. คำอธิบายพยานหลักฐานคดีอาญา. กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, 2537.

สัญลักษณ์ ปัญวัฒน์ลิขิต. บทบาทของศาลในการประกันคุณภาพกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. วารสารนิติศาสตร์,
24 (2557).

สาวตรี สุขศรี. การคุ้มครองความปลอดภัยของพยานบุคคลในคดีอาญา. วารสารนิติศาสตร์, 31 (2544).

สุโรจน์ จันทร์พิทักษ์. กฎหมายลักษณะพยานภาคปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2554.

หยุด แสงอุทัย. กฎหมายอาญาภาค 2-3. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2538.

อภิรัตน์ ศรีศิริ. เปรียบเทียบแนวความคิดและหลักเกณฑ์ในการรับฟังพยานหลักฐานตามกฎหมายตราสามดวง กับคดีอาญาไทยในปัจจุบัน. นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2552.

อภิรัตน์ เพชรศิริ. ทฤษฎีอาญา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2548.

อภิวัฒน์ นาคชำนาญ. การรับฟังคำเบิกความของพยานที่ไม่เปิดเผยตัวตน. นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2558.

อรพินทร์ ชูชม. แรงจูงใจในการทำงาน : ทฤษฎีและการประยุกต์. วารสารจิตวิทยา(2555).

อัครณพ ชูบำรุง และศรีสมบัติ โชติประจักษ์ชัด. ความหมายของเหตุอาชญากรรม. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534.

อานนท์ มาเฝ้า. บทวิเคราะห์คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ : คำวินิจฉัยที่ 12/2555 กับหลักสันนิษฐานความเป็นผู้บริสุทธิ์ในฐานะสิทธิขั้นพื้นฐาน และข้อพิจารณาเพิ่มเติมประการอื่น (ตอนที่ 1). วารสารนิติศาสตร์(2555).

อุทัย อาทิวา. การคุ้มครองพยานในคดีอาญาตามกฎหมายฝรั่งเศส. ใน หนังสือรวมบทความกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.เจ.พรินติ้ง, 2557.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นาย รชตะ ธรรมนิยม
วัน เดือน ปี เกิด	10 ตุลาคม 2535
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
วุฒิการศึกษา	นิติศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ที่อยู่ปัจจุบัน	29/1182 หมู่บ้านวิเศษสุขนคร ซอยวัดพันท้ายนรสิงห์ หมู่ 6 ถนนพระราม 2 ตำบลพันท้ายนรสิงห์ อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร 74000

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY